

ΗΛΙΑΣΚΟΣ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΥΨΗΛΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ

Θεωρητικής Κατεύθυνσης Λατινικά Γ' Λυκείου

Επιμέλεια: ΚΙΚΗ ΧΡΥΣΙΔΟΥ

e-mail: info@iliaskos.gr

www.iliaskos.gr

ΜΑΘΗΜΑ 21: ΠΩΣ ΠΗΡΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΤΟ PISURUM

Brenno duce Galli, apud Alliam flumen deletis legionibus Romanorum, everterunt urbem Romam praeter Capitolium, pro quo immensam pecuniam acceperunt. Tum Camillus, qui diu apud Ardeam in exilio fuerat propter Veientanam praedam non aequo iure divisam, absens dictator est factus; is Gallos iam abeuntes secutus est: quibus interemptis aurum omne recepit. Quod illic appensum civitati nomen dedit: nam Pisaurum dicitur, quod illic aurum pensatum est. Post hoc factum rediit in exilium, unde tamen reversus est.

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Brenno duce
Galli,
apud Alliam flumen
deletis legionibus Romanorum,
everterunt urbem Romam
praeter Capitolium,
pro quo acceperunt
immensam pecuniam.

Tum Camillus,
qui diu
in exilio fuerat
apud Ardeam
propter Veientanam praedam
non aequo iure divisam,
absens
dictator est factus;
is Gallos secutus est:
iam abeuntes
quibus interemptis
aurum omne recepit.
Quod illic appensum
civitati nomen dedit:
nam Pisaurum dicitur,
quod illic aurum pensatum est.
Post hoc factum
rediit in exilium,
unde tamen reversus est
rogatus.

Με αρχηγό το Βρέννο (όταν ήταν αρχηγός ο Βρέννος)
οι Γαλάτες,
κοντά στον ποταμό Αλία,
αφού κατατρόπωσαν τις λεγεώνες των Ρωμαίων,
κατέστρεψαν εντελώς την πόλη Ρώμη,
εκτός από το Καπιτώλιο
για το οποίο πήραν ως αντάλλαγμα
τεράστιο χρηματικό ποσό.
Τότε ο Κάμιλλος,
ο οποίος για πολύ καιρό
είχε παραμείνει εξόριστος
κοντά στην Αρδέα
εξαιτίας της λείας από τους Βήιους
η οποία δεν είχε μοιραστεί ακριβοδίκαια
αν και απονσίαζε
εκλέχτηκε δικτάτορας.
αυτός ακολούθησε τους Γαλάτες
ενώ (που) ήδη αποχωρούσαν:
αφού τους εξολόθρευσε.
πήρε πίσω όλο το χρυσάφι.
Επειδή αυτό ζυγίστηκε εκεί
έδωσε το όνομα στην πολιτεία:
ονομάζεται δηλαδή Πίσαυρο
επειδή εκεί ζυγίστηκε το χρυσάφι.
Μετά από αυτή την πράξη
επέστρεψε στην εξορία
από όπου ούμως γύρισε
αφού τον παρακάλεσαν

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΚΛΙΣΗ	Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ
Allia,-ae αρσ. = Αλλίας Ardea,-ae θηλ. = Αρδέα pecunia,-ae θηλ. = χρήματα, αμοιβή praeda,-ae θηλ. = λεία Roma,-ae θηλ. = Ρώμη	Brennus,-i αρσ. = Βρέννος Capitolium,-ii(-i) ουδ. = Καπιτόλιο Camillus,-i αρσ. = Κάμιλλος exilium,-ii(-i) ουδ. = εξορία aurum,-i ουδ. = χρυσάφι Pisaurum,-i ουδ. = Πίσανρο factum,-i ουδ. = πράξη Romanus,-i αρσ. = Ρωμαίος Gallus,-i αρσ. = ο Γαλάτης	dux, ducis αρσ. = αρχηγός flumen,-inis ουδ. = ποταμός legio,-ionis θηλ. = λεγεώνα ius,iuris ουδ. = δίκαιο dictator,-oris αρσ. = δικτάτορας civitas,-atis θηλ. = πολιτεία urbs,urbis θηλ. = πόλη nomen,-inis ουδ. = όνομα

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ
immensus,-a,-um/ immensior, ius/ immensissimus, a, um = τεράστιος. Veientatus,-a,-um = από τους Βηίους, ο σχετικός με τους Βηίους aequus, -a, -um/ aequior, ius/ aequissimus, a, um = ίσος, δίκαιος	omnis, is, e= όλος, -η, -ο

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

immense/ immensus/ immensissime aeque/ aequius/ aequissime diu/ diutius/ diutissime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

qui,quae,quod αναφορική	hic, haec, hoc δεικτική	is, ea, id οριστική
-------------------------	-------------------------	---------------------

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζητία do, dedi, datum, dare= δίνω (τα σύνθετα του do με μονοσύλλαβη πρόθεση είναι 3ης συζητίας, πχ. perdo, perdidi, perditum, perdere 3) penso, pensavi, pensatum, pensare = ζυγίζω rogo, rogavi, rogatum, rogare = παρακαλώ, ζητώ
2^η συζητία deleo, delevi, deletum, delere = καταστρέφω
3^η συζητία everti, eversum, evertere = καταστρέφω ολοκληρωτικά accipio, accepi, acceptum, accipere=δέχομαι divido, divisi, divisum, dividere = μοιράζω sequor, secutus sum, sequi (αποθετικό) = ακολουθώ interimo, interemi, interemptum, interimere = σκοτώνω, εξολοθρεύω recipio, recepi, receptum, recipere = παίρνω πίσω, επανακτώ appendo, appendi, appensum, appendere = ζυγίζω dico, dixi, dictum, dicere = λέγω fio, factus sum, fieri = γίνομαι. revertor, reverti/reversus sum, reverti (ημιαποθετικό και αποθετικό) = επιστρέφω
4η συζητία abeo, abi(v)i, abitum, abire = φεύγω redeo, redi(v)i, redditum, redire= επιστρέφω

ανώμαλα ρήματα sum, fui, -, esse = είμαι, υπάρχω absum, afui, -, abesse = είμαι απόν, απουσιάζω
--

Παρατηρήσεις

- Τα **κύρια ονόματα** δεν συνηθίζονται στον πληθυντικό.
- Το **aurum-i** ως όνομα μετάλλου δεν έχει κανονικά πληθυντικό (στον πληθυντικό **aura, aurorum** σημαίνει χρυσά σκεύη).
- Το **civitas-tis** σχηματίζει τη γενική πληθυντικού **civitatum** και **civitatum**.
- Παθητικός τύπος του **facio** είναι το **fio**. Η προστακτική του ενεργητικού ενεστώτα είναι **fac, facite** ολλά όταν συντίθεται είναι **interface, interficite**.
- Το **pecunia,-ae** δεν έχει πληθυντικό.
- Το **revertor** λειτουργεί ως αποθετικό και ημιαποθετικό. Ο τύπος εδώ προέρχεται από αποθετικό.
- Το **urbs** έχει γενική πληθυντικού σε **-ium**.
- Το **post** με αιτιατική λειτουργεί ως πρόθεση. Το **post** ως χρονικό επίρρημα συντάσσεται με αφαιρετική του μέτρου.

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **pro quo immensam pecuniam acceperunt:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο Capitolium, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία **quo** (**pro quo**: εμπρόθετη εισαγωγή), εκφέρεται με οριστική γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό και συγκεκριμένα με χρόνο παρακείμενο γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.
- **qui diu apud Ardeam in exilio fuerat propter Veientanam praedam non aequo iure divisam:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο Camillus, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία **qui**, εκφέρεται με οριστική γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό και συγκεκριμένα με χρόνο υπερσυντέλικο γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.
- **quod illic aurum pensatum est:** δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα **to dicunt**, εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο **quod**, εκφέρεται με οριστική, εκφράζει αντικειμενική αιτιολογία, χρόνου παρακειμένου, δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- **unde tamen rogatus reversus est:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο **exilium**, κρίσης, εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα **unde**, εκφέρεται με οριστική γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό και συγκεκριμένα με χρόνο παρακείμενο γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.

ΜΑΘΗΜΑ 23: ΕΝΑΣ ΥΠΕΡΟΧΟΣ ΑΝΩΡΩΠΟΣ

Aegrotabat Caecina Paetus, maritus Arriae, aegrotabat et filius. Filius mortuus est. Huic Arria funus ita paravit, ut ignoraretur a marito; quin immo cum illa cubiculum mariti intraverat, vivere filium simulabat, ac marito persaepe interroganti, quid ageret puer, respondebat: “Bene quievit, libenter cibum sumpsit”. Deinde, cum lacrimae suaes, diu cohibitae, vincerent prorumperentque, egrediebatur, tum se dolori dabat et paulo post siccis oculis redibat. Scribonianus arma in Illyrico contra Claudium moverat; fuerat Paetus in partibus eius et, occiso Scriboniano, Romam trahebatur. Erat ascensurus navem; Arria milites orabat, ut simul imponeretur. Non impetravit: conduxit piscatoriam naviculam ingentemque navem secuta est.

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Aegrotabat Caecina Paetus, maritus Arriae, aegrotabat et filius. Filius mortuus est. Huic Arria funus ita paravit, ut ignoraretur a marito; quin immo cum illa intraverat cubiculum mariti, vivere filium simulabat, ac marito persaepe interroganti, quid ageret puer, respondebat: “Bene quievit, libenter cibum sumpsit”. Deinde, cum lacrimae suaes, diu cohibitae, vincerent prorumperentque, egrediebatur, tum se dolori dabat et paulo post siccis oculis redibat. Scribonianus arma moverat contra Claudium in Illyrico; fuerat Paetus in partibus eius et, occiso Scriboniano, Romam trahebatur.	Ο Καικίνας Παίτος ήταν άρρωστος, ο σύζυγος της Αρρίας άρρωστος ήταν και ο γιος τους. Ο γιος πέθανε. Η Αρρία σε αυτόν ετοίμασε κηδεία έτσι, ώστε να αγνοείται από το σύζυγο. Και όχι μόνο αυτό αλλά κάθε φορά που εκείνη έμπαινε στην κρεβατοκάμαρα του συζύγου προσποιούταν ότι ο γιος ζούσε και στο σύζυγο που πολύ συχνά ρωτούσε, τι κάνει το παιδί, απαντούσε: «κοιμήθηκε καλά, Έφαγε/πήρε την τροφή του με όρεξη». Έπειτα όταν τα δάκρυα της που συγκρατούσε για πολλή ώρα, νικούσαν και ξεσπούσαν, έβγαινε έξω. τότε παραδινόταν στη θλίψη και λίγο αργότερα επέστρεφε με μάτια στεγνά. Ο Σκριβωνιανός είχε στασιάσει εναντίον του Κλαυδίου στην Ιλλυρία. Ο Παίτος είχε πάει με το μέρος του και αφού σκοτώθηκε ο Σκριβωνιανός, οδηγούνταν σιδηροδέσμιος στη Ρώμη.
---	---

Erat ascensurus navem;
 Arria milites orabat,
 ut simul imponeretur.
 Non impetravit:
 conduxit piscatoriam naviculam
 ingentemque navem secuta est.

Επρόκειτο να επιβιβαστεί σε πλοίο.
 Η Αρρία παρακαλούσε τους στρατιώτες
 να επιβιβαστεί μαζί.
 Δεν το κατόρθωσε.
 Νοίκιασε ψαράδικο καραβάκι
 και ακολούθησε το τεράστιο πλοίο.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α' ΚΛΙΣΗ	Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ
Arria,-ae θηλ. = Αρρία Caecina,-ae αρσ. = Καικίνας lacrima,-ae θηλ. = δάκρυ Roma,-ae θηλ. = Ρώμη navicula,-ae θηλ. = πλοιάριο	Paetus,-i αρσ. = Παίτος maritus,-i αρσ. = σύζυγος filius,-ii(-i) αρσ. = γιος cubiculum,-i ουδ. = κρεβατοκάμαρα puer,-i αρσ. = παιδί cibus,-i αρσ. = τροφή oculus,-i αρσ. = μάτι arma,-orum ουδ. = όπλα Scribonianus,-i αρσ. = Σκριβωνιανός Claudius,-ii(-i) αρσ. = Κλαύδιος Illyricum,-i ουδ. = Ιλλυρία	funus,-eris ουδ. = κηδεία dolor,-oris αρσ. = πόνος, θλίψη pars, partis θηλ. = πολιτική παράταξη navis, navis θηλ. = πλοίο miles, militis αρσ. = στρατιώτης

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ
siccus,-a,-um/ siccius, ius/ siccissimus, a, um = στεγνός, -ή, -ό paulus, -a, -um= μικρός –ή-ό piscatorius,-a,-um= ψαράδικος -η -ο	ingens, ntis (μονοκατάληκτο))/ ingentior, ius/ ingentissimus, a,um = πελώριος, -α, -ο

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

sicce/ siccius/ siccissime libenter/ libentius/ libentissime bene/ melius/ optime ingenter/ ingentius/ ingentissime diu/ diutius/ diutissime
--

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

hic, haec, hoc δεικτική is, ea, id οριστική ille, illa, illud δεικτική	se προσωπική γ' προσώπου quis, quis, quid ερωτηματική ουσιαστική sius, sua, suum κτητική γ' προσώπου
--	--

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1 ^η συνγένια
aegroto, aegrotavi, aegrotatum, aegrotare = είμαι άρρωστος
paro, paravi, paratum, parare = ετοιμάζω
ignoro, ignoravi, ignoratum, ignorare = αγνοώ
intro, intravi, intratum, intrare = μπαίνω
interrogo, interrogavi, interrogatum, interrogare = ρωτώ
oro, oravi, oratum, orare = παρακαλώ
simulo, simulavi, simulatum, simulare = προσποιούμαι
impetro, impetravi, impetratum, impetrare = κατορθώνω
do, dedi, datum, dare = δίνω

2^η συζητία

respondeo, respondi, responsum, respondere = απαντώ
 cohibeo, cohibui, cohibitum, cohibere = συγκρατώ
 moveo, movi, motum, movere = κινώ

3^η συζητία

moriō, mortuus sum, mori* (**αποθετικό**) (μετοχή μέλλοντα moriturus) = πεθαίνω
 vivo, vixi, victum, vivere = ζω
 ago, egi, actum, agere = οδηγώ, κάνω
 quiesco, quievi, quietum, quiescere = κοιμάμαι
 sumo, sumpsi, sumptum, sumere = παίρνω
 vinco, vici, victum, vincere = νικώ
 prorumpo, prorupi, proruptum, prorumpere = ξεσπώ
 egressor, egressus sum, egrēdi* (**αποθετικό**) = βγαίνω
 occido, occidi, occisum, occidere = σκοτώνω
 traho, traxi, tractum, trahere = τραβώ, σύρω
 ascendo, ascendī, ascensum, ascendere = ανεβαίνω
 impono, imposui, impositum, imponere = επιβιβάζω
 conduco, conduxi, conductum, conducere (β' ενικό προστακτικής ενεστώτα: conduc) = νοικιάζω
 sequor, secutus sum, sequi (**αποθετικό**) = ακολουθώ

4η συζητία

redeo, redi(v)i, redditum, redire = επιστρέφω, ξαναγυρίζω

ανώμαλα ρήματα

sum, fui, -, esse = είμαι, υπάρχω

Παρατηρήσεις

- Τα ρήματα **dico**, **duco**, **fero** και **facio** σχηματίζουν το β' ενικό της προστακτικής χωρίς την κατάληξη -e. Το facio όμως σύνθετο (όπου και γίνεται -ficio πχ interficio) με πρόθεση υπαρχει κανονικά η κατάληξη -e.(dic, duc, fer και fac. Άλλα adfice.)
- Το ουσιαστικό **navis-is** σχηματίζει την αφαιρετική ενικού σε -e και -i : nave και navi.
- Το **filius** και όλα τα κύρια ονόματα σε -ius σχηματίζουν τη γενική ενικού σε -ii (-i) και την κλητική ακατάληκτη.
- Το **moriō**, αποθετικό ρήμα της γ' συζητίας έχει μετοχή μέλλοντα **moriturus**.
- Το ουσιαστικό **pars**, **partis** στον ενικό σημαίνει μέρος και στον πληθυντικό πολιτική παράταξη.
- erat ascensurus:** οριστική παρατατικού της ενεργητικής περιφραστικής συζητίας.
- arma:** μόνο στον πληθυντικό αριθμό.

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **ut ignoraretur a marito:** δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του συμπεράσματος στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το paravit, εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο ut γιατί είναι καταφατική, προεξαγγέλλεται στο λόγο από το δεικτικό επίρρημα ita, εκφέρεται με υποτακτική (δυνητική), γιατί το συμπέρασμα στη λατινική είναι μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (ignoraretur), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου paravit. Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί το αποτέλεσμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που

εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

- **cum illa cubiculum mariti intraverat:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα *to simulabat*, εισάγεται με τον επαναληπτικό σύνδεσμο *cum*, εκφέρεται με οριστική, γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη και συγκεκριμένα με οριστική υπερσυντέλικου, εκφράζει την αόριστη επανάληψη στο παρελθόν και σε σχέση με την προσδιοριζόμενη πρόταση δηλώνει το προτερόχρονο.
- **quid ageret puer:** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας ως αντικείμενο στη μετοχή *interroganti*, εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία *quid*, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει μια υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ερώτησης και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (*ageret*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*interroganti - respondebat*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.
- **cum lacrimae sua, diu cohibitae, vincerent:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα *to egrediebatur*, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο *cum* και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος *cum* υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (*vincerent*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*egrediebatur*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.
- **prorumperentque:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση [συνδέεται παρατακτικά, συμπλεκτικά, (-que) με την προηγούμενη πρόταση, ο χαρακτηρισμός όπως σε αυτήν].
- **ut simul imponeretur:** δευτερεύουσα βουλητική πρόταση ως έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα *orabat*, εισάγεται με το βουλητικό σύνδεσμο *ut*, γιατί είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (*imponeretur*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*obarat*). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.

ΜΑΘΗΜΑ 24: ΤΟ ΠΑΘΗΜΑ ΕΝΟΣ ΨΕΥΤΗ

Cum P. Cornelius Nasica ad Ennium poetam venisset eique ab ostio querenti Ennium ancilla dixisset eum domi non esse, Nasica sensit illam domini iussu id dixisse et illum intus esse. Accipe nunc, quid postea Nausica fecerit. Paucis post diebus cum Ennius ad Nasicam venisset et eum a ianua quereret, exclamavit Nasica se domi non esse, etsi domi erat. Tum Ennius indignatus quod Nasica tam aperte mentiebatur: “Quid?” inquit “Ego non cognosco vocem tuam?” Visne scire quid Nasica responderit? “Homo es impudens. Ego cum te quererem, ancillae tuae credidi te domi non esse; tu mihi ipsi non credis?”

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Cum P. Cornelius Nasica ad Ennium poetam venisset eique querenti Ennium ab ostio ancilla dixisset eum domi non esse, Nasica sensit illam id dixisse domini iussu et illum intus esse. Accipe nunc, quid postea Nasica fecerit. Paucis post diebus cum Ennius ad Nasicam venisset et eum a ianua quereret, exclamavit Nasica se domi non esse, etsi domi erat. Tum Ennius indignatus quod Nasica tam aperte mentiebatur: “Quid?” inquit “Ego non cognosco vocem tuam?” Visne scire quid Nasica responderit? “Homo es impudens. Ego cum te quererem, ancillae tuae credidi te domi non esse; tu mihi ipsi non credis?”

Όταν ο Πόπλιος Κορνήλιος Νασικάς είχε πάει στον ποιητή Έννιο και σ' αυτόν, που ζητούσε τον Έννιο από την πόρτα, η υπηρέτρια είχε πει ότι αυτός δεν ήταν στο σπίτι, ο Νασικάς κατάλαβε ότι εκείνη είχε πει αυτό με διαταγή του αφεντικού της κι ότι εκείνος ήταν μέσα. Μάθε τώρα τι έκανε αργότερα ο Νασικάς. Μετά από λίγες μέρες όταν ο Έννιος είχε έρθει στο Νασικά και τον ζητούσε από την πόρτα, φώναξε δυνατά ο Νασικάς ότι δεν ήταν στο σπίτι, αν και ήταν στο σπίτι. Τότε ο Έννιος αγανακτισμένος επειδή ο Νασικάς έλεγε ψέματα τόσο φανερά είπε: «Τι λοιπόν;» «Εγώ δεν αναγνωρίζω τη φωνή σου;» Μήπως θέλεις να μάθεις τι απάντησε ο Νασικάς; «Είσαι αναιδής άνθρωπος. Όταν εγώ σε ζητούσα, πίστεψα την υπηρέτριά σου ότι εσύ δεν ήσουν στο σπίτι. Εσύ δεν πιστεύεις εμένα τον ίδιο;»

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α' ΚΛΙΣΗ	Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ	Δ' ΚΛΙΣΗ	Ε' ΚΛΙΣΗ
poeta,-ae αρσ. = ποιητής.	Poplius,-ii(-i) αρσ. Cornelius,-ii(-i) αρσ.= Κορνήλιος.	vox, vocis θηλ. = φωνή.	domus,-us θηλ. = σπίτι. iussus,-us αρσ. = διαταγή, εντολή	dies,diei αρσ. = ημέρα.
Nasica,-ae αρσ.= Νασικάς	Ennius,-ii(-i) αρσ. = Έννιος	homo, hominis αρσ.= άνθρωπος		
ancilla,-ae θηλ.= υπηρέτρια.	ostium,-ii(-)ουδ. = πόρτα.			
ianua,-ae θηλ.= πόρτα.	dominus, -i αρσ. = κύριος, αφεντικό.			

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ
paucus,-a,-um/ paucior, ius/ paucissimus, a, um = λίγος, -η, -ο	impudens, ntis (τριγενές -μονοκατάληκτο))/ impudentior, ius/ impudentissimus, a,um = αναιδής.

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

aperte/ apertius/ apertissime
impudenter/ impudentius/ impudentissime
pauciens/ paucius/ paucissime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id οριστική	tuus, tua, tuum κτητική β' προσώπου
tu προσωπική β' προσώπου	ille, illa, illud κτητική
ipse, ipsa, ipsum οριστική- επαναληπτική	se προσωπική γ' προσώπου
ego προσωπική α' προσώπου	quis, quis, quid ερωτηματική

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζητία

indignor, indignatus sum, indignari (**αποθετικό**) = αγανακτώ.
exclamo, exclamavi, exclamatum, exclamare = φωνάζω δυνατά, αναφωνώ.

2^η συζητία

respondeo, respondi, responsum, respondere = απαντώ, αποκρίνομαι.

3^η συζητία

quaero, quaesivi, quaesitum, quaerere = ζητώ.
dico, dixi, dictum, dicere (β' ενικό προτακτικής ενεστώτα dic) = λέω.
accipio, accepi, acceptum, accipere* (ανήκει στα 15 ρήματα της 3ης συζητίας σε -io) = δέχομαι,
λαμβάνω, μαθαίνω.
cognosco, cognovi, cognitum, cognoscere = γνωρίζω, αναγνωρίζω, μαθαίνω.
facio, feci, factum, facere* (ανήκει στα 15 ρήματα της 3ης συζητίας σε -io. Το β' ενικό προστακτικής
ενεστώτα: fac) = κάνω.
credo, credidi, creditum, credere = πιστεύω.

4η συζητία

venio, veni, ventum, venire = έρχομαι, φθάνω.
sentio, sensi, sensum, sentire = αισθάνομαι, αντιλαμβάνομαι.
mentior, mentitus sum, mentiri (**αποθετικό**) = ψεύδομαι.
scio, sci(v)i, scitum, scire (β' ενικό και β' πληθυντικό πρόσωπο προστακτικής ενεστώτα είναι scito και
scitote αντίστοιχα) = γνωρίζω, ξέρω.

ανώμαλα ρήματα

sum, fui, -, esse = είμαι, υπάρχω
 inquam (της 3ης συζυγίας ελλειπτικό)
 volo, volui, -, velle (της 3ης συζυγίας ανώμαλο) = θέλω.

Παρατηρήσεις

- Οι τύποι του **domus** : domi, domum και domi χρησιμοποιούνται επιρρηματικά.
 domi: στάση σε τόπο, domum : κατεύθυνση σε τόπο, domo : απομάκρυνση από τόπο.
- Τα ουσιαστικά **iussu, iniussu** και **natu** χρησιμοποιούνται μόνο στην αφαιρετική ενικού με επιρρηματική σημασία.
- Το ρήμα **scio** δεν σχηματίζει προστακτική ενεστώτα αλλά αντ' αυτής χρησιμοποιούνται οι τυποί του μέλλοντα **scito** και **scitote**.

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **Cum P. Cornelius Nasica ad Ennium poetam venisset:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το sensit, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (venisset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (sensit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- **eique ab ostio quaerenti Ennium ancilla dixisset eum domi non esse:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση (συνδέεται παρατακτικά συμπλεκτικά με την προηγούμενη πρόταση, ο χαρακτηρισμός όπως σε αυτήν).
- **quid postea Nasica fecerit:** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας ως αντικείμενο στο ρήμα accipe, εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία quid, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει μια υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ερώτησης, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρακειμένου (fecerit), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (accipe) και δηλώνει το προτερόχρονο στο πάρον.
- **cum Ennius ad Nasicam venisset:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το exclamavit, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (venisset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (exclamavit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- **et eum a ianua quaereret:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το exclamavit, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum [εφόσον συνδέεται παρατακτικά συμπλεκτικά (et) με την προηγούμενη] και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με τη κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και

συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (*quaereret*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*exclamavit*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

- ***etsi domi erat:*** δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *exclamavit*, εισάγεται με τον εναντιωματικό σύνδεσμο *etsi*, εκφέρεται με οριστική γιατί εκφράζει μια πραγματική κατάσταση παρά την οποία ισχύει το περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *exclamavit*, χρόνου παρατατικού (*erat*) γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.
- ***quod Nasica tam aperte mentiebatur:*** δευτερεύουσα αιτιολογική ουσιαστική πρόταση ως αντικείμενο στη μετοχή *indignatus* (ρήμα ψυχικού πάθους), εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο *quod*, εκφέρεται με οριστική και εκφράζει αντικειμενική αιτιολογία χρόνου παρατατικού (*mentiebatur*) γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.
- ***quid Nasica responderit:*** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας ως αντικείμενο στο απαρέμφατο *scire*, εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία *quid*, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει μια υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ερώτησης και συγκεκριμένα με υποτακτική παρακειμένου (*responderit*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*visne scire*) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρόν.
- ***cum te quaererem:*** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *credi*, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο *cum* (ο χαρακτηρισμός όπως παραπάνω).

ΜΑΘΗΜΑ 25: ΠΩΣ ΕΝΑ ΣΥΚΟ ΣΤΑΘΗΚΕ ΑΦΟΡΜΗ ΝΑ ΚΑΤΑΣΤΡΑΦΕΙ Η ΚΑΡΧΗΔΟΝΑ

Cato attulit quodam die in curiam ficum praecocem ex Carthagine ostendensque patribus «Interrogo vos» inquit «quando hanc ficum decerptam esse putetis ex arbore». Cum omnes recentem esse dixissent, «Atqui ante tertium diem» inquit «scitote decerptam esse Carthagine. Tam prope a muris habemus hostem! Itaque cavete periculum, tutamini patriam. Opibus urbis nolite confidere. Fiduciam, quae nimia vobis est, deponite. Neminem credideritis patriae consulturum esse, nisi vos ipsi patriae consulueritis. Mementote rem publicam in extreme discrimine quandam fuisse!» statimque sumptum est Punicum bellum tertium, quo Carthago deleta est.

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Cato attulit quodam die in curiam ficum praecocem ex Carthagine ostendensque patribus «Interrogo vos» inquit «quando putetis hanc ficum decerptam esse ex arbore». Cum omnes recentem esse dixissent, «Atqui ante tertium diem» inquit «scitote decerptam esse Carthagine. Tam prope a muris habemus hostem! Itaque cavete periculum, tutamini patriam. Nolite confidere opibus urbis. Fiduciam deponite, quae nimia vobis est. Neminem credideritis patriae consulturum esse, nisi vos ipsi patriae consulueritis. Mementote rem publicam quandam in extremo discrimine fuisse!» statimque sumptum est Punicum bellum tertium, quo Carthago deleta est.

Ο Κάτωνας ἔφερε κάποια μέρα στη Σύγκλητο ένα πρώιμο σύκο από την Καρχηδόνα και δείχνοντας το στους Συγκλητικούς «Σας ρωτάω» είπε «πότε νομίζετε ότι κόπηκε αυτό το σύκο από το δέντρο». Όταν όλοι είπαν ότι ήταν φρέσκο, «κι όμως πριν από τρεις μέρες» είπε «να ξέρετε ότι κόπηκε στην Καρχηδόνα. Τόσο κοντά στα τείχη έχουμε τον εχθρό! Φυλαχτείτε λοιπόν από τον κίνδυνο, προστατεύστε την πατρίδα. Μην έχετε εμπιστοσύνη στις δυνάμεις της πόλης. Να αποβάλετε την αυτοπεποίθηση που είναι υπερβολική σε εσάς. Μην πιστέψετε πως κανείς θα ενδιαφερθεί για την πατρίδα, αν εσείς οι ίδιοι δε φροντίσετε για την πατρίδα. Θυμηθείτε ότι η πολιτεία κάποτε βρέθηκε στον έσχατο κίνδυνο!» Και αμέσως άρχισε ο τρίτος Καρχηδονιακός πόλεμος, κατά τον οποίο καταστράφηκε η Καρχηδόνα.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΚΛΙΣΗ	Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ	Δ΄ ΚΛΙΣΗ	Ε΄ ΚΛΙΣΗ
curia, -ae θηλ. = βουλευτήριο fiducia, -ae θηλ. = εμπιστοσύνη patria, -ae θηλ. = πατρίδα	ficus, -i θηλ. = σύκο murus, -i αρσ. = (o) τοίχος, το τείχος periculum, -i ουδ. = κίνδυνος bellum, -i ουδ. = πόλεμος	Cato, onis αρσ. = Κάτωνας arbor, arboris θηλ. = δέντρο opes, -um θηλ. = δυνάμεις discrimen, -minis ουδ. = κίνδυνος pater, patris αρσ. = πατέρας Carthago, Carthaginis θηλ. = Καρχηδόνα urbs, urbis θηλ. = πόλη hostis, hostis αρσ. = εχθρός	ficus, -us θηλ. = σύκο	dies, diei αρσ. = μέρα res, rei θηλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ
tertius, a, um (τακτικό επίθετο) = τρίτος, -η, -ο nimius, a, um / magis nimius / maxime nimius = υπερβολικός, -ή, -ό exterus, a, um / exterior, ius / extremus, a, um & extimus, a, um = έσχατος, -η, -ο. Punicus, a, um = Καρχηδονιακός publicus, -a, -um = δημόσιος	praecox, praecocis (μονοκατάληκτο) = ώριμος omnis, is, e = όλος, -η, -ο recens, recentis / recentior, ius / recentissimus, a, um = φρέσκος

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

recenter/ recentius/ recentissime nimie/ magis nimie/ maxime nimie extra/ exterius/ extreme, extremum prope/ propius/ proxime
--

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

quidam, quaedam, quoddam αόριστη επιθετική ipse, ipsa, ipsum οριστική hic, haec, hoc δεικτική	nemo, nihil ουσιαστική αόριστη tu προσωπική β' προσώπου qui, quae, quod αναφορική
---	---

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζυγία interrogo, interrogavi, interrogatum, interrogare = ρωτώ puto, putavi, putatum, putare = νομίζω tutor, tutatus sum, tutari (αποθετικό) = προστατεύω
2^η συζυγία habeo, habui, habitum, habere = έχω caveo, cavi, cautum, cavere = προσέχω, φυλάγομαι deleo, delevi, deletum, delere = καταστρέφω
3^η συζυγία ostendo, ostendi, ostentum/ostensem, ostendere = δείχνω decerpo, decerpsi, decerpsum, decerpere = κόβω dico, dixi, dictum, dicere (β' ενικό προστακτικής ενεστώτα: dic) = λέω confido, confisus sum, confidere (ημιαποθετικό) = εμπιστεύομαι depono, deposui, depositum, deponere = αποβάλλω credo, credidi, creditum, credere = πιστεύω consulo, consului, consultum, consulere = φροντίζω sumo, sumpsi, sumptum, sumere= αρχίζω

4η συζητία

scio, sci(v)i, scitum, scire (προστακτική ενεστώτα: scito, scitote, προστακτική μέλλοντα: scito, scito, scitote, sciunto) = μαθαίνω

ανώμαλα ρήματα

sum, fui, -, esse = είμαι, υπάρχω

affero, attuli, allatum, afferre (β' ενικό προστακτικής ενεστώτα: **affer**) = φέρω

inquam (ελλειπτικό) = λέω

nolo, nolui, -, nolle = δεν θέλω

memini, meminisse (ελλειπτικό) (προστακτική μέλλοντα με σημασία ενεστώτα: memento, mementote) = θυμάμαι

Παρατηρήσεις

- Το θηλυκό ουσιαστικό **ficus** κλινεται σύμφωνα με την δεύτερη κλίση ενώ από την τέταρτη κλίση σχηματίζει μόνο τους τύπους με κατάληξη -us, -u.
- Από το ουσιαστικό **opes-um** σχηματίζονται στον ενικό μόνο οι τύποι γεν: opis, ait: opem και αφαιρ: ope.
- Το ρήμα **memini** είναι ελλειπτικό σχηματίζει μόνο τους συντελικούς χρόνους και την προστακτική μέλλοντα με σημασία ενεστώτα **memento, mementote**.
- Το **res publica** έχει μόνο ενικό αριθμό.
- Το προγενέστερο στα λατινικά δηλώνεται με την πρόθεση **ante+αιτιατική** ενώ το μεταγενέστερο με δύο τρόπου: α) **post+ait.** β) **αφαιρ.+post**
- Η απαγόρευση δηλώνεται με δύο τρόπους:
α) noli, nolite + απαρέμφατο ενεστώτα
β) ne + υποτακτική παρακειμένου
- Το επίθετο **exterus** έχει υπερθετικό **extremus** και **extimus**.

Δευτερεύουσες προτάσεις

- “**quando hanc ficum decerptam esse putetis ex arbore**”: δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας ως αντικείμενο στο ρήμα interrogō, εισάγεται με το ερωτηματικό επίρρημα quando, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει μια υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ερώτησης, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (putetis), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (interrogō) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.
- “**Cum omnes recentem esse dixissent**”: δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το inquit, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (dixissent), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (inquit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- “**quaes nimia vobis est**”: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο fiduciam, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae, εκφέρεται με οριστική, δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν.

- **nisi vos ipsi patriae consulueritis:** δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο nisi. Σχηματίζει εξαρτημένο από το **credideritis** υποθετικό λόγο της ανοικτής υπόθεσης στο μέλλον. Ειδικότερα:
Εξαρτημένος λόγος: **Υπόθεση:** nisi consulueritis (υποτακτική παρακειμένου)

Απόδοση: consulturum esse (απαρέμφατο μέλλοντα)

Ανεξάρτητος λόγος: **Υπόθεση:** nisi consulueritis (οριστική συντελεσμένου
μέλλοντα)

Απόδοση: consulet (οριστική μέλλοντα)

- **quo Carthago deleta est:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο bellum, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quo, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου παρακειμένου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.

ΜΑΘΗΜΑ 27: ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΩΡΙΜΑΖΕΙ ΟΠΩΣ ΟΙ ΚΑΡΠΟΙ

Cum Accius ex urbe Roma Tarentum venisset, ubi Pacuvius grandi iam aetate recesserat, devertit ad eum. Accius, qui multo minor natu erat, tragoediam suam, cui «Atreus» nomen est, ei desideranti legit. Tum Pacuvius dixit sonora quidem esse et grandia quae scripsisset, sed videri tamen ea sibi duriora et acerbiora. «Ita est» inquit Accius «ut dicis; neque id me sane paenitet; meliora enim fore spero, quae deinceps scribam. Nam quod in pomis est, idem esse aiunt in ingenii: quae dura et acerba nascuntur, post fiunt mitia et iucunda; sed quae gignuntur statim vieta et mollia, non matura mox fiunt sed putria».

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Cum Accius ex urbe Roma
Tarentum venisset,
ubi Pacuvius
grandi iam aetate recesserat,
devertit ad eum.
Accius, qui multo minor natu erat,
ei desideranti legit
tragoediam suam,
cui «Atreus» nomen est.
Tum Pacuvius dixit
sonora quidem esse et grandia
quae scripsisset,
sed videri tamen ea sibi
duriora et acerbiora.
«Ita est»
inquit Accius
«ut dicis;
neque id me sane paenitet;
meliora enim fore spero,
quae deinceps scribam.
Nam quod in pomis est,
idem esse aiunt in ingenii:
quae dura et acerba nascuntur,
post fiunt mitia et iucunda;
sed quae gignuntur statim
vieta et mollia,
non matura mox fiunt sed putria».

Όταν ο Άκκιος από την πόλη Ρώμη είχε πάει στον Τάραντα,
όπου ο Πακούβιος
είχε σε μεγάλη πα ηλικία αποσυρθεί,
έμεινε σ' αυτόν.
Ο Άκκιος, ο οποίος ήταν πολύ μικρότερος σε ηλικία,
διάβασε σ' αυτόν, που του το ζήτησε,
την τραγωδία του
με το όνομα «Ατρέας».
Τότε ο Πακούβιος είπε
ότι ήταν βέβαια ηχηρά και μεγαλόπρεπα
αυτά που είχε γράψει,
αλλά όμως του φαίνονταν (ότι ήταν)
κάπως τραχιά και άγουρα.
«Έτσι είναι»
είπε ο Άκκιος,
όπως τα λες·
δε μετανιώνω βέβαια γι' αυτό.
Γιατί ελπίζω ότι θα είναι καλύτερα,
αυτά που θα γράψω αργότερα.
Γιατί αυτό που συμβαίνει με τους καρπούς,
το ίδιο λένε πως συμβαίνει και με τα πνεύματα:
όσοι γεννιούνται σκληροί και πικροί,
αργότερα γίνονται ώριμοι και γλυκοί·
αλλά όσοι γεννιούνται από την αρχή
μαραμένοι και μαλακοί,
δε γίνονται αργότερα ώριμοι αλλά σάπιοι.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΚΛΙΣΗ	Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ	Δ΄ ΚΛΙΣΗ
tragoedia, -ae θηλ. = τραγωδία Roma, -ae θηλ. = Ρόμη	Accius, -ii(-i) αρσ. = Άκκιος Tarentum, -i ουδ. = Τάραντας Pacuvius, -ii(-i) αρσ. = Πακούβιος Atreus, -i αρσ. pomum, -i ουδ. = καρπός ingenium, -ii(-i) ουδ. = πνεύμα	aetas, aetatis θηλ. = ηλικία urbs, urbis θηλ. = πόλη nomen, -inis ουδ. = όνομα	natus, -us αρσ. = ηλικία

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ
multi, ae, a / plures, plur(i)a / plurimi, ae, a = πολλοί, -ές, -ά sonorus, a, um durus, a, um/ durior, ius/ durissimus, a, um = σκληρός, -ή, -ό bonus, a, um / melior, ius/ optimus, a, um = καλός, -ή, -ό maturus, a, um/ maturior, ius/ maturissimus, a, um & maturrimus, a, um = ώριμος, -η, -ο parvus, a, um/ minor, minus/ minimus, a, um = μικρός, -ή, -ό acerbus, a, um/ acerbior, ius/ acerbissimus, a, um = πικρός, -ή, -ό vetus, a, um = μαραμένος, -η, -ό iucundus, a, um/ iucundior, ius/ iucundissimus, a, um = γλυκός, -ιά, -ό	grandis, is, e/ grandior, ius/ grandissimus ,a, um = μεγάλος, -η, -ο mitis, is, e/ mitior, ius/ mitissimus ,a, um = γινωμένος, -η, -ο mollis, is, e/ mollior, ius/ mollissimus ,a, um = μαλακός, -ή, -ό puter, putris, putre = σάπιος, -α, -ο

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

sane/ sanius
 granditer/ gradius/ grandissime
 dure-duriter/ durius/ durissime
 acerbe/ acerbier/ acerbissime
 mite-mititer/ mitius/ mitissime
 iucunde/ iucundius/ iucundissime
 molliter/ mollius/ mollissime
 mature/ maturius/ maturime-maturissime
 immature/ immaturius/ immaturissime-immaturime
 non multum-paulum/ minus/ minime
 bene/ melius/ optime
 multum-multo/ plus/ plurimum

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id οριστική qui, quae, quod αναφορική suus, sua, suum κτητική	se προσωπική α' προσώπου idem, eadem, idem οριστική ego προσωπική α' προσώπου
---	---

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζητία desidero, desideravi, desideratum, desiderare = επιθυμώ spero, speravi, speratum, sperare = ελπίζω

2^η συζητία

video, vidi, visum, videre = βλέπω
paenitet, paenituit, paenitere = μετανιώνω

3η συζητία

recedo, recessi, recessum, recedere = αποσύρομαι
deverto, deverti, deversum, devertēre καὶ (**ημιαποθετικό**) devertor, deverti, deverti = καταλύω, μένω
lego, legi, lectum, legere = διαβάζω
dico, dixi, dictum, dicere (β' ενικό προστακτικής ενεστώτα: dic) = λέω
scribo, scripsi, scriptum, scribēre = γράφω
nascor, natus sum, nasci (**αποθετικό**) (μετοχή μέλλοντα nasciturus) = γεννιέμαι
gigno, genui, genitum, gignere = γεννώ

4η συζητία

venio, veni, ventum, venire = ἐρχομαι

ανώμαλα ρήματα

sum, fui, -, esse = είμαι, υπάρχω
fio, factus sum, fieri (3) = γίνομαι
inquam (ελλειπτικό) = λέω
aio = λέω

Παρατηρήσεις

- Το ουσιαστικό **aetas-aetatis** σχηματίζει τη γενική πληθυντικού **aetatum** καὶ **aetarium**.
- Τα απρόσωπα ρήματα δεν διαθέτουν προστακτική, σουπίνο και μετοχή.
- Ο υπερθετικός του **maturus** είναι **maturrimus** καὶ **maturissimus**.
- Το επίθετο **mitis**, ε σχηματίζει το επίρρημα στο θετικό **mite** καὶ **mititer**.
- Το ουσιαστικό **natu** έχει εύχρηστη μόνο την αφαιρετική ενικού.

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **Cum Accius ex urbe Roma Tarentum venisset:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το devertit, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (venisset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (devertit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- **ubi Pacuvius grandi iam aetate recesserat:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο Tarentum, κρίσης, εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα ubi, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου υπερσυντελίκου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν (προτερόχρονο).
- **qui multo minor natu erat:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο Accius, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία qui, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου παρατατικού, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν (σύγχρονο).
- **cui «Atreus» nomen est:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο tragoediam, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae (cui), εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν.

- **quae scripsisset:** δευτερεύουσα αναφορική ουσιαστική πρόταση ως υποκείμενο στο απαρέμφατο esse (ή αναφορική προσδιοριστική σε ένα εννοούμενο ea), κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί βρίσκεται σε πλάγιο λόγο, και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (scripsisset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (dixit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- **ut dicas:** δευτερεύουσα παραβολική πρόταση, απλή, του τρόπου, ως β' όρος σύγκρισης με πρώτο όρο την κύρια, εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο ut (παραβολικό ζεύγος sic ... ut), εκφέρεται με οριστική (dicas), γιατί η σύγκριση αφορά δύο πράξεις ή καταστάσεις που είναι ή θεωρούνται αντικειμενική πραγματικότητα και συγκεκριμένα με χρόνο ενεστώτα γιατί αναφέρεται στο παρόν.
- **quae deinceps scribam:** δευτερεύουσα αναφορική ουσιαστική πρόταση ως υποκείμενο στο απαρέμφατο fore(ή αναφορική προσδιοριστική σε ένα εννοούμενο ea), κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου μέλλοντα, γιατί αναφέρεται στο μέλλον.
- **quod in pomis est:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο idem, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quod, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν (σύγχρονο).
- **quae dura et acerba nascuntur:** δευτερεύουσα αναφορική ουσιαστική πρόταση ως υποκείμενο στο ρήμα fiunt (ή αναφορική προσδιοριστική σε ένα εννοούμενο ea), κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν (σύγχρονο).
- **quae gignuntur statim statim vieta et mollia:** δευτερεύουσα αναφορική ουσιαστική πρόταση ως υποκείμενο στο ρήμα fiunt (ή αναφορική προσδιοριστική σε ένα εννοούμενο ea), κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν (σύγχρονο).

ΜΑΘΗΜΑ 28: ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΕΝΟΣ ΔΡΑΠΕΤΗ ΔΟΥΛΟΥ

Aesopi nostri Licinus servus tibi notus Romā Athenas fugit. Is Athenis apud Patronem Epicureum paucos menses pro libero fuit, inde in Asiam abiit. Postea Plato quidam Sardianus, cum eum fugitivum esse ex Aesopi litteris cognovisset, hominem comprehendit et in custodiam Ephesi tradidit. Tu hominem investiga, quaeso, summaque diligentia vel Romam mitte vel Epheso rediens tecum deduc. Noli spectare quanti homo sit. Parvi enim preti est, qui tam nihili est. Sed, propter servi scelus et audaciam, tanto dolore Aesopus est adflectus, ut nihil ei gratius possit esse quam recuperatio fugitivi.

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Aesopi nostri Licinus servus
tibi notus
Romā Athenas fugit.
Is Athenis
apud Patronem Epicureum
paucos menses pro libero fuit,
inde in Asiam abiit.
Postea Plato quidam Sardianus,
cum cognovisset
eum fugitivum esse
ex Aesopi litteris,
hominem comprehendit
et in custodiam Ephesi tradidit.
Tu hominem investiga,
quaeso,
summaque diligentia
vel Romam mitte
vel tecum deduc
Epheso rediens.
Noli spectare
quanti homo sit.
Parvi enim preti est,
qui tam nihili est.
Sed, propter scelus
et audaciam servi,
tanto dolore Aesopus est adflectus,
ut nihil ei possit esse
gratius
quam recuperatio fugitivi.

Ο Λίκινος ο δούλος του Αισώπου μας,
γνωστός σε εσένα,
δραπέτευσε από τη Ρώμη στην Αθήνα.
Αυτός στην Αθήνα
κοντά στον Πάτρωνα τον Επικούρειο
έμεινε μερικούς μήνες ως ελεύθερος
κι από κει πήγε στην Ασία.
Αργότερα, κάποιος Πλάτωνας από τις Σάρδεις,
όταν έμαθε
ότι αυτός ήταν δραπέτης
από γράμμα του Αισώπου,
συνέλαβε τον άνθρωπο
και τον παρέδωσε στη φυλακή στην Έφεσο.
Εσύ αναζήτησε τα ίχνη του ανθρώπου,
σε παρακαλώ,
και με πολύ μεγάλη φροντίδα
είτε στείλε τον στη Ρώμη
είτε φέρε τον μαζί σου
επιστρέφοντας από την Έφεσο.
Μη σε απασχολήσει
πόσο αξίζει ο άνθρωπος.
Γιατί είναι μικρής αξίας,
όποιος είναι τόσο τιποτένιος.
Αλλά, εξαιτίας της ελεεινής πράξης
και του θράσους του δούλου,
ο Αίσωπος οργίστηκε τόσο,
ώστε τίποτε δε θα μπορούσε να είναι σε αυτόν
πιο ευχάριστο
από την επανάκτηση του δραπέτη.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

A' ΚΛΙΣΗ	B' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ
Asia,-ae θηλ. = Ασία Athenae, -arum θηλ. = Αθήνα audacia,-ae θηλ. = θράσος custodia,-ae θηλ. = φυλακή diligentia,-ae θηλ. = φροντίδα littera,-ae θηλ. = γράμματα, επιστολές Roma,-ae θηλ. = Ρώμη	Aesopus,-i αρσ. = Αίσωπος fugitivus,-i αρσ. = δραπέτης Licinus,-i αρσ. = Λίκινος servus,-i αρσ. = δούλος. Ephesus, -i θηλ. = Έφεσος nihilum,-i ουδ. = τίποτε pretium, -ii (-i) ουδ. = αξία	dolor,-oris αρσ. = πόνος, [εδώ] οργή homo, hominis αρσ. = άνθρωπος mensis, mensis αρσ. = μήνας Plato, -onis αρσ. = Πλάτωνας recuperatio,-onis θηλ. = επανάκτηση scelus, -eris ουδ. = έγκλημα, ελεεινή πράξη Patro -onis, αρσ.= Πάτρωνας

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β' ΚΛΙΣΗ

Epicureus, a, um= ο επικούρειος parvus, a, um/ minor, minus/ minimus, a, um = μικρός, -ή, -ό Sardianus,-a,-um= ο Σαρδιανός notus, a, um/ notior, ius/ notissimus, a, um gratus, a, um/ gravior, ius/ gratissimus, a, um = ευχάριστος, -η, -ο superus, a, um/ superior, ius/ supremus, a, um & summus, a, um = ανώτερος, -η, -ο paucus, a, um/ paucior, ius/ paucissimus, a, um = λίγος, -η, -ο liber,-era,-erum/ liberior, ius/ liberrimus, a, um = ελεύθερος, -η, -ο

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

(super)/ superius/ supremum & summum grate/ gratius/ gratissime non multum & paulum/ minus / minime pauciens/ paucus/ paucissime libere/ liberius/ liberrime
--

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

noster, nostra, nostrum κτητική α΄ προσώπου για πολλούς κτήτορες tu προσωπική β΄ προσώπου quantus, a, um ερωτηματική quidam, quaedam, quoddam αόριστη-επιθετική	tantus, a, um δεικτική nihil αόριστη ουσιαστική is, ea, id οριστική-επαναληπτική
--	--

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζυγία investigo, investigavi, investigatum, investigare = αναζητώ τα ίχνη specto, spectavi, spectatum, spectare= κοιτάζω	
2^η συζυγία -----	
3^η συζυγία nosco, novi, notum, noscere= γνωρίζω. fugio, fugi, fugitum, fugere= φεύγω cognosco, cognovi, cognitum, cognoscere= μαθαίνω comprehendo, comprehendi, comprehensum, comprehendere= συλλαμβάνω trado, tradidi, traditum, tradere= παραδίδω quaeso,----,----, quaesere(ελλειπτικό) = παρακαλώ mitto, misi, missum, mittere= στέλνω	

deduco, deduxi, deductum, deducere (β' ενικό προστακτικής ενεστώτα: deduc) = οδηγώ, φέρω
adficio (και afficio), adfeci, adfectum, adficere= περιβάλλω

4η συζητία

ανώμαλα ρήματα

sum, fui, -, esse = είμαι, υπάρχω
abeo, abivi (abii), abitum, abīte (4) = φεύγω
redeo, redi(v)i, reditum, redīre (4) = γυρίζω, επιστρέφω
possum, potui, -, posse
nolo, nolui, -, nolle (3) = δεν θέλω, αρνούμαι

Παρατηρήσεις

- Τα ουσιαστικά Patro(n) και Plato(n) σχηματίζουν την αιτιατική ενικού Patrona και Platona κατά αναλογία με την ελληνική.
- Το ουσιαστικό **littera, ae** στον ενικό σημαίνει γράμμα της αλφαβήτου ενώ στον πληθυντικό επιστολή, λογοτεχνία.
- Τα ρήματα **dico, duco, fero** και **facio** σχηματίζουν το β' ενικό της προστακτικής χωρίς την κατάληξη -e. Το facio όμως σύνθετο (όπου και γίνεται -ficio πχ interficio) με πρόθεση υπαρχει κανονικά η κατάληξη -e.(dic, duc, fer και fac. Άλλα adfice.)

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **cum eum fugitivum esse ex Aesopi litteris cognovisset:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το comprehendit, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (cognovisset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (comprehendit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- **quanti homo sit:** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας ως αντικείμενο στο απαρέμφατο spectare, εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία quanti, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει μια υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ερώτησης, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (sit), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (noli spectare) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.
- **qui tam nihil est:** δευτερεύουσα αναφορική υποθετική πρόταση, ουσιαστική, ως υποκείμενο στο ρήμα est, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία qui, εκφέρεται με οριστική (υπόθεση: qui tam nihil est (οριστική ενεστώτα), απόδοση: Parvi enim preti est (οριστική ενεστώτα)), ο υποθετικός λόγος δηλώνει υπόθεση ανοικτή στο παρόν.
- **ut nihil ei gratius posit esse quam recuperation fugitive:** δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του συμπεράσματος στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το adfectus est, εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο ut nihil γιατί είναι αποφατική, προεξαγγέλλεται στο λόγο από τη δεικτική αντωνυμία tanto, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το συμπέρασμα στη λατινική είναι

μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (possit), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (adfectus est: παρακείμενος με σημασία ενεστώτα). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί το αποτέλεσμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μναλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του .

Η ΚΙΑΣΚΟΣ φΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

ΜΑΘΗΜΑ 29: Ο ΟΚΤΑΒΙΑΝΟΣ, Ο ΠΑΠΟΥΤΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ

Cum Octavianus post victoriam Actiacam Romam rediret, homo quidam ei occurrit corvum tenens; eum instituerat haec dicere: "Ave, Caesar, victor imperator". Caesaris multum interfuit corvum emere; itaque viginti milibus sestertium eum emit. Id exemplum sutorem quandam incitavit, ut corvum doceret parem salutationem. Diu operam frustra impendebat; quotiescumque avis non respondebat, sutor dicere solebat "Oleum et operam perdidi". Tandem corvus salutationem didicit et sutor, cupidus pecuniae, eum Caesari attulit. Audita salutatione Caesar dixit: «Domi satis salutationum talium audio». Tum venit corvo in mentem verborum domini sui: «Oleum et operam perdidi». Ad haec verba Augustus risit emitque avem tanti, quanti nullam adhuc emerat.

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Cum Octavianus post victoriam Actiacam Romam rediret, ei occurrit homo quidam corvum tenens; eum instituerat haec dicere: "Ave, Caesar, victor imperator". Caesaris multum interfuit corvum emere; emit itaque eum viginti milibus sestertium. Id exemplum sutorem quandam incitavit, ut corvum doceret parem salutationem. Diu operam frustra impendebat; quotiescumque avis non respondebat, sutor dicere solebat "Oleum et operam perdidi". Tandem corvus salutationem didicit et sutor, cupidus pecuniae, eum Caesari attulit. Audita salutatione Caesar dixit: «Domi satis salutationum talium audio». Tum venit corvo in mentem verborum domini sui: «Oleum et operam perdidi». Ad haec verba Augustus risit

Οταν ο Οκταβιανός μετά τη νίκη στο Άκτιο επέστρεψε στη Ρώμη, πήγε να τον συναντήσει κάποιος άνθρωπος που κρατούσε ένα κοράκι. Το είχε διδάξει να λέει τα εξής: "Χαίρε Καίσαρα, νικητή στρατηγέ". Ο Καίσαρας ενδιαφέρθηκε πολύ να αγοράσει το κοράκι. Το αγόρασε λοιπόν για είκοσι χιλιάδες σηστέρτιους. Αυτό το παράδειγμα παρακίνησε κάποιον παπουτσή να μάθει σ' ένα κοράκι τον ίδιο χαιρετισμό. Για πολύ καιρό κόπιαζε μάταια. Κάθε φορά που το πουλί δεν απαντούσε, ο παπουτσής συνήθιζε να λέει: "Κρίμα στον κόπο μου". Επιτέλους το κοράκι έμαθε το χαιρετισμό και ο παπουτσής θέλοντας να κερδίσει χρήματα, το έφερε στον Καίσαρα. Οταν άκουσε το χαιρετισμό ο Καίσαρας είπε: Στο σπίτι ακούω αρκετούς τέτοιους χαιρετισμούς. Τότε στο μυαλό του κορακιού ήρθαν τα λόγια του κυρίου του: "Κρίμα στον κόπο μου". Γέλασε ο Καίσαρας μ' αυτά τα λόγια

emitque avem tanti,
quanti nullam adhuc emerat.

και αγόρασε το πουλί για τόσο μεγάλο ποσό,
όσο δεν είχε αγοράσει κανένα άλλο μέχρι τότε.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α' ΚΛΙΣΗ	Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ
opera,-ae θηλ. =κόπος pecunia,-ae θηλ. =χρήματα victoria,-ae θηλ. =νίκη Roma,-ae θηλ. =Ρώμη	Augustus,-i αρσ. = Αύγουστος corvus,-i αρσ. = κοράκι dominus,-i αρσ = αφεντικό. Octavianus,-i αρσ. = Οκταβιανός sestertius,-ii (-i) αρσ. = σηστέρτιος exemplum,-i ουδ. = παράδειγμα oleum,-i ουδ. = λάδι verbum,-i ουδ = λόγος	Caesar,-aris αρσ. = Καίσαρας homo, hominis αρσ. = άνθρωπος imperator, -oris αρσ. = στρατηγός sutor, -oris αρσ. = παπουτσής vicit, -oris αρσ. = νικητής avis,-is θηλ. = πουλί mens,-ntis θηλ. = νους, μυαλό salutatio, -onis θηλ. = χαιρετισμός

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ
Actiacus, a, um = Ακτιακός cupidus, a, um/ cupidior, ius/ cupidissimus, a, um = αυτός, -ή, -ό που επιθυμεί	par, paris (μονοκατάληκτο) = ίδιος, -α, -ο viginti(απόλυτο αριθμητικό άκλιτο) milia, milium, milibus, milia, - , milibus (απόλυτο αριθμητικό)

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

satis/ satius
 cupide/ cupidius/ cupidissime
 multum/ plus/ plurimum
 diu/ diutius/ diutissime
 multum & multo/ plus/ plurimum

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

quidam, quaedam, quoddam αόριστη-επιθετική is, ea, id οριστική-επαναληπτική suus, sua, suum κτητική γ' προσώπου nullus, nulla, nullum (αντωνυμικό επίθετο, αόριστη επιθετική)	hic, haec, hoc δεικτική talis, talis, tale δεικτική tantus, tanta, tantum δεικτική quantus, quanta, quantum αναφορική
--	---

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζητία incito, incitavi, incitatum, incitare = παρακινώ
2^η συζητία teneo, tenui, tentum, tenere = κρατώ doceo, docui, doctum, docere = μαθαίνω, διδάσκω respondeo, respondi, responsum, respondere = απαντώ soleo, solitus sum, solere (ημιαποθετικό) = συνηθίζω rideo, risi, risum, ridere = γελώ
3^η συζητία occurro, occurri/occurredi, occursum, occurre = πηγαίνω να συναντήσω instituo, institui, institutum, instituere = διδάσκω dico, dixi, dictum, dicere (β' ενικό προστακτικής ενεστώτα: dic) = λέω emo, emi, emptum, emere = αγοράζω impendo, impendi, impensum, impendere = ξοδεύω perdo, perdidii, perditum, perdere = χάνω

disco, didici, -, discere = μαθαίνω

4η συζυγία

audio, audivi, auditum, audire = ακούω
venio, veni, ventum, venire = έρχομαι

ανώμαλα ρήματα

redeo, redi(v)i, redditum, redire (4) = γυρίζω, επιστρέφω

aveo, avēre (ελλειπτικό) = χαίρω

interest, interfuit, interesse (απρόσωπο) = ενδιαφέρει

affero, attuli, allatum, afferre (3) (β' ενικό προστακτικής ενεστώτα: affeर) = φέρνω

Παρατηρήσεις

- Το ρήμα **aveo** έχει εύχρηστους τύπους: προστακτική ενεστώτα: **ave**, **avete**, προστακτική μέλλοντα: **aveto** και απρμφ ενεστώτα: **avere**.
- Το απόλυτο αριθμητικό **viginti** είναι άκλιτο ενώ το **mille** κλίνεται μόνο στον πληθυντικό: milia, milium, milibus, milia, /, milibus.
- Το ουσιαστικό **avis-avis** σχηματίζει την αφαιρετική ενικού ave και avi.
- Οι τύποι του **domus**: domi, domum και domi χρησιμοποιούνται επιρρηματικά. domi: στάση σε τόπο, domum : κατεύθυνση σε τόπο, domo : απομάκρυνση από τόπο.
- Η ιδιάζουσα ή νόθη αφαιρετική απόλυτη αναλύεται με δύο τρόπους:
α) **cum+ υποτακτική ενεργητικού υπερσυντελίκου**
β) **postquam+ οριστική ενεργητικού παρακειμένου**

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **Cum Octavianus post vistoriam Actiacam Roman redirect:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το occurrit, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (redirect), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (occurrit) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.
- **ut corvum doceret parem salutationem:** δευτερεύουσα βουλητική πρόταση ως έμμεσο αντικείμενο στη ρήμα incitavit, εισάγεται με το βουλητικό σύνδεσμο ut, γιατί είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (doceret), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (incitavit). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μιαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.
- **quotiescumque avis non respondebat:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το solebat, εισάγεται με τον επαναληπτικό σύνδεσμο quotiescumque (ισοδυναμεί με τον επαναληπτικό cum), εκφέρεται με οριστική, γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από

καθαρά χρονική άποψη, και συγκεκριμένα με οριστική παρατατικού, εκφράζει την αόριστη επανάληψη στο παρελθόν και σε σχέση με την προσδιοριζόμενη πρόταση δηλώνει το σύγχρονο.

- **quanti nullam adhuc emerat:** δευτερεύουσα παραβολική πρόταση, απλή, του ποσού, ως β' όρος σύγκρισης με πρώτο όρο την κύρια, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quanti* (παραβολικό ζεύγος *tanti ... quanti*), εκφέρεται με οριστική (*emerat*) γιατί η σύγκριση αφορά δύο πράξεις ή καταστάσεις που είναι ή θεωρούνται αντικειμενική πραγματικότητα, αναφέρεται στο παρελθόν (προτερόχρονο).

ΜΑΘΗΜΑ 30 Ο ΛΙΚΙΝΙΟΣ ΜΟΥΡΗΝΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΗΘΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Hic vero, iudices, et fuit in Asia et viro fortissimo, patri suo, magno adiumento, in periculis, solacio in laboribus, gratulationi in victoria fuit. Et si habet Asia suspicionem quandam luxuriae, Murenam laudare debemus, quod Asiam vidi sed in Asia continenter vixit. Quam ob rem accusatores non Asiae nomen Murenae obiecerunt, ex qua laus familiae, memoria generi, honos et gloria nomini constituta est, sed aliquod flagitium ac dedecus aut in Asia susceptum aut ex Asia deportatum. Meruisse vero stipendia in eo bello virtutis fuit ; patre imperatore libentissime meruisse pietatis fuit ; finem stipendorum patris victoriam ac triumphum fuisse felicitatis fuit.

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Hic vero, iudices,
et fuit in Asia
et viro fortissimo,
patri suo,
magno adiumento, in periculis,
solacio in laboribus,
gratulationi in victoria fuit.
Et si habet Asia
suspicionem quandam luxuriae,
Murenam laudare debemus,
quod Asiam vidi
sed in Asia continenter vixit.
Quam ob rem accusatores
non Murenae obiecerunt,
Asiae nomen
ex qua constituta est
laus familiae,
memoria generi,
honos et gloria nomini,
sed aliquod flagitium ac dedecus
aut in Asia susceptum
aut ex Asia deportatum.
Meruisse vero stipendia
in eo bello
virtutis fuit;
libentissime meruisse
patre imperatore
pietatis fuit;
finem stipendorum fuisse

Αυτός όμως, δικαστές,
και βρέθηκε στην Ασία
και έναν ἄνδρα πολύ γενναίο,
τὸν πατέρα του,
βοήθησε πολύ στους κινδύνους,
τὸν παρηγόρησε στις ταλαιπωρίες,
τὸν συγχάρηκε στη νίκη.
Και εάν η Ασία έχει
κάποια υποψία τρυφής,
οφείλουμε να επαινέσουμε το Μουρήνα,
επειδή είδε την Ασία,
αλλά στην Ασία με εγκράτεια έζησε.
Για το λόγο αυτό οι κατήγοροί του
δεν απέδωσαν μοιμφή στο Μουρήνα
για το όνομα «Ασία»,
από την οποία δημιουργήθηκε
έπαινος για την οικογένειά του,
υστεροφημία για τη γενιά του,
τιμή και δόξα για το όνομά του,
αλλά (τον κατηγόρησαν) για κάποιο ατιμία και ντροπή
που είτε φορτώθηκε στην Ασία
είτε έφερε μαζί του από την Ασία.
Το ότι όμως υπηρέτησε τη θητεία
σε αυτόν τον πόλεμο
υπήρξε δείγμα ανδρείας
το ότι υπηρέτησε με πολύ μεγάλη προθυμία
όταν ο πατέρας του ήταν στρατηγός
υπήρξε δείγμα σεβασμού.
Το ότι το τέλος της θητείας του συνέπεσε

patris victoriam ac triumphum
felicitatis fuit.

με τη νίκη και το θρίαμβο του πατέρα του
υπήρξε δείγμα καλής τύχης.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α' ΚΛΙΣΗ	Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ	Ε' ΚΛΙΣΗ
Murena,-ae αρσ. = Μουρήνας. Asia,-ae θηλ. =Ασία familia,-ae θηλ. =οικογένεια gloria,-ae θηλ. =δόξα. luxuria,-ae θηλ. =πολυτέλεια memoria,-ae θηλ. = μνήμη, υστεροφημία. victoria,-ae θηλ. = νίκη.	triumphus,-i αρσ. =θρίαμβος. vir, viri αρσ. =άνδρας. adiumentum,-i ουδ. = βοήθεια bellum, -i ουδ. = πόλεμος. flagitium, -ii(-i) ουδ. = όνειδος. periculum, -i ουδ. =κίνδυνος. solacium, -ii (-i) ουδ. = παρηγοριά, ανακούφιση stipendium, -ii(-i) ουδ. = μισθός. stipendia -orum =στρατιωτική θητεία	accusator,-oris αρσ. = κατίγορος finis,-is αρσ. = όριο, τέλος. honos/r,-oris αρσ. = τιμή. imperator,-oris αρσ. = αυτοκράτορας. iudex,-icis αρσ. = δικαστής labor/s,-oris αρσ. = ταλαιπωρία, μόχθος pater, patris αρσ. = πατέρας. felicitas,atιs θηλ. = ευτυχία, καλή τύχη. gratulatio,-onis θηλ. = έκφραση συγχαρητηρίων laus, laudis θηλ. = έπαινος, εγκώμιο. pietas,-atis θηλ. = ευσέβεια, σεβασμός suspicio,-onis θηλ. = υποψία, υπόνοια. virtus,-utis θηλ. = ανδρεία. dedecus,-oris ουδ. = ντροπή. genus,-eris ουδ. = γένος. nomen,-inis ουδ. = όνομα.	res, rei θηλ. = πράγμα. luxuries, ei θηλ. = πολυτέλεια

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ
magnus,-a,-um/ maior, ius/ maximus, a, um = μεγάλος	fortis, is, e/ fortior, ius/ fortissimus, a, um = δυνατός.

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

continenter/ continentius/ continentissime
libenter/ libentius/ libentissime
magnopere & magno opere/ magis/ maxime
fortiter/ fortius/ fortissime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

suus, sua, suum κτητική γ' προσώπου	hic, haec, hoc δεικτική
quidam, quaedam, quoddam αόριστη- επιθετική	qui, quae, quod αναφορική
aliqui, aliquae, aliquod αόριστη- επιθετική	is, ea, id οριστική- επαναληπτική

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζυγία laudo, -avi, -atum, -are = επαινώ deporto, -avi, -atum, -are = φέρων από κάπου, μεταφέρω.	
2^η συζυγία habeo, -ui, -itum, -ere = έχω debeo, -ui, -itum, -ere = οφείλω. video, vidi, visum, videre = βλέπω. mereo, merui, meritum, merere (το ρήμα απαντά και ως αποθετικό της β' συζυγίας, δηλαδή mereor, meritus sum, mereri). = αξίζω.	

3^η συζητήσια

vivo, vixi, victum, vivere = ζω
 obicio, obieci, obiectum, obicere* (ανήκει στα 15 της 3ης συζητήσιας σε -io) = προσάπτω μομφή σε κάποιον, μέμφομαι για
 constituo, constitui, constitutum, constituere = δημιουργώ.
 suscipio, suscepī, susceptum, suscipere* (ανήκει στα 15 της 3ης συζητήσιας σε -io) = παραλαμβάνω, «φορτώνομαι»

4^η συζητήσια**ανώμαλα ρήματα**

sum, fui, -esse = είμαι, υπάρχω.

Παρατηρήσεις

- Το ουσιαστικό **luxuria-ae** απαντά και ως **luxuries-ei** δηλ. της ε' κλίσης.
- **felicitas, pietas:** Δεν έχουν πληθυντικό, εφόσον εκφράζουν αφηρημένες έννοιες.
- Το ουσιαστικό **finis, finis** είναι αρσενικού γένους και στον ενικό σημαίνει τέλος ενώ στον πληθυντικό σύνορα, κράτος.
- Το ουσιαστικό **stipendium,-ii(-i)** στον ενικό σημαίνει μισθός ενώ στον πληθυντικό θητεία.

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **si habet Asia suspicionem quondam luxuria:** δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο si. Σχηματίζει, με απόδοση την κύρια πρόταση, υποθετικό λόγο της ανοικτής υπόθεσης στο παρόν. Ειδικότερα:
Υπόθεση: si habet (οριστική ενεστώτα)
Απόδοση: debemus (οριστική ενεστώτα)
- **quod Asiam vidit:** δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το debemus, εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο quod, εκφέρεται με οριστική, γιατί εκφράζει αντικειμενική αιτιολογία, χρόνου παρακειμένου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν (προτερόχρονο).
- **sed in Asia continenter vixit:** δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση (συνδέεται παρατακτικά αντιθετικά με την προηγούμενη πρόταση) ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το debemus, εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο quod, εκφέρεται με οριστική, γιατί εκφράζει αντικειμενική αιτιολογία, χρόνου παρακειμένου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν (προτερόχρονο).
- **ex qua laus familiae, memoria generi, honos et gloria nomini constituta est:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο Asiae, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quaes (ex qua: εμπρόθετη εισαγωγή) εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου παρακειμένου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν (προτερόχρονο).

ΜΑΘΗΜΑ 31: Η ΓΕΝΝΑΙΟΤΗΤΑ ΔΕΝ ΒΓΑΙΝΕΙ ΠΑΝΤΑ ΣΕ ΚΑΛΟ

Bello Latino T. Manlius consul nobili genere natus exercitui Romanorum praefuit. Is cum aliquando castris abiret, edixit ut omnes pugna abstinerent. Sed paulo post filius eius castra hostium praeterequitavit et a duce hostium his verbis proelio lacesitus est. «Congrediamur, ut singularis proelii eventu cernatur, quanto miles Latinus Romano virtute antecellat». Tum adulescens, viribus suis confisus et cupiditate pugnandi permotus, iniussu consulis in certamen ruit; et fortior hoste, hasta eum transfixit et armis spoliavit. Statim hostes fuga salutem petiverunt. Sed consul, cum in castra revertisset, adulescentem, cuius opera hostes fugati erant, morte multavit.

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Bello Latino
T. Manlius consul
nobili genere natus
exercitui Romanorum praefuit.
Is cum aliquando castris abiret,
edixit ut omnes pugna abstinerent.
Sed paulo post filius eius
praeterequitavit
castra hostium
et proelio lacesitus est
a duce hostium his verbis.
«Congrediamur,
ut cernatur
singularis proelii eventu,
quanto miles Latinus
Romano virtute antecellat».
Tum adulescens,
viribus suis confisus
et permotus
cupiditate pugnandi,
iniussu consulis
in certamen ruit;
et fortior hoste,
hasta eum transfixit
et armis spoliavit.
Statim hostes fuga salutem petiverunt.
Sed consul, cum in castra revertisset,
adulescentem morte multavit,

Στο Λατινικό πόλεμο
ο ύπατος Τίτος Μάνλιος,
που καταγόταν από αριστοκρατική γενιά,
είχε την αρχηγία του στρατού των Ρωμαίων.
Αυτός, όταν κάποτε έφευγε από το στρατόπεδο,
διέταξε να απέχουν όλοι από τη μάχη.
Αλλά λίγο αργότερα ο γιος του
πέρασε έφιππος μπροστά
από το στρατόπεδο των εχθρών
και προκλήθηκε σε μάχη
από τον αρχηγό των εχθρών μ' αυτά τα λόγια:
"Ας μονομαχήσουμε,
για να κριθεί
από την έκβαση της μονομαχίας
πόσο ο Λατίνος στρατιώτης
ξεπερνάει στην ανδρεία το Ρωμαίο".
Τότε ο νεαρός
έχοντας εμπιστοσύνη στις δυνάμεις του
και παρακινημένος
από την επιθυμία του για μάχη,
παρά τη διαταγή του υπάτου
όρμησε στον αγώνα.
Και δυνατότερος από τον εχθρό
τον διαπέρασε με το δόρυ
και τον γύμνωσε από τα όπλα.
Αμέσως οι εχθροί ζήτησαν τη σωτηρία στη φυγή.
Αλλά ο ύπατος, όταν επέστρεψε στο στρατόπεδο
τιμώρησε με θάνατο το νεαρό,

cuius opera
hostes fugati erant.

με τις ενέργειες του οποίου
οι εχθροί είχαν τραπεί σε φυγή.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΚΛΙΣΗ	Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ	Δ΄ ΚΛΙΣΗ
fuga,-ae θηλ. = φυγή. hasta,-ae θηλ. = δόρυ. opera,-ae θηλ. = έργο, ενέργεια, κόπος. pugna,-ae θηλ. = μάχη.	filius,-ii(-i) αρσ. = γιος Titus Manlius, -ii (-i) αρσ. arma,-orum ουδ. = όπλα bellum, -i ουδ. = πόλεμος castra,-orum ουδ. = στρατόπεδο proelium, -ii (-i) ουδ. verbum, -i ουδ. = λόγος. Romanus,-i= Ρωμαίος	adulescens,-ntis αρσ. = νεαρός. consul,-is αρσ. = ύπατος. dux,-is αρσ. = αρχηγός. hostis,-is αρσ. = εχθρός. miles,-itis αρσ. = στρατιώτης. cupiditas, -atis θηλ. = επιθυμία. mors, mortis θηλ. = θάνατος. salus, -utis θηλ. = σωτηρία vis θηλ.= δύναμη certamen,-minis ουδ. = αγώνας. genus, -eris ουδ. = η γενιά. virtus, -utis θηλ. = η ανδρεία.	exercitus,-us αρσ. = στρατός. eventus,-us αρσ. = έκβαση. iniussus, -us αρσ. = αντίθετα με τη διαταγή/ παρά τη διαταγή

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ
Latinus, a, um = Λατινικός, -ή, -ό paulus, a, um = λίγος, -η, -ο Romanus, a, um	omnis, is, e = όλος singularis, is, e = μοναδικός nobilis, is, e / nobilior, ius/ nobilissimus, a, um = αριστοκρατικός fortis, is, e / fortior, ius/ fortissimus, a, um = ο γενναίος

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

nobiliter/ nobilius/ nobilissime
fortiter/ fortius/ fortissime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id οριστική- επαναληπτική quantus, quanta, quantum ερωτηματική suus, sua, suum κτητική γ' προσώπου	qui, quae, quod αναφορική hic, haec, hoc δεικτική
--	--

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζητία

praeterequito, praeterequitavi, praeterequitatum, praeterequitare = περνώ έφιππος μπροστά από.
pugno, pugnavi, pugnatum, pugnare = μάχομαι.
spolio, spoliavi, spoliatum, spoliare = απογυμνώνω.
fugo, fugavi, fugatum, fugare = τρέπω σε φυγή.
multo, multavi, multatum, multare = τιμωρώ.

2^η συζητία

abstineo, abstinui, abstentum, abstinere = απέχω.
permovo, permovi, permotum, permovere = παρακινώ.

3^η συζητία

nascor, natus sum, nasci (**αποθετικό**) (**μετοχή μέλλοντα**: **nasciturus**) = γεννιέμαι

edico, edixi, edictum, edicere = διατάξω

lacesto, lacessivi, lacessitum, lacessere = προκαλώ.

congredior*, congressus sum, congrēdi (**αποθετικό**) (ανήκει στα 15 σε -io) = συγκρούομαι
cerno, crevi, cretum, cernēre (στο κείμενο είναι απρόσωπο: cernitur, conspectum est, cerni) = κρίνω
antecello, -, -, antecellere = ξεπερνώ.

confido, confisus sum, confidere (**ημιαποθετικό**) = εμπιστεύομαι.

ruo, rui, rutum, ruere (**μετοχή μέλλοντα**: **ruiturus**) = ορμώ

transfigo, transfixi, transfixum, transfigere = διαπερνώ.

peto, peti(v)i, petitum, petere = ζητώ.

revertor, reverti, (reversus sum) reverti ημιαποθετικό και αποθετικό 3 (**εδώ ημιαποθετικό**) = επιστρέφω.

4^η συζητία**ανώμαλα ρήματα**

abeo, abi(v)i, abitum, abire = φεύγω

praesum, praefui, -, praeesse = είμαι αρχηγός, προΐσταμαι.

Παρατηρήσεις

- Το **cerno** σχηματίζει μετοχή παθητικού παρακειμένου **conspectus**(cernor, conspectus sum, cerni).
- Το **ruo** σχηματίζει μετοχή μέλλοντα **ruiturus**.
- **opera**: στον ενικό σημαίνει κόπος, εργασία ενώ στον πληθυντικό εργάτες.
- **salus-utis**: ο πληθυντικός δεν χρησιμοποιείται.
- Τα ουσιαστικά **iussu**, **iniussu** και **natu** χρησιμοποιούνται μόνο στην αφαιρετική ενικού με επιρρηματική σημασία.
- adulescens και virtus: γεν. πληθ. **-ium**, **-um**

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **ut omnes pugna abstinerent**: δευτερεύουσα βουλητική πρόταση ως αντικείμενο στο ρήμα edixit, εισάγεται με το βουλητικό σύνδεσμο ut, γιατί είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (abstinerent), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (edixit). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί το η βουληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μναλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.
- **cum aliquando castris abiret**: δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το edixit, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (abiret), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (edixit) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.
- **ut singularis proelii eventu cernatur**: δευτερεύουσα τελική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το

congregiamur, εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμό *ut*, γιατί είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο σκοπός είναι προσδοκώμενος, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (*cernatur*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*congregiamur*). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί ο σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

- ***quanto miles Latinus Romano virtute antecellat:*** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας ως υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα *cernatur*, εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία *quanto*, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει μια υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ερώτησης, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (*antecellat*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*cernatur*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.
- ***cum in castra revertisset:*** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα *to multavit*, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο *cum* και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος *cum* υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (*revertisset*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*multavit*) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- ***cuius opera hostes fugati errant:*** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο *adulescentem*, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *cuius*, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου υπερσυντελίκου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν (προτερόχρονο).

ΜΑΘΗΜΑ 32: ΕΝΑΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Pleni omnes sunt libri, plenaes sapientium voces, plena exemplorum vetustas; quae iacerent in tenebris omnia, nisi litterarum lumen accederet. Quam multas imagines fortissimorum virorum -non solum ad intuendum, verum etiam ad imitandum- scriptores et Graeci et Latini nobis reliquerunt! Quas ego, cupidus bene gerendi et administrandi rem publicam, semper mihi proponebam. Colendo et cogitando homines excellentes animum et mentem meam conformabam. Sic enim –laudem et honestatem solum expetendo, omnes cruciatus corporis et omnia pericula mortis parvi esse ducendo– me pro salute vestra in tot ac tantas dimicationes obicere potui.

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Pleni omnes sunt libri,
plenaes sapientium voces,
plena exemplorum vetustas;
quae iacerent in tenebris omnia,
nisi litterarum lumen accederet.
Quam multas imagines
fortissimorum virorum
-non solum ad intuendum,
verum etiam ad imitandum-
nobis reliquerunt
scriptores et Graeci et Latini!
Quas ego,
cupidus bene gerendi
et administrandi rem publicam,
semper mihi proponebam.
Colendo et cogitando
homines excellentes
conformabam
animum et mentem meam.
Sic enim –
expetendo
laudem et honestatem solum,
parvi esse ducendo
omnes cruciatus corporis
et omnia pericula mortis –
me obicere potui
pro salute vestra
in tot ac tantas dimicationes.

Γεμάτα είναι όλα τα βιβλία,
γεμάτοι οι λόγοι των σοφών,
γεμάτη από παραδείγματα η αρχαιότητα.
Όλα αυτά θα βρίσκονταν στο σκοτάδι,
αν δεν τα συνόδευε το φως των γραμμάτων.
Πόσο πολλές εικόνες
γενναιότατων ανδρών
όχι μόνο για να τις ατενίζουμε,,
αλλά και για να τις μιμούμαστε
μας κληροδότησαν
οι συγγραφείς, και οι Έλληνες και οι Λατίνοι!
Αυτές εγώ,
έχοντας την επιθυμία να διοικήσω σωστά
και να διαχειριστώ την πολιτεία μας,
πάντα τις έβαζα μπροστά μου ως πρότυπα.
Με το να λατρεύω και να αναλογίζομαι
τους έξοχους άντρες
διέπλαθα
την ψυχή και το νου μου.
Γιατί έτσι –
με το να επιδιώκω δηλαδή
μόνο τον έπαινο και την τιμή
και με το να θεωρώ ότι είναι μικρής αξίας
όλα τα βάσανα του σώματος
και όλοι οι θανάσιμοι κίνδυνοι –
μπόρεσα να ριχθώ
για τη σωτηρία σας
σε τόσο πολλούς και τόσο μεγάλους αγώνες.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΚΛΙΣΗ	Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ	Δ΄ ΚΛΙΣΗ	Ε΄ ΚΛΙΣΗ
<p>littera, -ae θηλ. = λογοτεχνία, επιστολή</p> <p>tenebrae, - arum θηλ. = σκοτάδι</p>	<p>animus, -i αρσ. = ψυχή.</p> <p>liber, libri αρσ. = βιβλίο.</p> <p>vir, viri αρσ.= ἄνδρας.</p> <p>exemplum, -i ουδ. = παράδειγμα.</p> <p>periculum, -i ουδ. = κίνδυνος.</p>	<p>homo, inis αρσ. = ἀνθρωπος.</p> <p>scriptor, -oris αρσ. = συγγραφέας</p> <p>dimicatio, -onis θηλ. = αγώνας.</p> <p>honestas, -atis θηλ. = τιμή</p> <p>imago, -inis θηλ. = εικόνα.</p> <p>laus, laudis θηλ. = ἐπαινος.</p> <p>mens, -ntis θηλ. = νους, μναλό.</p> <p>mors, mortis θηλ. = θάνατος.</p> <p>salus, salutis θηλ. = σωτηρία</p> <p>vetustas, -atis θηλ. = αρχαιότητα</p> <p>vox, vocis θηλ. = φωνή, λόγος.</p> <p>corpus, -oris ουδ. = σώμα.</p> <p>lumen, -inis ουδ. = φως.</p> <p>sapiens, -ntis αρσ. = σοφός</p>	<p>cruciatus, -us αρσ. = βάσανο.</p>	<p>res, rei, θηλ. = πράγμα</p>

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ
<p>cupidus, a, um/ cupidior, ius/ cupidissimus, a, um = αυτός, -ή, -ό που επιθυμεί</p> <p>multi, ae, a/ plures, plur(i)a/ plurimi, ae, a = πολλοί</p> <p>plenus, a, um/ plenior, ius/ plenissimus, a, um = γεμάτος, -η, -ο</p> <p>parvus, a, um/ minor, minus/ minimus, a, um = μικρός, -ή, -ό</p> <p>publicus, a, um = δημόσιος</p>	<p>omnis, is, e = όλος, -η, -ο</p> <p>fortis, is, e/ fortior, ius/ fortissimus, a, um = δυνατός, -ή, -ό</p> <p>excellens/ excellentior, ius/ excellentissimus, a, um = ἔξοχος, -η, -ο.</p> <p>sapiens, -entis/ sapientior, ius/ sapientissimus, a, um = σοφός</p>

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

excellenter/ excellentius/ excellentissime
multum/ plus/ plurimum
fortiter/ fortius/ fortissime
bene/ melius/ optime
cupide/ cupidius/ cupidissime
non multum-paulum/ minus/ minime
plene/ plenius/ plenissime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

ego προσωπική α΄ προσώπου	vester, vestra, vestrum κτητική β΄ πρ. για πολλούς κτήτορες
tot άκλιτη δεικτική	qui, quae, quod αναφορική
tantus, tanta, tantum δεικτική	meus, mea, meum κτητική α΄ πρ. για ένα κτήτορα

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζητία
imitor, imitatus sum, imitari (αποθετικό) = μιμούμαι.
administro, administravi, administratum, administrare = διαχειρίζομαι.
cogito, cogitavi, cogitatum, cogitare = σκέπτομαι, αναλογίζομαι.
conformo, conformavi, conformatum, conformare = διαπλάθω, διαμορφώνω.

2^η συζητήσια

intueor, intuitus sum, intueri (**αποθετικό**) = κοιτάζω, ατενίζω.
iaceo, iacui, iacitum, iacere = παραμένω.

3^η συζητήσια

accedo, accessi, accessum, accedēre = συνοδεύω.
relinquo, reliqui, relictum, relinquēre = αφήνω, κληροδοτώ.
gero, gessi, gestum, gerēre = διοικώ.
propono, proposui, propositum, proponēre = βάζω μπροστά (μου) ως παράδειγμα/πρότυπο.
colo, colui, cultum, colēre = λατρεύω.
expeto, expeti(v)i, expetitum, expetēre = επιδιώκω.
duco, duxi, ductum, ducēre (β' ενικό προστακτικής ενεστώτα: duc) = θεωρώ
obicio, obieci, obiectum, obicēre (ανήκει στα 15 ρήματα σε -io που κλίνονται σαν το capio) * =
ρίχνω.

4η συζητήσια**ανώμαλα ρήματα**

sum, fui, -, esse = είμαι.
possum, potui, -, posse = μπορώ.

Παρατηρήσεις

- Το ουσιαστικό **tenebrae, -arum** έχει μόνο πληθυντικό αριθμό.
- Το ουσιαστικό **littera, ae** στον ενικό σημαίνει γράμμα της αλφαβήτου ενώ στον πληθυντικό επιστολή, λογοτεχνία.
- Το ουσιαστικό **vetustas, -atis** δεν έχει πληθυντικό αριθμό.

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **nisi litterarum lumen accederet:** δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο nisi. Σχηματίζει, με απόδοση την κύρια πρόταση, υποθετικό λόγο του αντίθετου του πραγματικού στο παρόν. Ειδικότερα:
Υπόθεση: nisi accederet (υποτακτική παρατατικού)

Απόδοση: iacerent (υποτακτική παρατατικού)

ΜΑΘΗΜΑ 34: Ο ΣΚΙΠΙΩΝΑΣ Ο ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΗΣΤΑΡΧΟΙ

Cum Africanus in Literno esset, complures praedonum duces forte salutatum ad eum venerunt. Tum Scipio, cum se ipsum captum venisse eos existimasset, praesidium domesticorum in tecto concolavit. Quod ut praedones animadverterunt, abiectis armis ianuae appropinquaverunt et clara voce Scipioni nuntiaverunt (incredibile auditu!) virtutem eius admiratum se venisse. Haec postquam domestici Scipioni rettulerunt, is fores reserari eosque intromitti iussit. Praedones postes ianuae tamquam sanctum templum venerati sunt et cupide Scipionis dextram osculati sunt. Cum ante vestibulum dona posuissent, quae homines deis immortalibus consecrare solent, domum reverterunt.

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Cum Africanus in Literno esset,
ad eum forte venerunt
complures praedonum duces
salutatum.
Tum Scipio,
cum existimasset
venisse eos se ipsum captum,
in tecto conlocavit
praesidium domesticorum.
Quod ut praedones animadverterunt,
abiectis armis
ianuae appropinquaverunt
et clara voce Scipioni nuntiaverunt
(incredibile auditu!)

se venisse
virtutem eius admiratum.
Postquam domestici
haec Scipioni rettulerunt,
is iussit fores reserari
eosque intromitti.
Praedones venerati sunt
postes ianuae
tamquam sanctum templum
et osculati sunt cupide
Scipionis dextram.
Cum posuissent
ante vestibulum dona,
quae homines solent

Ενώ ο Αφρικανός βρισκόταν στο Λίτερνο,
ήρθαν κατά τύχη σ' αυτόν
πολλοί αρχηγοί ληστών,
για να τον χαιρετήσουν επίσημα.
Τότε ο Σκιπίωνας,
επειδή νόμισε
ότι αυτοί είχαν έρθει για να συλλάβουν τον ίδιο,
εγκατέστησε στο σπίτι
φρουρά από τους δούλους του σπιτιού.
Όταν οι ληστές το παρατίρησαν,
αφού πέταξαν μακριά τα όπλα,
πλησίασαν την πόρτα
και με δυνατή φωνή ανήγγειλαν στο Σκιπίωνα
(απίστευτο στο άκουσμα!)
ότι αυτοί είχαν έρθει
για να θαυμάσουν την ανδρεία του.
Όταν οι δούλοι
μετέφεραν αυτά τα λόγια στο Σκιπίωνα,
αυτός διέταξε να ανοιχτούν οι πόρτες
και να μπουν αυτοί μέσα.
Οι ληστές προσκύνησαν
τις παραστάδες της πόρτας
σαν ιερό ναό
και με πάθος φίλησαν
το δεξιό χέρι του Σκιπίωνα.
Αφού άφησαν
μπροστά στην είσοδο δώρα,
τα οποία συνηθίζουν οι άνθρωποι

consecrare deis immortalibus,
domum reverterunt.

| να προσφέρουν στους αθάνατους θεούς,
επέστρεψαν στα λημέρια τους.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α' ΚΛΙΣΗ	Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ
ianua,-ae θηλ. = πόρτα.	Africanus,-i αρσ. = Αφρικανός. deus, -i αρσ. = θεός domestici,-orum αρσ. = οικιακοί δούλοι. arma, -orum ουδ. = όπλα. donum, -i ουδ. = δώρο. preasidium, -ii(-i) ουδ. = φρουρά. tectum, -i ουδ. = σπίτι. vestibulum, -i ουδ. = πρόδομος, είσοδος. Liternum,-i ουδ. = Λίτερνο templum,-i ουδ. = ναός. domus -i θηλ. = σπίτι.	dux,ducis αρσ. = αρχηγός. homo,-inis αρσ. postis,-is αρσ. = παραστάδα. praedo,-onis αρσ. = ληστής foris,-is θηλ. = πόρτα. virtus,-utis θηλ. = ανδρεία Scipio,-ionis αρσ. = Σκιπίωνας. vox, vocis θηλ. = φωνή.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ
clarus,-a,-um/ clarior, ius/ clarissimus, a, um = καθαρός, -ή, -ό, δυνατός, -ή, -ό dexter, dextra, dextrum / dexterior, ius/ dextimus, a, um = δεξιός, -ά, -ό sanctus, a, um/ sanctior, ius/ sanctissimus, a, um = ιερός, -ή, -ό.	complures, es, a(-ia) = πολλοί, -ές, -ά, αρκετοί, -ές, -ά. immortalis, is, e = αθάνατος, -η, -ο incredibilis, is, e = απίστευτος, -η, -ο

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

cupide/ cupidius/ cupidissime clare/ clarius/ clarissime sancte/ sanctius/ sanctissime dext(e)re/ dexterius/ dextime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id οριστική hic, haec, hoc δεικτική ipse, ipsa, ipsum οριστική	qui, quae, quod αναφορική se προσωπική γ' προσώπου
--	---

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζητία

veneror, veneratus sum, venerari (**αποθετικό**) = προσκυνώ, λατρεύω.

oscularor, osculatus sum, osculari (**αποθετικό**) = φιλώ, ασπάζομαι.

admiror, admiratus sum, admirari (**αποθετικό**) = θαυμάζω.

saluto, -avi, -atum, -are = χαιρετίζω επίσημα.

existimo, -avi, -atum, -are = νομίζω, θεωρώ.

conloco, -avi, -atum, -are (& colloco, -collocavi, -collocatum, -collocare) = τοποθετώ,
εγκαθιστώ.

appropinquuo, -avi, -atum, -are = πλησιάζω.

nuntio, -avi, -atum, -are = αναγγέλλω.

consecro, -avi, -atum, -are = αφιερώνω, προσφέρω.

resero, -avi, -atum, -are = ανοίγω.

2^η συζητήσια

iubeo, iussi, iussum, iubere = διατάξω.

soleo, solitus sum, solere (**ημιαποθετικό**) = συνηθίζω.

3^η συζητήσια

capio, cepi, captum, capere* (ανήκει στα 15 της 3ης συζητήσιας σε -io) = συλλαμβάνω.
animadverto, -verti, -versum, -vertēre = παρατηρώ.

abicio, -ieci, -iectum, -ēre* (ανήκει στα 15 της 3ης συζητήσιας σε -io) = ρίπτω, αποθέτω.
refero, ret (t) uli, relatum, referre (ανώμαλο ρήμα, σύνθετο του fero) = επαναφέρω,
αποκρίνομαι.

intromitto, -misi, -missum, -mittēre = βάζω μέσα, εισάγω.

pono, posui, positum, ponere = τοποθετώ.

revertor, reverti, reverti (**εδώ λειτουργεί ως ημιαποθετικό**) = επιστρέφω.

4η συζητήσια

venio, veni, ventum, venire = έρχομαι, φθάνω.

audio, audivi, auditum, audire = ακούω.

ανώμαλα ρήματα

sum, fui, -, esse = είμαι, υπάρχω.

Παρατηρήσεις

- **complures, complura:** έχει μόνο πληθυντικό και σχηματίζει τη γενική πληθυντικού σε -ium και στα τρία γένη ενώ την ονομαστική, αιτιατική και κλητική του πληθυντικού του ουδετέρου και σε -a και σε -ia.
- **existimasset=existimavisset**
- Το ουσιαστικό foris, foris είναι θηλυκό ενώ τα postis, postis και praedo, praedonis είναι αρσενικά.(postis: αφ. εν. -e, -i)
- Το refero έχει β' ενικό προστακτικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής χωρίς κατάληξη -e (**refer**)

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **Cum Africanus in Litterno esset:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το venerunt, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (esset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (venerunt) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.
- **cum se ipsum captum venisse eos existimasset:** δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το conlocavit, εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο cum, γιατί η αιτιολογία είναι αποτέλεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας, εκφέρεται με υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (existimasset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (conlocavit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- **Quod ut praedones animadverterunt:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το appropinquaverunt, εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο ut (πρόταξη της αναφορικής αντωνυμίας quod), εκφέρεται με οριστική γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από καθαρά

χρονική άποψη και σε σχέση με την προσδιοριζόμενη κύρια εκφράζει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

- **Haec postquam domestici Scipioni rettulerunt:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το iussit, εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο postquam (πρόταξη της δεικτικής αντωνυμίας haec), εκφέρεται με οριστική, γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη και σε σχέση με την προσδιοριζόμενη κύρια εκφράζει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- **Cum ante vestibulum dona posuissent:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το reverterunt, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (posuissent), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (reverterunt) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- **quae homines deis immortalibus consecrare solent:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο dona, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα, γιατί δηλώνει πράξη που επαναλαμβάνεται στο παρόν.

ΜΑΘΗΜΑ 36: ΜΙΑ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΔΩΡΟΔΟΚΙΑΣ

Manius Curius Dentatus maxima frugalitate utebatur, quo facilius divitias contemnere posset.

Die quodam Samnitium legati ad eum venerunt. Ille se in scamno assidentem apud focum et ex ligneo catillo cenantem eis spectandum praebuit. Samnitium divitias contempsit et Samnites paupertatem eius mirati sunt. Nam cum ad eum magnum pondus auri publice missum attulissent, ut eo uteretur, vultum risu solvit et protinus dixit: "Supervacaneae, ne dicam ineptae, legationis ministri, narrate Samnitibus Manium Curium malle locupletibus imperare quam ipsum fieri locupletem; et mementote me nec acie vinci nec pecunia corrumpi posse".

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Manius Curius Dentatus
maxima frugalitate utebatur,
quo contemnere posset
facilius divitias.

Die quodam
Samnitium legati ad eum venerunt.
Ille praebuit se
eis spectandum
in scamno assidentem apud focum
et ex ligneo catillo cenantem.
Samnitium divitias contempsit
et Samnites paupertatem eius mirati sunt.
Nam cum attulissent ad eum
magnum pondus auri
publice missum,
ut eo uteretur,
vultum risu solvit
et protinus dixit:
"Supervacaneae ministri,
ne dicam ineptae, legationis,
narrate Samnitibus
Manium Curium malle
locupletibus imperare
quam ipsum fieri locupletem;
et mementote
me nec acie vinci posse
nec pecunia corrumpi ".

Ο Μάνιος Κούριος Δεντάτος
ήταν πάρα πολύ ολιγαρκής,
για να μπορεί να περιφρονεί
ευκολότερα τα πλούτη.
Κάποια μέρα
οι απεσταλμένοι των Σαμνιτών ήρθαν σ' αυτόν.
Εκείνος παρουσιάστηκε
σε αυτούς για να τον δουν
να κάθεται δίπλα στη φωτιά σ' ένα σκαμνί¹
και να τρώει από ξύλινο πιάτο.
Περιφρόνησε τα πλούτη των Σαμνιτών
και οι Σαμνίτες θαύμασαν τη φτώχεια του.
Δηλαδή, όταν του είχαν προσφέρει
πολύ χρυσάφι
σταλμένο από το δημόσιο ταμείο,
για να το χρησιμοποιήσει,
μαλάκωσε το πρόσωπο του με το γέλιο
κι είπε αμέσως:
«Μέλη της περιττής,
για να μην πω ανόητης πρεσβείας,
πείτε στους Σαμνίτες
πως ο Μάνιος Κούριος προτιμά
να εξουσιάζει τους πλουσίους,
παρά να γίνει ο ίδιος πλούσιος.
Και θυμηθείτε
πως εγώ δεν είναι δυνατόν ούτε στη μάχη να νικηθώ
ούτε με χρήματα να διαφθαρώ»

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α' ΚΛΙΣΗ	Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ	Δ' ΚΛΙΣΗ	Ε' ΚΛΙΣΗ
divitiae, - arum θηλ. = πλούτη. pecunia, -ae θηλ. = περιουσία, χρήματα	Marius, -ii(i) αρσ. = Μάνιος. Curius, -ii(i) αρσ. = Κούριος. Dentatus, -i αρσ. = Δεντάτος catillus, -i αρσ. = πιάτο focus, -i αρσ. = φωτιά. legatus, -i αρσ.= απεσταλμέν ος. minister, -stri αρσ.= ο απεσταλμένος. aurum, -i ουδ. = χρυσάφι. scamnum, -i ουδ. = σκαμνί.	locuples, -etis αρσ. = πλούσιος fragilitas, -atis θηλ.= ολιγάρκεια legatio, -ionis θηλ.= πρεσβεία. paupertas, -atis θηλ.= φτώχεια. pondus, -eris ουδ.= βάρος. Samnites, -ium αρσ. = Σαμνίτες.	risus, -us αρσ. = γέλιο. vultus, -us αρσ = πρόσωπο.	dies, diei αρσ. = ημέρα. acies, acies θηλ. = μάχη.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ
ineptus, -a, -um/ ineptior, ius/ ineptissimus, a, um = ανόητος, -η, -ο magnus, -a, -um/ maior, maius/ maximus, a, um = μεγάλος, -η, -ο ligneus, -a, -um = ξύλινος, -η, -ο. supervacaneus, -a, -um = περιττός	facilis, -is, -e/ facilius, ius/ facillimus, a, um = εύκολος, -η, -ο.

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

facile/ facilius/ facillime inepte/ ineptius/ ineptissime locuplete/ locupletius/ locupletissime magnopere & magno opere/ magis/ maxime
--

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

quidam, quaedam, quoddam αόριστη-επιθετική ipse, ipsa, ipsum οριστική- επαναληπτική se προσωπική γ' προσώπου	is, ea, id οριστική ille, illa, illud δεικτική ego προσωπική α' προσώπου
--	--

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζητία ceno, -avi, -atum, -are = γευματίζω. impero, -avi, -atum, -are = εξουσιάζω. specto, -avi, -atum, -are = βλέπω, παρατηρώ. narro, -avi, -atum, -are = δηγούμαι. miror, miratus sum, mirari (αποθετικό) = θαυμάζω.
2^η συζητία assideo, assedi, assessum, assidere = κάθομαι. praebeo, praebui, praebitum, praebere = παρέχω

3^η συζητήσια

utor, usus sum, uti (**αποθετικό, συντάσσεται με αφαιρετική**) = χρησιμοποιώ.

contemno, contempsi, contemptum, contemnere = περιφρονώ.

mitto, misi, missum, mittere = στέλνω.

affero (adfero), attuli (adtuli), allatum (adllatum), afferre (adferre) (το β' ενικό της προστακτικής του ενεργητικού ενεστώτα είναι affer, adfer

sollo, solvi, solutum, solvēre = λύνω, χαλαρώνω.

dico, dixi, dictum, dicere (το β' ενικό της προστακτικής του ενεργητικού ενεστώτα είναι dic) = λέγω.

corrumpo, corrupi, corruptum, corrumpere = διαφθείρω.

vinco, vici, victum, vincere = νικώ.

4η συζητήσια

venio, veni, ventum, venire = ἐρχομαι.

ανώμαλα ρήματα

malo, malui, -, malle = προτιμώ

fio, factus sum, fieri (το ρήμα χρησιμοποιείται ως παθητικό του facio) = γίνομαι

memini -meminisse (ο παρακείμενος memini έχει σημασία ενεστώτα) = θυμάμαι.

possum, potui, -, posse (εδώ είναι απρόσωπο: potest, potuit, -, posse:) = μπορώ, δύναμαι.

Παρατηρήσεις

- Το ουσιαστικό **divitiae,-arum** κλίνεται μόνο στον πληθυντικό αριθμό.
- Τα **pecunia,-ae, frugilitas,-atis, paupertas,-atis** δεν έχουν πληθυντικό αριθμό.
- Το **Samnites** στη γενική πληθυντικού κάνει **Samnitium**.
- Το ουσιαστικό **catillus** έχει πληθυντικό **catilla-orum**.
- Τα ρήματα **dico, duco, fero** και **facio** σχηματίζουν το β' ενικό της προστακτικής χωρίς την κατάληξη -e. Το facio όμως σύνθετο (όπου και γίνεται -ficio πχ interficio) με πρόθεση υπαρχει κανονικά η κατάληξη -e.(dic, duc, fer και fac. Άλλα adfice.)
- Το **locuples** χρησιμοποιείται και ως ουσιαστικό και ως επίθετο. Έτσι, σχηματίζει την αφαιρετική ενικού -e, -i και τη γενική πληθυντικού -um, -ium.

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **quo facilius divitias contemnere posset:** δευτερεύουσα τελική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το utebatur, εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο quo, γιατί ακολουθεί επίρρημα συγκριτικού βαθμού (facilius), εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο σκοπός είναι προσδοκώμενος, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (posset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (utebatur) Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μναλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.
- **cum ad eum magnum pondus auri publice missum attulissent:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το solvit, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του

- υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (*attulissent*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*solvit*) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- ***ut eo uteretur:*** δευτερεύουσα τελική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο περιεχόμενο της χρονικής πρότασης με ρήμα το *attulissent*, εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο *ut*, γιατί είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική γιατί ο σκοπός είναι προσδοκώμενος και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (*uteretur*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*attulissent*). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μναλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.
 - ***ne dicam:*** δευτερεύουσα τελική πρόταση, παρενθετική, εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο *ne*, γιατί είναι αρνητική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο σκοπός είναι προσδοκώμενος και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (*dicam*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*narrate*). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί ο σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μναλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

ΜΑΘΗΜΑ 37: Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΩΝ ΕΜΦΥΛΙΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

In eum locum res deducta est, ut, nisi qui deus vel casus aliqui subvenerit, salvi esse nequeamus. Evidem, ut veni ad urbem, non destiti omnia et sentire et dicere et facere; quae ad concordiam pertinerent; sed tantus furor omnes invaserat, ut pugnare cuperent, etsi ego clamabam nihil esse bello civili miserius. Omnia sunt misera in bellis civilibus, sed nihil miserius quam ipsa victoria: ea victores ferociores impotentioresque reddit, ut, etiamsi natura tales non sint, necessitate esse cogantur. Bellorum enim civilium exitus tales sunt semper, ut non solum ea fiant, quae velit victor, sed etiam ut victor obsequatur iis, quorum auxilio victoria parta sit.

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

In eum locum
res deducta est,
ut, nisi qui deus subvenerit
vel casus aliqui,
salvi esse nequeamus.
Evidem, ut veni ad urbem,
non destiti
et sentire et dicere et facere omnia;
quae ad concordiam pertinerent;
sed tantus furor
omnes invaserat,
ut pugnare cuperent,
etsi ego clamabam
nihil esse miserius
bello civili.
Omnia sunt misera
in bellis civilibus,
sed nihil miserius
quam ipsa victoria:
ea reddit victores
ferociores impotentioresque,
ut, etiamsi natura tales non sint,
necessitate esse cogantur.
Bellorum enim civilium exitus
tales sunt semper,
ut non solum ea fiant,
quae velit victor,
sed etiam
ut victor obsequatur iis,
quorum auxilio victoria parta sit.

Σε τέτοιο σημείο
έχουν οδηγηθεί τα πράγματα,
ώστε αν δε βοηθήσει κάποιος θεός
ή κάποιο τυχαίο περιστατικό
να μην μπορούμε να σωθούμε.
Εγώ βέβαια, μόλις ήρθα στην πόλη,
δε σταμάτησα
και να πιστεύω και να λέω και να κάνω όλα
όσα στόχευαν στην ομόνοια.
Αλλά τόσο μεγάλη μανία
τους είχε πιάσει όλους,
ώστε να επιθυμούν να πολεμούν,
μιλονότι εγώ φώναζα
ότι τίποτα δεν είναι πιο αξιοθρήνητο
από τον εμφύλιο πόλεμο.
Όλα είναι αξιοθρήνητα
στους εμφύλιους πολέμους,
αλλά τίποτα δεν είναι πιο αξιοθρήνητο
από την ίδια τη νίκη:
αυτή κάνει τους νικητές
αγριότερους και πιο αχαλίνωτους,
ώστε, ακόμη κι αν δεν είναι τέτοιοι από τη φύση τους,
να πιέζονται από ανάγκη να γίνουν.
Πράγματι η έκβαση των εμφυλίων πολέμων
είναι πάντα τέτοια,
ώστε να γίνονται όχι μόνο αυτά,
τα οποία θέλει ο νικητής,
αλλά ακόμη
να κάνει ο νικητής το χατίρι εκείνων,
με τη βοήθεια των οποίων κερδήθηκε η νίκη.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΚΛΙΣΗ	Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ	Δ΄ ΚΛΙΣΗ	Ε΄ ΚΛΙΣΗ
concordia,- ae θηλ = ομόνοια. natura,-ae θηλ. = φύση victoria,-ae θηλ. = vίκη.	deus,-i αρσ. = θεός locus,-i αρσ. = τόπος, σημείο loci -orum = χωρία βιβλίων auxilium,-ii(i) ουδ. = βοήθεια bellum,-i ουδ. = πόλεμος	furor,-oris αρσ. = μανία. victor, -oris αρσ. = νικητής. necessitas,-tatis θηλ. = ανάγκη urbs, urbis θηλ. = πόλη	casus,-us αρσ. = τυχαίο περιστατικό. exitus,-us αρσ.= έκβαση	res,rei θηλ. = πράγμα.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ
salvus, a, um = σώος, -α, -ο miser, a, um / miserior, miserius/ miserrimus, a, um = άθλιος, -α, -ο	omnis, is, e = όλος, -η, -ο impotens, ntis (τριγενές και μονοκατάληκτο) / impotentior, ius/ impotentissimus, a, um = αχαλίνωτος, -η, -ο ferox, ferocis (τριγενές και μονοκατάληκτο) / ferocior, ius/ ferocissimus, a, um = άγριος, -α, -ο civilis, -is, -e = εμφύλιος, -α, -ο

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

misere/ miserius/ miserrime
impotenter/ impotentius/ impotentissime
ferociter/ ferocius/ ferocissime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

is, ea, id οριστική ego προσωπική α' προσώπου nihil αόριστη-ουσιαστική ipse, ipsa, ipsum οριστική talis, talis, tale δεικτική	tantus, tanta, tantum δεικτική qui, quae, quod αόριστη-επιθετική aliqui, aliqua, aliquod αόριστη-επιθετική qui, quae, quod αναφορική
---	---

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζυγία pugno, pugnavi, pugnatum, pugnare = πολεμώ, μάχομαι. clamo, clamavi, clamatum, clamare = φωνάζω.
2^η συζυγία pertineo, pertinui, pertentum, pertinere = στοχεύω, αφορώ.
3^η συζυγία deduco, deduxi, deductum, deducere = οδηγώ desisto, destiti, -, desistere = σταματώ. dico, dixi, dictum, dicere (β' ενικό προστακτικής ενεστώτα: dic) = λέω facio, feci, factum, facere (ανήκει στα 15 ρήματα σε -io που κλίνονται σαν το capio) * (β' ενικό προστακτικής ενεστώτα: fac) = κάνω invado, invasi, invasum, invadere = καταλαμβάνω. cupio, cupivi, cupitum, cupere (ανήκει στα 15 ρήματα σε -io που κλίνονται σαν το capio) * = επιθυμώ reddo, reddidi, redditum, reddere = κάνω, καθιστώ. cogo, coegi, coactum, cogere = αναγκάζω. obsequor, obsecutus sum, obsequi (αποθετικό) = κάνω το χατίρι κάποιου.

pario, peperi, partum, parere (ανήκει στα 15 ρήματα σε -io που κλίνονται σαν το capio) * → μετοχή μέλλοντα: **pariturus, -a, -um** = κερδίζω

4η συγγία

sentio, sensi, sensum, sentire = αισθάνομαι, καταλαβαίνω

subvenio, subveni, subventum, subvenire = βοηθώ.

venio, veni, ventum, venire = έρχομαι, φθάνω.

ανόμαλα ρήματα

sum, fui, -, esse = είμαι.

nequeo, nequi(v)i, -, nequire = δεν μπορώ

fio, factus sum, fieri → είναι το **παθητικό του facio(3)** = γίνομαι

volo, volui, -, velle = θέλω

Παρατηρήσεις

- Το ρήμα **pario** σχηματίζει μετοχή μέλλοντα **pariturus**.
- Το **auxilium, -ii(-i)** στον ενικό σημαίνει βοήθεια ενώ στον πληθυντικό auxilia, -orum σημαίνει επικουρικά στρατεύματα.
- **necessitas, -atis(θηλ)=** ανάγκη, **necessitates, -um=** αναγκαία πράγματα.
- Τα ρήματα **dico, duco, fero** και **facio** σχηματίζουν το β' ενικό της προστακτικής χωρίς την κατάληξη -e. Το facio όμως σύνθετο (όπου και γίνεται -ficio πχ interficio) με πρόθεση υπαρχει κανονικά η κατάληξη -e.(dic, duc, fer και fac. Άλλα adfice.).
- **locus, -i=** τόπος **loca,-orum=** τόποι.
- Το ουσιαστικό **concordia, -ae** δε σχηματίζει πληθυντικό αριθμό ως αφηρημένη έννοια.

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **ut, -, salvi esse nequeamus:** δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του συμπεράσματος στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το deducta est, εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο ut γιατί είναι καταφατική και προεξαγγέλλεται στο λόγο από τη δεικτική αντωνυμία eo, εκφέρεται με υποτακτική (δυνητική), γιατί το συμπέρασμα στη λατινική είναι μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (nequeamus), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (deducta est) (παρακείμενος με σημασία ενεστώτα) Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί το αποτέλεσμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μιαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.
- **ni si qui dues vel casus aliqui subvenerit:** δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο nisi. Σχηματίζει εξαρτημένο από το deducta est υποθετικό λόγο της ανοικτής υπόθεσης στο μέλλον. Ειδικότερα: Εξαρτημένος λόγος: **Υπόθεση:** nisi subvenerit (υποτακτική παρακειμένου)

Απόδοση: ut nequeamus (συμπερασματική πρόταση)

Ανεξάρτητος λόγος: **Υπόθεση:** nisi subvenerit (οριστική συντελεσμένου

μέλλοντα)

Απόδοση: nequimus (οριστική ενεστώτα αντί μέλλοντα,

επειδή το ρήμα δε σχηματίζει αυτό τον τύπο
στο μέλλοντα).

- **quae ad concordiam pertinerent:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο *omnia*, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quae*, εκφέρεται με υποτακτική (δυνητική), γιατί δηλώνει κάτι δυνατό ή ενδεχόμενο και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικό (*pertinent*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*destiti*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.
- **ut veni ad urbem:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *destiti*, εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο *ut*, εκφέρεται με οριστική, γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη, χρόνου παρακειμένου γιατί σε σχέση με την προσδιοριζόμενη κύρια εκφράζει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- **ut pugnare cuperent:** δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του συμπεράσματος στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *invaserat*, εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο *ut* γιατί είναι καταφατική και προεξαγγέλλεται στο λόγο από τη δεικτική αντωνυμία *tantus*, εκφέρεται με υποτακτική (δυνητική), γιατί το συμπέρασμα στη λατινική είναι μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (*cuperent*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*invaserat*). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.
- **etsi ego clamabam nihil esse bello civili miserius:** δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση, εισάγεται με τον εναντιωματικό σύνδεσμο *etsi*, εκφέρεται με οριστική γιατί εκφράζει μια πραγματική κατάσταση παρά την οποία ισχύει το περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *invaserat* και συγκεκριμένα με παρατατικό γιατί αναφέρεται στο παρελθόν. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης στο περιεχόμενο της κύριας.
- **ut, -, necessitate esse cogantur:** δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του συμπεράσματος στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *reddit*, εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο *ut* γιατί είναι καταφατική και προεξαγγέλλεται στο λόγο από τη δεικτική αντωνυμία *tales*, εκφέρεται με υποτακτική (δυνητική), γιατί το συμπέρασμα στη λατινική είναι μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (*cogantur*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*reddit*) Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.
- **etiamsi natura tales non sint:** δευτερεύουσα παραχωρητική πρόταση, εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο *etiamsi*, εκφέρεται με υποτακτική γιατί εκφράζει μια υποθετική κατάσταση, που, κι αν δεχτούμε ότι αληθεύει, δεν αναιρείται το περιεχόμενο της προσδιοριζόμενης πρότασης με ρήμα το *cogantur* και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (*sint*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*cogantur*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης στο περιεχόμενο της πρότασης με ρήμα το *cogantur*.
- **ut non solum ea fiant:** δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του συμπεράσματος στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *sunt*, εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο *ut* γιατί είναι καταφατική, προεξαγγέλλεται στο λόγο από τη δεικτική αντωνυμία *tales*, εκφέρεται με

υποτακτική (δυνητική), γιατί το συμπέρασμα στη λατινική είναι μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (fiant), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (sunt). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μναλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

- **sed etiam ut vistor obsequatur iis:** δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση (ο χαρακτηρισμός όπως στην προηγούμενη πρόταση).
- **quae velit vistor:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο ea, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae, εκφέρεται με υποτακτική, λόγω έλξης προς την υποτακτική της συμπερασματικής πρότασης, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (velit), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (fiant) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.
- **quorum auxilio vistoria parta sit:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο iis, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quorum, εκφέρεται με υποτακτική, λόγω έλξης προς την υποτακτική της συμπερασματικής πρότασης, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρακειμένου (pasta sit), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (obsequatur) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρόν.

ΜΑΘΗΜΑ 38: Η ΜΟΙΡΑ ΤΗΣ ΚΑΙΚΙΛΙΑΣ

Caecilia, uxor Metelli, dum more prisco omen nuptiale petit filiae sororis, ipsa fecit omen.
 Nam in sacello quodam nocte cum sororis filia persedebat expectabatque dum aliqua vox congruens proposito audiretur. Tandem puella, longa mora standi fessa, rogavit materteram, ut sibi paulisper loco cederet. Tum Caecilia puellae dixit: «ego libenter tibi mea sede cedo». Hoc dictum paulo post res ipsa confirmavit. Nam mortua est Caecilia, quam Metellus, dum vixit, multum amavit; postea is puellam in matrimonium duxit.

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Caecilia, uxor Metelli,
 dum omen nuptiale petit
 filiae sororis
 more prisco,
 ipsa fecit omen.
 Nam nocte
 persedebat in sacello quodam
 cum sororis filia
 expectabatque
 dum aliqua vox audiretur
 congruens proposito.
 Tandem puella,
 longa mora standi fessa,
 rogavit materteram,
 ut sibi paulisper loco cederet.
 Tum Caecilia puellae dixit:
 «ego libenter tibi mea sede cedo».
 Paulo post
 res ipsa
 confirmavit hoc dictum.
 Nam mortua est Caecilia,
 quam Metellus,
 dum vixit,
 multum amavit;
 postea is puellam in matrimonium
 duxit.

Η Καικιλία, η σύζυγος του Μετέλλου,
 ενώ επιδίωκε την εμφάνιση κάποιου γαμήλιου οιωνού
 για την κόρη της αδελφής της
 σύμφωνα με τις πατροπαράδοτες συνήθειες,
 δημιούργησε η ίδια τον οιωνό.
 Μια νύχτα δηλαδή
 καθόταν σε κάποιο μικρό ιερό¹
 με την κόρη της αδελφής της
 και περίμενε,
 μέχρις ότου ακουστεί κάποια φωνή
 που να ανταποκρινόταν στο σκοπό τους.
 Τελικά η κοπέλα,
 κουρασμένη από την πολλή ορθοστασία,
 ζήτησε από τη θεία της
 να της παραχωρήσει για λίγο τη θέση της.
 Τότε η Καικιλία είπε στη κοπέλα:
 «Εγώ ευχαρίστως σου παραχωρώ τη θέση μου».
 Λίγο αργότερα
 η ίδια η πραγματικότητα
 επιβεβαίωσε αυτό το λόγο.
 Πέθανε δηλαδή η Καικιλία,
 την οποία ο Μέτελλος,
 όσο ζούσε,
 την αγάπησε πολύ.
 Αργότερα αυτός παντρεύτηκε την κοπέλα.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΚΛΙΣΗ	Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ	Ε΄ ΚΛΙΣΗ
<p>Caecilia, -ae θηλ. = Καικιλία.</p> <p>filia, -ae θηλ. = κόρη.</p> <p>matertera, -ae θηλ. = θεία</p> <p>mora, -ae θηλ. = χρονοτριβή,</p> <p>καθυστέρηση.</p> <p>puella, -ae θηλ. = κοπέλα.</p>	<p>locus, -i αρσ. = τόπος,</p> <p>θέση.</p> <p>Metellus, -i αρσ. = Μέτελλος.</p> <p>dictum, -i ουδ. = λόγος</p> <p>matrimonium, -ii(-i)</p> <p>ουδ. = γάμος</p> <p>sacellum, -i ουδ. = μικρό ιερό, μικρό</p> <p>τέμενος.</p> <p>propositum, -i ουδ. = σκοπός</p>	<p>mos, moris αρσ. = έθιμο</p> <p>nox, noctis θηλ. = νύκτα</p> <p>sedes, sedis θηλ. = έδρα,</p> <p>κάθισμα</p> <p>soror, sororis θηλ. = αδελφή.</p> <p>uxor, uxoris θηλ. = η σύζυγος</p> <p>vox, vocis θηλ. = φωνή.</p> <p>omen, ominis ουδ. = οιωνός</p>	<p>res, rei = πράγμα.</p>

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ
<p>priscus, a, um = αρχαίος, -α, -ο</p> <p>paulus, a, um = λίγος, -η, -ο</p> <p>longus, a, um/ longior, ius/ longissimus, a, um = μακρύς, -ιά, -ύ</p> <p>fessus, a, um = κουρασμένος, -η, -ο</p>	<p>nuptialis, is, e = γαμήλιος, -α, -ο</p> <p>(congruens/ congruentior, ius/ congruentissimus, a, um)</p>

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

libenter/ libentius/ libentissime
multum/ plus/ plurimum
longe/ longius/ longissime
congruenter/ congruentius/ congruentissime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

<p>ipse, ipsa, ipsum οριστική</p> <p>aliqui, aliqua, aliquod αόριστη-επιθετική</p> <p>meus, meam meum κτητική α' προσώπου για ένα κτήτορα</p> <p>quidam, quaedam, quoddam αόριστη-επιθετική</p> <p>is, ea, id οριστική</p>	<p>ego προσωπική α' προσώπου</p> <p>se προσωπική γ' προσώπου</p> <p>hic, haec, hoc δεικτική</p> <p>qui, quae, quod αναφορική</p>
--	--

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

<p>1^η συζυγία</p> <p>expecto, -avi, -atum, -are = περιμένω.</p> <p>amo, -avi, -atum, -are = αγαπώ.</p> <p>rogo, -avi, -atum, -are = ζητώ, παρακαλώ.</p> <p>sto, steti, statum, stare = στέκομαι.</p> <p>confirmo, -avi, -atum, -are = επιβεβαιώνω.</p>
<p>2^η συζυγία</p> <p>persedeo, persedi, persessum, persedere = κάθομαι για πολλή ώρα.</p>
<p>3^η συζυγία</p> <p>facio, feci, factum, facere* (Το ρήμα είναι ένα από τα 15 ρήματα της γ συζυγίας που λήγουν σε -io. Το β' ενικό προστακτικής ενεργητικού ενεστώτα: fac) = κάνω</p> <p>peto, peti(v)i, petitum, petere = ζητώ, επιδιώκω</p> <p>congruo, congrui, -, congruere = συμφωνώ, αρμόζω</p> <p>cedo, cessi, cессum, cedere = παραχωρώ.</p> <p>dico, dixi, dictum, dicere (Το β' ενικό προστακτικής ενεργητικού ενεστώτα: dic) = λέγω</p> <p>morior, mortuus sum, mori* (αποθετικό. Ανήκει στη γ' συζυγία, αν και λίγει σε -io(r). Η μετοχή μέλλοντα είναι moriturus, -a, -um) = πεθαίνω</p>

duco, duxi, ductum, ducere (Το β' ενικό προστακτικής ενεργητικού ενεστώτα:duc) = οδηγώ
vivo, vixi, victum, vivere = ζω.
fatiscor, -, -, fatisci (**αποθετικό**) = κουράζομαι

4η συγγία

audio, audivi, auditum, audire = ακούω.

ανώμαλα ρήματα**Παρατηρήσεις**

- Το **mos, moris** στον ενικό σημαίνει έθιμο ενώ στον πληθυντικό ήθη, θεσμοί.
- Το **filia** στη δοτική και αφαιρετική πληθυντικού κάνει **filiis** και **filiabus**.
- Το **sedes, is** σχηματίζει γενική πληθυντικού **sedum**.
- Το αποθετικό ρήμα **morior** σχηματίζει μετοχή μέλλοντα **moriturus**.
- Τα ρήματα **dico, duco, fero** και **facio** σχηματίζουν το β' ενικό της προστακτικής χωρίς την κατάληξη -e. Το facio όμως σύνθετο (όπου και γίνεται -ficio πχ interficio) με πρόθεση υπαρχει κανονικά η κατάληξη -e.(dic, duc, fer και fac. Άλλα adfice.).

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **dum more prisco omen nuptiale petit filiae sororis:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το fecit, εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο dum και εκφέρεται με οριστική (petit), γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη (οριστική ενεστώτα, ανεξάρτητα από το χρόνο της κύριας πρότασης, λατινισμός) και σε σχέση με την προσδιοριζόμενη πρόταση δηλώνει το σύγχρονο και ειδικότερα μια συνεχιζόμενη πράξη στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει η πράξη της κύριας.
- **dum aliqua vox congruens proposito audiretur:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το expectabat, εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο dum και εκφέρεται με υποτακτική (audiretur), γιατί η πράξη περιγράφεται ως προσδοκία ή επιδίωξη και σε σχέση με την προσδιοριζόμενη πρόταση δηλώνει το υστερόχρονο στο παρελθόν.
- **ut sibi paulisper loco cederet:** δευτερεύουσα βουλητική πρόταση ως έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα rogavit, εισάγεται με το βουλητικό σύνδεσμο ut, γιατί είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (cederet), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (rogavit). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μναλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.
- **quam Metellus, -, multum amavit:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο Caeciliam, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου παρακειμένου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.
- **dum vixit:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της αναφορικής με ρήμα το amavit, εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο dum και εκφέρεται με οριστική (vixit), γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη και σε σχέση με την προσδιοριζόμενη πρόταση δηλώνει το σύγχρονο και ειδικότερα την παράλληλη διάρκεια.

ΜΑΘΗΜΑ 40: ΑΚΛΟΝΗΤΗ ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΙΣ ΑΠΕΙΔΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΤΑΤΟΡΑ

Sulla, occupata urbe, senatum armatus coegerat, ut G. Marius quam celerrime hostis iudicaretur. Cuius voluntati nemo obviam ire audebat ; solus Quintus Mucius Scaevola augur de hac re interrogatus sententiam dicere noluit. Quin etiam cum Sulla minitans ei instaret, dixit is Sullae: «*Licet mihi ostendas agmina militum, quibus curiam circumsedisti; licet mortem miniteris, numquam tamen ego hostem iudicabo Marium. Etsi senex et corpore infirmo sum, semper tamen meminero urbem Romam et Italiam a Mario conservatam esse.*

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Sulla, occupata urbe,
senatum armatus coegerat,
ut G. Marius hostis iudicaretur
quam celerrime.
Cuius voluntati
nemo obviam ire audebat ;
solus Quintus Mucius Scaevola
augur interrogatus
de hac re
sententiam dicere noluit.
Quin etiam
cum Sulla minitans ei instaret,
dixit is Sullae:
«*Licet mihi ostendas
agmina militum,
quibus curiam circumsedisti;
licet mortem miniteris,
numquam tamen ego
hostem iudicabo Marium.
Etsi senex
et corpore infirmo sum,
semper tamen meminero
urbem Romam et Italiam
a Mario conservatam esse.*

Αφού κατέλαβε την πόλη ο Σύλλας,
είχε συγκαλέσει ένοπλος τη Σύγκλητο,
για να κηρυχθεί ο Γάιος Μάριος εχθρός
όσο το δυνατόν γρηγορότερα.
Στη θέληση του
κανείς δεν τολμούσε να πάει αντίθετα.
Μόνο ο Κόιντος Μούκιος Σκαιόλας,
ο οιωνοσκόπος, όταν του ζητήθηκε η γνώμη
γι' αυτό το θέμα
αρνήθηκε να πει επίσημα τη γνώμη του.
Κι επιπλέον,
όταν ο Σύλλας τον πίεζε απειλώντας τον,
αυτός είπε στο Σύλλα:
«Ακόμη κι αν μου δείξεις
τα αγήματα των στρατιωτών,
με τα οποία έχεις περικυκλώσει το Βουλευτήριο,
ακόμη κι αν με απειλήσεις με θάνατο,
εγώ εντούτοις ποτέ
δε θα κηρύξω το Μάριο εχθρό.
Αν και είμαι γέρος
και με αδύναμο σώμα,
εντούτοις θα θυμάμαι πάντα
ότι η πόλη Ρώμη και η Ιταλία
σώθηκαν από το Μάριο.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

A΄ ΚΛΙΣΗ	B΄ ΚΛΙΣΗ	G΄ ΚΛΙΣΗ	D΄ ΚΛΙΣΗ	E΄ ΚΛΙΣΗ
Sulla,-ae αρσ. = Σύλλας curia,-ae θηλ. = Βουλευτήριο. Italia,-ae θηλ. =	Gaius Marius,- ii(-i)αρσ. = Γάιος Μάριος Mucius,-ii(-i) αρσ. =	augur, -uris αρσ. = οιωνοσκόπος. hostis,-is αρσ. = εχθρός. miles,-itis αρσ. =	senatus,-us αρσ. = Σύγκλητος.	res,rei θηλ. = πράγμα.

Ιταλία Roma, -ae θηλ. sententia,-ae θηλ. = ἀποψη, απόφαση Scaevola,-ae αρσ.= Σκαιόλας	Μούκιος Quintus -i , αρσ. = Κόιντος	στρατιώτης. senex, senis αρσ. = γέρος mors, mortis θηλ. = θάνατος. urbs, urbis θηλ. = πόλη. voluntas, -atis θηλ. = θέληση. agmen, -inis ουδ. = άγημα. corpus, -oris ουδ. = το σώμα.	
---	--	--	--

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ
armatus, a, um / armatior, ius / armatissimus, a, um= ένοπλος, -η, -ο infirmitas, a, um / infirmior, ius/ infirmissimus, a, um = αδύναμος, -η, -ο	celer, celeris, celere / celerior, ius/ celerrimus, a, um= γρήγορος senex/ senior, ius/ - = ο γηραιός

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

celeriter/ celerius/ celerrime infirme/ infirmius/ infirmissime
--

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

qui, quae, quod αναφορική nemo αόριστη ουσιαστική is, ea, id οριστική	solus, -a, -um αντωνυμικό επίθετο hic, haec, hoc δεικτική ego προσωπική α' προσώπου
---	---

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζητία occupo, occupavi, occupatum, occupare = καταλαμβάνω. iudico, iudicavi, iudicatum, iudicare = κηρύσσω, κρίνω. interrogo, interrogavi, interrogatum, interrogare = ερωτώ, ζητώ τη γνώμη κάποιου minitor, minitatus sum, minitari (αποθετικό) = απειλώ. conservo, conservavi, conservatum, conservare = σώζω. insto, institi, -, instare (μτχ. μελ. instaturus, -a, -um) = ασκώ πίεση
2^η συζητία audio, ausus sum, audere (ημιαποθετικό) = τολμώ circumsedeo, circumsedi, circumsessum, circumsedere = περικυκλώνω.
3^η συζητία cogo, coegi, coactum, cogere = συγκαλώ. dico, dixi, dictum, dicere = λέγω. ostendo, ostendi, ostensum / ostentum, ostendere = δείχνω. memini, meminisse (ελλειπτικό) = θυμάμαι
4η συζητία eo, ivi (ii), itum, ire = πηγαίνω

ανώμαλα ρήματα abeo, abi(v)i, abitum, abire(4)=φεύγω sum, fui, -, esse= είμαι. possum, potui, -, posse = μπορώ nolo, nolui, -, nolle = δεν θέλω.

Παρατηρήσεις

- Το ρήμα **audeo** είναι ημιαποθετικό της δεύτερης συζυγίας.
- Το ρήμα **insto, institi, - , instare** δεν έχει σουπίνο, έχει όμως μετοχή μέλλοντα **instatus**.
- Το **ostendo** έχει σουπίνο **ostentum** και **ostensum**.
- Το επίθετο **senex, senis** σχηματίζει τη γενική πληθυντικού **senum**.
- Το ρήμα **memini** είναι ελλειπτικό σχηματίζει μόνο τους συντελικούς χρόνους και την προστακτική μέλλοντα με σημασία ενεστώτα **memento, mementote**.
- Τα ρήματα **dico, duco, fero** και **facio** σχηματίζουν το β' ενικό της προστακτικής χωρίς την κατάληξη –e. Το facio όμως σύνθετο (όπου και γίνεται –ficio πχ interficio) με πρόθεση υπαρχει κανονικά η κατάληξη –e.(dic, duc, fer και fac. Άλλα adfice.).

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **ut C. Marius quam celerrime hostis iudicaretur:** δευτερεύουσα τελική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το coegerat, εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο ut, γιατί είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο σκοπός είναι προσδοκώμενος, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (iudicaretur), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (coegerat). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί ο σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.
- **cum Sulla minitans ei instaret:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το dixit, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (instaret), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (dixit) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.
- **Licet mihi ostendas agmina militum:** δευτερεύουσα παραχωρητική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός της παραχώρησης, εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο licet (στην κύρια υπάρχει το tamen), εκφέρεται με υποτακτική γιατί εκφράζει μια υποθετική κατάσταση που, κι αν δεχτούμε ότι αληθεύει, δεν αναφείται το περιεχόμενο της προσδιοριζόμενης πρότασης με ρήμα το iudicabo (ο σύνδεσμος licet συντάσσεται με υποτακτική, επειδή προήλθε από το απρόσωπο ρήμα licet με παράλειψη του ut + υποτακτική), και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (ostendas), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (iudicabo) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.
- **licet mortem miniteris:** δευτερεύουσα παραχωρητική πρόταση (ο χαρακτηρισμός όπως στην προηγούμενη πρόταση).
- **quibus curiam circumsedisti:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο agmina, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quibus, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου παρακειμένου, γιατί δηλώνει προτερόχρονο στο παρελθόν.

- **Etsi senex et corpore infirmo sum:** δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης στην κύρια πρόταση (*semper meminero*), εισάγεται με τον εναντιωματικό σύνδεσμο *etsi*, (στην κύρια υπάρχει το *tamen*) εκφέρεται με οριστική εκφράζει μια πραγματική κατάσταση παρά την οποία ισχύει το περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *meminero*, χρόνου ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν.

ΜΑΘΗΜΑ 41: ΜΙΛΑ ΓΙΑ ΝΑ ΣΕ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΟΥΝ, ΟΧΙ ΓΙΑ ΝΑ ΜΙΛΑΣ

Curius et Fabricius, antiquissimi viri, et his antiquiores Horatii plane ac dilucide cum suis locuti sunt; non Sicanorum aut Pelasgorum, qui primi coluisse Italiam dicuntur, sed aetatis suae verbis utebantur. Tu autem, proinde quasi cum matre Evandri nunc loquaris, sermone abhinc multis annis iam obsoleto uteris, quod neminem scire atque intellegere vis, quae dicas. Quin, homo inepte, taces, ut consequaris, quod vis? Sed antiquitatem tibi placere dicis, quod honesta et bona et modesta sit. Sic ergo vive, ut viri antiqui, sed sic loquere, ut viri aetatis nostrae; atque id quod a G. Caesare scriptum est, habe semper in memoria et in pectore; «tamquam scopulum, sic fugias verbum insolens atque inauditum».

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Curius et Fabricius,
antiquissimi viri,
et his antiquiores Horatii
cum suis locuti sunt
plane ac dilucide;
non utebantur
Sicanorum aut Pelasgorum,
qui dicuntur
primi coluisse Italiam,
sed aetatis suae verbis.
Tu autem,
proinde quasi nunc loquaris
cum matre Evandri,
uteris sermone
obsolete
abhinc multis annis iam,
quod neminem scire vis
atque intellegere,
quae dicas.
Quin, homo inepte, taces,
ut consequaris,
quod vis?
Sed antiquitatem tibi placere dicis,
quod honesta et bona et modesta sit.
Sic ergo vive,
ut viri antiqui,
sed sic loquere,
ut viri aetatis nostrae;
atque habe semper in memoria

Ο Κούριος και ο Φαβρίκιος,
αρχαιότατοι ἄνδρες,
και οι αρχαιότεροι απ' αυτούς Οράτιοι
συνομιλούσαν με τους συγχρόνους τους
καθαρά και με διαύγεια.
Δε χρησιμοποιούσαν
τη γλώσσα των Σικανών ή των Πελασγών,
που λέγεται
ότι πρώτοι κατοίκησαν την Ιταλία,
αλλά τη γλώσσα της εποχής τους.
Εσύ όμως
σαν να μιλούσες τώρα
με τη μητέρα του Ευάνδρου
χρησιμοποιείς λόγο
απαρχαιωμένο
πια εδώ και πολλά χρόνια,
επειδή δε θέλεις κανείς να ξέρει
και να καταλαβαίνει
τι λες.
Γιατί, ανόητε άνθρωπε, δε σωπαίνεις,
για να πετύχεις
αντό που θέλεις;
Αλλά λες ότι σου αρέσει η αρχαιότητα
γιατί είναι τιμημένη και καλή και σεμνή.
Έτσι λοιπόν να ζεις
όπως οι αρχαίοι ἄνδρες,
αλλά να μιλάς έτσι
όπως οι άνθρωποι της εποχής μας.
Και να' χεις πάντα στη μνήμη σου

et in pectore
id quod a G. Caesare scriptum est;
«tamquam scopulum,
sic fugias
verbum insolens atque inauditum».

και στην καρδιά σου
αντό που γράφτηκε από τον Γάιο Καίσαρα:
«Σαν το σκόπελο,
έτσι να αποφεύγεις
τη λέξη την ασυνήθιστη και την πρωτάκουνστη».

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΚΛΙΣΗ	Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ
Italia, -ae θηλ. = Ιταλία memoria, -ae θηλ. = μνήμη.	annus, -i αρσ. = χρόνος, έτος. Curius, -ii(-i) αρσ. = Κούριος Evander, -ndri αρσ. = Εύανδρος Fabricius, -ii(-i) αρσ. = Φαβρίκιος Horatius, -ii(-i) αρσ. = Οράτιος Pelasgi, -orum αρσ. = οι Πελασγοί scopulus, -i αρσ. = σκόπελος. Sicani, -orum αρσ. = οι Σικανοί vir, viri αρσ. = ἄνδρας. verbum, -i ουδ. = λόγος. Gaius -ii/-i = Γάιος	homo, hominis αρσ. = άνθρωπος. sermo, -onis αρσ. = λόγος, λόγια. aetas, -atis θηλ. = εποχή antiquitas, -atis θηλ. honestas, -atis θηλ. mater, -tris θηλ. = μητέρα pectus, -oris ουδ. = καρδιά, στήθος. Caesar -aris = Καίσαρας

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ
antiquus, a, um/ antiquior, ius/ antiquissimus, a, um = αρχαίος, -α, -ο multi, ae, a/ plures, plur(i)a/ plurimi, ae, a = πολλοί obsoletus, a, um / obsoletior, ius/ - = απαρχαιωμένος, -η, -ο ineptus, a, um/ ineptior, ius/ ineptissimus, a, um = ανόητος, -η, -ο bonus, a, um/ melior, ius/ optimus, a, um = καλός, -ή, -ό modestus, a, um/ modestior ius/ modestissimus, a, um = σεμνός, -ή, -ό inauditus, a, um/ inauditor, ius/ - = πρωτάκουνστος, -η, -ο honestus, a, um/ honestior, ius/ honestissimus, a, um = τιμημένος, -η, -ο	insolens/ insolentior, ius/ insolentissi- mus, a, um = ασυνήθιστος , -η, -ο

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

prae/ prius/ primum
inepte/ ineptius/ ineptissime
honeste/ honestius/ honestissime
modeste/ modestius/ modestissime
plane/ planius/ planissime
dilucide/ dilucidius/ dilucidissime
bene/ melius/ optime
multum, multo/ plus/ plurimum
antique/ antiquius/ antiquissime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

hic, haec, hoc δεικτική
qui, quae, quod αναφορική
nemo αόριστη ουσιαστική
noster, nostra, nostrum κτητική α΄ προσώπου
για πολλούς κτήτορες

suus, sua, suum κτητική γ΄ προσώπου
tu προσωπική β΄ προσώπου
quis, quis, quid ερωτηματική
is, ea, id οριστική-επαναληπτική

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζητία
2^η συζητία
taceo, tacui, tacitum, tacere = σωπαίνω. placeo, placui, placitum, placere = αρέσω. habeo, habui, habitum, habere = έχω.
3^η συζητία
loquor, locutus sum, loqui (αποθετικό) = μιλώ. colo, colui, cultum, colere = κατοικώ. dico, dixi, dictum, dicere (β' ενικό προστακτικής ενεστώτα: dic) = λέω utor, usus sum, uti (αποθετικό) = χρησιμοποιώ obsolesco, obsolevi, obsoletum, obsolescere = ξεπερνώ intellego/intelligo, intellexi, intellectum, intellegere = καταλαβαίνω. consequor, consecutus sum, consequi (αποθετικό) = πετυχαίνω. vivo, vixi, victum, vivere = ζω. scribo, scripsi, scriptum, scribere = γράφω. fugio, fugi, fugitum, fugere* (ανήκει στα 15 ρήματα σε -io που κλίνονται σαν το capio) = αποφεύγω
4η συζητία
scio, sci(v)i, scitum, scire → προστακτική ενεστώτα: —, scito , —, —, scitote , — = ξέρω, γνωρίζω

ανόμαλα ρήματα

volo, volui, —, velle = θέλω.
sum, fui, —, esse = είμαι.

Παρατηρήσεις

- Το **aetas, aetatis** σχηματίζει γενική πληθυντικού σε **-um** και **-ium**.
- Η προστακτική ενεστώτα του **scio** είναι **scito**, **scitote**.
- Το **mater, matris** σχηματίζει τη γενική πληθυντικού **matrum**.

Δευτερεύουσες προτάσεις

- qui primi coluisse Italiam dicuntur:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο Sicanorum και Pelasgorum, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία qui, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν.
- proinde quasi cum matre Evandri nunc loquaris:** δευτερεύουσα παραβολική υποθετική πρόταση ως β' όρος σύγκρισης με α' όρο την κύρια με ρήμα το uteris, εισάγεται με τον παραβολικό υποθετικό σύνδεσμο proinde quasi εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η σύγκριση αφορά μια υποθετική πράξη ή κατάσταση και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (loquaris), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (uteris) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.
- quod neminem scire atque intelligere vis:** δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το uteris, εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο quod, εκφέρεται με οριστική, εκφράζει αντικειμενική αιτιολογία, χρόνου ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν (σύγχρονο).
- quaes dicas:** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας ως αντικείμενο στα απαρέμφατα scire, intelligere, εισάγεται με την ερωτηματική

αντωνυμία quae, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί εξάρτηση δίνει μια υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ερώτησης, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (dicas), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (vis scire atque intelligere) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.

- **ut consequaris:** δευτερεύουσα τελική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το taces, εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο ut, γιατί είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο σκοπός είναι προσδοκώμενος και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (consequaris), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (taces). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί ο σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μναλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.
- **quod vis:** δευτερεύουσα αναφορική ουσιαστική πρόταση ως αντικείμενο στο ρήμα consequaris, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quod, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν (σύγχρονο).
- **quod honesta et bona et modesta sit:** δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το dicis, εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο quod, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί βρίσκεται σε πλάγιο λόγο και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (sit), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (dicis) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.
- **ut viri antiqui (vivebant):** δευτερεύουσα παραβολική πρόταση, απλή, του τρόπου, ως β' όρος σύγκρισης με α' όρο την κύρια, εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο ut (παραβολικό ζεύγος sic ... ut), εκφέρεται με οριστική (vivebant), γιατί η σύγκριση αφορά δύο πράξεις, ή καταστάσεις που είναι ή θεωρούνται αντικειμενική πραγματικότητα.
- **ut viri aetatis nostrae (loquuntur):** δευτερεύουσα παραβολική πρόταση, απλή, του τρόπου (ο χαρακτηρισμός όπως στην προηγούμενη πρόταση).
- **quod a C. Caesare scriptum est:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο id, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quod, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου παρακειμένου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν (προτερόχρονο).
- **(tamquam) scopulum:** Η φράση **tamquam scopulum** δηλώνει παραβολή και ισοδυναμεί με τη δευτερεύουσα παραβολική υποθετική πρόταση: **tamquam scopulus sit (verbum)**. Πρόκειται επομένως για μια παραβολική υποθετική πρόταση ως β' όρος σύγκρισης με α' όρο την κύρια με ρήμα το fugias, εισάγεται με τον παραβολικό υποθετικό σύνδεσμο tamquam εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η σύγκριση αφορά μια υποθετική πράξη ή κατάσταση, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (sit), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (fugias) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.

ΜΑΘΗΜΑ 42: Ο ΚΙΚΕΡΩΝΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΙΛΙΝΑ

Nonnulli sunt in hoc ordine, qui aut ea, quae imminent, non videant, aut ea, quae vident, dissimulent : qui spem Catilinae mollibus sententiis aluerunt coniurationemque nascentem non credendo confirmaverunt; quorum auctoritatem secuti multi, non solum improbi verum etiam imperiti, si in hunc animadvertissem, crudeliter et regie id factum esse dicerent. Nunc intellego, si iste in Manliana castra pervenerit, quo intendit, neminem tam stultum fore, qui non videat coniurationem esse factam, neminem tam improbum, qui non fateatur."

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Nonnulli sunt in hoc ordine,
qui aut ea, quae imminent
non videant,
aut ea, quae vident,
dissimulent :
qui spem Catilinae aluerunt
mollibus sententiis
confirmaverunt coniurationemque
nascentem
non credendo;
quorum auctoritatem secuti
multi,
non solum improbi verum etiam imperiti,
si in hunc animadvertissem,
dicerent
crudeliter et regie id factum esse.
Nunc intellego,
si iste pervenerit
in Manliana castra,
quo intendit,
neminem tam stultum fore,
qui non videat
coniurationem esse factam,
neminem tam improbum,
qui non fateatur."

Υπάρχον μερικοί σ' αυτήν την τάξη (των Συγκλητικών),
οι οποίοι είτε αυτά τα οποία πλησιάζουν απειλητικά
δεν (τα) βλέπουν,
είτε αυτά τα οποία βλέπουν
προσποιούνται (ότι δε τα βλέπουν).
αυτοί εξέθρεψαν την ελπίδα του Κατιλίνα
με τις επιεικείς τους αποφάσεις
και ενίσχυσαν τη συνωμοσία
που γεννιόταν
με το να μη πιστεύουν στην ύπαρξή της.
Ενεργώντας υπό την επιρροή τους
πολλοί,
όχι μόνο αχρείοι, αλλά και άπειροι,
αν τον είχα τιμωρήσει,
θα έλεγαν
ότι αυτό έγινε σκληρά και τυραννικά.
Τώρα καταλαβαίνω ότι,
αν αυτός φτάσει
στο στρατόπεδο του Μανλίου,
όπου κατευθύνεται,
κανείς δε θα είναι τόσο ανόητος,
που να μη βλέπει
ότι έγινε συνωμοσία,
και κανείς τόσο αχρείος,
που να μην το ομολογήσει.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

A' ΚΛΙΣΗ	B' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ	Ε' ΚΛΙΣΗ
Catilina,-ae αρσ. = Κατιλίνας sententia,-ae θηλ. = ἀπονη, απόφαση.	castra, -orum ουδ. =στρατόπεδο	ordo, -inis αρσ. = τάξη. auctoritas, -atis θηλ. =επιρροή. coniuratio, -onis θηλ. = συνωμοσία.	spes, spei θηλ. = ελπίδα

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ
multi, ae, a/ plures, plur(i)a/ plurimi, ae, a = πολλοί improbus, a, um/ improbior, ius/ improbissimus, a, um = φαύλος, -η, -ο imperitus, a, um/ imperitior, ius/ imperitissimus, a, um = ἄπειρος, -η, -ο stultus, a, um/ stultior, ius/ stultissimus, a, um = ανόητος, -η, -ο. Manlianus, a, um = ο του Μανλίου	mollis, is, e/ mollior, ius/ mollissimus, a, um = επιεικής, -ης, -ες

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

stulte/ stultius/ stultissime
multum-multo/ plus/ plurimum
imperite/ imperitius/ imperitissime
molliter/ mollius/ mollissime
improbe/ improbus/ improbissime
crudeliter/ crudelius/ crudelissime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

hic, haec, hoc δεικτική	qui, quae, quod αναφορική
is, ea, id οριστική	iste, ista, istud δεικτική
nemo αόριστη ουσιαστική	nonnulli, ae, , αντωνυμικό επίθετο

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζητία
confirmo, -avi, -atum, -are = επιβεβαιώνω, ενισχύω.
dissimulo, -avi, -atum, -are = προσποιούμαι ότι δεν...
2^η συζητία
fateor, fassus sum, fateri (αποθετικό) = ομολογώ.
immineo, -, -, imminere (ελλειπτικό, δεν έχει παρακείμενο και σουπίνο) = πλησιάζω απειλητικά.
video, vidi, visum, videre = βλέπω.
3^η συζητία
alo, alui, altum (& alitum), alere (μετοχή μέλλοντα : aliturus, -a, -um) = τρέφω.
nascor, natus sum, nasci (αποθετικό, μετοχή μέλλοντα : nasciturus, -a, -um) = γεννιέμαι
credo, credidi, creditum, credere = νομίζω, πιστεύω.
animadverto, animadvertisi, animadversum, animadvertēre = παρατηρώ
sequor, secutus sum, sequi (αποθετικό) = ακολουθώ
dico, dixi, dictum, dicere (β' ενικό προστακτικής ενεργητικού ενεστώτα dic) = λέγω.
intellego, intellexi, intellectum, intelligere = καταλαβαίνω
intendo, intendi, intentum/ intensus, intendere = κατευθύνομαι.
4η συζητία
pervenio, perveni, perventum, pervenire = φθάνω.

ανώμαλα ρήματα
sum, fui, -, esse = είμαι, υπάρχω.
fio, factus sum, fieri (χρησιμοποιείται ως παθητικό του facio) = γίνομαι

Παρατηρήσεις

- Το **ordo, ordinis** είναι αρσενικού γένους.

- Το ρήμα **immineo** δεν έχει ούτε παρακείμενο ούτε υπερσυντέλικο.
- Το **alo** έχει διπλό τύπο σουπίνου **altum** και **alitum**. Σχηματίζει όμως μετοχή μέλλοντα **aliturus-a-um**.
- Το **nascor**, **natus sum**, **nasci** έχει μετοχή μέλλοντα **nasciturus**.
- Το **intendo** σχηματίζει διπλό τύπο σουπίνου **intentum** και **intensum**.
- **castrum-i**= φρούριο, **castra-orum**=στρατόπεδο
- Τα ρήματα **dico**, **duco**, **fero** και **facio** σχηματίζουν το β' ενικό της προστακτικής χωρίς την κατάληξη -e. Το **facio** όμως σύνθετο (όπου και γίνεται -ficio πχ interficio) με πρόθεση υπαρχει κανονικά η κατάληξη -e.(**dic**, **duc**, **fer** και **fac**. Άλλα **adfce**.).

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **qui aut ea, -, non videant**: δευτερεύουσα αναφορική συμπερασματική πρόταση με όρο αναφοράς το **nonnulli**, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του συμπεράσματος στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το **sunt**, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία **qui** (= ut ei), εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το συμπέρασμα στη λατινική είναι μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (**videant**), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (**sunt**). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μιναλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.
- **aut ea, -, dissimulent**: δευτερεύουσα αναφορική συμπερασματική πρόταση (συνδέεται παρατακτικά διαζευκτικά με την προηγούμενη πρόταση, ο χαρακτηρισμός όπως σε αυτήν).
- **quae imminent**: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο **ea**, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία **quaes**, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν (σύγχρονο).
- **quae vident**: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο **ea**, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία **quaes**, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν (σύγχρονο).
- **si in hunc animadvertissem**: δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, εισάγεται με το σύνδεσμο **si** (καταφατική). Σχηματίζει με απόδοση την κύρια πρόταση υποθετικό λόγο του αντίθετου του πραγματικού με την υπόθεση να αναφέρεται στο παρελθόν (υποτακτική υπερσυντελίκου) και την απόδοση στο παρόν (υποτακτική παρατατικού). Ειδικότερα:
Υπόθεση: **si animadvertissem** (υποτακτική υπερσυντελίκου)

Απόδοση: **dicerent** (υποτακτική παρατατικού)

- **si iste in Manliana castra pervenerit**: δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, εισάγεται με το σύνδεσμο **si** (καταφατική). Σχηματίζει εξαρτημένο από το **intellego**, σύνθετο (δύο αποδόσεις), υποθετικό λόγο της ανοικτής υπόθεσης στο μέλλον. Ειδικότερα:
Εξαρτημένος λόγος: **Υπόθεση**: **si pervenerit** (υποτακτική παρακειμένου)

Απόδοση: ... fore ... fore (απαρέμφατο μέλλοντα)

Ανεξάρτητος λόγος: **Υπόθεση**: **si pervenerit** (οριστική συντελεσμένου
μέλλοντα)

Απόδοση: ... erit ... erit (οριστική μέλλοντα)

- **quo intendit:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο castra, κρίσης, εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα quo, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό και λειτουργεί ανεξάρτητο από τον πλάγιο λόγο, χρόνου ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν.
- **qui non videat coniurationem esse factam:** δευτερεύουσα αναφορική συμπερασματική πρόταση με όρο αναφοράς το neminem ως επιρρηματικός προσδιορισμός του συμπεράσματος στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το intellego ... fore, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία qui (= ut is), εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το συμπέρασμα στη λατινική είναι μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (videat), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (intellego ... fore). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μναλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του. [προεξαγγέλλεται στην κύρια πρόταση από το tam (stultum)].
- **qui non fateatur:** δευτερεύουσα αναφορική συμπερασματική πρόταση με όρο αναφοράς το neminem (δεύτερο) (συνδέεται παρατακτικά με την προηγούμενη πρόταση, ο χαρακτηρισμός όπως σε αυτήν).

ΜΑΘΗΜΑ 43: Η ΟΡΓΗ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ

Num ad hostem veni et captiva in castris tuis sum? In hoc me longa vita et infelix senecta traxit, ut primum exsulem deinde hostem te viderem? Qui potuisti populari hanc terram, quae te genuit atque aluit? Non tibi ingredienti fines patriae ira cecidit? Quamvis infesto et minaci animo perveneras, cur, cum in conspectu Roma fuit, tibi non succurrit: «intra illa moenia domus ac penates mei sunt, mater coniunx liberique»? Ergo ego nisi peperisse, Roma non oppugnaretur; nisi filium haberem, libera in libera patria mortua essem. Ego nihil iam pati possum nec diu miserrima futura sum: at contra hos, si pergis, aut immatura mors aut longa servitus manet.

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Num ad hostem veni
et captiva in castris tuis sum?
In hoc me traxit
longa vita
et infelix senecta,
ut viderem te primum exsulem
deinde hostem?
Qui potuisti populari
hanc terram,
quae te genuit
atque aluit?
Non ira cecidit tibi
ingredienti fines patriae?
Quamvis perveneras
infesto et minaci animo,
cur, cum in conspectu Roma fuit,
tibi non succurrit:
«intra illa moenia
domus ac penates mei sunt,
mater coniunx liberique»?
Ergo ego nisi peperisse,
Roma non oppugnaretur;
nisi filium haberem,
libera in libera patria mortua essem.
Ego nihil iam pati possum
nec diu miserrima futura sum:
at contra hos,
si pergis,
manet aut immatura mors
aut longa servitus.

Μήπως ήρθα σε εχθρό
και είμαι αιχμάλωτη στο στρατόπεδό σου;
Σε τέτοιο σημείο με έσυρε
η μακροζωία
και τα δύστυχα γηρατειά,
ώστε να σε δω πρώτα εξόριστο
κι έπειτα εχθρό;
Πώς μπόρεσες να λεηλατήσεις
αυτή τη χώρα
η οποία σε γέννησε
και σε ανέθρεψε;
Δε σου πέρασε η οργή
όταν περνούσες τα σύνορα της πατρίδας;
Παρόλο που είχες έρθει
με εχθρική και απειλητική διάθεση,
γιατί, όταν είδες τη Ρώμη,
δε σου ήρθε στο μυαλό:
“μέσα σ’ εκείνα τα τείχη
βρίσκονται το σπίτι και οι εφέστιοι θεοί μου,
η μητέρα, η σύζυγος και τα παιδιά (μου)”;
Λοιπόν, αν εγώ δε σε είχα γεννήσει,
η Ρώμη δε θα πολιορκείτο•
αν δεν είχα γιο,
θα πέθαινα ελεύθερη σε ελεύθερη πατρίδα.
Εγώ τίποτα πια δεν μπορώ να πάθω,
ούτε πρόκειται να είμαι για πολύ καιρό τόσο δυστυχισμένη:
αντίθετα όμως αυτούς,
αν συνεχίσεις,
τους περιμένει ή πρόωρος θάνατος
ή μακρόχρονη σκλαβιά.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΚΛΙΣΗ	Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ	Δ΄ ΚΛΙΣΗ
vita, -ae θηλ.= ζωή senecta, -ae θηλ. = γηρατεία terra, -ae θηλ. = γη, χώρα patria, -ae θηλ. = πατρίδα. ira, -ae θηλ. = οργή Roma, -ae θηλ. = Ρώμη	castra, -orum ουδ. = στρατόπεδο animus, -i αρσ. = ψυχή. liberi, -orum αρσ. = παιδιά filius, -ii (-i) αρσ. = γιος	hostis, -is αρσ. = εχθρός. exsul, lis αρσ. = εξόριστος. finis, finis αρσ. = τέλος, σύνορο moenia, -ium ουδ. = τείχη penates, -ium αρσ. = θεοί του σπιτιού, εφέστιοι θεοί mater, -tris θηλ. = μητέρα coniunx, -ugis θηλ. = σύζυγος. mors, mortis θηλ. = θάνατος. servitus, -utis θηλ. = σκλαβιά.	conspectus, -us αρσ. = θέα, όψη. domus, -us θηλ. = σπίτι.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ
longus, a, um / longior, ius/ longissimus, a, um = μακρόχρονος, -η, -ο. miser, era, erum/ miserior, ius/ miserrimus, a, um = δυστυχισμένος infestus, a, um/ infestior, ius/ infestissimus, a, um = εχθρικός, -ή, -ό. liber, era, erum/ liberior, ius/ liberrimus, a, um = ελεύθερος captivus, a, um = αιχμάλωτος, -η, -ο mortuus, a, um immaturus, a, um/ immaturior, ius/ immaturissimus, a, um και immatririmus, a, um = πρόωρος, -η, -ο	infelix (τριγενές και τρικατάληκτο)/ /infeliciar, ius/ infeliciissimus, a, um =δυστυχισμένος minax(τριγενές και τρικατάληκτο)/ minacior, ius/ minacissimus, a, um = απειλητικός

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

infeliciteter/ infelicius/ infelicissime
minaciter/ minacius/ minacissime
prae/ prius/ primum-primo
longe/ longius/ longissime
infeste/ infestius/ infestissime
libere/ liberius/ liberrime
misere/ miserius/ miserrime
immature/ immaturius/ immaturissime και immaturimme

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

hic, haec, hoc δεικτική tuus, tua, tuum / meus, mea, meum κτητικές αντωνυμίες ille, illa, illud δεικτική	qui, quae, quod αναφορική nemo αόριστη ουσιαστική
--	--

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ**1^η συζητία**

populor, populatus sum, populari (**αποθετικό**) = λεηλατώ.
oppugno, oppugnavi, oppugnatum, oppugnare = πολιορκώ

2^η συζητία

video, vidi, visum, videre = βλέπω.
habeo, habui, habitum, habere = ἔχω.
maneo, mansi, mansum, manere = περιμένω.

3^η συζητία

traho, traxi, tractum, trahere = τραβώ, σύρω.
gigno, genui, genitum, gignere = γεννώ.
alo, alui, altum/alitum, alere = τρέφω.
ingredior, ingressus sum, ingredi* (**αποθετικό**) = εισβάλλω.
cado, cecidi, casum, cadere = πέφτω.
succurrit, succurrit, succursum, succurrēre (απρόσωπο) = έρχεται στο μιαλό.
pario, peperi, partum, parere* (μετοχή μέλλοντα **pariturus, -a, -um**). = γεννώ
morior, mortuus sum, mori* (**αποθετικό**) (μετοχή μέλλοντα: **moriturus, -a, -um**)= πεθαίνω
patior, passus sum, pati* (**αποθετικό**) = υπομένω.
pergo, perrexī, perrectum, pergere = συνεχίζω.

4η συζητία

venio, veni, ventum, venire = έρχομαι.
pervenio, perveni, perventum, pervenire = φθάνω.

ανώμαλα ρήματα

sum, fui, -, esse = είμαι.
possum, potui, -, posse = μπορώ

Παρατηρήσεις

- Το **senecta, ae** δεν έχει πληθυντικό.
- Το ουσιαστικό **finis, finis** είναι αρσενικού γένους και στον ενικό σημαίνει τέλος ενώ στον πληθυντικό σύνορα, κράτος.
- **moenia, moenium, / penates, penatium, / liberi, liberorum:** χωρίς ενικό.
- Το **mater, matris** σχηματίζει τη γενική πληθυντικού **matrum**.
- Το αποθετικό ρήμα **morior** σχηματίζει μετοχή μέλλοντα **moriturus**.
- Το ρήμα **pario** σχηματίζει μετοχή μέλλοντα **pariturus**.
- **liberi, -orum:** χωρίς ενικό αριθμό
- **servitus-utis:** γενική πληθυντικού **servitutium**
- **castrum-i**= φρούριο, **castra-orum**=στρατόπεδο

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **ut primum exsulem deinde hostem te viderem:** δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του συμπεράσματος στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το **traxit**, εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο **ut** γιατί είναι καταφατική και προεξαγγέλλεται στο λόγο από τη δεικτική αντωνυμία **hoc**, εκφέρεται με υποτακτική (δυνητική), γιατί το συμπέρασμα στη λατινική είναι μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (**videtur**), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (**traxit**). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί το αποτέλεσμα είναι ιδωμένο τη

στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

- **quae te genuit:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο terram, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου παρακειμένου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν (προτερόχρονο).
- **Quamvis infesto et minaci animo perveneras:** δευτερεύουσα παραχωρητική πρόταση, εκφράζει μια υποθετική κατάσταση που, κι αν δεχτούμε ότι αληθεύει, δεν αναιρείται το περιεχόμενο της προσδιοριζόμενης πρότασης με ρήμα το succurrit, εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο quamvis (γιατί ακολουθούν τα επίθετα infesto, minaci), εκφέρεται με οριστική (ο σύνδεσμος quamvis συντάσσεται κανονικά με υποτακτική, η σύνταξή του με οριστική κατ' αναλογία προς το quamquam είναι ποιητική και μετακλασική), χρόνου υπερσυντελίκου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν (προτερόχρονο).
- **cum in conspectu Roma fuit:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το succurrit, εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο sum, εκφέρεται με οριστική, γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη, χρόνου παρακειμένου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.
- **ego nisi peperisset:** δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο nisi (αρνητική). Σχηματίζει, με απόδοση την κύρια πρόταση, υποθετικό λόγο του αντίθετου του πραγματικού με την υπόθεση να αναφέρεται στο παρελθόν (υποτακτική υπερσυντελίκου) και την απόδοση στο παρόν (υποτακτική παρατατικού). Ειδικότερα:
Υπόθεση: nisi peperisset (υποτακτική υπερσυντελίκου)

Απόδοση: oppugnaretur (υποτακτική παρατατικού)

- **nisi filium haberem:** δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο nisi (αρνητική). Σχηματίζει, με απόδοση την κύρια πρόταση, υποθετικό λόγο του αντίθετου του πραγματικού στο παρόν. Ειδικότερα:

Υπόθεση: nisi haberem (υποτακτική παρατατικού)

Απόδοση: essem (υποτακτική παρατατικού)

- **si pergis:** δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο si. Σχηματίζει με απόδοση την κύρια πρόταση υποθετικό λόγο της ανοικτής υπόθεσης στο παρόν. Ειδικότερα:

Υπόθεση: si pergis (οριστική ενεστώτα)

Απόδοση: manet (οριστική ενεστώτα).

ΜΑΘΗΜΑ 44: Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΤΥΠΑΝΝΩΝ

Haec est tyrannorum vita, in qua nulla fides, nulla caritas, nulla fiducia benevolentiae stabilis esse potest: tyrannis omnia semper suspecta atque sollicita sunt; nullus locus amicitiae eis est. Nescio enim quis possit diligere eum, quem metuat, aut eum, a quo se metui putet. Coluntur tamen simulatione dumtaxat ad tempus. Quodsi forte, ut fit plerumque, ceciderunt, tum intellegitur, quam fuerint inopes amicorum. Hoc est quod Tarquinium dixisse ferunt exulanter: «Tum intellexi, quos fidos amicos habuissem, quos infidos, cum iam neutris gratiam referre poteram».

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Haec est tyrannorum vita,
in qua
nulla fides, nulla caritas,
nulla fiducia benevolentiae stabilis
esse potest:
tyrannis omnia semper suspecta
atque sollicita sunt;
nullus locus amicitiae
eis est.
Nescio enim
quis possit diligere eum,
quem metuat,
aut eum,
a quo se metui putet.
Coluntur tamen simulatione
dumtaxat ad tempus.
Quodsi forte,
ut fit plerumque,
ceciderunt,
tum intellegitur,
quam fuerint inopes amicorum.
Hoc est
quod ferunt
Tarquinium dixisse exulanter:
«Tum intellexi,
quos fidos amicos habuissem,
quos infidos,
cum iam poteram
neutris gratiam referre».

Αυτή είναι η ζωή των τυράννων,
στην οποία
καμιά εμπιστοσύνη, καμιά αγάπη,
καμία πίστη σε σταθερή φιλία
δεν μπορεί να υπάρξει:
στους τυράννους όλα πάντοτε είναι ύποπτα
και ταραγμένα.
καμία θέση για φιλία
δεν υπάρχει σ' αυτούς.
Γιατί δεν ξέρω
ποιος μπορεί να αγαπά αυτόν,
τον οποίο φοβάται,
ή αυτόν,
που νομίζει πως τον φοβάται.
(Στους τυράννους) δείχνουν εντούτοις υποκριτικό σεβασμό,
τουλάχιστον για κάποιο χρονικό διάστημα.
Αν όμως τυχαία,
όπως συμβαίνει συνήθως,
χάσουν την εξουσία,
τότε γίνεται αντιληπτό
πόσο στερημένοι υπήρξαν από φίλους.
Αυτό είναι
που λένε
ότι είπε ο Ταρκύνιος, όταν ήταν εξόριστος:
«Τότε κατάλαβα
ποιους είχα πιστούς φίλους
και ποιους άπιστους,
όταν δεν μπορούσα πια
να ανταποδώσω τη χάρη ούτε σε εκείνους ούτε σε αυτούς».

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΚΛΙΣΗ	Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ	Ε΄ ΚΛΙΣΗ
amicitia, -ae θηλ. = φιλία benevolentia, -ae θηλ. = ευμένεια, καλή θέληση fiducia, -ae θηλ. = πίστη gratia, -ae θηλ. = χάρη. vita, -ae θηλ. = ζωή.	amicus, -i αρσ. = φίλος locus, i αρσ. = τόπος tyrannus, -i αρσ. = τύραννος. Tarquinius, -ii(-i) αρσ. = Ταρκύνιος	caritas,-atis θηλ. = αγάπη, στοργή. simulatio,-onis θηλ. = προσποίηση, υποκρισία.. tempus,-oris ουδ. = χρόνος.	fides, -ei θηλ. = εμπιστοσύνη

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ
sollicitus, a, um/ sollicitior, ius/ sollicitissimus, a, um = ταραγμένος fidus, a, um/ fidior, ius/ fidissimus, a, um = πιστός infidus, a, um = ἀπιστος	stabilis, is, e/ stabilior, ius/ stabilissimus, a, um = σταθερός, -ή, -ό inops, inopis(μονοκατάληκτο)/ egentior , ius/ egentissimus , a, um = ενδεής, -ής, -ές omnis, -is, -e = όλος, -η, -ο

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

stabiliter/ stabilius/ stabilissime
fide/ fidius/ fidissime
sollicite/ sollicitius/ sollicitissime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

hic, haec, hoc δεικτική
is, ea, id οριστική
se προσωπική γ' προσώπου
nullus, nulla, nullus **αντωνυμικό επίθετο**
ή αόριστη επιθετική αντωνυμία

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζητία puto, putavi, putatum, putare = νομίζω. ex(s)ulo, ex(s)ulavi, ex(s)ulatum, ex(s)ulare = είμαι εξόριστος.	qui, quae, quod αναφορική quis, quis, quid ερωτηματική neuter, neutra, neutrum αντωνυμικό επίθετο
2^η συζητία habeo, habui, habitum, habere = έχω.	
3^η συζητία suspicio, suspexi, suspectum, suspicere* = υποπτεύομαι diligo, dilexi, dilectum, diligere = αγαπώ. metuo, metui, metutum, metuere = φοβάμαι. colo, colui, cultum, colere = σέβομαι. cado, cecidi, casum, cadere = πέφτω. intellego (intelligo), intellexi, intellectum, intellegere = καταλαβαίνω. dico, dixi, dictum, dicere (β' ενικό προστακτικής ενεστώτα: dic) = λέω	
4η συζητία nescio, nesci(v)i, nescitum, nescire (προστακτική ενεστώτα: -, nescito , -, -, nescitote , -) = αγνοώ	

ανώμαλα ρήματα

sum, fui, -, esse είμαι, υπάρχω

possum, potui, -, posse = μπορώ

fio, factus sum, fieri (3) (παθητικό του facio) = γίνομαι

fero, tuli, latum, ferre (3) (β' ενικό προστακτικής ενεστώτα: fer) = αναφέρω

refero, ret(t)uli, relatum, referre (3) (β' ενικό προστακτικής ενεστώτα: refer) = ανταποδίδω

Παρατηρήσεις

- Το τριγενές και μονοκατάληκτο επίθετο **inops** σχηματίζει συγκριτικό και υπερθετικό ως εξής : **egentior, ius / egentissimus, a, um.**
- Τα ρήματα **dico, duco, fero** και **facio** σχηματίζουν το β' ενικό της προστακτικής χωρίς την κατάληξη -e. Το facio όμως σύνθετο (όπου και γίνεται -ficio πχ interficio) με πρόθεση υπαρχει κανονικά η κατάληξη -e.(dic, duc, fer και fac. Άλλα adfice).
- Προστακτική ενεστώτα του **nescio** είναι **nescito, nescitote**
- **fiducia-ae, benevolentia-ae:** δεν σχηματίζουν πληθυντικό αριθμό
- Το επίθετο **inops, inopis** σχηματίζει γενική πληθυντικού **inopum**.

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **in qua nulla files, nulla caritas, nulla fiducia benevolentiae stabilis esse potest:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο vita, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae (in qua: εμπρόθετη εισαγωγή), εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα γιατί αναφέρεται στο παρόν (σύγχρονο).
- **quis possit diligere eum, -, aut eum:** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας ως αντικείμενο στο ρήμα nescio, εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία quis, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει μια υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ερώτησης και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (possit), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (nescio) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.
- **quem metuat:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο eum, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quem, εκφέρεται με υποτακτική λόγω πλάγιου λόγου, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (metuat), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (nescio ... possit diligere) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.
- **a quo se metui putet:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο eum (δεύτερο), κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quo (a quo: εμπρόθετη εισαγωγή), εκφέρεται με υποτακτική λόγω πλάγιου λόγου, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (putet), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (nescio ... possit diligere) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.
- **Quodsi forte, -, ceciderunt:** δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο quodsi (καταφατική). Σχηματίζει, με απόδοση την κύρια πρόταση, υποθετικό λόγο της ανοικτής υπόθεσης με την υπόθεση να αναφέρεται στο παρελθόν (οριστική παρακειμένου) και την απόδοση στο παρόν (οριστική ενεστώτα). Ειδικότερα:
Υπόθεση: quodsi ceciderunt (οριστική παρακειμένου)

Απόδοση: intellegitur (οριστική ενεστώτα)

- **ut fit plerumque:** δευτερεύουσα παραβολική πρόταση, απλή, του τρόπου, ως β' όρος σύγκρισης με πρώτο όρο την υποθετική, εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο *ut*, εκφέρεται με οριστική (*fit*), γιατί η σύγκριση αφορά δύο πράξεις ή καταστάσεις που είναι ή θεωρούνται αντικειμενική πραγματικότητα, χρόνου ενεστώτα, γιατί δηλώνει πράξη που επαναλαμβάνεται στο παρόν.
- **quam fuerint inopes amicorum:** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας ως υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα *intellegitur*, εισάγεται με το ερωτηματικό επίρρημα *quam*, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει μια υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ερώτησης και συγκεκριμένα με υποτακτική παρακειμένου (*fuerint*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*intellegitur*) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρόν.
- **quod Tarquinium dixisse ferunt exulantem:** δευτερεύουσα αναφορική ουσιαστική πρόταση ως υποκείμενο στο ρήμα *est* της κύριας πρότασης *hoc est*, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quod*, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν (σύγχρονο).
- **quos fidos amicos habuisse:** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας ως αντικείμενο στο ρήμα *intellexi*, εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία *quos*, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει μια υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ερώτησης και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (*habuisse*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*intellexi*) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- **quos (habuisse) infidos:** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση (συνδέεται παρατακτικά με την προηγούμενη πρόταση, ο χαρακτηρισμός όπως σε αυτήν) ως αντικείμενο στο *intellexi*.
- **cum iam neutris gratiam referre poteram:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επεξήγηση στον επιρρηματικό προσδιορισμό του χρόνου *tum* της κύριας, εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο *cum*, εκφέρεται με οριστική, γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη (η οριστική έγκλιση διατηρήθηκε, γιατί η πρόταση λειτουργεί ανεξάρτητα από τον πλάγιο λόγο, χρόνου παρατατικού, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν).

ΜΑΘΗΜΑ 45: ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΠΤΕΡΩΝΕΙ ΤΟ ΗΘΙΚΟ ΤΩΝ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΩΝ

Caesar ex captivis cognoscit quae apud Ciceronem gerantur quantoque in periculo res sit. Tum cuidam ex equitibus Gallis persuadet ut ad Ciceronem epistulam deferat. Curat et providet ne, intercepta epistula, nostra consilia ab hostibus cognoscantur. Quam ob rem epistulam conscriptam Graecis litteris mittit. Legatum monet ut, si adire non possit, epistulam ad amentum tragulae adliget et intra castra abiciat. In litteris scribit se cum legionibus celeriter adfore. Gallus periculum veritus, constituit ut tragulam mitteret. Haec casu ad turrim adhaesit et tertio post die a quodam milite conspicitur et ad Ciceronem defertur. Ille epistulam perlegit militesque adhortatur ut salutem sperent.

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Caesar ex captivis cognoscit
quae apud Ciceronem gerantur
quantoque in periculo
res sit.
Tum persuadet cuidam
ex equitibus Gallis
ut ad Ciceronem epistulam deferat.
Curat et providet
ne, cognoscantur
nostra consilia ab hostibus
intercepta epistula.
Quam ob rem
epistulam mittit
conscriptam Graecis litteris.
Legatum monet
si adire non possit
ut adliget epistulam
ad amentum tragulae
et intra castra abiciat.
In litteris scribit
se cum legionibus celeriter adfore.
Gallus periculum veritus,
constituit
ut tragulam mitteret.
Haec casu adhaesit
ad turrim
et tertio post die
a quodam milite conspicitur

Ο Καίσαρας πληροφορείται από τους αιχμαλώτους
τι συμβαίνει στο στρατόπεδο του Κικέρωνα
και σε πόσο μεγάλο κίνδυνο
βρίσκονται τα πράγματα.
Τότε πείθει κάποιον
από τους Γαλάτες ιππείς
να μεταφέρει μια επιστολή στον Κικέρωνα.
Φροντίζει και προνοεί
να μη μαθευτούν
τα σχέδιά μας από τους εχθρούς,
αν αρπάξουν την επιστολή.
Γι' αυτό το λόγο
στέλνει επιστολή
γραμμένη στα ελληνικά.
Συμβουλεύει τον απεσταλμένο,
αν δεν μπορέσει να πλησιάσει,
να δέσει την επιστολή
στον ιμάντα του ακοντίου
και να το ρίξει μέσα στο στρατόπεδο.
Στην επιστολή γράφει
ότι θα έρθει γρήγορα με τις λεγεώνες του.
Ο Γαλάτης, επειδή φοβήθηκε τον κίνδυνο,
αποφάσισε
να ρίξει το ακόντιο.
Αυτό κατά σύμπτωση καρφώθηκε
σ' ένα πύργο
και τρεις μέρες αργότερα
από κάποιον στρατιώτη γίνεται αντιληπτό

et ad Ciceronem defertur.
Ille epistulam perlegit
militesque adhortatur
ut salutem sperent.

και μεταφέρεται στον Κικέρωνα.
Εκείνος διαβάζει μέχρι τέλους την επιστολή
και πρτρέπει τους στρατιώτες του
να ελπίζουν στη σωτηρία τους.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α' ΚΛΙΣΗ	Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ	Δ' ΚΛΙΣΗ	Ε' ΚΛΙΣΗ
epistula,-ae θηλ. = επιστολή. littera,-ae θηλ. = λογοτεχνία επιστολή tragula,-ae θηλ. = ακόντιο.	legatus,-i αρσ. =πρέσβης. amentum,-i ουδ. = ιμάντας, λουρί. castra,-orum ουδ. = στρατόπεδο consilium,-ii(-i) ουδ. = σχέδιο. periculum,-i ουδ. = κίνδυνος. Galli,-orum αρσ. Γαλάτες	Caesar,-aris αρσ. =Καίσαρας Cicero,-onis αρσ. =Κικέρωνας eques,-itis αρσ. = ιππέας. hostis,-is αρσ.=εχθρός legio,-onis θηλ. = λεγεώνα. miles,-itis αρσ.=στρατιώτης salus,-utis θηλ. = σωτηρία turris,-is θηλ. = πύργος	casus,-us αρσ. = τυχαίο γεγονός	res,rei θηλ. = πράγμα. dies, diei αρσ.=ημέρα

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β' ΚΛΙΣΗ

captivus, a, um = αιχμάλωτος, -η, -ο
Gallus, a, um = Γαλάτης, Γαλατικός
Graecus, a, um = ελληνικός, -ή, -ό
tertius, a, um (αριθμητικό επίθετο) = τρίτος, -η, -ο
celer, is, e/ celerior, -ius/ celerrimus, a, um

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

celeriter/ celerius/ celerrime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

quis, quis, quid ερωτηματική quidam, quaedam, quiddam αόριστη ουσιαστική quidam, quaedam, quoddam αόριστη επιθετική hic, haec, hoc δεικτική noster, nostra, nostrum κτητική α' προσώπου για πολλούς κτήτορες	quantus, quanta, quantum ερωτηματική se προσωπική qui, quae, quod αναφορική ille, illa, illud δεικτική
--	---

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζνγία

curo, curavi, curatum, curare = φροντίζω.
adligo, adligavi, adligatum, adligare = δένω.
adhortor, adhortatus sum, adhortari (**αποθετικό**) = προτρέπω
spero, speravi, speratum, sperare=ελπίζω

2^η συζνγία

persuadeo, persuasi, persuasum, persuadere = πείθω.
provideo, providi, provisum, providere = προνοώ.
moneo, monui, monitum, monere = συμβουλεύω, καθοδηγώ.
vereor, veritus sum, vereri (**αποθετικό**) = φοβάμαι.

3^η συζητήσια

cognosco, cognovi, cognitum, cognoscere = μαθαίνω, πληροφορούμαι.

gero, gessi, gestum, gerere = κάνω, διεξάγω.

intercipio, intercepi, interceptum, intercipere* = αρπάζω κάτι πριν φτάσει στον προορισμό του.

conscribo, conscripsi, conscriptum, conscribere = γράφω.

mitto, misi, missum, mittere = στέλνω.

abicio, abieci, abiectum, abicere* = ρίχνω.

scribo, scripsi, scriptum, scribere = γράφω

constituo, constitui, constitutum, constituere = αποφασίζω.

adharesco, adhaesi, adhaesum, adhaerescere = καρφώνομαι, προσκολλιέμαι.

conspicio, conspexi, conspectum, conspicere* = βλέπω, πέφτει το βλέμμα μου.

perlego, perlegi, perlectum, perlegere = διαβάζω μέχρι το τέλος.

4η συζητήσια**ανώμαλα ρήματα**

sum, fui, —, esse = είμαι, βρίσκομαι.

defero, detuli, delatum, deferre (β' ενικό προστακτικής defer) = μεταφέρω

adeo, adii, aditum, adire [μετοχή adiens (γενική: adeuntis)] = πλησιάζω

possum, potui, —, posse = μπορώ.

adsum, adfui/affui, —, adesse = είμαι παρών, έρχομαι

Παρατηρήσεις

- Το ουσιαστικό **littera, ae** στον ενικό σημαίνει γράμμα της αλφαβήτου ενώ στον πληθυντικό επιστολή, λογοτεχνία.
- Το **turris, is** είναι θηλυκό τριτόκλιτο και σχηματίζει την αιτιατική ενικού σε **-im** και την αφαιρετική ενικού σε **-i**.
- Τα ρήματα **dico, duco, fero** και **facio** σχηματίζουν το β' ενικό της προστακτικής χωρίς την κατάληξη –e. Το facio όμως σύνθετο (όπου και γίνεται **-ficio πχ interficio**) με πρόθεση υπαρχει κανονικά η κατάληξη –e.(dic, duc, fer και fac. Αλλά adfice.).
- **castrum-i**= φρούριο, **castra-orum**=στρατόπεδο

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **quae apud Ciceronem gerantur:** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας ως αντικείμενο στο ρήμα cognoscit, εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία quae, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει μια υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ερώτησης και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (gerantur), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (cognoscit) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.
- **quantoque in periculo res sit:** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας (συνδέεται παρατακτικά συμπλεκτικά με την προηγούμενη πρόταση) ως αντικείμενο στο cognoscit (ο χαρακτηρισμός όπως σε αυτήν).
- **ut ad Ciceronem epistulam deferat:** δευτερεύουσα βουλητική πρόταση ως άμεσο αντικείμενο στο ρήμα persuadet, εισάγεται με το βουλητικό σύνδεσμο ut, γιατί είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (deferat), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (persuadet). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδιωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του

ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.

- **ne intercepta epistula nostra consilia ab hostibus cognoscantur:** δευτερεύουσα βουλητική πρόταση ως αντικείμενο στα ρήματα curat et providet, εισάγεται με το βουλητικό σύνδεσμο ne γιατί είναι αρνητική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (cognoscantur), γιατί εξαρτάται από ρήματα αρκτικού χρόνου (curat et providet). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.
- **ut, -, epistulam ad amentum tragulae adliget:** δευτερεύουσα βουλητική πρόταση ως έμμεσο αντικείμενο στο monet, εισάγεται με το βουλητικό σύνδεσμο ut γιατί είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (adliget), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (monet) Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.
- **et intra castra abiciat:** βουλητική πρόταση (συνδέεται παρατακτικά συμπλεκτικά με την προηγούμενη πρόταση) ως έμμεσο αντικείμενο στο monet (ο χαρακτηρισμός όπως σε αυτήν).
- **si adire non possit:** δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο si non (αρνητική). Σχηματίζει εξαρτημένο από το **monet** υποθετικό λόγο της ανοικτής υπόθεσης στο μέλλον. Ειδικότερα:
Εξαρτημένος λόγος: **Υπόθεση:** si non possit (υποτακτική ενεστώτα)

Απόδοση: ut adliget et abiciat (βουλητικές προτάσεις)

Ανεξάρτητος λόγος: **Υπόθεση:** si non poteris (οριστική μέλλοντα)

Απόδοση: adliga et abice [προστακτική (μελλοντική
έκφραση)]

- **ut tragulam mitteret:** δευτερεύουσα βουλητική πρόταση ως αντικείμενο στο ρήμα constituit, εισάγεται με το βουλητικό σύνδεσμο ut, γιατί είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (mitteret), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (constituit). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.
- **ut salutem sperent:** δευτερεύουσα βουλητική πρόταση ως έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα adhortatur, εισάγεται με το βουλητικό σύνδεσμο ut, γιατί είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (sperent), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (adhortatur). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.

ΜΑΘΗΜΑ 46: ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΜΠΑΙΝΕΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΑΤΟΜΙΚΟ

Philosophi mundum censem regi numine deorum ; eum esse putant quasi commune urbem et civitatem hominum et deorum, et unum quemque nostrum eius mundi esse partem; ex quo illud natura consequitur, ut communem utilitatem nostrarae anteponamus. «Ut enim leges omnium salutem singulorum saluti anteponunt, sic vir bonus et sapiens et legibus parens consultit utilitati omnium plus quam unius alicuius aut sua. Nec magis vituperandus est proditor patriae quam proditor communis utilitatis, aut communis salutis desertor propter suam utilitatem et salutem. Ex quo fit, ut laudandus is sit, qui pro re publica cadat, quod decet cariorem nobis esse patriam quam nosmet ipsos.

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Philosophi censem mundum regi numine deorum ; eum esse putant quasi commune urbem et civitatem hominum et deorum, et unum quemque nostrum eius mundi esse partem; ex quo illud natura consequitur, ut anteponamus communem utilitatem nostrarae. «Ut enim leges anteponunt omnium salutem singulorum saluti, sic vir bonus et sapiens et legibus parens consultit utilitati omnium plus quam unius alicuius aut sua. Nec magis vituperandus est proditor patriae quam proditor communis utilitatis, aut communis salutis desertor propter suam utilitatem et salutem. Ex quo fit,

Οι φιλόσοφοι πιστεύουν ότι ο κόσμος κυβερνέται από τη βούληση των θεών. Νομίζουν ότι αυτός είναι κάτι σαν κοινή πόλη και πολιτεία για τους ανθρώπους και τους θεούς και ότι ο καθένας μας ξεχωριστά είναι μέρος αυτού του κόσμου. Από αυτό συνεπάγεται από τη φύση το εξής, ώστε να βάζουμε δηλαδή το γενικό καλό πάνω από το ατομικό. Γιατί, όπως οι νόμοι βάζουν τη γενική ευημερία πάνω από την ατομική, έτσι ο καλός ανθρωπος και σοφός και ο υπάκουος στους νόμους φροντίζει περισσότερο για την ευημερία όλων παρά (για την ευημερία) ενός οποιουδήποτε ατόμου ή τη δική του. Και δεν πρέπει να επικρίνεται περισσότερο ο προδότης της πατρίδας απ' ότι ο προδότης του κοινού συμφέροντος ή ο λιποτάκτης από τη γενική ευημερία για χάρη της ατομικής του ωφέλειας και ευημερίας. Από αυτό συμβαίνει

ut laudandus is sit,
qui pro re publica cadat,
quod decet cariorem nobis esse
patriam
quam nosmet ipsos.

ώστε να πρέπει να επαινούμε αυτόν
ο όποιος πέφτει για την πατρίδα,
γιατί αρμόζει να είναι πιο αγαπητή σε εμάς
η πατρίδα
παρά εμείς οι ίδιοι (ο ίδιος μας ο εαυτός).

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

A' ΚΛΙΣΗ	B' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ	Ε' ΚΛΙΣΗ
natura, -ae θηλ.=φύση patria, -ae θηλ.=πατρίδα	philosophus, -i αρσ.= φιλόσοφος mundus, -i αρσ.=κόσμος deus, -i αρσ.=θεός vir, viri αρσ.= ἄνδρας	numen, -inis ουδ. = βούληση. urbs, urbis θηλ.=πόλη civitas, -atis θηλ.=πολιτεία homo, -inis αρσ.=άνθρωπος pars, partis θηλ. = μέρος utilitas, -atis θηλ. = ωφέλεια, ευημερία lex, legis θηλ.=νόμος salus, -utis θηλ. = σωτηρία proditor, -oris αρσ.=προσότης desertor, -oris αρσ.=λιποτάκτης	res, rei θηλ. = πράγμα

ΕΠΙΘΕΤΑ

B' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ
bonus, a, um / melior, ius/ optimus, a, um = καλός carus, a, um/ carior, ius/ carissimus, a, um= αγαπητός publicus, a, um= δημόσιος unus, a, um (απόλυτο αριθμητικό) = ένας magnus, a, um/ maior, ius/ maximus, a, um	communis, e/ communior, ius/ communissimus, a, um = κοινός omnis, is, e =όλος sapiens/ sapientior, ius/ sapientissimus, a, um= σοφός

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

magnopere ή magno opere/ magis/ maxime
multum, multo/ plus/ plurimum
care/ carius/ carissime
sapienter/ sapientius/ sapientissime
bene/ melius/ optime
communiter/ communius/ communissime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

noster, nostra, nostrum κτητική α' προσώπου qui, quae, quod αναφορική hic, haec, hoc δεικτική unusquisque, unaquaque, unumquidque αόριστη ουσιαστική unusquisque, unaquaque, unumquidque αόριστη	suus, sua, suum κτητική γ' προσώπου se προσωπική γ' προσώπου ille, illa, illud δεικτική is, ea, id οριστική ipse, ipsa, ipsum οριστική
--	--

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζητία

laudo, - avi, -atum, -are=επανώ
vitupero, -avi, -atum, -are = μέμφομαι, κατηγορώ, επικρίνω
puto, -avi, -atum, -are = νομίζω.

2^η συζητία

censeo, censui, censum (& censitum μεταγενέστερος τύπος), censere = πιστεύω.
pareo, parui, paritum, parere = υπακούω, συμμορφώνομαι.
decet, decuit, -, decere (απρόσωπο) =πρέπει

3^η συζητήσια

rego, rexī, rectum, regēre = κυβερνώ.

consequor, consecutus sum, consequi (**αποθετικό**) = προκύπτει.

antepono, anteposui, antepositum, anteponēre = τοποθετώ μπροστά από, βάζω κάτι πάνω από κάτι άλλο.

consulo, consului, consultum, consulēre = φροντίζω για.

sapi, sapi(v)i, -sapēre* = είμαι σώφρων, σοφός

cado, cecidi, casum, cadēre=πέφτω

4η συζητήσια**ανώμαλα ρήματα**

sum, fui, -, esse = είμαι, υπάρχω.

fio, factus sum, fieri (Το ρήμα είναι το παθητικό του facio) = γίνομαι

Παρατηρήσεις

- Το ουσιαστικό **utilitas,-atis** στη γενική πληθυντικού κάνει **utilitatum** και **utilitatium**.
- Το ουσιαστικό **civitas,-atis** στη γενική πληθυντικού κάνει **civitatum** και **civitatium**.
- **pars, partis**= μέρος **partes,-ium**=πολιτική παράταξη
- **nosmet**: Οι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών εκτός από τον τύπο **tu** και τους τύπους της γενικής πληθυντικού του α΄ και β΄ προσώπου ενισχύονται για λόγους έμφασης ή αντιδιαστολής με το πρόσφυμα **-met**: egomet, meimet, mihimet κ.τ.λ. Ο τύπος **tu** ενισχύεται με το πρόσφυμα **-te** ή **-temet**: tute, tutemet, ενώ οι τύποι **me, te, se** ενισχύονται και με αναδιπλασιασμό : meme, tete, sese.

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **ut communem utilitatem nostrae anteropamus**: δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση ουσιαστική ως επεξήγηση στο illud, δηλώνει το αποτέλεσμα ή τη συνέπεια του ρήματος consequitur, εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο **ut** γιατί είναι καταφατική και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το συμπέρασμα στη λατινική είναι μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (anteropamus), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (consequitur). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μναλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.
- **Ut leges omnium salutem singulorum saluti anteponunt**: δευτερεύουσα παραβολική πρόταση, απλή, του τρόπου, ως β΄ όρος σύγκρισης με πρώτο όρο την κύρια, εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο **ut** (παραβολικό ζεύγος sic ... ut), εκφέρεται με οριστική (anteropunt), γιατί η σύγκριση αφορά δύο πράξεις ή καταστάσεις που είναι ή θεωρούνται αντικειμενική πραγματικότητα, χρόνου ενεστώτα(anteponunt) γιατί αναφέρεται στο παρόν.
- **ut laudandus is sit**: δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση ουσιαστική ως υποκείμενο στο fit, εκφράζει γεγονός ή συμβάν, εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο **ut** γιατί είναι καταφατική και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το συμπέρασμα στη λατινική είναι μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (laudandus sit), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (fit). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί

το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του. Έχουμε προσωπική σύνταξη του γερουνδιακού, γιατί το γερουνδιακό ανήκει σε ρήμα ενεργητικό μεταβατικό που συντάσσεται με αιτιατική.

- **qui pro re publica cadat:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο *is*, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *qui*, εκφέρεται με υποτακτική λόγω έλξης προς την υποτακτική *laudandus sit* της συμπερασματικής πρότασης και συγκερκιμένα με υποτακτική ενεστώτα (*cadat*), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*fīt - laudandus sit*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.
- **quod deceat cariorem nobis esse patriam quam nosmet ipsos:** δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της συμπερασματικής με ρήμα το *laudandus sit*, εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο *quod*, εκφέρεται με οριστική (*deceat*), γιατί εκφράζει αντικειμενική αιτιολογία και συγκεκριμένα με ενεστώτα γιατί αναφέρεται στο παρόν.

ΜΑΘΗΜΑ 47: Ο ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΚΑΙ Η ΦΙΛΑΡΕΣΚΕΙΑ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΑΣ

Iulia, Augusti filia, mature habere cooperat canos, quos legere secrete solebat. Hac re audita Augustus voluit filiam deterrere quominus id faceret. Eo consilio aliquando repente intervenit oppressitque ornatrices. Etsi super vestem earum deprehendit canos, tamen Augustus dissimulavit eos vidisse et aliis sermonibus tempus extraxit, donec induxit mentionem aetatis. Tum interrogavit filiam, utrum post aliquot annos cana esse mallet an calva. Cum illa respondisset «ego, pater, cana esse malo», mendacium illi pater obiecit: «Non dubito quin calva esse nolis. Quid ergo non times ne istae te calvam faciant?»

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Iulia, Augusti filia,
mature habere cooperat canos,
quos legere secrete solebat.
Hac re audita Augustus
voluit filiam deterrere
quominus id faceret.
Eo consilio
aliquando repente intervenit
oppressitque ornatrices.
Etsi deprehendit canos
super vestem earum,
tamen Augustus
dissimulavit eos vidisse
et aliis sermonibus
tempus extraxit,
donec induxit mentionem
aetatis.
Tum interrogavit filiam,
utrum post aliquot annos
cana esse mallet an calva.
Cum illa respondisset
«ego, pater, cana esse malo»,
mendacium illi pater obiecit:
«Non dubito
quin calva esse nolis.
Quid ergo non times
ne istae te calvam faciant?»

Η Ιουλία, η κόρη του Αυγούστου,
είχε αρχίσει να εμφανίζει πρόωρα άσπρες τρίχες,
τις οποίες συνήθιζε να αφαιρεί κρυφά.
Όταν ο Αύγουστος άκουσε αυτό το πράγμα
θέλησε να αποτρέψει την κόρη του
από το να κάνει αυτό.
Μ' αυτό το σχέδιο
εμφανίστηκε κάποτε ξαφνικά
και έπιασε τις κομμώτριες επ' αυτοφώρῳ.
Παρ' όλο που ανακάλυψε άσπρες τρίχες
πάνω στα φορέματά τους,
εντούτοις ο Αύγουστος
προσποιήθηκε ότι δεν τις είδε
και με άλλες κουβέντες
παρέτεινε το χρόνο (καθυστέρησε),
μέχρι που έφερε τη συζήτηση
στην ηλικία.
Τότε ρώτησε την κόρη του
αν έπειτα από κάποια χρόνια
θα προτιμούσε να είναι ασπρομάλλα ή φαλακρή.
Όταν εκείνη απάντησε:
«εγώ, πατέρα, προτιμώ να είμαι ασπρομάλλα»,
ο πατέρας πρόβαλε σε αυτήν το εξής ψεύτικο επιχείρημα:
«δεν αμφιβάλλω
πως δε θέλεις να είσαι φαλακρή.
Γιατί λοιπόν δε φοβάσαι
μήπως αυτές εδώ σε κάνουν φαλακρή»;

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΚΛΙΣΗ	Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ	Ε΄ ΚΛΙΣΗ
filia,-ae θηλ. = κόρη Iulia,-ae θηλ.= Ιουλία	annus,-i αρσ. = χρόνος Augustus,-i αρσ.= Αύγουστος cani, -orum αρσ.=άσπρες τρίχες consilium, -ii (-i) ουδ. = σχέδιο mendacium,-ii(-i) ουδ.= ψέμα.	pater,-tris αρσ. = πατέρας sermo,-onis αρσ.=λόγος aetas,-atis θηλ. = ηλικία mentio,-onis θηλ.= μνεία ornatrix,-icis θηλ.= κομμώτρια vestis,-is θηλ. = φόρεμα tempus,-oris ουδ. = χρόνος	res, rei θηλ. = πράγμα

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ ΚΛΙΣΗ

calvus, a, um = φαλακρός, -ή, -ό
canus, a, um = ο ασπρομάλλης, -α, -ικο.

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

mature/ maturius/ maturissime & maturrime
secrete-secreto/ (secretius)/ -

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

aliquot αόριστη άκλιτη is, ea, id οριστική quis, quis, quid ερωτηματική iste, ista, istud δεικτική qui, quae, quod αναφορική alius, alia, aliud αντωνυμικό επίθετο	hic, haec, hoc δεικτική ille, illa, illud δεικτική uter, utra, utrum ερωτηματική ego προσωπική β' προσώπου ipse, ipsa, ipsum οριστική
--	---

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζητία

dissimulo, dissimulavi, dissimulatum, dissimulare = προσποιούμαι ότι δεν...
interrogo, interrogavi, interrogatum, interrogare = ρωτώ.
dubito, dubitavi, dubitatum, dubitare = αμφιβάλλω.

2^η συζητία

habeo, habui, habitum, habere = έχω.
soleo, solitus sum, solere (**ημιαποθετικό**) = συνηθίζω.
deterreo, deterriui, deterritum, deterrere = αποθαρρύνω.
video, vidi, visum, videre=βλέπω
respondeo, respondi, responsum, respondere = απαντώ.
timeo, timui, - , timere = φοβάμαι.

3^η συζητία

coepi, coepisse (ελλειπτικό)=άρχισα
lego, legi, lectum, legere = κόβω, βγάζω, αφαιρώ.
facio, feci, factum, facere* (β' ενικό προστακτικής ενεστώτα: fac) = κάνω.
opprimo, oppressi, oppressum, opprimere = πιάνω επ' αυτοφώρω.
deprehendo, deprehendi, deprehensum, deprehendere = ανακαλύπτω.
extraho, extraxi, extractum, extrahere = παρατείνω.
induco, induxi, inductum, inducere = εισάγω, φέρω για συζήτηση.
obicio, obieci, obiectum, obicere* = προβάλλω αντίρρηση (αντίθετο επιχείρημα).

4η συζητία

audio, audivi, auditum, audire = ακούω.
intervenio, interveni, interventum, intervenire = εμφανίζομαι απρόοπτα.

ανώμαλα ρήματα

volo, volui, -, velle = θέλω.
sum, fui, -, esse
malo, malui, -, malle = προτιμώ.
nolo, nolui, -, nolle = δεν θέλω.

Παρατηρήσεις

- Το **filia** στη δοτική και αφαιρετική πληθυντικού κάνει filii και filibus.
- **mature, maturius, maturissime & maturrime.**
- Το ελλειπτικό **coepi, coepisse** σχηματίζει τους τρεις πρώτους χρόνους από το **incipio**.
- Το canus, a, um είναι επίθετο ενώ το **cani, -orum** ουσιαστικό που κλίνεται μόνο στον πληθυντικό αριθμό.
- Το **aliquot** είναι άκλιτη αόριστη αντωνυμία.
- **aetas, aetatis** : γενική πληθυντικού **aetatum** και **aetatium**

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **quos legere secrete solebat:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο canos, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quos, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου παρατατικού(solebat) γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.
- **quominus id faceret:** δευτερεύουσα πρόταση του quominus ως έμμεσο αντικείμενο στο απαρέμφατο deterrire, εισάγεται με το σύνδεσμο quominus, εκφέρεται με υποτακτική, επειδή το περιεχόμενό της εκφράζει την πρόθεση του υποκειμένου του ρήματος εξάρτησης, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (faceret), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (voluit detergere). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η πρόθεση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μιναλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.
- **Etsi super vestem earum deprehendit canos:** δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση, εισάγεται με τον εναντιωματικό σύνδεσμο etsi (στην κύρια υπάρχει το tamen), εκφέρεται με οριστική γιατί εκφράζει μια πραγματική κατάσταση παρά την οποία ισχύει το περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το dissimulavit, χρόνου παρακειμένου, αναφέρεται στο παρελθόν (προτερόχρονο). Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης.
- **donec induxit mentionem aetatis:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το extraxit, εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο donec, εκφέρεται με οριστική γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη και σε σχέση με την προσδιοριζόμενη κύρια δηλώνει το υστερόχρονο στο παρελθόν.
- **utrum post aliquot annos cana esse mallet an calva:** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση ολικής άγνοιας, διμελής, ως έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα interrogavit, εισάγεται με το ερωτηματικό μόριο (α' μέλος) utrum ... (β' μέρος) an ..., εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει μια υποκειμενική χροιά στο

περιεχόμενο της ερώτησης, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (mallet), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (interrogavit) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

- **Cum illa respondisset:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το obiecit, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (respondisset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (obiecit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- **quiⁿ calva esse nolis:** δευτερεύουσα πρόταση του quiⁿ ως αντικείμενο στο ρήμα non dubito, εισάγεται με το σύνδεσμο quiⁿ, επειδή το ρήμα εξάρτησης έχει άρνηση, εκφέρεται με υποτακτική, επειδή το περιεχόμενό της εκφράζει την πρόθεση του υποκειμένου του ρήματος εξάρτησης, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (nolis), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (non dubito). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η πρόθεση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.
- **ne istae te calvam faciant:** δευτερεύουσα ενδοιαστική πρόταση ως αντικείμενο στο ρήμα non times, εισάγεται με τον ενδοιαστικό σύνδεσμο ne, γιατί εφράζει φόβο μήπως γίνει κάτι, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της αφορά κάτι πιθανό ή ενδεχόμενο, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (faciant), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (non times) Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί ο φόβος είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

ΜΑΘΗΜΑ 48: ΤΟ ΕΛΑΦΙ ΤΟΥ ΣΕΡΤΩΡΙΟΥ

Cerva alba eximiae pulchritudinis Sertorio a Lusitano quodam dono data erat. Sertorius omnibus persuasit cervam, instinctam numine Diana, conloqui secum et docere, quae utilia factu essent. Si quid durius ei videbatur, quod imperandum militibus esset, a cerva sese monitum esse praedicabat. Ea cerva quodam die fugit et perisse credita est. Cum aliquis Sertorio nuntiavisset cervam inventam esse, Sertorius eum iussit tacere; praeterea preecepit ut eam postero die repente in eum locum emitteret, in quo ipse cum amicis futurus esset. Postridie eius diei Sertorius, admissis amicis in cubiculum suum, dixit eis visum in somno sibi esse cervam, quae perisset, ad se reverti. Cum cerva, emissa a servo, in cubiculum Sertorii introrupisset, admiratio magna orta est.

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

<p>Cerva alba eximiae pulchritudinis Sertorio dono data erat a Lusitano quodam.</p> <p>Sertorius omnibus persuasit cervam, instinctam numine Diana, conloqui secum et docere, quae utilia factu essent.</p> <p>Si quid durius ei videbatur, quod imperandum militibus esset, praedicabat a cerva sese monitum esse.</p> <p>Ea cerva quodam die fugit et perisse credita est.</p> <p>Cum aliquis Sertorio nuntiavisset cervam inventam esse, Sertorius eum iussit tacere; praeterea preecepit ut emitteret eam postero die repente in eum locum, in quo ipse cum amicis futurus esset.</p> <p>Postridie eius diei Sertorius, admissis amicis in cubiculum suum, dixit eis visum in somno sibi esse cervam, quae perisset,</p>	<p>Ένα άσπρο ελάφι εξαιρετικής ομορφιάς είχε δοθεί στο Σερτώριο ως δώρο από κάποιον Λουζιτανό. Ο Σερτώριος έπεισε όλους ότι το ελάφι, κατευθυνόμενο από τη βούληση της Άρτεμης, μιλούσε μαζί του και του υποδείκνυε ποια ήταν χρήσιμα να κάνει. Αν του φαινόταν κάτι κάπως σκληρό το οποίο έπρεπε να διατάξει στους στρατιώτες διακήρυξσε ότι τον είχε συμβουλεύσει το ελάφι. Το ελάφι αυτό κάποια μέρα έφυγε και πίστεψαν ότι είχε πεθάνει. Όταν κάποιος ανήγγειλε στο Σερτώριο ότι το ελάφι βρέθηκε, ο Σερτώριος τον διέταξε να σωπάσει· ακόμα τον καθοδήγησε να το αφήσει ελεύθερο ξαφνικά την άλλη μέρα σε αυτόν τον τόπο, όπου επρόκειτο να βρίσκεται ο ίδιος μαζί με τους φίλους του. Την επόμενη μέρα ο Σερτώριος, αφού δέχτηκε τους φίλους του στην κρεβατοκάμαρά του, τους είπε ότι είχε δει στον ύπνο του πως το ελάφι, που είχε πεθάνει,</p>
--	---

ad se reverti.
 Cum cerva,
 emissa a servo,
 in cubiculum Sertorii introrupisset,
 admiratio magna orta est.

επέστρεψε σε αυτόν.
 Όταν το ελάφι,
 αφού αφέθηκε ελεύθερο από το δούλο,
 όρμησε στην κρεβατοκάμαρα του Σερτώριου,
 γεννήθηκε μεγάλος θαυμασμός.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α' ΚΛΙΣΗ	Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ	Ε' ΚΛΙΣΗ
cerva,-ae θηλ. = ελάφι Diana,-ae θηλ. = Άρτεμη	amicus,-i αρσ.=φίλος locus,-i αρσ.=τόπος Lusitanus,-i αρσ.=Λουζιτανός Sertorius,-ii(-i) αρσ. = Σερτώριος servus,-i αρσ.=δούλος somnus,-i αρσ.=ύπνος cubiculum,-i ουδ.= κρεβατοκάμαρα donum,-i ουδ.=δώρο	miles,-itis αρσ.=στρατιώτης admiratio,-onis θηλ.= θαυμασμός pulchritudo,-inis θηλ.= ομορφιά numen,-inis ουδ.= βούληση	dies, diei αρσ.= ημέρα

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β' ΚΛΙΣΗ	Γ' ΚΛΙΣΗ
albus, a, um = ἀσπρος eximus, a, um/ magis eximus/ maxime eximus = εξαιρετικός magnus, a, um / maior, ius/ maximus, a, um =μεγάλος posterus, a, um / posterior, ius/ postremus & postumus = επόμενος durus, a, um/ durior, ius/ durissimus, a, um =σκληρός	omnis, is, e = όλος, -η, -ο. utilis, is, e / utilior, ius/ utilissimus, a, um = χρήσιμος, -η, -ο.

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

eximie/ magis eximie/ maxime eximie
 utiliter/ utilius/ utilissime
 dure-duriter/ durius/ durissime
 mgnopere-magno opere/ magis/ maxime
 post/ posterius/ postremo

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

quidam, quaedam, quoddam αόριστη επιθετική
 quis, quis, quid ερωτηματική
 qui, quae, quod αναφορική
 aliquis, aliqua, aliquid αόριστη ουσιαστική
 suus, sua, suum κτητική

se προσωπική γ' προσώπου
 quis, quae, quid αόριστη ουσιαστική
 ipse, ipsa, ipsum οριστική
 is, ea, id οριστική

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συζυγία

do, dedi, datum, dare = δίνω
 impero, imperavi, imperatum, imperare = διατάζω.
 praedico, praedicavi, praedicatum, praedicere = διακηρύσσω.
 nuntio, nuntiavi, nuntiatum, nuntiare = αναγγέλλω.

2^η συζυγία

persuadeo, persuasi, persuasum, persuadere=πείθω
 doceo, docui, doctum, docere = υποδεικνύω.

video, vidi, visum, videre=βλέπω
 moneo, monui, monitum, monere=συμβουλεύω
 iubeo, iussi, iussum, iubere=διατάξω
 taceo, tacui, tacitum, tacere=σιωπώ

3^η συζυγία

instinguo, instinxī, instinctum, instinguere = κατευθύνω, παρορμώ.
 conloquor, conlocutus sum, conloqui (**αποθετικό**) = συνομιλώ.
 facio, feci, factum, facere*= κάνω
 fugio, fugi, fugitum, fugere*= φεύγω
 credo, credidi, creditum, credere = πιστεύω.
 praecipio, praecepi, praceptum, praecipere*= καθοδηγώ.
 emitto, emisi, emissum, emittere = αφήνω ελεύθερο.
 admitto, admisi, admissum, admittere = δέχομαι.
 dico, dixi, dictum, dicere=λέγω
 revertor, reversus sum, reverti (**αποθετικό**) & revertor, reverti, reverti (**ημιαποθετικό**) = επιστρέφω.
 introrumpo, introrupi, introruptum, introrumpere = εισβάλλω.

4^η συζυγία

invenio, inveni, inventum, invenire = βρίσκω
 orior, ortus sum, oriri (**αποθετικό**) (**μετοχή μέλλοντα:** oriturus, -a, um) = γεννιέμαι

ανώμαλα ρήματα

sum, fui, —, esse = είμαι.
 pereo, perii, peritum, perire = χάνομαι, πεθαίνω.

Παρατηρήσεις

- Το **eximius** σχηματίζει περιφραστικά παραθετικά.
- Προσοχή στη χρήση του **orior**.
- Το ρήμα **orior** σχηματίζει μετοχή μέλλοντα **oriturus-a-um** και γερουνδιακό **oriundus-a-um**. Στην οριστική, προστακτική ενεστώτα και υποτακτική παρατατικού κλίνεται με βάση τη γ' συζυγία σε -io.

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **quae utilia factu essent:** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση, μερικής άγνοιας ως αντικείμενο στο απαρέμφατο docere, εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία quid, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει μια υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ερώτησης, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού essent, γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (persuasit – docere) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.
- **Si quid durius ei videbatur:** δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο si (καταφατική). Σχηματίζει με απόδοση την κύρια πρόταση υποθετικό λόγο της ανοικτής υπόθεσης στο παρελθόν. Ειδικότερα:
Υπόθεση: si videbatur (οριστική παρατατικού)

Απόδοση: praedicabat (οριστική παρατατικού)

- **quod imperandum mililibus esset:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο quid, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quod, εκφέρεται με υποτακτική, λόγω πλαγίου λόγου και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (imperandum esset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (videbatur) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

- **Cum aliquis Sertorio nuntiavisset cervam inventam esse:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το iussit, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (nuntiavisset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (iussit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- **ut eam postero die repente in eum locum emitteret:** δευτερεύουσα βουλητική πρόταση ως έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα praeceperit, εισάγεται με το βουλητικό σύνδεσμο ut, γιατί είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (emitteret), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (praeceperit). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μιαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.
- **in quo ipse cum amicis futurus esset:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο locum, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quo (in quo εμπρόθετη εισαγωγή), εκφέρεται με υποτακτική, λόγω του πλαγίου λόγου, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού ενεργητικής περιφραστικής συζυγίας (futurus esset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (praeceperit ut emitteret) και δηλώνει το υστερόχρονο στο παρελθόν.
- **quae perisset:** δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο cervam, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae, εκφέρεται με υποτακτική, λόγω πλαγίου λόγου, και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (perisset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (dixit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- **Cum cerva emissa a servo, in cubiculum Sertorii introrupisset:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το orta est, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (introrupisset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (orta est) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

ΜΑΘΗΜΑ 49: Η ΠΟΡΚΙΑ ΚΑΙ Ο ΒΡΟΥΤΟΣ

Porcia, Bruti uxor, cum viri sui consilium de interfiendo Caesare cognovisset, cultellum tonsorium quasi unguium resecandorum causa poposcit eoque velut forte elapso se vulneravit. Clamore deinde ancillarum in cubiculum vocatus Brutus ad eam obiurgandam venit, quod tonsoris praeripuisse officium. Cui secreto Porcia «non est hoc» inquit «temerarium factum meum, sed certissimum indicium amoris mei erga te tale consilium molientem: experiri enim volui, quam aequo animo me ferro essem interemptura, si tibi consilium non ex sententia cessisset».

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Porcia, Bruti uxor,
cum cognovisset
viri sui consilium
de interfendo Caesare,
cultellum tonsorium poposcit
quasi
unguum resecandorum causa
eoque elapso
velut forte
se vulneravit.
Brutus deinde
in cubiculum vocatus
clamore ancillarum
ad eam obiurgandam venit,
quod praeripuisse
tonsoris officium.
Cui secreto Porcia inquit
«non est hoc
temerarium factum meum,
sed certissimum indicium
amoris mei erga te
tale consilium molientem:
experiri enim volui,
quam aequo animo
me ferro essem interemptura,
si tibi consilium
non ex sententia cessisset».

Η Πορκία, σύζυγος του Βρούτου,
όταν έμαθε
το σχέδιο του άντρα της
για τη δολοφονία του Καίσαρα
ζήτησε ένα ξυράφι μανικιουρίστα
τάχα
για να κόψει τα νύχια της
και μ' αυτό καθώς της γλίστρησε
δήθεν τυχαία
αυτοτραυματίστηκε.
Έπειτα ο Βρούτος,
αφού κλήθηκε στην κρεβατοκάμαρά
από τις φωνές των υπηρετριών,
ήρθε για να τη μαλώσει,
επειδή τάχα είχε κλέψει
την τέχνη του μανικιουρίστα.
Σ' αυτόν η Πορκία είπε κρυφά:
«αυτό δεν είναι
μια ασυλλόγιστη πράξη μου,
αλλά μια ξεκάθαρη απόδειξη
της αγάπης μου για σένα
που μηχανεύεσαι τέτοιο σχέδιο.
Θέλησα δηλαδή να δοκιμάσω
με πόση ηρεμία
θα σκοτωνόμουν με σιδερένιο εργαλείο,
αν το σχέδιο
δεν σου πήγαινε κατ' ευχήν».

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΚΛΙΣΗ	Β΄ ΚΛΙΣΗ	Γ΄ ΚΛΙΣΗ
ancilla,-ae θηλ. = υπηρέτρια	animus,-i αρσ.= ψυχή	amor,-oris αρσ.= αγάπη
Porcia,-ae θηλ. = Πορκία	Brutus,-i αρσ.= Βρούτος	clamor,-oris αρσ.= φωνές
sententia,-ae θηλ. = σκέψη	cultellus,-i αρσ.= μαχαιράκι, ξυραφάκι vir, viri αρσ.= ἄντρας	tonstor,-oris αρσ.= μανικιουρίστας
	consilium,-ii(-i) ουδ.= σχέδιο cubiculum,-i ουδ.= κρεβατοκάμαρα factum,-i ουδ.= πράξη ferrum,-i ουδ.= σιδερένιο εργαλείο indictum,-ii(-i) ουδ.= απόδειξη officium,-ii(-i) ουδ.= τέχνη	unguis,-is αρσ. = νύχι uxor,-oris θηλ.= σύζυγος Caesar,-aris αρσ.= Καίσαρας

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ ΚΛΙΣΗ

aequus, a, um / aequior, ius/ aequissimus, a, um = ίσος, -η, -ο, δίκαιος, -η, -ο
tonstorius, a, um = του μανικιουρίστα
temerarius, a, um/ magis temererius/ maxime temerarius = ασυλλόγιστος, -η, -ο
certus, a, um / certior, ius/ certissimus, a, um = βέβαιος

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

temerarie/ magis temerarie/ maxime temerarie certe/ certius/ certissime aeque/ aequius/ aequissime secreto-secreto/ secretius/-
--

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

suus, sua, suum κτητική γ' προσώπου se προσωπική γ' προσώπου hic, haec, hoc δεικτική tu προσωπική β' προσώπου ego προσωπική β' προσώπου	is, ea, id οριστική qui, quae, quod αναφορική meus, mea, meum κτητική α' προσώπου talis, talis, tale δεικτική
---	--

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1^η συνγρία

resecō, resecū, **resectum**, resecare (μτχ. μέλλοντα: **resecaturus**) = κόβω
vulnē, vulnērā, vulnēratū, vulnērāre = πληγώνω, τραυματίζω.
voco, vocā, vocatū, vocare = καλώ.
obiurgo, obiurgā, obiurgatū, obiurgare = μαλώνω.

2^η συνγρία3^η συνγρία

interficio, interfeci, interfectum, interficēre 3*(β' ενικό προστακτικής ενεστώτα: **interface**) = σκοτώνω
cognoscō, cognovī, cognitū, cognoscēre = γνωρίζω.
posco, poposci, poscēre (δανείζεται το σουπίνο από το ρήμα postulo 1: **postulatum**) = ζητώ
elabor, elapsus sum, elabi (**αποθετικό**) = (ξε)-γλυπτρώ.
praeripio, praeripiū, praereptum, praeripēre* = αρπάζω, κλέβω.
interimo, interemi, interemptum, interimēre = εξολοθρεύω, σκοτώνω.
cedo, cessi, cesso, cedēre = προχωρώ, παραχωρώ.

4η συζυγία

venio, veni, ventum, venire=έρχομαι
 molior, molitus sum, moliri (**αποθετικό**) = μηχανεύομαι, σχεδιάζω.
 experior, expertus sum, experiri (**αποθετικό**) = δοκιμάζω.

ανώμαλα ρήματα

sum, fui, —, esse=είμαι
 inquam (ελλειπτικό) = λέω
 volo, volui, —, velle = θέλω

Παρατηρήσεις

- Το ουσιαστικό γ' κλίσης **unguis-is** είναι αρσενικό και σχηματίζει την αφαιρετική ενικού **ungue** και **ungui** και την γενική πληθυντικού **unguium**.
- Το **temerarius** σχηματίζει περιφραστικά τα παραθετικά του.
- Το ρήμα **resecō** σχηματίζει μετοχή μέλλοντα **resecaturus-a-um**.

Δευτερεύουσες προτάσεις

- **cum viri sui consilium de interficiendo Caesare cognovisset:** δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *poposcit*, εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο *cum* και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος *cum* υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική, και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (*cognovisset*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*poposcit*) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- **quod tonsoris praeripuisse officium:** δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *venit*, εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο *quod*, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί εκφράζει υποκειμενική αιτιολογία, και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (*praeripuisse*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*venit*: παρακείμενος) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
- **quam aequo animo me ferro essem interemptura:** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση, μερικής άγνοιας ως αντικείμενο στο απαρέμφατο *experiri*, εισάγεται με το ερωτηματικό επίρρημα *quam*, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει μια υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ερώτησης, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού ενεργητικής περιφραστικής συζυγίας *interemptura essem*, γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*volui – experiri*) και δηλώνει το υστερόχρονο στο παρελθόν.
- **si tibi consilium non ex sentential cessisset:** δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *si*. Σχηματίζει εξαρτημένο από το *volui experiri* υποθετικό λόγο της ανοικτής υπόθεσης στο μέλλον. Ειδικότερα:
Εξαρτημένος λόγος: **Υπόθεση:** *si non cessisset* (υποτακτική υπερσυντελίκου)

Απόδοση: *quam ... interemptura essem* (πλάγια

ερωτηματική πρόταση)

Ανεξάρτητος λόγος: **Υπόθεση:** *si non cesserit* (οριστική συντελεσμένου μέλλοντα)

Απόδοση: Quam ... interimam? (ευθεία ερώτηση – οριστική μέλλοντα).

Προσοχή!

quasi unguium resecandorum causa: Η φράση αυτή ισοδυναμή με την υποθετική παραβολική πρόταση **quasi unguium resecandorum causa posceret** η οποία εισάγεται με τον υποθετικό παραβολικό σύνδεσμο quasi, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η σύγκριση αφορά μια υποθετική πράξη ή κατάσταση, χρόνου παρατατικού, γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (poposcit) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

velut elapso: Η φράση αυτή ισοδυναμή με την υποθετική παραβολική πρόταση **velut si forte vulneraret eo elapso** η οποία εισάγεται με τον σύνδεσμο velut si, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η σύγκριση αφορά μια υποθετική πράξη ή κατάσταση, χρόνου παρατατικού, γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (vulneravit) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΗΛΙΑΣΚΟΖ ΘΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Α΄ ΚΛΙΣΗ

1. Η πρώτη κλίση περιλαμβάνει ονόματα κυρίως **θηλυκού** γένους.
2. **Αρσενικά** είναι όσα λήγουν σε -a,-ae και δηλώνουν:
 - α)** αντρικό όνομα π.χ. Catilina, -ae
 - β)** αντρικό επάγγελμα π.χ. poeta, -ae
 - γ)** ονόματα ποταμών π.χ. Allia, -ae
 - δ)** ονόματα εθνών π.χ. Belgae,-arum.
3. **Ουδέτερα** ονόματα δεν περιλαμβάνονται στην α΄ κλίση.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ

	Singularis	Pluralis
Nom.	-a	-ae
Gen.	-ae	-arum
Dat.	-ae	-is
Acc.	-am	-as
Voc.	-a	-ae
Abl.	-a	-is

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΛΙΣΗΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΩΤΗΣ ΚΛΙΣΗΣ

	Singularis	Pluralis
Nom.	terr-a	terr -ae
Gen.	terr-ae	terr -arum
Dat.	terr -ae	terr -is
Acc.	terr -am	terr -as
Voc.	terr -a	terr -ae
Abl.	terr -a	terr -is

Παρατηρήσεις

Το ουσιαστικό **filia** σχηματίζει τη δοτική και την αφαιρετική πληθυντικού με κατάληξη **-is** και **-abus** για να γίνει διάκριση από το αντίστοιχο αρσενικό **filius**.

Β΄ ΚΛΙΣΗ

1. **Αρσενικά** είναι όσα λήγουν σε -us, γεν.- i και σε -er, γεν.-i π.χ. dolus, doli, puer, pueri
2. **Θηλυκά** είναι όσα λήγουν σε -us,-i εφόσον είναι ονόματα γυναικών, δέντρων, νήσων, χωρών π.χ. ficus,-i, Ephesus-i.
3. **Ουδέτερα** είναι όσα λήγουν σε -um, γεν.-i π.χ. donum,-i.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ

ΑΡΣΕΝΙΚΟ - ΘΗΛΥΚΟ

	Singularis	Pluralis
Nom.	- us (er)	-i
Gen.	-i -i	-orum
Dat.	-o -o	-is
Acc.	-um -um	-os
Voc.	-e (er)	-i
Abl.	-o -o	-is

ΟΥΔΕΤΕΡΟ

	Singularis	Pluralis
Nom.	- um	-a
Gen.	-i	-orum
Dat.	-o	-is
Acc.	-um	-a
Voc.	-um	-a
Abl.	-o	-is

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΛΙΣΗΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΛΙΣΗΣ

ΑΡΣΕΝΙΚΟ

	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis
Nom.	dol- us	dol - i	puer	puer- i	liber	libr - i
Gen.	dol- i	dol - orum	puer - i	puer - orum	libr - i	libr - orum
Dat.	dol- o	dol - is	puer - o	puer - is	libr - o	libr - is
Acc.	dol- um	dol - os	puer - um	puer - os	libr - um	libr - os
Voc.	dol- e	dol - i	puer	puer - i	liber	libr - i
Abl.	dol- o	dol - is	puer- o	puer - is	libr - o	libr - is

ΟΥΔΕΤΕΡΟ

	Singularis	Pluralis
Nom.	bell- um	bell - a
Gen.	bell - i	bell - orum
Dat.	bell - o	bell - is
Acc.	bell - um	bell - a
Voc.	bell - um	bell - a
Abl.	bell - o	bell - is

Παρατηρήσεις

- Σύμφωνα με το puer κλίνονται τα παρακάτω δευτερόκλιτα ουσιαστικά και επίθετα: socer,soceri , vesper, vesperi , liber,libera,liberum , tener,tenera,tenerum , miser,misera,miserum. Σύμφωνα με το liber κλίνονται τα παρακάτω δευτερόκλιτα ουσιαστικά και επίθετα: culter,cultri , magister,magistri , minister,ministri , sacer,sacra,sacrum , καθώς και οι κτητικές αντωνυμίες noster,nostra,nostrum.
- Το όνομα locus-i (=τόπος) ανήκει στα ετερογενή: σχηματίζει τον πληθυντικό αριθμό ως ουδέτερο loca-orum (υπάρχει και ο τύπος loci-orum αλλά έχει τη σημασία « χωρία βιβλίου »).
- Το ficus είναι θηλυκό, κλίνεται σύμφωνα με τη β' κλίση αλλά σχηματίζει και από τη δ' κλίση τους τύπους σε -us και -u.
- Τα υπερδισύλλαβα σε -ius και -ium έχουν στην γενική ενικού και συνηρημένο τύπο σε -i π.χ auxilium-ii(-i).
- Τα υπερδισύλλαβα κύρια ονόματα σε -ius και το προσηγορικό filius συναιρούνται στη γενική ενικού (παρατήρηση 4) και σχηματίζουν την κλητική ενικού σε -i αντί για -ie.

Γ΄ ΚΛΙΣΗ

1. **Αρσενικά** είναι όσα λήγουν σε -o, -or, -os, -er, -es (περιτοσύλλαβα), -is, -guis, -nis. Εξαιρούνται τα ουσιαστικά arbor, soror, uxor, dos, mater που είναι θηλυκά και το ουδέτερο aes.
2. **Θηλυκά** είναι όσα λήγουν σε -as, -es (ισοσύλλαβα), -is (ισοσύλλαβα), -aus, -us, -do, -go, -io, -x, -σύμφωνο+s. Εξαιρούνται και είναι αρσενικά τα : finis, mensis, postis, hostis, unguis, penates, dux, iudex, senex, adulescens, sapiens.
3. **Ουδέτερα** είναι όσα λήγουν σε -c, -a, -l, -e, -n, -t, -ar, -ur, -us. Εξαιρούνται και είναι αρσενικά τα: consul, Caesar, augur.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ

ΑΡΣΕΝΙΚΟ - ΘΗΛΥΚΟ

	Singularis	Pluralis
Nom.	-s (-)	-es
Gen.	-is	-um (-ium)
Dat.	-i	-ibus
Acc.	-em (-im)	-es
Voc.	-s (-)	-es (-is)
Abl.	-e (-i)	-ibus

ΟΥΔΕΤΕΡΟ

	Singularis	Pluralis
Nom.	-s (-)	-a (-ia)
Gen.	-is	-um (-ium)
Dat.	-i	-ibus
Acc.	-s (-)	-a (-ia)
Voc.	-s (-)	-a (-ia)
Abl.	-e (-i)	-ibus

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΛΙΣΗΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΤΡΙΤΗΣ ΚΛΙΣΗΣ

ΑΡΣΕΝΙΚΟ- ΘΗΛΥΚΟ

	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis
Nom.	lex	leg-es	civis	civ-es
Gen.	leg-is	leg-um	civ-is	civ-ium
Dat.	leg-i	leg-ibus	civ-i	civ-ibus
Acc.	leg-em	leg-es	civ-em	civ-es
Voc.	lex	leg-es	civis	civ-es
Abl.	leg-e	leg-ibus	civ-e	civ-ibus

ΟΥΔΕΤΕΡΟ

	Singularis	Pluralis
Nom.	nomen	nomin-a
Gen.	nomin-is	nomin-a
Dat.	nomin -i	nomin-ibus
Acc.	nomen	nomin -a
Voc.	nomen	nomin -a
Abl.	nomin -e	nomin-ibus

Παρατηρήσεις

- Σχηματίζουν τη γενική πληθυντικού σε -ium: α) τα ισοσύγγλαβα. Εξαιρούνται και χηματίζουν τη γενική πληθυντικού σε -um τα : senex, sedes. β) τα περιτοσύγγλαβα των οποίων το θέμα λήγει σε δύο ή περισσότερα σύμφωνα. Εξαιρούνται και σχηματίζουν γενική πληθυντικού σε -um τα mater και pater.
- Σχηματίζουν την αιτιατική ενικού σε -im και την αφαιρετική ενικού σε -i τα ισοσύγγλαβα ονόματα πόλεων και ποταμών: Neapolis-is, Tiberis-is, turris-is όπως επίσης και το ελλειπτικό vis(vis, -, -, vim, - , vi / vires, virium, viribus, vires, vires, viribus).
- Σχηματίζουν την αφαιρετική του ενικού σε - e και -i τα εξης: avis, navis, unguis,

postis και το locuples.

4. Σχηματίζουν την αιτιατική πληθυντικού σε – es και –is όσα ονόματα έχουν τη γενική πληθυντικού σε –ium.
5. Σχηματίζουν τη γενική πληθυντικού σε – um και –ium τα civitas-atis, aetas-atis, dignitas-atis, utilitas-atis, virtus-utis, adulescens-ntis.
6. Σχηματίζουν τη γενική πληθυντικού σε –ium κατ’ εξαίρεση τα vis, penates, Samnites και dos.

Δ΄ ΚΛΙΣΗ

Η τέταρτη κλίση περιλαμβάνει ονόματα αρσενικού γένους σε -us. Θηλυκό είναι μόνο το domus -us και το manus-us.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ

	Singularis	Pluralis
Nom.	-us	-us
Gen.	-us	-uum
Dat.	-ui	-ibus
Acc.	-um	-us
Voc.	-us	-us
Abl.	-u	-ibus

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΛΙΣΗΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΚΛΙΣΗΣ

	Singularis	Pluralis
Nom.	mot-us	mot -us
Gen.	mot -us	mot -uum
Dat.	mot -ui	mot -ibus
Acc.	mot -um	mot -us
Voc.	mot -us	mot -us
Abl.	mot -u	mot -ibus

Ε΄ ΚΛΙΣΗ

Η πέμπτη κλίση περιλαμβάνει θηλυκού γένους σε -es. Αρσενικό είναι μόνο το dies.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ

	Singularis	Pluralis
Nom.	-es	-es
Gen.	-ei	-erum
Dat.	-ei	-ebus
Acc.	-em	-es
Voc.	-es	-es
Abl.	-e	-ebus

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΛΙΣΗΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΠΕΜΠΤΗΣ ΚΛΙΣΗΣ

	Singularis	Pluralis
Nom.	di-es	di -es
Gen.	di -ei	di -erum
Dat.	di -ei	di -ebus
Acc.	di -em	di -es
Voc.	di -es	di -es
Abl.	di -e	di -ebus

Παρατηρήσεις

- Μόνο τα ονόματα dies-diei και res-res έχουν ολόκληρο τον πληθυντικό.
- Τα υπόλοιπα ονόματα της πέμπτης κλίσης είναι ελλειπτικά αφού σχηματίζουν ομαλά τον ενικό αλλά στον πληθυντικό έχουν μόνο ονομαστική, αιτιατική και κλητική(π.χ, facies-facie, effigies-effigiei, species-speciei και spes spei).
- Το όνομα fides έχει μόνο ενικό αριθμό.

ΔΕΥΤΕΡΟΚΛΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

Τα επίθετα της β' κλίσης είναι πάντα τρικατάληκτα (το αρσενικό και το ουδέτερο γένος τους κλίνονται κατά τη β' κλίση, ενώ το θηλυκό τους κατά την α' κλίση)

ΑΡΣΕΝΙΚΟ**ΘΗΛΥΚΟ****ΟΥΔΕΤΕΡΟ**

	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis
Nom.	bon- us	bon - i	bon- a	bon - ae	bon- um	bon - a
Gen.	bon - i	bon - orum	bon - ae	bon - arum	bon - i	bon - orum
Dat.	bon - o	bon - is	bon - ae	bon - is	bon- o	bon is
Acc.	bon - um	bon - os	bon - am	bon - as	bon - um	bon - a
Voc.	bon - e	bon - i	bon - a	bon - ae	bon - um	bon - a
Abl.	bon - o	bon - is	bon - a	bon - is	bon - o	bon - is

ΑΡΣΕΝΙΚΟ**ΘΗΛΥΚΟ****ΟΥΔΕΤΕΡΟ**

	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis
Nom.	liber	liber - i	liber - a	liber - ae	liber - um	liber - a
Gen.	liber- i	liber- orum	liber - ae	liber - arum	liber - i	liber - orum
Dat.	liber - o	liber - is	liber - ae	liber - is	liber - o	liber - is
Acc.	liber - um	liber - os	liber - am	liber - as	liber - um	liber - a
Voc.	liber	liber - i	liber - a	liber - ae	liber - um	liber - a
Abl.	liber - o	liber - is	liber - a	liber - is	liber - o	liber - is

ΑΡΣΕΝΙΚΟ**ΘΗΛΥΚΟ****ΟΥΔΕΤΕΡΟ**

	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis
Nom.	pulcher	pulchr - i	pulchr - a	pulchr - ae	pulchr - um	pulchr - a
Gen.	pulchr- i	pulchr- orum	pulchr - ae	pulchr - arum	pulchr - i	pulchr - orum
Dat.	pulchr - o	pulchr - is	pulchr - ae	pulchr - is	pulchr - o	pulchr - is
Acc.	pulchr - um	pulchr - os	pulchr - am	pulchr - as	pulchr - um	pulchr - a
Voc.	pulcher	pulchr - i	pulchr - a	pulchr - ae	pulchr - um	pulchr - a
Abl.	pulchr - o	pulchr - is	pulchr - a	pulchr - is	pulchr - o	pulchr - is

ΤΡΙΤΟΚΑΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

Τα επίθετα της γ' κλίσης χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: **α. τρικατάληκτα**: -er, -is, -e (π.χ. alacer, alacris, alacre / acer, acris, acre) **β. δικατάληκτα**: -is, -is, -e (π.χ. omnis, omnis, omne) **γ. μονοκατάληκτα** : εδώ παρουσιάζεται ποικιλία καταλήξεων: -x (π.χ. felix), ens (π.χ. ingens) κ.τ.λ.

ΑΡΣΕΝΙΚΟ

ΘΗΛΥΚΟ

ΟΥΔΕΤΕΡΟ

	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis
Nom.	alacer	alacr-es	alacris	alacr- es	alacre	alacr-ia
Gen.	alacr-is	alacr-i <u>m</u>	alacr- is	alacr- i <u>m</u>	alacr- is	alacr- i <u>m</u>
Dat.	alacr-i	alacr-i <u>bus</u>	alacr- i	alacr- i <u>bus</u>	alacr- i	alacr- i <u>bus</u>
Acc.	alacr-em	alacr-es	alacr- em	alacr- es	alacre	alacr- ia
Voc.	alacer	alacr-es	alacr- is	aalacr- es	alacre	alacr- ia
Abl.	alacr-i	alacr-i <u>bus</u>	alacr- i	alacr- i <u>bus</u>	alacr- i	alacr- i <u>bus</u>

ΑΡΣΕΝΙΚΟ

ΘΗΛΥΚΟ

ΟΥΔΕΤΕΡΟ

	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis
Nom.	facilis	facil-es	facilis	facil-es	facile	facil-ia
Gen.	facil-is	facil-i <u>m</u>	facil-is	facil-i <u>m</u>	facil-is	facil-i <u>m</u>
Dat.	facil-i	facil-i <u>bus</u>	facil-i	facil-i <u>bus</u>	facil-i	facil-i <u>bus</u>
Acc.	facil-em	facil-es	facil-em	facil-es	facile	facil-ia
Voc.	facil-is	facil-es	facil-is	facil-es	facile	facil-ia
Abl.	facil-i	facil-i <u>bus</u>	facil-i	facil-i <u>bus</u>	facil-i	facil-i <u>bus</u>

ΑΡΣΕΝΙΚΟ

ΘΗΛΥΚΟ

ΟΥΔΕΤΕΡΟ

	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis
Nom.	felix	felic-es	felix	felic-es	felix	felic-ia
Gen.	felic-is	felic-i <u>m</u>	felic-is	felic-i <u>m</u>	felic-is	felic-i <u>m</u>
Dat.	felic-i	felic-i <u>bus</u>	felic-i	felic-i <u>bus</u>	felic-i	felic-i <u>bus</u>
Acc.	felic-em	felic-es	felic-em	felic-es	felix	felic-ia
Voc.	felix	felic-es	felix	felic-es	felix	felic-ia
Abl.	felic-i	felic-i <u>bus</u>	felic-i	felic-i <u>bus</u>	felic-i	felic-i <u>bus</u>

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	ego	tu	-
<u>Γενική</u>	mei	tui	sui
<u>Δοτική</u>	mihi(mi)	tibi	sibi
<u>Αιτιατική</u>	me	te	se
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	a me	a te	a se

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	nos	vos	-
<u>Γενική</u>	nostri/nostrum	vestri/vestrum	sui
<u>Δοτική</u>	nobis	vobis	sibi
<u>Αιτιατική</u>	nos	vos	se
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	a nobis	a vobis	a se

ΚΤΗΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

➤ meus, mea, meum=> α΄ προσώπου (για έναν κτήτορα)

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ουομαστική</u>	meus	mea	meum
<u>Γενική</u>	mei	meae	mei
<u>Δοτική</u>	meo	meae	meo
<u>Αιτιατική</u>	meum	meam	meum
<u>Κλητική</u>	meus/mi	mea	-
<u>Αφαιρετική</u>	meo	mea	meo

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ουομαστική</u>	mei	meae	mea
<u>Γενική</u>	meorum	mearum	meorum
<u>Δοτική</u>	meis	meis	meis
<u>Αιτιατική</u>	meos	meas	mea
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	meis	meis	meis

➤ noster,nostra,nostrum=> α΄ προσώπου (για πολλούς κτήτορες)

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	noster	nostra	nostrum
<u>Γενική</u>	nostri	nostrae	nostri
<u>Δοτική</u>	nostro	nostrae	nostro
<u>Αιτιατική</u>	nostrum	nostram	nostrum
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	nostro	nostra	nostro

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	nostri	nostrae	nostra
<u>Γενική</u>	nostrorum	nostrarum	nostrorum
<u>Δοτική</u>	nostris	nostris	nostris
<u>Αιτιατική</u>	nostros	nostras	nostra
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	nostris	nostris	nostris

➤ **tuus,tua.tuum=> βέπροσώπου (για έναν κτήτορα)**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ουομαστική</u>	tuus	tua	tuum
<u>Γενική</u>	tui	tuae	tui
<u>Δοτική</u>	tuo	tuae	tuo
<u>Αιτιατική</u>	tuum	tuam	tuum
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	tuo	tua	tuo

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΟΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ουομαστική</u>	tui	tuae	tua
<u>Γενική</u>	tuorum	tuarum	tuorum
<u>Δοτική</u>	tuis	tuis	tuis
<u>Αιτιατική</u>	tuos	tuas	tua
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	tuis	tuis	tuis

➤ **vester,vestra,vestrum=> βέπροσώπου (για πολλούς κτήτορες)**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ουομαστική</u>	vester	vestra	vestrum
<u>Γενική</u>	vestri	vestrae	vestri
<u>Δοτική</u>	vestro	vestrae	vestro
<u>Αιτιατική</u>	vestrum	vestram	vestrum
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	vestro	vestra	vestro

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	vestri	vestrae	vestra
<u>Γενική</u>	vestrorum	vestrarum	vestrorum
<u>Δοτική</u>	vestris	vestris	vestris
<u>Αιτιατική</u>	vestros	vestras	vestra
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	vestris	vestris	vestris

➤ suus,sua,suum=>γέρωπον (για έναν κτήτορα)

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	suus	sua	suum
<u>Γενική</u>	sui	suae	sui
<u>Δοτική</u>	suo	suae	suo
<u>Αιτιατική</u>	suum	suam	suum
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	suo	sua	suo

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	sui	suae	sua
<u>Γενική</u>	suorum	suarum	suorum
<u>Δοτική</u>	suis	suis	suis
<u>Αιτιατική</u>	suos	suas	sua
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	suis	suis	suis

➤ **suus,sua,suum=>γένιο προσώπου (για πολλούς κτήτορες)**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	suus	sua	suum
<u>Γενική</u>	sui	suae	sui
<u>Δοτική</u>	suo	suae	suo
<u>Αιτιατική</u>	suum	suam	suum
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	suo	sua	suo

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	sui	suae	sua
<u>Γενική</u>	suorum	suarum	suorum
<u>Δοτική</u>	suis	suis	suis
<u>Αιτιατική</u>	suos	suas	sua
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	suis	suis	suis

ΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

➤ **hic,haec,hoc =αυτός εδώ,αυτή εδώ,αυτό εδώ**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	hic	haec	hoc
<u>Γενική</u>	huius	huius	huius
<u>Δοτική</u>	huic	huic	huic
<u>Αιτιατική</u>	hunc	hanc	hoc
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	hoc	hac	hoc

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	hi	hae	haec
<u>Γενική</u>	horum	harum	horum
<u>Δοτική</u>	his	his	his
<u>Αιτιατική</u>	hos	has	haec
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	his	his	his

➤ **ille,illa,illud=εκείνος,εκείνη,εκείνο**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	ille	illa	illud
<u>Γενική</u>	illus	illus	illus
<u>Δοτική</u>	illi	illi	illi
<u>Αιτιατική</u>	illum	illam	illud
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	illo	illa	illo

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	illi	illae	illa
<u>Γενική</u>	illorum	illarum	illorum
<u>Δοτική</u>	illis	illis	illis
<u>Αιτιατική</u>	illos	illas	illa
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	illis	illis	illis

➤ iste, ista, istud = αυτός, αυτή, αυτό

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	iste	ista	istud
<u>Γενική</u>	istius	istius	istius
<u>Δοτική</u>	isti	isti	isti
<u>Αιτιατική</u>	istum	istam	istud
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	isto	ista	isto

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	isti	istae	ista
<u>Γενική</u>	istorum	istarum	istorum
<u>Δοτική</u>	istis	istis	istis
<u>Αιτιατική</u>	istos	istas	ista
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	istis	istis	istis

➤ **talis,talis,tale=τέτοιος,τέτοια,τέτοιο**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	talism	talism	tale
<u>Γενική</u>	talism	talism	talism
<u>Δοτική</u>	tali	tali	tali
<u>Αιτιατική</u>	talem	talem	tale
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	tali	tali	tali

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΟΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	tales	tales	alia
<u>Γενική</u>	talium	talium	talium
<u>Δοτική</u>	talibus	talibus	talibus
<u>Αιτιατική</u>	tales	tales	alia
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	talibus	talibus	talibus

➤ **tantus,tanta,tantum=τόσος,τόση,τόσο**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	tantus	tanta	tantum
<u>Γενική</u>	anti	tantae	anti
<u>Δοτική</u>	tanto	tantae	tanto
<u>Αιτιατική</u>	tantum	tantam	tantum
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	tanto	tanta	tanto

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	tanti	tantae	tanta
<u>Γενική</u>	tantorum	tantarum	tantorum
<u>Δοτική</u>	tantis	tantis	tantis
<u>Αιτιατική</u>	tantos	tantas	tanta
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	tantis	tantis	tantis

➤ tot=τόσοι, τόσες, τόσα

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	-	-	-
<u>Γενική</u>	-	-	-
<u>Δοτική</u>	-	-	-
<u>Αιτιατική</u>	-	-	-
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	-	-	-

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	tot	tot	tot
<u>Γενική</u>	tot	tot	tot
<u>Δοτική</u>	tot	tot	tot
<u>Αιτιατική</u>	tot	tot	tot
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	tot	tot	tot

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

➤ **qui, quae, quod = ο οποίος, η οποία, το οπόιο**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	qui	quae	quod
<u>Γενική</u>	cuius	cuius	cuius
<u>Δοτική</u>	cui	cui	cui
<u>Αιτιατική</u>	quem	quam	quod
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	quo	qua	quo

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	qui	quae	quae
<u>Γενική</u>	quorum	quarum	quorum
<u>Δοτική</u>	quibus	quibus	quibus
<u>Αιτιατική</u>	quos	quas	quae
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	quibus	quibus	quibus

➤ **qualis, qualis, quale = τέτοιος, τέτοια, τέτοιο**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	qualis	qualis	quale
<u>Γενική</u>	qualis	qualis	qualis
<u>Δοτική</u>	quali	quali	quali
<u>Αιτιατική</u>	qualem	qualem	quale
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	quali	quali	quali

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	quales	quales	qualia
<u>Γενική</u>	qualium	qualium	qualium
<u>Δοτική</u>	qualibus	qualibus	qualibus
<u>Αιτιατική</u>	quales(quails)	quales(quails)	qualia
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	qualibus	qualibus	qualibus

➤ quantus, quanta, quantum=όσος,όση,όσο

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	quantus	quanta	quantum
<u>Γενική</u>	quanti	quantae	quanti
<u>Δοτική</u>	quanto	quantae	quanto
<u>Αιτιατική</u>	quantum	quantam	quantum
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	quanto	quanta	quanto

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	quanti	quantae	quanta
<u>Γενική</u>	quantorum	quantarum	quantorum
<u>Δοτική</u>	quantis	quantis	quantis
<u>Αιτιατική</u>	quantos	quantas	quanta
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	quantis	quantis	quantis

➤ **uter, utra, utrum = ποιος από τους δύο**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	uter	utra	utrum
<u>Γενική</u>	utrius	utrius	utrius
<u>Δοτική</u>	utri	utri	utri
<u>Αιτιατική</u>	utrum	utram	utrum
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	utro	utra	utro

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	utri	utrae	utra
<u>Γενική</u>	utrorum	utrarum	utrorum
<u>Δοτική</u>	utris	utris	utris
<u>Αιτιατική</u>	utros	utras	utra
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	utris	utris	utris

ΟΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

➤ is,ea,id=αυτός,αυτή,αυτό

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	is	ea	id
<u>Γενική</u>	eius	eius	eius
<u>Δοτική</u>	ei	ei	ei
<u>Αιτιατική</u>	eum	eam	id
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	eo	ea	eo

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	ei,ii,i	eaε	ea
<u>Γενική</u>	eorum	earum	eorum
<u>Δοτική</u>	eis,iis,is	eis,iis,is	eis,iis,is
<u>Αιτιατική</u>	eos	eas	ea
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	eis,iis,is	eis,iis,is	eis,iis,is

➤ ipse,ipsa,ipsum=ο ίδιος,η ίδια,το ίδιο

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	ipse	ipsa	ipsum
<u>Γενική</u>	ipsius	ipsius	ipsius
<u>Δοτική</u>	ipsi	ipsi	ipsi
<u>Αιτιατική</u>	ipsem	ipsam	ipsum
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	ipso	ipsa	ipso

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	ipsi	ipsae	ipsa
<u>Γενική</u>	ipsorum	ipsarum	ipsorum
<u>Δοτική</u>	ipsis	ipsis	ipsis
<u>Αιτιατική</u>	ipsos	ipsas	ipsa
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	ipsis	ipsis	ipsis

➤ idem, eadem, idem=ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	idem	eadem	idem
<u>Γενική</u>	eiusdem	eiusdem	eiusdem
<u>Δοτική</u>	eidem	eidem	eidem
<u>Αιτιατική</u>	eundem	eandem	idem
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	eodem	eadem	eodem

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	eidem, iidem, idem	eaedem	eadem
<u>Γενική</u>	eorundem	earundem	eorundem
<u>Δοτική</u>	eisdem, iisdem, isdem	eisdem, iisdem, isdem	eisdem, iisdem, isdem
<u>Αιτιατική</u>	eosdem	easdем	eadem
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	eisdem, iisdem, isdem	eisdem, iisdem, isdem	eisdem, iisdem, isdem

ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

➤ quis, quis, quid (ονομαστική)=ποιος, ποια, ποιο

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	quis	quis	quid
<u>Γενική</u>	cuius	cuius	cuius
<u>Δοτική</u>	cui	cui	cui
<u>Αιτιατική</u>	quem	quem	quid
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	quo	quo	quo

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	qui	quae	quae
<u>Γενική</u>	quorum	quarum	quorum
<u>Δοτική</u>	quibus	quibus	quibus
<u>Αιτιατική</u>	quos	quas	quae
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	quibus	quibus	quibus

ΔΟΡΙΣΤΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

- quis, quae/qua, quid (ουσιαστική)= ένας, μία, ένα

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	quis	quae/ qua	quid
<u>Γενική</u>	cuius	cuius	cuius
<u>Δοτική</u>	cui	cui	cui
<u>Αιτιατική</u>	quem	quem	quid
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	quo	qua	quo

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	qui	quae	quae / qua
<u>Γενική</u>	quorum	quarum	quorum
<u>Δοτική</u>	quibus	quibus	quibus
<u>Αιτιατική</u>	quos	quas	quae / qua
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	quibus	quibus	quibus

- qui, quae/qua, quod (επιθετική)= κάποιος, κάποια, κάποιο

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	quis	quae/ qua	quod
<u>Γενική</u>	cuius	cuius	cuius
<u>Δοτική</u>	cui	cui	cui
<u>Αιτιατική</u>	quem	quam	quod
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	quo	qua	quo

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	qui	quae	quae / qua
<u>Γενική</u>	quorum	quarum	quorum
<u>Δοτική</u>	quibus	quibus	quibus
<u>Αιτιατική</u>	quos	quas	quae / qua
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	quibus	quibus	quibus

➤ aliquis, aliquae/aliqua, aliquid (ονσιαστική)=κάποιος, κάποια, κάποιο

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	aliquis	aliquae/ aliqua	aliquid
<u>Γενική</u>	alicuius	alicuius	alicuius rei
<u>Δοτική</u>	alicui	alicui	alicui rei
<u>Αιτιατική</u>	aliquem	aliquam	aliquid
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	aliquo	aliqua	aliqua re

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	aliqui	aliquae	aliqua re
<u>Γενική</u>	aliquorum	aliquarum	aliquarum rerum
<u>Δοτική</u>	aliquibus	aliquibus	aliquibus rebus
<u>Αιτιατική</u>	aliquos	aliquas	aliqua
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	aliquibus	aliquibus	aliquibus rebus

➤ **aliqui, aliqua, aliquod (επιθετική)= κάποιος, κάποια, κάποιο**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	aliquis	aliqua	aliquod
<u>Γενική</u>	alicuius	alicuius	alicuius
<u>Δοτική</u>	alicui	alicui	alicui
<u>Αιτιατική</u>	aliquem	aliquam	aliquod
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	aliquo	aliqua	aliquo

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	aliqui	aliquae	aliqua
<u>Γενική</u>	aliquorum	aliquarum	aliquorum
<u>Δοτική</u>	aliquibus	aliquibus	aliquibus
<u>Αιτιατική</u>	aliquos	aliquas	aliqua
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	aliquibus	aliquibus	aliquibus

➤ **quidam, quaedam, quiddam (ονσιαστική)= κάποιος, κάποια, κάποιο**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	quidam	quaedam	quiddam
<u>Γενική</u>	cuiusdam	cuiusdam	cuiusdam rei
<u>Δοτική</u>	cuidam	cuidam	cuidam rei
<u>Αιτιατική</u>	quendam	quandam	quiddam
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	quodam	quadam	quadam re

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	quidam	quaedam	quaedam
<u>Γενική</u>	quorundam	quarundam	quarundam rerum
<u>Δοτική</u>	quibusdam	quibusdam	quibusdam rebus
<u>Αιτιατική</u>	quosdam	quasdam	quaedam
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	quibusdam	quibusdam	quibusdam rebus

➤ qui, quae, quod (επιθετική) = ποιος, ποια, ποιο

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	quidam	quaedam	quoddam
<u>Γενική</u>	cuiusdam	cuiusdam	cuiusdam
<u>Δοτική</u>	cuidam	cuidam	cuidam
<u>Αιτιατική</u>	quendam	quandam	quoddam
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	quodam	quadam	quodam

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	quidam	quaedam	quaedam
<u>Γενική</u>	quorundam	quarundam	quorundam
<u>Δοτική</u>	quibusdam	quibusdam	quibusdam
<u>Αιτιατική</u>	quosdam	quasdam	quaedam
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	quibusdam	quibusdam	quibusdam

➤ **unusquisque, unaquaequa, unumquodque (ονομαστική) = καθένας, ξεχωριστά**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	unusquisque	unaquaequa	unumquidque
<u>Γενική</u>	uniuscuiusque	uniuscuiusque	uniuscuiusque
<u>Δοτική</u>	unicuique	unicuique	unicuique
<u>Αιτιατική</u>	unumque	unamquamque	unumquidque
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	unoquoque	unaquaque	unoquoque

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΟΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	uniquique	unaequaeque	unaquaequa
<u>Γενική</u>	unorumquorumque	unarumquarumque	unarumquorunque
<u>Δοτική</u>	unisquibusque	unisquibusque	unisquibusque
<u>Αιτιατική</u>	unosquosque	unasquasque	unaquaequa
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	unisquibusque	unisquibusque	unisquibusque

➤ **nemo, nemo, nihil = κανένας, καμία, κανένα**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	nemo	nemo	nihil / nil
<u>Γενική</u>	nullius	nullius	nullius rei
<u>Δοτική</u>	nemini	nemini	nulli rei
<u>Αιτιατική</u>	neminem	neminem	nihil / nil
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	nullo	nulla	nulla re

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	nulli	nullae	nullae res
<u>Γενική</u>	nullorum	nullarum	nullarum rerum
<u>Δοτική</u>	nullis	nullis	nullis rebus
<u>Αιτιατική</u>	nullos	nullas	nullas res
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	nullis	nullis	nullis rebus

➤ nullus, nulla, nullum = κανένας, καμία, κανένα

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	nullus	nulla	nullum
<u>Γενική</u>	nullius	nullius	nullius
<u>Δοτική</u>	nulli	nulli	nulli
<u>Αιτιατική</u>	nullum	nullam	nullum
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	nullo	nulla	nullo

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	nulli	nullae	nulla
<u>Γενική</u>	nullorum	nullarum	nullorum
<u>Δοτική</u>	nullis	nullis	nullis
<u>Αιτιατική</u>	nullos	nullas	nulla
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	nullis	nullis	nullis

➤ **alter, altera, alterum = ο ἄλλος, η ἄλλη, το ἄλλο**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	alter	altera	alterum
<u>Γενική</u>	alterius	alterius	alterius
<u>Δοτική</u>	alteri	alteri	alteri
<u>Αιτιατική</u>	alterum	alteram	alterum
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	altero	altera	altero

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΟΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	alteri	alterae	altera
<u>Γενική</u>	alterorum	alterarum	alterorum
<u>Δοτική</u>	alteris	alteris	alteris
<u>Αιτιατική</u>	altros	alteras	altera
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	alteris	alteris	alteris

➤ **neuter, neutra, neutrum = κανένας από τους δύο**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	neuter	neutra	neutrum
<u>Γενική</u>	neutrius	neutrius	neutrius
<u>Δοτική</u>	neutri	neutri	neutri
<u>Αιτιατική</u>	neutrūm	neutram	neutrūm
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	neutro	neutra	neutro

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	neutri	neutrae	neutra
<u>Γενική</u>	neutrorum	neutrarum	neutrorum
<u>Δοτική</u>	neutris	neutris	neutris
<u>Αιτιατική</u>	neutros	neutras	neutra
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	neutris	neutris	neutris

➤ alius, alia, aliud = ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	alius	alia	aliud
<u>Γενική</u>	alius	alius	alius
<u>Δοτική</u>	alii	alii	alii
<u>Αιτιατική</u>	alium	aliam	aliud
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	alio	alia	alio

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	alii	aliae	alia
<u>Γενική</u>	aliorum	aliarum	aliorum
<u>Δοτική</u>	aliis	aliis	aliis
<u>Αιτιατική</u>	alios	alias	alia
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	aliis	aliis	aliis

➤ **solus, sola, solum=μόνος, μόνη, μόνο**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	solus	sola	solum
<u>Γενική</u>	solius	solius	solius
<u>Δοτική</u>	soli	soli	soli
<u>Αιτιατική</u>	solum	solam	solum
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	solo	sola	solo

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΟΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	soli	solae	sola
<u>Γενική</u>	solorum	solarum	solorum
<u>Δοτική</u>	solis	solis	solis
<u>Αιτιατική</u>	solos	solas	sola
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	solis	solis	solis

➤ **unus, una, unum (αριθμητικό) =ένας, μία, ένα**

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	unus	una	unum
<u>Γενική</u>	unius	unius	unius
<u>Δοτική</u>	uni	uni	uni
<u>Αιτιατική</u>	unum	unam	unum
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	uno	una	uno

<u>ΠΤΩΣΕΙΣ</u>	<u>ΠΛΗΘΟΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ</u>		
<u>Ονομαστική</u>	uni	unae	una
<u>Γενική</u>	unorum	unarum	unarum
<u>Δοτική</u>	unis	unis	unis
<u>Αιτιατική</u>	unos	unas	una
<u>Κλητική</u>	-	-	-
<u>Αφαιρετική</u>	unis	unis	unis

SUM, FUI, -, ESSE

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΜΕΝΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ
-----------	-------------	-----------	--------------	----------------	----------------------------

sum	eram	ero	fui	fueram	furo
es	eras	eris	fuisti	fueras	fueris
est	erat	erit	fuit	fuerat	fuerit
sumus	eramus	erimus	fuimus	fueramus	fuerimus
estis	eratis	eritis	fuistis	fueratis	fueritis
sunt	erant	erunt	fuerunt / fuere	fuerant	fuerint

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
sim	essem	futurus -a -um sim	fuerim	fuissem
sis	esses	futurus -a -um sis	fueris	fuisses
sit	esset	futurus -a -um sit	fuerit	fuisset
simus	essemus	futuri -ae -a simus	fuerimus	fuissemus
sitis	essetis	futuri -ae -a sitis	fueritis	fuissetis
sint	essent	futuri -ae -a sint	fuerint	fuissent

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ

-	-
es	esto
-	esto
-	-
este	estote
-	sunto

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

Ενεστώτα: esse

Μέλλοντα: futurum (-os) -am
(-as) -um (-a) esse / fore

Παρακειμένου: fuisse

ΜΕΤΟΧΕΣ

Ενεστώτα: (sens)

Μέλλοντα: futurus -ura -urum

POSSUM, POTUI, -, POSSE

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ	ΣΥΝΤΕΔΕΣΜΕΝΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ
-----------	-------------	-----------	--------------	----------------	----------------------------

possum	poteram	potero	potui	potueram	potuero
potes	poteras	poteris	potuisti	potueras	potueris
potest	poterat	poterit	potuit	potuerat	potuerit
possimus	poteramus	poterimus	potuimus	potueramus	potuerimus
potestis	poteratis	poteritis	potuistis	potueratis	potueritis
possunt	poterant	poterunt	potuerunt / potuere	potuerant	potuerint

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
possim	possem	---	Potuerim	potuissem
possis	posses	---	Potueris	potuisses
possit	posset	---	Potuerit	potuisset
possimus	possemus	---	Potuerimus	potuissemus
possitis	possetis	---	Potueritis	potuissetis
possint	possent	---	Potuerint	potuissent

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

Ενεστώτα: posse

Παρακειμένου: potuisse

ΜΕΤΟΧΕΣ

Ενεστώτα: potens

ΚΛΙΣΗ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ ΟΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΜΕΝΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ
-----------	-------------	-----------	--------------	----------------	----------------------------

1^η ΣΥΖΥΓΙΑ

amo	amabam	amabo	amavi	amaveram	amavero
amas	amabas	amabis	amavisti	amaveras	amaveris
amat	amabat	amabit	amavit	amaverat	amaverit
amamus	amabamus	amabimus	amavimus	amaveramus	amaverimus
amatis	amabatis	amabitis	amavistis	amaveratis	amaveritis
amant	amabant	amabunt	amaverunt / amavere	amaverant	amaverint

2^η ΣΥΖΥΓΙΑ

deleo	delebam	delebo	delevi	deleveram	delevero
deles	delebas	delebis	delevisti	deleveras	deleveris
delet	delebat	delebit	delevit	deleverat	deleverit
delemus	delebamus	delebimus	delevimus	deleveramus	deleverimus
deletis	delebatis	delebitis	delevistis	deleveratis	deleveritis
delent	delebant	delebunt	deleverunt / delevere	deleverant	deleverint

3^η ΣΥΖΥΓΙΑ

lego	legebam	legam	legi	legeram	legero
legis	legebas	leges	legisti	legeras	legeris
legit	legebat	leget	legit	legerat	legerit
legimus	legebamus	legemus	legimus	legeramus	legerimus
legitis	legebatis	legetis	legistis	legeratis	legeritis
legunt	legebant	legent	legerunt / legere	legerant	legerint

4^η ΣΥΖΥΓΙΑ

audio	audiebam	audiam	audiyi	audiveram	audivero
audis	audiebas	audies	audiyisti	audiveras	audiveris
audit	audiebat	audiet	audiyt	audiverat	audiverit
audimus	audiebamus	audiemus	audiyimus	audiveramus	audiverimus
auditis	audiebatis	audietis	audiyistis	audiveratis	audiveritis
audiunt	audiebant	audient	audiyunt / audiyre	audiverant	audiverint

ΚΛΙΣΗ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ ΟΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ

ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ

ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ

ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ

ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ

1^η ΣΥΖΥΓΙΑ

amem	amarem	amaturus -a -um sim	amaverim	amavissem
ames	amares	amaturus -a -um sis	amveris	amavisses
amet	amaret	amaturus -a -um sit	amaverit	amavisset
amemus	amaremus	amaturi -ae -a simus	amaverimus	amavissetus
ametis	amaretis	amaturi -ae -a sitis	amaveritis	amavissetis
ament	amarent	amaturi -ae -a sint	amaverint	amavissent

2^η ΣΥΖΥΓΙΑ

deleam	delerem	deleturus -a -um sim	deleverim	delevissem
deleas	deleres	deleturus -a -um sis	deleveris	delevisses
deleat	deleret	deleturus -a -um sit	deleverit	delevisset
deleamus	deleremus	deleturi -ae -a simus	deleverimus	delevissetus
deleatis	deleretis	deleturi -ae -a sitis	deleveritis	delevissetis
deleant	delerent	deleturi -ae -a sint	deleverint	delevissent

3^η ΣΥΖΥΓΙΑ

legam	legerem	lecturus -a -um sim	legerim	legissem
legas	legeres	lecturus -a -um sis	legeris	legisses
legat	legeret	lecturus -a -um sit	legerity	legisset
legamus	legeremus	lecturi -ae -a simus	legerimus	legissetus
legatis	legeretis	lecture -ae -a sitis	legeritis	legissetis
legant	legerent	lecturi -ae -a sint	legerint	legissent

4^η ΣΥΖΥΓΙΑ

audiam	audirem	auditurus -a -um sim	audiverim	audivissem
audias	audires	auditurus -a -um sis	audiveris	audivisses
audiat	audiret	auditurus -a -um sit	audiverit	audivisset
audiamus	audiremus	audituri -ae -a simus	audiverimus	audivissetus
audiatis	audiretis	audituri -ae -a sitis	audiveritis	audivissetis
audiant	audirent	audituri -ae -a sint	audiverint	audivissent

ΚΛΙΣΗ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ ΟΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ**ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ****ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ****1^η ΣΥΖΥΓΙΑ**

-	-
ama	amato
-	amato
-	-
amate	amatote
-	amanto

2^η ΣΥΖΥΓΙΑ

-	-
dele	deleto
-	deleto
-	-
delete	deletote
-	delento

3^η ΣΥΖΥΓΙΑ

-	-
lege	legito
-	legito
-	-
legite	legitote
-	legunto

4^η ΣΥΖΥΓΙΑ

-	-
audi	audito
-	audito
-	-
audite	auditote
-	audiunto

ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ ΟΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΓΕΡΟΥΝΔΙΟ	ΣΟΥΠΙΝΟ	ΜΕΤΟΧΕΣ
1 ^η ΣΥΖΥΓΙΑ			
Ενεστώτα: amare Μέλλοντα: amaturum (-os) -am (-as) -um (-a) esse Παρακειμένου: amavisse	γενική: amandi δοτική: amando αιτιατική: amandum αφαιρετική: amando	αιτιατική: amatum αφαιρετική: amatu	Ενεστώτα: amans, amantis Μέλλοντα: amaturus -ura -urum
2 ^η ΣΥΖΥΓΙΑ			
Ενεστώτα: delere Μέλλοντα: deleturum (-os) -am (-as) -um (-a) esse Παρακειμένου: delevisse	γενική: delendi δοτική: delendo αιτιατική: delendum αφαιρετική: delendo	αιτιατική: deletum αφαιρετική: deletu	Ενεστώτα: delens, delentis Μέλλοντα: deleturus -ura -urum
3 ^η ΣΥΖΥΓΙΑ			
Ενεστώτα: legere Μέλλοντα: lecturum (-os) -am (-as) -um (-a) esse Παρακειμένου: legisse	γενική: legendi δοτική: legendo αιτιατική: legendum αφαιρετική: legendo	αιτιατική: lectum αφαιρετική: lectu	Ενεστώτα: legens, legentis Μέλλοντα: lecturus -ura -urum
4 ^η ΣΥΖΥΓΙΑ			
Ενεστώτα: audire Μέλλοντα: auditurum (-os) -am (-as) -um (-a) esse Παρακειμένου: audivisse	γενική: audiendi δοτική: audiendo αιτιατική: audiendum αφαιρετική: audiendo	αιτιατική: auditum αφαιρετική: auditu	Ενεστώτα: audiens, audientis Μέλλοντα: auditurus -ura -urum

ΚΛΙΣΗ ΜΕΣΗΣ (ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ) ΦΩΝΗΣ ΟΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΑΙΚΟΣ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΜΕΝΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ
------------------	--------------------	------------------	---------------------	-----------------------	------------------------------------

1^η ΣΥΖΥΓΙΑ

amor	amabar	amabor	amatus -a -um sum	amatus -a -um eram	amatus -a -um ero
amaris / amare	amabaris / amabare	amaberis / amabere	amatus -a -um es	amatus -a -um eras	amatus -a -um eris
amatetur	amabatur	amabitur	amatus -a -um est	amatus -a -um erat	amatus -a -um erit
amamur	amabamur	amabimur	amati -ae -a sumus	amati -ae -a eramus	amati -ae -a erimus
amamini	amabamini	amabimini	amati -ae -a estis	amati -ae -a eratis	amati -ae -a eritis
amantur	amabantur	amabuntur	amati -ae -a sunt	amati -ae -a erant	amati -ae -a erunt

2^η ΣΥΖΥΓΙΑ

deleor	delebar	delebor	deletus -a -um sum	deletus -a -um eram	deletus -a -um ero
deleris / delere	delebaris / delebare	deleberis / delebere	deletus -a -um es	deletus -a -um eras	deletus -a -um eris
deletetur	delebatur	delebitur	deletus -a -um est	deletus -a -um erat	deletus -a -um erit
delemur	delebamur	delebimur	deleti -ae -a sumus	deleti -ae -a eramus	deleti -ae -a erimus
delemini	delebamini	delebimini	deleti -ae -a estis	deleti -ae -a eratis	deleti -ae -a eritis
delentur	delebantur	delebuntur	deleti -ae -a sunt	deleti -ae -a erant	deleti -ae -a erunt

3^η ΣΥΖΥΓΙΑ

legor	legebar	legar	lectus -a -um sum	lectus -a -um eram	lectus -a -um ero
legeris / legere	legebaris / legebare	legeris / legere	lectus -a -um es	lectus -a -um eras	lectus -a -um eris
legitur	legebatur	legetur	lectus -a -um est	lectus -a -um erat	lectus -a -um erit
legimur	legebamur	legemur	lecti -ae -a sumus	lecti -ae -a eramus	lecti -ae -a erimus
legimini	legebamini	legemini	lecti -ae -a estis	lecti -ae -a eratis	lecti -ae -a eritis
leguntur	legebantur	legentur	lecti -ae -a sunt	lecti -ae -a erant	lecti -ae -a erunt

4^η ΣΥΖΥΓΙΑ

audior	audiebar	audiar	auditus -a -um sum	auditus -a -um eram	auditus -a -um ero
audiris / audire	audiebaris / audiebare	audieris / audiere	auditus -a -um es	auditus -a -um eras	auditus -a -um eris
auditor	audiebatur	audietur	auditus -a -um est	auditus -a -um erat	auditus -a -um erit
audimur	audiebamur	audiemur	auditi -ae -a sumus	auditi -ae -a eramus	auditi -ae -a erimus
audimini	audiebamini	audiemini	auditi -ae -a estis	auditi -ae -a eratis	auditi -ae -a eritis
audiuntur	audiebantur	audientur	auditi -ae -a sunt	auditi -ae -a errant	auditi -ae -a erunt

ΚΛΙΣΗ ΜΕΣΗΣ (ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ) ΦΩΝΗΣ ΟΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ**ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ****ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ****ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ**

1^η ΣΥΖΥΓΙΑ

amer	amarer	amatus –a –um sim	amatus –a –um essem
ameris / amere	amareris / amarere	amatus –a –um sis	amatus –a –um esses
ametur	amaretur	amatus –a –um sit	amatus –a –um esset
amemur	amaremur	amati –ae –a simus	amati –ae –a essemus
amemini	amaremini	amati –ae –a sitis	amati –ae –a essetis
amentur	amarentur	amati –ae –a sint	amati –ae –a essent

2^η ΣΥΖΥΓΙΑ

delear	delerer	deletus –a –um sim	deletus –a –um essem
delearis / deleare	delereris / delerere	deletus –a –um sis	deletus –a –um esses
deleatur	deleretur	deletus –a –um sit	deletus –a –um esset
deleamur	deleremur	deleti –ae –a simus	deleti –ae –a essemus
deleamini	deleremini	deleti –ae –a sitis	deleti –ae –a essetis
deleantur	delerentur	deleti –ae –a sint	deleti –ae –a essent

3^η ΣΥΖΥΓΙΑ

legar	legerer	lectus –a –um sim	lectus –a –um essem
legaris / legare	legereris / legerere	lectus –a –um sis	lectus –a –um esses
legatur	legeretur	lectus –a –um sit	lectus –a –um esset
legamur	legeremur	lecti –ae –a simus	lecti –ae –a essemus
legamini	legeremini	lecti –ae –a sitis	lecti –ae –a essetis
legantur	legerentur	lecti –ae –a sint	lecti –ae –a essent

4^η ΣΥΖΥΓΙΑ

audiar	audirer	auditus –a –um sim	auditus –a –um essem
audiaris / audiare	audireris / audire	auditus –a –um sis	auditus –a –um esses
audiatur	audiretur	auditus –a –um sit	auditus –a –um esset
audiamur	audirem	auditi –ae –a simus	auditi –ae –a essemus
audiamini	audiremini	auditi –ae –a sitis	auditi –ae –a essetis
audiantur	audirentur	auditi –ae –a sint	auditi –ae –a essent

ΚΛΙΣΗ ΜΕΣΗΣ (ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ) ΦΩΝΗΣ ΟΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ**ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ****ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ****1^η ΣΥΖΥΓΙΑ**

-	-
amare	amator
-	amator
-	-
amamini	-
-	amantor

2^η ΣΥΖΥΓΙΑ

-	-
delere	deletor
-	deletor
-	-
delemini	-
-	delentor

3^η ΣΥΖΥΓΙΑ

-	-
legere	legitor
-	legitor
-	-
legimini	-
-	leguntor

4^η ΣΥΖΥΓΙΑ

-	-
audire	auditor
-	auditor
-	-
audimini	-
-	audiuntor

ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΜΕΣΗΣ (ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ) ΦΩΝΗΣ ΟΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟ	ΜΕΤΟΧΗ
1 ^η ΣΥΖΥΓΙΑ		
Ενεστώτα: amari Μέλλοντα: amatum iri Παρακειμένου: amatum (-os) -am (-as) -um (-a) esse Συντελεσμένου Μέλλοντα: amatum (-os) -am (-as) -um (-a) fore	amandus amanda amandum	Παρακειμένου: amatus -a -um
2 ^η ΣΥΖΥΓΙΑ		
Ενεστώτα: deleri Μέλλοντα: deletum iri Παρακειμένου: deletum (-os) -am (-as) -um (-a) esse Συντελεσμένου Μέλλοντα: deletum (-os) -am (-as) -um (-a) fore	delendus delenda delendum	Παρακειμένου: deletus -a -um
3 ^η ΣΥΖΥΓΙΑ		
Ενεστώτα: legi Μέλλοντα: lectum iri Παρακειμένου: lectum (-os) -am (-as) -um (-a) esse Συντελεσμένου Μέλλοντα: lectum (-os) -am (-as) -um (-a) fore	legendus legenda legendum	Παρακειμένου: lectus -a -um
4 ^η ΣΥΖΥΓΙΑ		
Ενεστώτα: audiri Μέλλοντα: auditum iri Παρακειμένου: auditum (-os) -am (-as) -um (-a) esse Συντελεσμένου Μέλλοντα: auditum (-os) -am (-as) -um (-a) fore	audiendus audienda audiendum	Παρακειμένου: auditus -a -um

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΚΛΙΣΗΣ ΡΗΜΑΤΟΣ ΣΕ -io (3^{ης} ΣΥΖΥΓΙΑΣ)

cario, ceri, captum, capere (3) (= συλλαμβάνω, πιάνω)

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ**ΟΡΙΣΤΙΚΗ**

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
cario	capietbam	capiam	ceri
capis	capietas	cipes	ceristi
capit	capietbat	capiet	cepit
capimus	capietbamus	capiemus	cerimus
capitis	capietbatis	capietis	ceristis
capiunt	capietbant	cipient	ceperunt / cepere

ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΜΕΝΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ

ceperam	cepero
ceperas	ceperis
ceperat	ceperit
ceperamus	ceperimus
ceperatis	ceperitis
ceperant	ceperint

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
capiam	caperem	capturus -a -um sim	ceperim	cepissem
capias	caperes	capturus -a -um sis	ceperis	cepisses
capiat	caperet	capturus -a -um sit	ceperit	cepisset
capiamus	caperemus	capturi -ae -a simus	ceperimus	cepissemus
capiatis	caperetis	capturi -ae -a sitis	ceperitis	cepissetis
capiant	caperent	capturi -ae -a sint	ceperint	cepissent

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ
Ενεστώτας: cape capite Μέλλοντας: capito capito capitote capiunto	Ενεστώτας: capere Μέλλοντας: capturum -am -um esse capturos -as -a esse Παρακείμενος: cepisse	Ενεστώτας: capiens -ntis Μέλλοντας: capturus -a -um

ΣΟΥΠΙΝΟ	ΓΕΡΟΥΝΔΙΟ
Αιτιατική: captum Αφαιρετική: captu	Γενική: capiendo Δοτική: capiendo Αιτιατική: capendum Αφαιρετική: capiendo

ΜΕΣΗ (ΠΑΘΗΤΙΚΗ) ΦΩΝΗ**ΟΡΙΣΤΙΚΗ**

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
capior	capiebar	capiar	captus -a -um sum
caperis / capere	capiebaris / capiebare	capieris / capiere	captus -a -um es
capitur	capiebatur	capietur	captus -a -um est
capimur	capiebamur	capiemur	capti -ae -a sumus
capimini	capiebamini	capiemini	capti -ae -a estis
capiuntur	capiebantur	capientur	capti -ae -a sunt

ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΜΕΝΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ

captus -a -um eram	captus -a -um ero
captus -a -um eras	captus -a -um eris
captus -a -um erat	captus -a -um erit
capti -ae -a eramus	capti -ae -a erimus
capti -ae -a eratis	capti -ae -a eritis
capti -ae -a erant	capti -ae -a erunt

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
capiar	caperer	captus -a -um sim	captus -a -um essem
capiaris / -re	capereris / -re	captus -a -um sis	captus -a -um esses
capiatur	caperetur	captus -a -um sit	captus -a -um esset
capiamur	caperemur	capti -ae -a simus	capti -ae -a essemus
capiamini	caperemini	capti -ae -a sitis	capti -ae -a essetis
capiantur	caperentur	capti -ae -a sint	capti -ae -a essent

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ
<p>Ενεστώτας: capere capimini</p> <p>Μέλλοντας: capitor capitor capiuntor</p>	<p>Ενεστώτας: capi</p> <p>Μέλλοντας: captum iri</p> <p>Παρακείμενος: captum -am -um esse captos -as -a esse</p> <p>Συντελεσμένος Μέλλοντας: captus -am -um fore captos -as -a fore</p>

ΜΕΤΟΧΗ	ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟ
Παρακείμενος: captus -a -um	capiendus -a -um

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΛΙΣΗΣ ΑΠΟΘΕΤΙΚΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

queror, questus sum, questum, queri (3) (= παραπονιέμαι)

Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
Ενεστώτας	queror	querar
Παρατατικός	querebar	quererer
Μέλλοντας	querar	questurus –a –um sim
Παρακείμενος	questus –a –um sum	questus –a –um sim
Υπερσυντέλικος	questus –a –um eram	questus –a –um essem
Συντελεσμένος Μέλλοντας	questus –a –um ero	

Απαρέμφατο	Μετοχή
Ενεστώτας	queri
Μέλλοντας	questurum –am –um esse questuros –as –a esse
Παρακείμενος	questum –am –um esse questos –as –a esse
Συντελεσμένος Μέλλοντας	questum –am –um fore questos –as –a fore

Γερούνδιο		Σουπίνο		Γερουνδιακό
Γενική	querendi			querendus –a –um
Δοτική	querendo			
Αιτιατική	querendum	Αιτιατική	questum	
Αφαιρετική	querendo	Αφαιρετική	questu	

Τα αποθετικά ρήματα κλίνονται όπως τα ρήματα της μέσης φωνής με τις εξής διαφορές:

- Σχηματίζουν από την ενεργητική φωνή: μετοχή ενεστώτα, μετοχή μέλλοντα, υποτακτική και απαρέμφατο μέλλοντα, σουπίνο και γερούνδιο.
- Δε σχηματίζουν από τη μέση φωνή απαρέμφατο μέλλοντα.

ΗΜΙΑΠΟΘΕΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ

1^η ΟΜΑΔΑ

**soleo, solitus sum, solitum solere (2) (= συνηθίζω)
gaudeo, gavisus sum, gavism, gaudere (2) (= χαίρομαι)
audeo, ausus sum, ausum, audere (2) (= τολμώ)
confido, confisus sum, confisum, confidere (3) (= ἔχω αυτοπεποίθηση)**

Παραδείγματα κλίσης

	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
Ενεστώτας	gaudeo	gaudeam	gaude, gaudete
Παρατατικός	gaudebam	gauderem	
Μέλλοντας	gaudebo	gavisurus -a -um sim	gaudeto, gaudeto, gaudetote, gaudento
Παρακείμενος	gavisus -a -um sum	gavisus -a -um sim	
Υπερσυντέλικος	gavisus -a -um eram	gavisus -a -um essem	
Συντελεσμένος Μέλλοντας	gavisus -a -um ero		

	Απαρέμφατο	Μετοχή
Ενεστώτας	gaudere	gaudens -ntis
Μέλλοντας	gavisurum -am -um esse gavisuros -as -a esse	gavisurus -a -um
Παρακείμενος	gavism -am -um esse gavisos -as -a esse	gavisus -a -um
Συντελεσμένος Μέλλοντας	gavism -am -um fore gavisos -as -a fore	

	Γερούνδιο	Σονπίνο	Γερουνδιακό
Γενική	gaudendi		gaudendus -a -um
Δοτική	gaudendo		
Αιτιατική	gaudendum	Αιτιατική	gavism
Αφαιρετική	gaudendo	Αφαιρετική	gavisu

2^η ΟΜΑΔΑ

- revertor, reverti, reversum, reverti (3) (= επιστρέφω)
και revertor, reversus sum, reverti (ως αποθετικό)**
- devertor, deverti, deversum, deverti (3) (= καταλύω, πάω να μείνω)
και devertō, deverti, deversum, devertere**

Παραδείγματα κλίσης

	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
Ενεστώτας	revertor	revertar	revertere, revertimini
Παρατατικός	revertebar	reverterer	
Μέλλοντας	revertar	reversurus -a -um sim	revertitor, revertitor, revertuntor
Παρακείμενος	reverti και reversus -a -um sum	reverterim και reversus -a -um sim	

Υπερσυντέλικος	reverteram καὶ reversus –a –um eram	revertissem καὶ reversus –a –um essem	
Συντελεσμένος Μέλλοντας	reverteo καὶ reversus –a –um ero		

	Απαρέμφατο	Μετοχή
Ενεστώτας	reverti	revertens –ntis
Μέλλοντας	reversurum –am –um esse reversuros –as –a esse καὶ reversum iri	reversurus –a –um
Παρακείμενος	revertisse καὶ reversum –am –um esse reversos –as –a esse	reversus –a –um
Συντελεσμένος Μέλλοντας	reversum –am –um fore reversos –as –a fore	

	Γερούνδιο	Σουπίνο	Γερουνδιακό
Γενική	revertendi		revertendus –a –um
Δοτική	revertendo		
Αιτιατική	revertendum	Αιτιατική	reversum
Αφαιρετική	revertendo	Αφαιρετική	reversu

	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
Ενεστώτας	deverto, devertor	devertam, devertar	deverte, devertite καὶ devertere, devertimini
Παρατατικός	devertebam, devertebar	deverterem, deverterer	
Μέλλοντας	devertam, devertar	deversurus –a –um sim	devertito, devertito, devertitote, devertunto καὶ devertitor, devertitor, devertuntor
Παρακείμενος	deverti	deverterim	
Υπερσυντέλικος	deverteram	devertissem	
Συντελεσμένος Μέλλοντας	devertero		

	Απαρέμφατο	Μετοχή
Ενεστώτας	devertere, deverti	devertens –ntis
Μέλλοντας	deversurum –am –um esse deversuros –as –a esse καὶ deversum iri	deversurus –a –um
Παρακείμενος	devertisse	deversus –a –um

	Γερούνδιο	Σουπίνο	Γερουνδιακό
Γενική	devertendi		devertendus –a –um
Δοτική	devertendo		
Αιτιατική	devertendum	Αιτιατική	deversum
Αφαιρετική	devertendo	Αφαιρετική	deversu

ΤΟ ΡΗΜΑ FERO, TULI, LATUM, FERRE

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
fero	ferebam	feram	tuli
fers	ferebas	feres	tulisti
fert	ferebat	feret	tulit
ferimus	ferebamus	feremus	tulimus
fertis	ferebatis	feretis	tulistis
ferunt	ferebant	ferent	tulerunt / -ere

ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΔΕΣΜΕΝΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ

tuleram	tulero
tleras	tleris
tlerat	tlerit
tleramus	tlerimus
tleratis	tleritis
tlerant	tlerint

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
feram	ferrem	latus –a –um sim	tulerim	tulisse
feras	ferres	latus –a –um sis	tuleris	tulisses
ferat	ferret	latus –a –um sit	tulerit	tulisset
feramus	ferremus	laturi –ae –a simus	tulerimus	tulissemus
feratis	ferretis	laturi –ae –a sitis	tuleritis	tulissetis
ferant	ferrent	laturi –ae –a sint	tulerint	tulissent

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΙΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ
Ενεστώτας: fer ferte Μέλλοντας: fert ferto fertote ferunto	Ενεστώτας: ferre Μέλλοντας: laturum –am –um esse laturos –as –a esse Παρακείμενος: tulisse	Ενεστώτας: ferens -ntis Μέλλοντας: latus –a –um

ΣΟΥΠΙΝΟ	ΓΕΡΟΥΝΔΙΟ
Αιτιατική: latum Αφαιρετική: latu	Γενική: ferendi Δοτική: ferendo Αιτιατική: ferendum Αφαιρετική: ferendo

ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ**ΟΡΙΣΤΙΚΗ**

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
feror	ferebar	ferar	latus -a -um sum
ferris / -re	ferebaris / -re	fereris / -re	latus -a -um es
fertur	ferebatur	feretur	latus -a -um est
ferimur	ferebamur	feremur	lati -ae -a sumus
ferimini	ferebamini	feremini	lati -ae -a estis
feruntur	ferebantur	ferentur	lati -ae -a sunt

ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΜΕΝΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ

latus -a -um eram	latus -a -um ero
latus -a -um eras	latus -a -um eris
latus -a -um erat	latus -a -um erit
lati -ae -a eramus	lati -ae -a erimus
lati -ae -a eratis	lati -ae -a eritis
lati -ae -a erant	lati -ae -a erunt

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
ferar	ferrer	latus -a -um sim	latus -a -um essem
feraris / -re	ferraris / -re	latus -a -um sis	latus -a -um esses
feratur	ferretur	latus -a -um sit	latus -a -um esset
feramur	ferremur	lati -ae -a simus	lati -ae -a essemus
feramini	ferremini	lati -ae -a sitis	lati -ae -a essetis
ferantur	ferrentur	lati -ae -a sint	lati -ae -a essent

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ
Ενεστώτας: ferre ferimini Μέλλοντας: fertor fertor feruntor	Ενεστώτας: ferri Μέλλοντας: latum iri Παρακείμενος: latum -am -um esse latos -as -a esse Συντελεσμένος Μέλλοντας: latum -am -um fore latos -as -a fore

ΜΕΤΟΧΗ	ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟ
Παρακείμενος: latus -a -um	ferendus -a -um

TO PHMA FIO, FACTUS SUM, FIERI

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
fio	fiebam	fiam	factus -a -um sum
fis	fiebas	fies	factus -a -um es
fit	fiebat	fiet	factus -a -um est
fimus	fiebamus	fiemus	facti -ae -a sumus
fitis	fiebatis	fietis	facti -ae -a estis
funt	fiebant	fient	facti -ae -a sunt

ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΜΕΝΟΣ
ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	

factus -a -um eram	factus -a -um ero
factus -a -um eras	factus -a -um eris
factus -a -um erat	factus -a -um erit
facti -ae -a eramus	facti -ae -a erimus
facti -ae -a eratis	facti -ae -a eritis
facti -ae -a erant	facti -ae -a erunt

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
fiam	fierem	factus -a -um sim	factus -a -um essem
fias	fieres	factus -a -um sis	factus -a -um esses
fiat	fieret	factus -a -um sit	factus -a -um esset
fiamus	fieremus	facti -ae -a simus	facti -ae -a essemus
fiatis	fieretis	facti -ae -a sitis	facti -ae -a essetis
fiant	fierent	facti -ae -a sint	facti -ae -a essent

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ
Ενεστώτας: fi fite	<p>Ενεστώτας: fieri</p> <p>Μέλλοντας: factum iri</p> <p>Παρακείμενος: factum -am -um esse factos -as -a esse</p> <p>Συντελεσμένος Μέλλοντας: factum -am -um fore factos -as -a fore</p>

ΜΕΤΟΧΗ	ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟ
Παρακείμενος: factus -a -um	faciendus -a -um

ΤΟ ΡΗΜΑ EO, I(V)I, ITUM, IRE (4) (= ἔρχομαι)

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ**ΟΡΙΣΤΙΚΗ**

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
eo	ibam	ibo	i(v)i
is	ibas	ibis	isti
it	ibat	ibit	iit
imus	ibamus	ibimus	iimus
itis	ibatis	ibitis	istis
eunt	ibant	ibunt	ierunt / iere

**ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΜΕΝΟΣ
ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ**

ieram	iero
ieras	ieris
ierat	ierit
ieramus	ierimus
ieratis	ieritis
ierant	ierint

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
eam	irem	iturus -a -um sim	ierim	issem
eas	ires	iturus -a -um sis	ieris	isses
eat	iret	iturus -a -um sit	ierit	isset
eamus	iremus	ituri -ae -a simus	ierimus	issemus
eatis	iretis	ituri -ae -a sitis	ieritis	issetis
eant	irent	ituri -ae -a sint	ierint	issent

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΙΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ
Ενεστώτας: i ite Μέλλοντας: ito ito itote eunto	Ενεστώτας: ire Μέλλοντας: iturum -am -um esse ituros -as -a esse Παρακείμενος: isse	Ενεστώτας: iens, euntis Μέλλοντας: iturus -a -um

ΣΟΥΠΙΝΟ	ΓΕΡΟΥΝΔΙΟ
Αιτιατική: itum Αφαιρετική: itu	Γενική: eundi Δοτική: eundo Αιτιατική: eundum Αφαιρετική: eundo

ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ

Εύχρηστο είναι μόνο το γ' ενικό όλων των χρόνων ως απρόσωπο: itur, ibatur, ibitur, itum est, itum erat, itum erit κ.λπ. και το απαρέμφατο ενεστώτα iri. Τα σύνθετα όμως του εο είναι μεταβατικά (π.χ. adeo, trenseo) σχηματίζουν όλους τους τύπουνς της μέσης φωνής.

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
adeor	adibar	adibor	aditus -a -um sum
adiris / -re	adibaris / -re	adiberis / -re	aditus -a -um es
aditur	adibatur	adibitur	aditus -a -um est
adimur	adibamur	adibimur	aditi -ae -a sumus
adimini	adibamini	adibimini	aditi -ae -a estis
adeuntur	adibantur	adibuntur	aditi -ae -a sunt

**ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΜΕΝΟΣ
ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ**

aditus -a -um eram	aditus -a -um ero
aditus -a -um eras	aditus -a -um eris
aditus -a -um erat	aditus -a -um erit
aditi -ae -a eramus	aditi -ae -a erimus
aditi -ae -a erat	aditi -ae -a eritis
aditi -ae -a erant	aditi -ae -a erunt

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
adear	adirer	aditus -a -um sim	aditus -a -um essem
adearis / -re	adireris / -re	aditus -a -um sis	aditus -a -um esses
adeatur	adiretur	aditus -a -um sit	aditus -a -um esset
adeamur	adiremur	aditi -ae -a simus	aditi -ae -a essemus
adeamini	adiremini	aditi -ae -a sitis	aditi -ae -a essetis
adeantur	adirentur	aditi -ae -a sint	aditi -ae -a essent

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ
Ενεστώτας: adire adimini Μέλλοντας: aditor aditor adeuntor	Ενεστώτας: adiri Μέλλοντας: aditum iri Παρακείμενος: aditum -am -um esse aditos -as -a esse Συντελεσμένος Μέλλοντας: aditum -am -um fore aditos -as -a fore

ΜΕΤΟΧΗ	ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟ
Παρακείμενος: aditus -a -um	adeundus -a -um

ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ**volo, volui, -, velle (= θέλω)****nolo, nolui, -, nolle (= δε θέλω)****malo, malui, -, malle (= προτιμώ)**

Τα ρήματα αυτά στον **Ενεστώτα**, **Παρατατικό** και **Μέλλοντα** (στους υπόλοιπους χρόνους δεν παρουσιάζουν καμία ιδομορφία) κλίνονται ως εξής:

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ			ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ		
volo	nolo	malo	volebam	nolebam	malebam
vis	non vis	mavis	volebas	nolebas	malebas
vult	non vult	mavult	volebat	nolebat	malebat
volumus	nolumus	malumus	volebamus	nolebamus	malebamus
vultis	non vultis	mavultis	volebatis	nolebatis	malebatis
volunt	nolunt	malunt	volebant	nolebant	malebant

ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ		
volam	nolam	malam
voles	noles	males
volet	nolet	malet
volemus	nolemus	malemus
voletis	noletis	maletis
volent	nolent	malent

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ			ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ		
velim	nolim	malim	vellem	nollem	mallem
veils	nolis	malis	velles	nolles	malles
velit	nolit	malit	vellet	nollet	mallet
velimus	nolimus	malimus	vellemus	nollemus	mallemus
velitis	nolitis	malitis	velletis	nolletis	malletis
velint	nolint	malint	vellent	nollent	mallent

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ
Ενεστώτας: noli nolite	velle, nolle, malle	volens nolens
Μέλλοντας: nolito nolito nolitote nolunto		

Τα **volo** και **malo** δεν έχουν προστακτική. Το **malo** δεν έχει μετοχή. Και τα τρία ρήματα δε σχηματίζουν σουπίνο και γερούνδιο.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

Η ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΘΕΣΕΩΝ (1)

1. Προθέσεις που συντάσσονται με αιτιατική

ΠΡΟΘΕΣΗ	ΔΗΛΩΝΕΙ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
ad: προς	1. κίνηση προς τόπο 2. κατεύθυνση προς πρόσωπο 3. πλησίον 4. χρονική προσέγγιση 5. σκοπό 6. αναφορά	→ Aeneas ad Italiam navigat (2) → belua ad Andromedam se movet (3) → Ad scopulum adligat (3) → Ut domum ad vesperum rediit (12) → aditum ad victoriam dederunt (13) → Ad haec verba Augustus risit (29)
adversus: κατά, εναντίον	6. εχθρική διάθεση	→ Bellum adversus Persen regem (13)
ante: πριν	1. χρόνο (πριν από) 2. τόπο (μπροστά από)	→ ante tertium diem scitote... (25) → ante vestibulum dona posuissent (34)
apud: κοντά	7. τόπο (το “πλησίον”)	→ apud Alliam flumen (21)
contra: κατά	8. εχθρική διάθεση	→ Epistulis contra iniuriam repugnant (1)
erga: προς	9. φιλική διάθεση	→ erga te tale consilium molientem (49)
inter: μεταξύ	1. τόπο (το “μεταξύ”) 2. αλληλοπάθεια	→ inter vela praetenta ... se abdidit (20) → iustitia inter se certabant (4)
intra: μέσα	10. τόπο (το “εντός”)	→ intra illa moenia domus ... (43)
ob: εξαιτίας	11. εξωτερικό – αναγκαστικό αίτιο	→ ob repentinum monstrum terror invaserat (13)
* post: μετά	1. χρονική ακολουθία 2. τόπο	→ post hoc factum rediit in exilium (21) → post tergum equitatus cernitur (16)
praeter: εκτός	12. εξαίρεση	→ everterunt urbem Romam praeter Capitolium (21)
** prope: κοντά	13. τόπο (το “πλησίον”)	→ Prope Tiberim ... Hercules ... (18)
propter: εξαιτίας	14. εξωτερικό – αναγκαστικό αίτιο	→ propter Veintanam praedam non aequo iure divisam (21)
super: πάνω από	15. τόπο (πάνω σε κάτι)	→ super vestem earum deprehendit canos (47)

* **Σημείωση 1:** **post + αφαιρετική:** όταν ο επιθετικός προσδιορισμός προηγείται του post, τότε το post λαμβάνεται ως **επίρρημα** και η αφαιρετική που το συνοδεύει ως **αφαιρετική που δηλώνει μέτρο ή διαφορά**

π.χ. *post paucos dies* (πρόθεση), αλλά *paucis post diebus* (επίρρημα).

** **Σημείωση 2:** Το **prope** λειτουργεί και ως **επίρρημα** και σημαίνει «κοντά».

Η ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΘΕΣΕΩΝ (2)

2. Προθέσεις που συντάσσονται με αφαιρετική

ΠΡΟΘΕΣΗ	ΔΗΛΩΝΕΙ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
a ή ab ή abs: από	1. τόπο 2. προέλευση 3. ποιητικό αίτιο 4. τόπο (στάση) 5. έμμεση καταγωγή	→ Iulus ab Lavinio tranferet (10) → a Carthagine tributum ipse exigeret (35) → Vinum a mercatoribus ad se importari non sinunt (15) → eique ab ostio quaerenti (24) → Caesar Augustus, ab Iulo ortus (10)
cum: με	1. συνοδεία (με ρήμα κίνησης) 2. κοινωνία (με ρήμα που δε δηλώνει κίνηση) 3. εχθρική διάθεση (το “εναντίον”) 4. τρόπο 5. σύγκριση (παραβολή)	→ Aeneas ... cum Anchisa ad Italiam navigat (2) → cum familiaribus suis ... (17) → Ibi Hannibal bellum cum Romanis (11) → femina cum lacrimis iniuriam aperit (9) → Cassiope ... cum Nymphis se comparat (3)
de: για, από	1. κίνηση από τόπο 2. αναφορά 3. προέλευση 4. αναγκαστικό αίτιο	→ hostes de collibus advolare solent (7) → Narrat de incolis barbaris et de terra (1) → Romanosque de suo nomine appellabit (10) → alias alia de causa cupiebat (17)
e ή ex: από	1. απομάκρυνση (από τόπο κίνηση) 2. τοπική προέλευση 3. χρονική ακολουθία 4. προέλευση 5. ύλη 6. αναγκαστικό αίτιο 7. συμφωνία 8. διαιρεμένο όλο 9. έξοδο από μια κατά- σταση	→ Brutus ex vulnere ... cultrum extrahit (9) → Mugitus ex spelunca auditus (18) → reliqui ex fuga in civitates discedunt (16) → ex Aesopi litteris cognovisset (28) → ex ebore Phidias sciebat facere simulacra (39) → eis corpus ex annis infirmum erat (4) → consilium non ex sententia cesisset (49) → ex quibus quattuor in Nerviis hiemare iubet (7) → e sommo eum excitavit (14)
pro: μπροστά, ως, υπέρ	1. τόπο (το “μπροστά από κάτι”) 2. υπεράσπιση 3. αντάλλαγμα 4. σε θέση κατηγορούμενη	→ ipse pro castris consedit (16) → me pro salute vestra ... obicere potui (32) → pro quo immensam pecuniam acceperunt (21) → monumentum eius ... pro templo habebat (5)

Η ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΘΕΣΕΩΝ (3)

3. Προθέσεις που συντάσσονται με αιτιατική και με αφαιρετική

ΠΡΟΘΕΣΗ	ΣΥΝΤΑΞΗ	ΔΗΛΩΝΕΙ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
in: σε, προς	+ αιτιατική	1. κίνηση προς τόπο 2. εχθρική διάθεση ("το εναντίον") 3. κατάσταση 4. σκοπό	→ Aeneas in Italiam navigat (1) → pila in hostes miserunt (16) → venit corvo in mentem (29) → in certamen ruit (31)
	+ αφαιρετική	1. στάση σε τόπο 2. τόπο ("το μεταξύ") 3. χρόνο 4. κατάσταση 5. αναφορά	→ in ... coetu ac numero repono (22) → Ovidius poeta in terra Pontica exulat (1) → Romani in suppliciis deorum (4) → Cum eris in venationibus (8) → quod in pomis est, idem esse aiunt in ingenii (27)

4. Η καταχρηστική πρόθεση causa

ΠΡΟΘΕΣΗ	ΣΥΝΤΑΞΗ	ΔΗΛΩΝΕΙ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
causa: εξαιτίας	+ γενική	αίτιο (αναγκαστικό ή τελικό)	ungium resecandorum causa (49)

* **Σημείωση:** για τη συντακτική λειτουργία της πρόθεσης “causa” βλ. και **Γερουνδιακή Έλξη.**

Η ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΣΤΙΣ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:

- Σε πολλές δευτερεύουσες προτάσεις έχουμε μόνο υποτακτική.
- Στον Πλάγιο Λόγο επίσης έχουμε μόνο Υποτακτική (γιατί εικφράζει υποκειμενικότητα) ή Απαρέμφατο.

Αναλυτικότερα η Υποτακτική χρησιμοποιείται στις παρακάτω δευτερεύουσες προτάσεις και δικαιολογείται ως εξής:

1. Αιτιολογικές:

- Quod => Υποκειμενική Αιτιολογία
- cum (+ Υποτακτική πάντα) => Η αιτιολογία αποτέλεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας.

2. Τελικές (Βουλητική Υποτακτική) => Ο σκοπός θεωρείται υποκειμενική κατάσταση (προσδοκώμενος)

3. Συμπερασματικές (Δυνητική Υποτακτική) => Το αποτέλεσμα θεωρείται υποκειμενική κατάσταση (προσδοκώμενο)

4. Εναντιωματικές => Υποθετική κατάσταση που κι να δεχτούμε ότι αληθεύει δεν αναιρεί το περιεχόμενο της κύριας πρότασης:

- cum + Υποτ.
- licet + Υποτ.

5. Παραγωρητικές => Υποθετική κατάσταση που κι να δεχτούμε ότι αληθεύει δεν αναιρεί το περιεχόμενο της προσδιοριζόμενης κύριας πρότασης (= παραχώρηση προς κάτι υποτιθέμενο)

6. Υποθετικές Παραβολικές => Η σύγκριση αφορά μια υποθετική πράξη ή κατάσταση.

7. Πλάγιες ερωτήσεις => Η εξάρτηση δίνει *υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της πρότασης (= πρόκειται για προτάσεις του πλαγίου λόγου). Ο Πλάγιος Λόγος *δηλώνει υποκειμενικότητα.

8. Βουλητικές (Βουλητική Υποτακτική) => Το περιεχόμενό τους είναι απλώς επιθυμητό.

9. Ενδοιαστικές (Βουλητική Υποτακτική) => Το περιεχόμενό τους αφορά κάτι ενδεχόμενο ή πιθανό.

10. Προτάσεις του quominus – quin (Βουλητική Υποτακτική) => Το περιεχόμενό τους εκφράζει την πρόθεση του υποκειμένου του ρήματος της κύριας πρότασης.

11. Αναφορικές: σε αυτές η Υποτακτική δηλώνει κάτι δυνατό ή πιθανό να συμβεί (Δυνητική Υποτακτική) και υπάρχει όταν έχουμε:

- Πλάγιο Λόγο
- Έλξη

- Για να εκφραστεί το απραγματοποίητο
- Όταν προσδιορίζουν λέξη απαρεμφατικής φράσης
- Όταν έχουμε προτάσεις:
 - Αναφορικές – Τελικές
 - Αναφορικές – Συμπερασματικές
 - Αναφορικές – Αιτιολογικές
 - Αναφορικές – Υποθετικές
 - Αναφορικές – Εναντιωματικές / Παραχωρητικές

12. Υποθετικές:

- Για να δηλωθεί το απραγματοποίητο
- Για να δηλωθεί το δυνατό ή πιθανό στο παρόν – μέλλον
- Όταν βρίσκονται στον πλάγιο λόγο (= πρόκειται για υποθέσεις Α' Είδους σε εξαρτημένο Υποθετικό Λόγο)

13. Χρονικές:

Όταν η πράξη περιγράφεται ως προσδοκία ή επιδίωξη:

- a) dum, donec, qoad + Υποτακτική
- β) Cum (Ιστορ. – Διηγ.) + Υποτακτική Παρατατικού => Σύγχρονο (στο Παρελθόν)
- γ) Cum (Ιστορ. – Διηγ.) + Υποτακτική Υπερσυντέλικου => Προτερόχρονο (στο Παρελθόν), γιατί εκτός από το χρόνο ανάμεσα στη χρονική και την κύρια υπάρχει σχέση αιτίας – αιτιατού.

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ:

Α. Ακολουθία των χρόνων ονομάζεται η δικαιολόγηση του χρόνου της οριστικής ή της υποτακτικής, με τον οποίο εκφέρεται μία δευτερεύουσα πρόταση, ανάλογα με το χρόνο του ρήματος της (κύριας ή δευτερεύουσας) πρότασης εξάρτησης.

Β. Αρκτικοί χρόνοι είναι οι εξής:

1. Ενεστώτας
2. Μέλλοντας
3. *Κυρίως (ελληνικός) Παρακείμενος [*πρβλ. Present Perfect της Αγγλικής]
4. Συντελεσμένος Μέλλοντας

Γ. Ιστορικοί χρόνοι είναι οι εξής:

1. Ιστορικός Ενεστώτας (συνήθως)
2. Παρατατικός
3. Ιστορικός Παρακείμενος (ελληνικός Αόριστος)
4. Υπερσυντέλικος

[*5. Ιστορικό – Διηγητικό απαρέμφατο:

- τίθεται σε χρόνο ενεστώτα (αντί ιστορικού ενεστώτα)
- ισοδυναμεί με οριστική παρατατικού
- δέχεται υποκείμενο σε ονομαστική
- χρησιμοποιείται για έμφαση σε περιγραφικές διηγήσεις του παρελθόντος]

Σημείωση: Θεωρούνται αρκτικοί ή ιστορικοί χρόνοι ανάλογα από το αν εξαρτώνται από ρήμα αρκτικού ή ιστορικού χρόνου οι παρακάτω τύποι:

1. το απαρέμφατο ενεστώτα - μέλλοντα
2. η μετοχή ενεστώτα - μέλλοντα
3. το σουπίνο
4. το γερούνδιο
5. το γερουνδιακό

**Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
ΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ**

Πίνακας της ακολουθίας των χρόνων της οριστικής

ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ	ΧΡΟΝΟΣ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑΣ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
Οριστική κάθε χρόνου	Οριστική του ίδιου χρόνου	ΣΥΓΧΡΟΝΟ
Οριστική ενεστώτα	Οριστική ιστορικού παρακειμένου	ΠΡΟΤΕΡΟΧΡΟΝΟ
Οριστική παρατατικού	Οριστική υπερσυντελίκου	
Οριστική μέλλοντα	Οριστική συντελεσμένου μέλλοντα	

Παρατηρήσεις:

1. Η χρονική βαθμίδα του **υστερόχρονου** δηλώνεται σχεδόν πάντα με **υποτακτική**.
2. *Με τους χρονικούς συνδέσμους **postquam** (αφού), **ut / ubi** (όταν), **simul** (μόλις), έχουμε **οριστική παρακειμένου** και στην κύρια και στην δευτερεύουσα, παρόλο που δηλώνεται το **προτερόχρονο**.
3. ***Λατινισμός:** με το χρονικό σύνδεσμο **dum** (ενώ), έχουμε **οριστική ενεστώτα** ανεξάρτητα από το χρόνο της κύριας πρότασης, παρόλο που δηλώνεται το **σύγχρονο**.

[*Για τις χρονικές προτάσεις βλ. το σχετικό πίνακα]

**Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
ΤΗΣ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗΣ (1)**

A. ΚΑΝΟΝΙΚΗ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΧΡΟΝΩΝ

Πίνακας της κανονικής ακολουθίας των χρόνων

ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ		
	ΣΥΓΧΡΟΝΟ	ΠΡΟΤΕΡΟΧΡΟΝΟ	ΥΣΤΕΡΟΧΡΟΝΟ
(ΠΑΡΟΝ) Αρκτικός χρόνος	Ενεστώτας	Παρακείμενος	Υποτακτική ενεστ. ενεργ. περιφρ. συζυγίας (-urus sim)
(ΠΑΡΕΛΘΟΝ) Ιστορικός χρόνος	Παρατατικός	Υπερσυντέλικος	Υποτακτική παρατ. ενεργ. περιφρ. συζυγίας (-urus essem)

Προσοχή! Οι προτάσεις που ακολουθούν την κανονική ακολουθία χρόνων είναι οι εξής:

1. Πλάγιες ερωτηματικές

2. Αναφορικές =>

α) Προσδιοριστικές με Υποτακτική λόγω:

- έλξης ή
- επειδή βρίσκονται σε πλάγιο λόγο

β) Επιρρηματικές (αναφ. – τελικές, αναφ. – συμπερ. αναφ. – αιτιολ. κ.α.)

3. Υποθετικές => Υποθέσεις 1^{ον} είδους σε εξαρτημένο υποθετικό λόγο.

4. Αιτιολογικές => Με Υποτακτική

5. Εναντιωματικές => Με Υποτακτική

6. Παραγωρητικές => Με Υποτακτική

7. Παραβολικές - Υποθετικές => Με Υποτακτική

**Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
ΤΗΣ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗΣ (2)**

Β. ΙΔΙΟΜΟΡΦΗ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΧΡΟΝΩΝ

Πίνακας της ιδιόμορφης ακολουθίας των χρόνων

ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ	
	ΧΡΟΝΟΣ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
Αρκτικός χρόνος	Ενεστώτας	Αναφέρεται στο παρόν – μέλλον
Ιστορικός χρόνος	Παρατατικός	Αναφέρεται στο παρελθόν

Προσογή! Οι προτάσεις που ακολουθούν την ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων είναι οι εξής:

1. Συμπερασματικές:

- Επιρρηματικές
- Ουσιαστικές
- Αναφορικές – Συμπερασματικές

2. Τελικές (Αναφορικές – Τελικές)

3. Βουλητικές

4. Ενδοιαστικές

5. Προτάσεις του *quoniam* και του *qui*

***Σημείωση:**

- Οι χρονικές προτάσεις δεν εντάσσονται – απόλυτα – σε καμιά από τις παραπάνω κατηγορίες.
- Ακολουθούν δικούς τους κανόνες στην ακολουθία των χρόνων, κατά περίπτωση.
[Για τις χρονικές βλ. το σχετικό πίνακα και τον πίνακα του *cum*]

***Προσογή!** Οι χρονικές προτάσεις με **cum** (ιστορ. – διηγ.) ουσιαστικά ακολουθούν την κανονική ακολουθία χρόνων της Υποτακτικής.

ΕΥΘΕΙΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΚΦΟΡΑ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
A. ΟΛΙΚΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ <p>1. Η ερώτηση αφορά όλο το περιεχόμενο της πρότασης (απάντηση «ναι» ή «όχι»)</p> <p>2. Εισάγονται:</p> <p>a) <u>απλές (μονομελείς):</u> ne: άρα (όταν δε γνωρίζουμε την απάντηση) num: μη (όταν περιμένουμε αρνητική απάντηση – ρητορική ερώτηση) nonne: μήπως δεν (όταν περιμένουμε καταφατική απάντηση – ρητορική ερώτηση)</p> <p>b) <u>διμελείς:</u> utrum (-ne) ... an: ποιο από τα δύο -ne...an χωρίς μόριο...an * Κάποιες φορές και χωρίς εισαγωγικό μόριο για έμφαση</p>	<p>1. Ευθεία Ερώτηση Κρίσης:</p> <p>α) Οριστική (απορία πραγματική ή το πραγματικό)</p> <p>[* Σπανιότερα β) Δυνητική Υποτακτική (δυνατότητα)]</p> <p>(δεν συναντάμε στα κείμενα)</p>	Kύριες Προτάσεις
B. ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ <p>1. Η ερώτηση αφορά μέρος του περιεχομένου της πρότασης</p> <p>2. Εισάγονται με ερωτηματικές αντωνυμίες – επιρρήματα:</p> <p>quis, quid: ποιος, τι; quantus -a -um: πόσος; ubi: που; quando: πότε; cur: γιατί; quin: γιατί δεν;</p>	<p>2. Ευθεία Ερώτηση Επιθυμίας:</p> <p>* Απορηματική Υποτακτική (απορία)</p> <p>(δεν συναντάμε στα κείμενα)</p> <p>[* Μόνο ενεστώτα ή παρατατικού]</p>	

Παρατηρήσεις:

- Πραγματική ερώτηση:** όταν αυτός που ρωτάει περιμένει απάντηση
- Ρητορική ερώτηση:** όταν αυτός που ρωτάει δεν περιμένει ουσιαστικά απάντηση, διότι τη γνωρίζει (δηλαδή η απάντηση είναι ήδη γνωστή). Ισοδυναμεί με έντονη αρνηση ή κατάφαση, υπόθεση κ.α.
- Στις ερωτήσεις ολικής αγνοίας απαντούμε
 - καταφατικά** με τα επιρρήματα:
 - **ita (est):** έτσι (είναι)
 - **sic (est):** έτσι (είναι)

- **sane (quidem):** βέβαια
 - **certe:** βέβαια κ.α.
- β) **αρνητικά** με τα μόρια:
- **non (vero):** όχι (όμως)
 - **minime (vero):** καθόλου (όμως)

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

K43: Num...veni? ευθεία ερώτηση ολικής άγνοιας, απλή. Εισάγεται με το ερωτηματικό μόριο *num*, γιατί περιμένουμε αρνητική απάντηση (ρητορική ερώτηση). Εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (*veni*) γιατί εκφράζει το πραγματικό στο παρελθόν.

K43: Qui...terram? ευθεία ερώτηση μερικής άγνοιας, απλή. Εισάγεται με το ερωτηματικό επίρρημα *qui* και εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (*potuisti*) γιατί εκφράζει το πραγματικό στο παρελθόν.

ΠΛΑΓΙΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΚΦΟΡΑ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
<p>A. ΟΛΙΚΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ</p> <p>α) <u>Απλές (μονομελείς)</u></p> <p>Ερωτηματικά μόρια:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ne –num (χωρίς διαφορά στη σημασία): αν • nonne: αν δεν (μετά από το <i>quaero</i>) • si: μήπως (μετά από ρήματα αναμονής – απόπειρας) <p>β) <u>Διμελείς</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • utrum ... an: ποιο από τα δύο ... ή • utrum ... nesce: ποιο από τα δυο ... ή όχι • -ne...an 	<p>ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ</p> <p>γιατί η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της πρώτασης</p> <p>[Ισχύουν οι κανόνες της κανονικής ακολουθίας χρόνων της υποτακτικής]</p>	<p>ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ:</p> <p>Λειτουργούν ως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υποκείμενο • Αντικείμενο • Επεξήγηση
<p>B. ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ</p> <p>α) <u>Ερωτηματικές αντωνυμίες</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • quis - quid: ποιος – τι; • quantus –a -um: πόσος –η –ο; • quails - quale: ποιος; κ.α. <p>β) <u>Ερωτηματικ επιρρήματα</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • cur: γιατί; • ubi: που; • quando: πότε; • quin: γιατί δεν; • ut: όπως (πώς;) κ.α. 		

Παρατηρήσεις:

Οι πλάγιες ερωτήσεις περιέχουν ερώτηση εξαρτημένη από τα παρακάτω ρήματα:

- Ερωτηματικά: **rogō** (ρωτώ)
- Λεκτικά: **doceo** (διδάσκω – υποδεικνύω)
- Γνωστικά: **scio** (γνωρίζω – μαθαίνω)
- Αποπειρατικά: **tempto** (επιχειρώ)

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

K44: quam fuerint inopes amicorum: δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας ως υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα intellegitur, εισάγεται με το ερωτηματικό επίρρημα quam, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει μια υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ερώτησης και συγκεκριμένα με υποτακτική παρακειμένου (fuerint), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (intellegitur) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρόν.

K44: quos fidos amicos habuisse: δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας ως αντικείμενο στο ρήμα intellexi, εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία quos, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η εξάρτηση δίνει μια υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της ερώτησης και συγκεκριμένα με υποτακτική υπερσυντελίκου (habuisse), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (intellexi) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΚΦΟΡΑ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
1. quod : διότι quoniam : διότι quia : διότι, επειδή quando : επειδή, αφού	1. α) ΟΡΙΣΤΙΚΗ γιατί η αιτιολογία είναι αντικειμενική β) ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ γιατί η αιτιολογία είναι υποκειμενική ή υποθετική	A) ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ Λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί της αιτίας B) ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ Αντικείμενο ρημάτων ή φράσεων που δηλώνουν ψυχικό πάθος
2. cum : επειδή	2. ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ (πάντοτε) γιατί η αιτιολογία είναι αποτέλεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας	

Παρατηρήσεις:

1. Όταν οι αιτιολογικές προτάσεις εκφέρονται με υποτακτική τηρούνται οι κανόνες της κανονικής ακολουθίας των χρόνων της υποτακτικής.

2. Συχνά του αιτιολογικού συνδέσμου **quod** προηγείται επίρρημα ή εμπρόθετος προδιορισμός που σημαίνει «γι' αυτό το λόγο»
 π.χ. **propterea (quod)**: προπάντων διότι

→ Έτσι καταλαβαίνουμε ότι ο **quod** είναι **αιτιολογικός σύνδεσμος** (και όχι αναφορική **αντωνυμία**), άρα και η πρότασή μας **αιτιολογική** (και όχι αναφορική).

3. Ο **αιτιολογικός σύνδεσμος cum** συνοδεύεται συχνά από μόρια ή επιρρήματα (π.χ. **praesertim**: κύρια ή ιδιαίτερα, **quippe**: πράγματι), τα οποία μας διευκολύνουν να τον ξεχωρίσουμε από τον **χρονικό** και τον **εναντιωματικό (παραχωρητικό)** σύνδεσμο **cum**.

4. Ρήματα που δηλώνουν **ψυχικό πάθος** είναι τα εξής:

- **gaudeo**: χαίρομαι
- **queror**: παραπονιέμαι
- **indignor**: αγανακτώ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

K21: quod illic aurum pensatum est: δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το **dicitur**, εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο **quod**, εκφέρεται με οριστική, εκφράζει αντικειμενική αιτιολογία, χρόνου παρακειμένου, δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

K24: quod Nasica tam aperte mentiebatur: δευτερεύουσα αιτιολογική ουσιαστική πρόταση ως αντικείμενο στη μετοχή **indignatus** (ρήμα ψυχικού πάθους), εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο **quod**, εκφέρεται με οριστική και εκφράζει αντικειμενική αιτιολογία χρόνου παρατατικού (**mentiebatur**) γιατί αναφέρεται στο παρελθόν (**η μοναδική αιτιολογική ουσιαστική πρόταση των κειμένων**).

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (1)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΚΦΟΡΑ & ΧΡΟΝΙΚΗ ΒΑΘΜΙΔΑ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
1. α) dum, quoad: όσο χρόνο, όσο β) dum: ενώ	<p>1. ΣΥΓΧΡΟΝΟ:</p> <p>1α) dum, quoad, + Οριστική οποιουδήποτε χρόνου (παράλληλη διάρκεια)</p> <p>1β) dum + Οριστική ενεστώτα * <u>Ανεξάρτητα από το χρόνο της κύριας πρότασης (Λατινισμός)</u></p> <p>[συνεχιζόμενη πράξη (χρονική πρόταση) στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει μία άλλη πράξη (κύρια πρόταση)]</p>	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ Λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του χρόνου
2. postquam: αφού ut: όταν ubi: όταν simul: μόλις	<p>2. ΠΡΟΤΕΡΟΧΡΟΝΟ (Στο παρελθόν)</p> <p>Postquam, ut, ubi, simul, simulac, primum + Οριστική Παρακειμένου</p>	
3. dum: μέχρι donec: μέχρι	<p>3. ΥΣΤΕΡΟΧΡΟΝΟ</p> <p>a) dum + Οριστική πράξη που διαφέρει μόνο από χρονική άποψη</p> <p>β) donec + Υποτακτική πράξη που περιγράφεται ως προσδοκία ή επιδίωξη</p>	

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

K38: dum more prisco omen nuptiale petit filiae sororis: δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το fecit, εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο dum και εκφέρεται με οριστική (petit), γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη (οριστική ενεστώτα, ανεξάρτητα από το χρόνο της κύριας πρότασης, λατινισμός) και σε σχέση με την προσδιοριζόμενη πρόταση δηλώνει το σύγχρονο και ειδικότερα μια συνεχιζόμενη πράξη στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει η πράξη της κύριας.

K38: dum vixit: δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της αναφορικής με ρήμα το amavit, εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο dum και εκφέρεται με οριστική (vixit), γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη και σε σχέση με την προσδιοριζόμενη πρόταση δηλώνει το σύγχρονο και ειδικότερα την παράλληλη διάρκεια.

K34: Quod ut praedones animadverterunt: δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το appropinquaerunt, εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο ut (πρόταξη της αναφορικής αντωνυμίας quod), εκφέρεται με οριστική γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη και σε σχέση με την προσδιοριζόμενη κύρια εκφράζει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

K38: dum aliqua vox congruens proposito audiretur: δευτερεύουσα χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το expectabat, εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο dum και εκφέρεται με υποτακτική (audiretur), γιατί η πράξη περιγράφεται ως προσδοκία ή επιδίωξη και σε σχέση με την προσδιοριζόμενη πρόταση δηλώνει το υστερόχρονο στο παρελθόν.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (2)

1. Ο ΧΡΟΝΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ CUM

α. Καθαρά Χρονικός (temporal ή relativum) «όταν, αφότου»:

- Πληροφορεί απλά για το χρόνο που έγινε – γίνεται ή θα γίνεται κάτι.
- Εκφέρεται κατά κανόνα με Οριστική.
- Στην κύρια υπάρχουν συχνά τα: **tum, tunc, eo die, eo tempore** κ.α.

β. Επαναληπτικός (iterativum) «κάθε φορά που»:

- Δηλώνει αόριστη επανάληψη.
- Ειδικότερα:
 - i) Cum + Οριστική Ενεστώτα – Παρακειμένου
Κύρια: Αρκτικός Χρόνος => Αόριστη Επανάληψη σε Παρόν - Μέλλον
 - ii) Cum + Οριστική Παρατατικού – Υπερσυντέλικου
Κύρια: Ιστορικός Χρόνος => Αόριστη Επανάληψη στο Παρελθόν

γ. Αντίστροφος (inversum) «όταν, όταν ξαφνικά»:

- Δηλώνει αιφνίδιο γεγονός.
- Η χρονική πρόταση περιέχει το κύριο νόημα και η κύρια το δευτερεύον.
- Στη χρονική πρόταση συχνά υπάρχουν τα επιρρήματα: **repente, subito** (= ξαφνικά)
- Στην κύρια υπάρχουν συνήθως τα επιρρήματα: **vix, vixdum** (= μόλις, προ ολίγου), **aegre** (= μόλις), **iam** (= ήδη, πια), **nondum** (= όχι ακόμη).
- Εκφέρεται με Οριστική
➔ Ειδικότερα:

i)	Cum + Οριστική Παρακειμένου (+ repente) ή Οριστική Ιστορ. ΕΝΣ (σπν.)
Κύρια: ή Οριστική Παρατατικού => <u>Αιφνίδιο Γεγονός</u>
ή Οριστική Υπερσυντέλικου (+ vix, vixdum κ.α.). |
|----|---|

δ. Ιστορικός (historicum) ή διηγηματικός (narrativum) «όταν, αφού»:

- Χρησιμοποιείται σε διηγήσεις πράξεων του παρελθόντος.
- Υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση μεταξύ δευτερεύουσας και κύριας πρότασης και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους.
- Εκφέρεται με Υποτακτική γιατί είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική (= Κανονική Ακολουθία Χρόνων):
➔ Ειδικότερα:

i)	Cum + Υποτακτική Παρατατικού => Σύγχρονο (στο παρελθόν)
ii) Cum + Υποτακτική Υπερσυντέλικου => Προτερόχρονο (στο παρελθόν) |
|----|---|

2. Ο ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ CUM

- Εκφέρεται με Υποτακτική, γιατί συνήθως η αιτιολογία είναι το αποτέλεσμα μιας εσωτερικής λογικής διεργασίας.
- Στην περίπτωση αυτή τηρείται η ακολουθία των χρόνων.

3. Ο ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ CUM

Εκφέρεται κατά κανόνα με Υποτακτική, με την οποία δηλώνεται μια υποθετική κατάσταση που κι αν δεχτούμε ότι αληθεύει δεν αναιρεί το περιεχόμενο της κύριας.

ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΚΦΟΡΑ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
<p>ut: για να (καταφατικές)</p> <p>ne: για να μη (αρνητικές ή αποφατικές)</p> <p>quo: για να (όταν ακολουθεί συγκριτικός βαθμός επιθέτου ή επιρρήματος)</p>	<p>ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ: δηλώνει ότι ο σκοπός είναι υποκειμενική κατάσταση (προσδοκώμενος)</p> <p>1. Ενεστώτα: αναφέρονται στο παρόν – μέλλον (εξάρτηση από αρκτικό χρόνο)</p> <p>2. Παρατατικού: αναφέρονται στο παρελθόν (εξάρτηση από ιστορικό χρόνο)</p> <p>[Οι τελικές προτάσεις ακολουθούν την ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων]</p>	<p>ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ Λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του σκοπού</p>

Παρατηρήσεις:

- Στην κύρια πρόταση συνήθως προηγούνται επιρρήματα ή φράσεις που δείχνουν ότι θα ακολουθήσει τελική πρόταση, όπως:
 - **ea causa, ut ...** (γι' αυτό το σκοπό)
 - **eo consilio / ea mente, ut ...** (με αυτή την πρόθεση)
 - **ea re, ut ...** (γι' αυτό το πράγμα)
 - **ea conditione, ut ...** (με αυτό τον όρο)
- Κάποιες φορές οι τελικές προτάσεις χρησιμοποιούνται **παρενθετικά π.χ. ne dicam ...** (36)
- Παρουσιάζεται ιδιόμορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μναλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

K36: quo facilius divitias contemnere posset: δευτερεύουσα τελική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το utebatur, εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο quo, γιατί ακολουθεί επίρρημα συγκριτικού βαθμού (facilius), εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (posset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (utebatur). Παρουσιάζεται ιδιόμορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μναλό του

ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

K36: ut eo uteretur: δευτερεύουσα τελική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο περιεχόμενο της χρονικής πρότασης με ρήμα το attulissent, εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο ut, γιατί είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (uteretur), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (attulissent) Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί ο σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

K36: ne dicam: δευτερεύουσα τελική πρόταση, παρενθετική, εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο ne, γιατί είναι αρνητική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (dicam), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (narrate) Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

ΒΟΥΛΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΚΦΟΡΑ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
ut: να (καταφατικές) ne: να μη, να (αρνητικές)	<p>ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ</p> <p>το περιεχόμενό τους είναι απλά επιθυμητό</p> <p>1. Ενεστώτα: αναφέρονται στο παρόν - μέλλον (εξάρτηση από αρκτικό χρόνο)</p> <p>2. Παρατατικού: αναφέρονται στο παρελθόν (εξάρτηση από ιστορικό χρόνο)</p> <p>[Οι βουλητικές προτάσεις ακολουθούν την ιδιόμορφη ακολουθία των χρόνων]</p>	<p>ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ</p> <p>Λειτουργούν ως:</p> <p>1. Υποκείμενο</p> <p>2. Αντικείμενο</p> <p>ρημάτων που σημαίνουν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • διατάζω (impero) • ζητώ (volo, cupio) • παρακαλώ (oro, rogo) • προτρέπω (adhortor) • πείθω (persuadeo) • αποφασίζω (cerno, constituo) • επιτρέπω (sino) • φροντίζω (curo, studeo) • εμποδίζω (impedio, prohibeo) • σκέφτομαι (cogito)

Παρατηρήσεις:

- Τις βουλητικές προτάσεις (= ουσιαστικές) δεν πρέπει να τις συγχέουμε με τις τελικές (= επιρρηματικές).
- Πολλά από τα ρήματα από τα οποία εξαρτώνται οι βουλητικές προτάσεις συντάσσονται και με τελικό απαρέμφατο.
- Παρουσιάζεται ιδιόμορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

K45: ut ad Ciceronem epistulam deferat: δευτερεύουσα βουλητική πρόταση ως άμεσο αντικείμενο στο ρήμα persuadet, εισάγεται με το βουλητικό σύνδεσμο ut, γιατί είναι καταφατική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (deferat), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (persuadet). Παρουσιάζεται ιδιόμορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.

K45: ne intercepta epistula nostra consilia ab hostibus cognoscantur: δευτερεύουσα βουλητική πρόταση ως αντικείμενο στα ρήματα curat et providet, εισάγεται με το βουλητικό σύνδεσμο ne γιατί είναι αρνητική, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της είναι κάτι το επιθυμητό και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (cognoscantur), γιατί εξαρτάται από ρήματα αρκτικού χρόνου (curat et providet). Παρουσιάζεται ιδιόμορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.

ΕΝΔΟΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΚΦΟΡΑ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
<p>ne: μήπως, μη (φόβος μήπως γίνει κάτι)</p> <p>ne non: μήπως δεν, μη δεν (φόβος μήπως δε γίνει κάτι)</p>	<p>ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ το περιεχόμενο αφορά κάτι το ενδεχόμενο ή πιθανό</p> <p>1. Ενεστώτα: αναφέρονται στο παρόν - μέλλον (εξάρτηση από αρκτικό χρόνο)</p> <p>2. Παρατατικού: αναφέρονται στο παρελθόν (εξάρτηση από ιστορικό χρόνο)</p> <p>[Οι ενδοιαστικές προτάσεις ακολουθούν την ιδιόμορφη ακολουθία των χρόνων]</p>	<p>ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ</p> <p>1. Αντικείμενο (ρημάτων που σημαίνουν “φοβάμαι”: vereor, timeo, metuo, solicitor, paveo)</p>

Παρατηρήσεις:

1. Στις ενδοιαστικές προτάσεις ο φόβος είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζονται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

K47: ne istae te calvam faciant: δευτερεύουσα ενδοιαστική πρόταση ως αντικείμενο στο ρήμα non times, εισάγεται με τον ενδοιαστικό σύνδεσμο ne, γιατί κεφράζει φόβο μήπως γίνει κάτι, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της αφορά κάτι πιθανό ή ενδεχόμενο, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (faciant), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (non times) Παρουσιάζεται ιδιόμορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί ο φόβος είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του. (Η μοναδική ενδοιαστική πρόταση των κειμένων)

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ «QUOMINUS» & ΤΟΥ «QUIN»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΚΦΟΡΑ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
<p>1. quominus: να</p> <p>2. quin: να [όταν τα παραπάνω κωλυτικά ρήματα συνοδεύονται από άρνηση]</p>	<p>ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ</p> <p>το περιεχόμενό τους εκφράζει την πρόθεση του υποκειμένου του ρήματος της κύριας πρότασης</p> <p>1. Ενεστώτα: όταν αναφέρονται στο παρόν - μέλλον (εξάρτηση από ρήμα αρκτικού χρόνου)</p> <p>2. Παρατατικού: όταν αναφέρονται στο παρελθόν (εξάρτηση από ρήμα ιστορικού χρόνου)</p> <p>[Οι προτάσεις του «quomīnus» και του «quīn» ακολουθούν την ιδιόμορφη ακολουθία των χρόνων]</p>	<p>ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ</p> <p>1. Αντικείμενο των ρημάτων – εκφράσεων που προαναφέρθηκαν (βλ. εισαγωγή)</p> <p>Προσωπική σύνταξη</p>

Παρατηρήσεις:

- Παρουσιάζεται ιδιόμορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η πρόθεση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της.
- Η φράση «**quin etiam**»: ακόμη περισσότερο (40), λειτουργεί επανορθωτικά και εισάγουν κύρια προτάση.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

K47: quominus id faceret: δευτερεύουσα πρόταση του quomīnus ως έμμεσο αντικείμενο στο απαρέμφατο detergere, εισάγεται με το σύνδεσμο quomīnus, εκφέρεται με υποτακτική, επειδή το περιεχόμενό της εκφράζει την πρόθεση του υποκειμένου του ρήματος εξάρτησης, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (faceret), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (voluit detergere). Παρουσιάζεται ιδιόμορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η πρόθεση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της. (**Η μοναδική πρόταση quomīnus των κειμένων**)

K47: quin calva esse nolis: δευτερεύουσα πρόταση του quīn ως αντικείμενο στο ρήμα non dubito, εισάγεται με το σύνδεσμο quīn, επειδή το ρήμα εξάρτησης έχει άρνηση, εκφέρεται με υποτακτική, επειδή το περιεχόμενό της εκφράζει την πρόθεση του υποκειμένου του ρήματος εξάρτησης, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (nolis), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (non dubito). Παρουσιάζεται ιδιόμορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η πρόθεση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της. (**Η μοναδική πρόταση quīn των κειμένων**)

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΚΦΟΡΑ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
<p>1. ut: ώστε (καταφατικές)</p> <p>2.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ut non • ut nemo • ut nihil: ώστε δεν, ώστε να μη (αρνητικές) 	<p>ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ (Δυνητική): Δηλώνει ότι το συμπέρασμα (αποτέλεσμα) είναι υποκειμενική κατάσταση (προσδοκώμενο)</p> <p>1. Ενεστώτα: αναφέρονται στο παρόν - μέλλον (εξάρτηση από αρκτικό χρόνο)</p> <p>2. Παρατατικό: αναφέρονται στο παρελθόν (εξάρτηση από ιστορικό χρόνο)</p> <p>[Οι επιρρηματικές συμπερασματικές προτάσεις ακολουθούν την ιδιόμορφη ακολουθία των χρόνων]</p>	<p>ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ</p> <p>Λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του αποτελέσματος</p>

Παρατηρήσεις:

- Οι επιρρηματικές συμπερασματικές προτάσεις δεν πρέπει να συγχέονται με τις ουσιαστικές συμπερασματικές, οι οποίες έχουν ρόλο ονόματος μέσα στο λόγο (υποκείμενο, αντικείμενο).
- Στην κύρια πρόταση συνήθως προηγούνται και προοικονομούν τη συμπερασματική πρόταση:
 - τα επιρρήματα:
sic, ita, tam, adeo: έτσι
 - οι αντωνυμίες:
talis – talis – tale: τέτοιος –α –ο
tantus – tanta – tantum: τόσος –η –ο
- Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μναλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

K37: **ut pugnare cuperent:** δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του συμπεράσματος στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *invaserat*, εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο **ut** γιατί είναι καταφατική, προεξαγγέλλεται στο λόγο από τη δεικτική αντωνυμία *tantus*, εκφέρεται με υποτακτική (δυνητική), γιατί το συμπέρασμα στη λατινική είναι μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση, και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικό

(cuperent), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (invaserat). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μιαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

K37: ut, -, necessitate esse cogantur: δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του συμπεράσματος στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το reddit, εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο ut γιατί είναι καταφατική, προεξαγγέλλεται στο λόγο από τη δεικτική αντωνυμία tales, εκφέρεται με υποτακτική (δυνητική), γιατί το συμπέρασμα στη λατινική είναι μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (cogantur), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (reddit). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μιαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΚΦΟΡΑ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
<p>1. ut: ώστε (καταφατικές)</p> <p>2.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ut non • ut nemo • ut nihil: ώστε δεν, ώστε να μη (αρνητικές) 	<p>ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ (Δυνητική): Δηλώνει ότι το συμπέρασμα (αποτέλεσμα) είναι υποκειμενική κατάσταση</p> <p>1. Ενεστώτα: αναφέρονται στο παρόν - μέλλον (εξάρτηση από αρκτικό χρόνο)</p> <p>2. Παρατατικού: αναφέρονται στο παρελθόν (εξάρτηση από ιστορικό χρόνο)</p> <p>[Οι ουσιαστικές συμπερασματικές προτάσεις ακολουθούν την ιδιόμορφη ακολουθία των χρόνων]</p>	<p>ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ</p> <p>1. Αντικείμενο (ρημάτων που σημαίνουν «κάνω» ή «κατορθώνω»: facio, efficio, perficio) → <u>αποτέλεσμα ή συνέπεια</u></p> <p>2. Υποκείμενο α) απρόσωπων ρημάτων που σημαίνουν «προκύπτει ότι» ή «βγαίνει το συμπέρασμα»: efficitur, (con)sequitur → <u>αποτέλεσμα ή συνέπεια</u></p> <p>β) απρόσωπων ρημάτων που σημαίνουν «συμβαίνει»: fit, accidit, evenit, contingit → <u>γεγονός ή συμβάν</u></p> <p>γ) απρόσωπων ρημάτων που σημαίνουν «απομένει» ή «υπολείπεται»: restat, relinquitur → <u>κάτι που απομένει / υπολείπεται</u></p> <p>δ) απρόσωπων εκφράσεων, όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • satis est: φτάνει • tempus est: είναι καιρός • lex est: είναι νόμος • mos (consuetudo) est: είναι συνήθεια <p>→ <u>κάτι που απομένει / υπολείπεται</u></p> <p>3. Επεξήγηση Με τα ουδέτερα αντωνυμιών (id, hoc, illud, quod)]</p>

Παρατηρήσεις:

- Παρουσιάζεται ιδιόμορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

2. Σε ότι αφορά τη συντακτική λειτουργία και τα επιρρήματα – αντωνυμίες που προηγούνται και προοικονομούν την ύπαρξη των ουσιαστικών συμπερασματικών προτάσεων, ισχύει ότι προαναφέρθηκε στις επιρρηματικές συμπερασματικές προτάσεις (βλ. επιρ. συμπερασματικές προτάσεις).

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

K46: ut communem utilitatem nostrae anteponamus: δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση ουσιαστική ως επεξήγηση στο illud, δηλώνει το αποτέλεσμα ή τη συνέπεια του ρήματος consequitur, εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο ut, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το συμπέρασμα στη λατινική είναι μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (anteponamus), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (consequitur). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί ο σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μναλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

K46: ut laudandus is sit: δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση ουσιαστική ως υποκείμενο στο fit, εκφράζει γεγονός ή συμβάν, εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο ut, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το συμπέρασμα στη λατινική είναι μια υποκειμενική πράξη ή κατάσταση, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (laudandus sit), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (fit). Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί ο σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μναλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του. Έχουμε προσωπική σύνταξη του γερουνδιακού, γιατί το γερουνδιακό ανήκει σε ρήμα ενεργητικό μεταβατικό που συντάσσεται με αιτιατική.

ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (1)

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- 1. Απλός:** έτσι ονομάζεται ο υποθετικός λόγος που έχει μία υπόθεση και μία απόδοση.
 - 2. Σύνθετος:** έτσι ονομάζεται ο υποθετικός λόγος που έχει παραπάνω από μία υπόθεσης ή αποδόσεις.
 - 3. Ανεξάρτητος:** έτσι ονομάζεται ο υποθετικός λόγος που έχει ως απόδοση μια κύρια πρόταση (**ανεξάρτητος τύπος**).
 - 4. *Εξαρτημένος:** έτσι ονομάζεται ο υποθετικός λόγος που δεν έχει κύρια πρόταση ως απόδοση, αλλά έναν «**εξαρτημένο**» τύπο π.χ. δευτερεύουσα πρόταση, απαρέμφατο κ.ο.κ.
- * **Σημείωση:** οι εξαρτημένοι υποθετικοί λόγοι εκφέρονται πάντα με Υποτακτική (του πλάγιου λόγου). Κατά τη μετατροπή του υποθετικού λόγου από εξαρτημένο σε ανεξάρτητο αυτή η Υποτακτική παίρνει την αντίστοιχη προς το είδος του υποθετικού λόγου μορφή.
- 5. *Λανθάνων:** έτσι ονομάζεται ο υποθετικός λόγος που δεν έχει ως υπόθεση μια δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, αλλά ισοδύναμους τύπους π.χ. μετοχή (υποθετική, εναντιωματική), αναφορική – υποθετική πρόταση, χρονική – υποθετική πρόταση κ.ο.κ.

* **Προσοχή!** Για να αναγνωρίσουμε – σωστά – έναν εξαρτημένο ή λανθάνοντα υποθετικό λόγο πρέπει:

- πρώτα να τον μετατρέψουμε στον αντίστοιχό του ανεξάρτητο (με βάση την απόδοση και το νόημα), και
- μετά να τον αναγνωρίσουμε.
→ Άρα, οφείλουμε να αποφεύγουμε την απευθείας αναγνώριση.

ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (2)

1^ο ΕΙΔΟΣ – ΑΝΟΙΚΤΗ ΥΠΟΘΕΣΗ (ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ)

ΓΕΝΙΚΗ ΜΟΡΦΗ 1^{ου} ΕΙΔΟΥΣ:

Υπόθεση => si (nisi) + οριστική κάθε χρόνου

Απόδοση => κάθε έγκλιση

ΠΙΟ ΕΙΔΙΚΑ:

	ΠΑΡΟΝ	ΠΑΡΕΛΘΟΝ	ΜΕΛΛΟΝ
ΥΠΟΘΕΣΗ	si (nisi) + οριστική ενεστώτα	si (nisi) + οριστική παρακειμένου	si (nisi) + οριστική (απλού ή συντελ.) μέλλοντα
ΑΠΟΔΟΣΗ	οριστική ενεστώτα	οριστική παρακειμένου	οριστική (απλού ή συντελ.) μέλλοντα

2^ο ΕΙΔΟΣ – ΥΠΟΘΕΣΗ ΑΝΤΙΘΕΤΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (ΑΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΤΟ)

	ΠΑΡΟΝ	ΠΑΡΕΛΘΟΝ
ΥΠΟΘΕΣΗ	si (nisi) + υποτακτική παρατατικού	si (nisi) + υποτακτική υπερσυντελίκου
ΑΠΟΔΟΣΗ	υποτακτική παρατατικού	υποτακτική υπερσυντελίκου

Άλλες μορφές του 2^{ου} είδους:

- ΥΠΟΘΕΣΗ: si (nisi) + υποτακτική παρατατικού (αναφορά στο παρόν)
ΑΠΟΔΟΣΗ: υποτακτική υπερσυντελίκου (αναφορά στο παρελθόν)
- ΥΠΟΘΕΣΗ: si (nisi) + υποτακτική υπερσυντελίκου (αναφορά στο παρελθόν)
ΑΠΟΔΟΣΗ: υποτακτική παρατατικού (αναφορά στο παρόν)

3^ο ΕΙΔΟΣ – ΥΠΟΘΕΣΗ ΔΥΝΑΤΗ Ή ΠΙΘΑΝΗ

	ΠΑΡΟΝ-ΜΕΛΛΟΝ
ΥΠΟΘΕΣΗ	si (nisi) + υποτακτική ενεστώτα
ΑΠΟΔΟΣΗ	υποτακτική ενεστώτα

Παρατηρήσεις:

- ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Οι υποθετικές προτάσεις εισάγονται με τους υποθετικούς συνδέσμους
 α) **si** (εάν), **sin** (εάν όμως), **si modo –dum –dummodo –modo** (εάν μόνο)
 β) **nisi** (εάν δεν): όταν διατυπώνεται αντίθεση μιας ολόκληρης πρότασης προς μία άλλη πρόταση
 γ) **si non** (εάν δεν): όταν διατυπώνεται αντίθεση ενός μέλους μιας πρότασης προς ένα άλλο μέλος της ίδιας πρότασης (αλλιώς: όταν σε καταφατική υπόθεση αντιπαρατίθεται η αρνητική της)
- ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ: Είναι προτάσεις **επιρρηματικές** (Λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί της προϋπόθεσης).

ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (3)

ΟΙ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΣΤΑ ΆΛΛΑ ΕΙΔΗ

[30] 1. **Si habet** (οριστ. ενεστ.) – **debemus** (οριστ. ενεστ.) => 1^ο είδος (παρόν)

2. α) **Si haberet** – **deberemus** => 2^ο είδος (παρόν)

β) **Si habuisset** – **debussemus** => 2^ο είδος (παρελθόν)

3. **Si habeat** – **debeamus** => 3^ο είδος (παρόν – μέλλον)

[32] 2. α) **Nisi accederet** (υποτ. παρατ.) – **iacerent** (υποτ. παρατ.) => 2^ο είδος (παρόν)

1. **Nisi accedit** – **iacent** => 1^ο είδος (παρόν)

2. β) **Nisi accessisset** – **iacuissent** => 2^ο είδος (παρελθόν)

3. **Nisi accedat** – **iaceant** => 3^ο είδος (παρόν – μέλλον)

[42] **Si animadvertissem** (υποτ. υπερσ.) – **dicerent** (υποτ. παρατ.) => 2^ο είδος
(ΥΠΟΘΕΣΗ: αναφέρεται στο παρελθόν – ΑΠΟΔΟΣΗ: αναφέρεται στο παρόν)

1. **Si animadverteram** – **dicebant** => 1^ο είδος (παρελθόν, με υπόθεση προτερόχρονη της απόδοσης)

2. α) **Si animadverterem** – **dicerent** => 2^ο είδος (παρόν)

2. β) **Si animadvertissem** – **dixissent** => 2^ο είδος (παρελθόν)

3. **Si animadverteram** – **dicant** => 3^ο είδος (παρόν – μέλλον)

[43] **Nisi peperissem** (υποτ. υπερσ.) – **non oppugnaretur** (υποτ. παρατ.) => 2^ο είδος
(ΥΠΟΘΕΣΗ: αναφέρεται στο παρελθόν – ΑΠΟΔΟΣΗ: αναφέρεται στο παρόν)

1. **Nisi pepereram** – **non oppugnabatur** => 1^ο είδος (παρελθόν, με υπόθεση προτερόχρονη της απόδοσης)

2. α) **Nisi parerem** – **non oppugnaretur** => 2^ο είδος (παρόν)

2. β) **Nisi peperissem** – **non oppugnata esset** => 2^ο είδος (παρελθόν)

3. **Nisi pariam** – **non oppugnetur** => 3^ο είδος (παρόν – μέλλον)

[43] 2. α) **Nisi haberem** (υποτ. παρατ.) – **essem** (υποτ. παρατ.) => 2^ο είδος (παρόν)

1. **Nisi habeo** – **sum** => 1^ο είδος (παρόν)

2. β) **Nisi habuisse** – **fuissem** => 2^ο είδος (παρελθόν)

3. **Nisi habeam** – **sim** => 3^ο είδος (παρόν – μέλλον)

Σημείωση: Αν στην απόδοση θεωρηθεί ότι έχουμε το ρήμα mortua essem τοτε:

Nisi haberem (υποτ. παρατ.) – **mortua essem** (υποτ. υπερσ.) => 2^ο είδος (ΥΠΟΘΕΣΗ: αναφέρεται στο παρόν – ΑΠΟΔΟΣΗ: αναφέρεται στο παρελθόν)

1. **Nisi habebam** – **mortua eram** => 1^ο

2. α) **Nisi haberem** – **morerer** => 2^ο είδος (παρόν)

2. β) **Nisi habuisse** – **mortua essem** => 2^ο είδος (παρελθόν)

3. **Nisi habeam** – **moriar** => 3^ο είδος (παρόν – μέλλον)

[43] 1. **Si pergis** (οριστ. ενεστ.) – **manet** (οριστ. ενεστ.) => 1^ο είδος (παρόν)

2. α) **Si pergeres** – **maneret** => 2^ο είδος (παρόν)

2. β) **Si perrexisses** – **mansisset** => 2^ο είδος (παρελθόν)

3. **Si pergas** – **maneat** => 3^ο είδος (παρόν – μέλλον)

[44] 1. **Quodsi ceciderunt (οριστ. παρακ.) – intellegitur (οριστ. ενεστ.) => 1^ο είδος (παρόν)**

- 2. α) Quodsi caderent – intellegereretur => 2^ο είδος (παρόν)
- 2. β) Quodsi cecidissent – intellectum esset => 2^ο είδος (παρελθόν)
- 3. Quodsi cadant – intellegatur => 3^ο είδος (παρόν – μέλλον)

[48] **Si videbatur (οριστ. παρατ.) – praedicabat (οριστ. παρατ.) => 1^ο είδος (παρελθόν)**

- 2. α) Si videretur – praedicaret => 2^ο είδος (παρόν)
- 2. β) Si visum esset – praedicavisset => 2^ο είδος (παρελθόν)
- 3. Si videatur – praedicet => 3^ο είδος (παρόν – μέλλον)

ΟΙ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΟΙ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ, Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΕΥΘΥ ΛΟΓΟ ΚΑΙ ΣΤΑ ΆΛΛΑ ΕΙΔΗ

[25] **Nisi consulueritis (υποτ. παρακ.) – neminem consulturum esse (απαρεμφ. μέλλοντα) => Εξαρτημένος υποθετικός λόγος (η απόδοση ειδικό απαρέμφατο)**

- 1. **Nisi consulueritis (οριστ. συντ. μέλλοντα) – nemo consulet (οριστ. μέλλοντα) => Ανεξάρτητος => 1^ο είδος (μέλλον)**
- 2. α) Nisi consuleretis – nemo consuleret => 2^ο είδος (παρόν)
- β) Nisi consuluissetis – nemo consuluisset => 2^ο είδος (παρελθόν)
- 3. Nisi consulatis – nemo consulat => 3^ο είδος (παρόν – μέλλον)

[37] **Nisi subvenerit (υποτ. παρακ.) – ut *nequeamus (*υποτ. ενεστώτα, με σημασία μέλλοντα, γιατί το ελλειπτικό ρήμα nequeo δεν έχει μέλλοντα) => Εξαρτημένος υποθετικός λόγος (η απόδοση δευτερεύουσα πρόταση)**

- 1. **Nisi subvenerit (οριστ. συντ. μέλλοντα) – nequimus (οριστ. ενεστ.) => Ανεξάρτητος – 1^ο είδος (μέλλον)**
- 2. α) Nisi subveniret – nequiremus => 2^ο είδος (παρόν)
- 3. β) Δεν έχουμε 2^ο είδος στο παρελθόν, διότι το ελλειπτικό ρήμα nequeo δε σχηματίζει α' πληθ. πρόσωπο στην υποτακτική του ενεστώτα.
- 3. Nisi subveniat – nequeamus => 3^ο είδος (παρόν – μέλλον)

[42] **Si pervenerit (υποτ. παρακ.) – neminem tam stultum / improbum fore (απαρεμφ. μέλλοντα) => Εξαρτημένος υποθετικός λόγος (η απόδοση ειδικό απαρέμφατο)**

- 1. **Si pervenerit (οριστ. συντ. μέλλοντα) – nemo tam stultus / improbus erit (οριστ. μέλλοντα) => Ανεξάρτητος => 1^ο είδος (μέλλον)**
- 2. α) Se perveniret – nemo esset => 2^ο είδος (παρόν)
- 2. β) Si pervenisset – nemo fuisse => 2^ο είδος (παρελθόν)
- 3. Si perveniat – nemo sit => 3^ο είδος (παρόν – μέλλον)

[45] **Si non possit (υποτ. ενεστ.) – ut adliget et adiciat (υποτ. ενεστ.) => Εξαρτημένος – σύνθετος υποθετικός λόγος (η απόδοση δευτερεύουσα πρόταση)**

1. Si non poteris (**οριστ. μέλλοντα**) – adliga & abice (**προστ. ενεστώτα**) => Ανεξάρτητος => **1^ο είδος (μέλλον)**
2. α) Si non posses – adligares & abiceres => **2^ο είδος (παρόν)**
2. β) Si non potuisses – adligavisses & abiecisses => **2^ο είδος (παρελθόν)**
3. Si non possis – adliges & abicias => **3^ο είδος (παρόν – μέλλον)**

[45] Intercepta epistula – ne cognoscantur => Λανθάνων εξαρτημένος υποθετικός λόγος (από την υποθ. μετοχή intercepta)

Si epistula intercepta sit (**υποτ. παρακ.**) – ne cognoscantur (**υποτ. ενεστ.**) => Εξαρτημένος υποθετικός λόγος (η απόδοση δευτερεύουσα πρόταση)

1. Si epistula intercepta erit (**οριστ. συντ. μέλλοντα**) – cognoscentur (**οριστ. μέλλοντα**) ή ne cognoscantur (**αποτρεπτική υποτακτική**) => Ανεξάρτητος => **1^ο είδος (μέλλον)**
2. α) Si epistula interciperetur – cognoscerentur => **2^ο είδος (παρόν)**
2. β) Si epistula intercepta esset – cognita essent => **2^ο είδος (παρελθόν)**
3. Si epistula intercipiatur – cognoscantur => **3^ο είδος (παρόν – μέλλον)**

[49] Si cessisset (**υποτ. υπερσ.**) – ut interemptura essem (**υποτ. παρατ. ενεργ. περιφρ. συζ.**) => Εξαρτημένος υποθετικός λόγος (η απόδοση δευτερεύουσα πρόταση)

1. Si cesserit (**οριστ. συντ. μέλλοντα**) – interimam ? (**οριστ. μέλλοντα**) => Ανεξάρτητος => **1^ο είδος (μέλλον)**
2. α) Si cederet – interimerem => **2^ο είδος (παρόν)**
2. β) Si cessisset – interemissem => **2^ο είδος (παρελθόν)**
3. Si cedat – interimam => **3^ο είδος (παρόν – μέλλον)**

ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΚΦΟΡΑ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
<p>1. etsi, tametsi, quamquam: αν και, παρόλο που, μολονότι</p> <p>2. cum, licet: αν και, παρόλο που, μολονότι</p>	<p>1. (etsi, tametsi, quamquam) + ΟΡΙΣΤΙΚΗ εκφράζουν μια πραγματική κατάσταση, παρά την οποία ισχύει το περιεχόμενο της κύριας πρότασης</p> <p>2. (cum, licet) + ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ Όταν η εναντίωση είναι υποτιθέμενη, δυνατή ή όταν έχουμε πλάγιο λόγο</p> <p>[Όταν οι εναντιωματικές προτάσεις εκφέρονται με υποτακτική, ακολουθούν την κανονική ακολουθία των χρόνων]</p>	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ Λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί που δηλώνουν εναντίωση

Παρατηρήσεις:

- Οι εναντιωματικές προτάσεις που εκφέρονται με υποτακτική δηλώνουν μια υποθετική κατάσταση που, κι αν δεχτούμε ότι αληθεύει, δεν αναιρεί το περιεχόμενο της κύριας πρότασης.
- Στην κύρια πρόταση υπάρχει συχνά ο σύνδεσμος **tamen** (= όμως), που φανερώνει ότι η δευτερεύουσα πρόταση είναι εναντιωματική.
- Προσοχή!** Πρέπει να διακρίνουμε τον **εναντιωματικό σύνδεσμο licet** (= αν και) **από το απρόσωπο ρήμα licet** (= είναι δυνατό, επιτρέπεται).

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

K24: etsi domi erat: δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το exclamavit, εισάγεται με τον εναντιωματικό σύνδεσμο etsi, εκφέρεται με οριστική γιατί εκφράζει μια πραγματική κατάσταση παρά την οποία ισχύει το περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το exclamavit, χρόνου παρατατικού (erat) γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.

K40: Etsi senex et corpore infirmo sum: δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης στην κύρια πρόταση (semper meminero), εισάγεται με τον εναντιωματικό σύνδεσμο etsi (στην κύρια υπάρχει το tamen) εκφέρεται με οριστική εκφράζει μια πραγματική κατάσταση παρά την οποία ισχύει το περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το meminero, χρόνου ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν.

ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΚΦΟΡΑ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
<p>1. etiamsi: έστω και αν, ακόμη και αν</p> <p>2. licet, quamvis: έστω και αν, ακόμη και αν</p> <p>[Ο παραχωρητικός σύνδεσμος quamvis προτιμάται μπροστά από επίθετα και επιρρήματα]</p>	<p>1. (etiamsi) + ΟΡΙΣΤΙΚΗ</p> <p>2. (licet, quamvis) + ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ</p> <p>εκφράζουν μια υποθετική κατάσταση που, κι αν δεχτούμε ότι αληθεύει, δεν αναιρεί το περιεχόμενο της κύριας πρότασης.</p> <p>[Όταν οι παραχωρητικές προτάσεις εκφέρονται με υποτακτική, ισχύουν οι κανόνες της κανονικής ακολουθίας των χρόνων]</p>	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ <p>Λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί που δηλώνουν παραχώρηση</p>

1. Όπως και στις εναντιωματικές, η παρουσία του συνδέσμου **tamen** (= όμως) στην κύρια πρόταση είναι συχνή και φανερώνει ότι η δευτερεύουσα πρόταση είναι παραχωρητική.

2. **Προσοχή!** Πρέπει να διακρίνουμε **τον παραχωρητικό σύνδεσμο licet** (= έστω / ακόμη και αν) από το **απρόσωπο ρήμα licet** (= είναι δυνατό, επιτρέπεται).

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

K40: Licet mihi ostendas agmina militum: δευτερεύουσα παραχωρητική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός της παραχώρησης, εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο licet (στην κύρια υπάρχει το tamen), εκφέρεται με υποτακτική γιατί εκφράζει μια υποθετική κατάσταση που, κι αν δεχτούμε ότι αληθεύει, δεν αναιρείται το περιεχόμενο της προσδιοριζόμενης πρότασης με ρήμα το iudicabo (ο σύνδεσμος licet συντάσσεται με υποτακτική, επειδή προήλθε από το απρόσωπο ρήμα licet με παράλεψη του ut + υποτακτική), και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (ostendas), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (iudicabo) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΚΦΟΡΑ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
<p>1. Αναφορικές αντωνυμίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • qui – quae – quod: ο οποίος –η οποία –το οποίο • qualis – quale: τέτοιος –α –ο • quantus –a –um: όσος –η –ο • quot: όσοι –ες –α • uter – utra – utrum: ποιος –α –ο από τους δύο <p>2. Αναφορικά επιρρήματα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ubi: όπου • unde: απ’ όπου • quo: όπου • quanto: πόσο • quotiens: όποτε, όσες φορές <p>[* Οι αναφορικές – υποθετικές προτάσεις εισάγονται με τις αναφ. αοριστολογικές αντωνυμίες (αναφ. αντ. + cumque)]</p>	<p>A. ΕΠΙΘΕΤΙΚΕΣ</p> <p>→ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΕΣ</p> <p>1. ΟΡΙΣΤΙΚΗ δηλώνουν ένα πραγματικό γεγονός</p> <p>2. ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ</p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ όταν δηλώνουν κάτι δυνατό ή πιθανό να συμβεί (δυνητ. υποτακτ.) ➢ όταν έχουμε έλξη από μια άλλη υποτακτική που προηγείται ➢ όταν έχουμε πλάγιο λόγο <p>B. ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ</p> <p>[Οι προτάσεις αυτές ακολουθούν ως προς την έγκλιση και την ακολουθία χρόνων τις αντίστοιχες επιρρηματικές προτάσεις]</p> <p>[α) αναφ. – αιτιολ. => Οριστ. ή Υποτ. β) αναφ. τελικές => Υποτ. γ) αναφ. συμπερ. => Υποτ. δ) αναφ. παραχωρ. => Υποτ. ε) αναφ. – εναντ. => Υποτ. στ) αναφ. – υποθ. => Οριστ. ή Υποτ.]</p>	<p>1. ΕΠΙΘΕΤΙΚΕΣ</p> <p>(Προσδιορίζουν ένα ουσιαστ. ή μια αντων., όπως και οι επιθ. προσδ.):</p> <p>a) Αναφορικές προσδιοριστικές: προσδιορίζουν ειδικότερα την έννοια της λέξης στην οποία αναφέρονται</p> <p>2. ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναφ. – τελικές • Αναφ. – συμπερ. • Αναφ. – αιτιολογ. • Αναφ. – παραχωρητ. • Αναφ. – εναντιωμ. • Αναφ. – υποθετικ. <p>3. ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ</p> <p>Ισοδυναμούν με ονόματα και λειτουργούν ως:</p> <p>1. Αντικείμενο 2. Υποκείμενο</p>

Παρατηρήσεις:

1. Στην **αρχή περιόδου** ή **ημιπεριόδου** η αναφορική αντωνυμία ή το αναφορικό επίρρημα που αναφέρονται στα προηγούμενα, ισοδυναμούν με **δεικτικά** και **εισάγουν κύρια πρόταση**: π.χ. qui = is, quod = id, ubi = ibi ...

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Αναφορική προσδιοριστική με οριστική →

K44: *in qua nulla files, nulla caritas, nulla fiducia benevolentiae stabilis esse potest:* δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο vita, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae (in qua: εμπρόθετη εισαγωγή), εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό, χρόνου ενεστώτα γιατί αναφέρεται στο παρόν (σύγχρονο).

Αναφορική προσδιοριστική με υποτακτική →

K37: *quae ad concordiam pertinerent:* δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο omnia, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae, εκφέρεται με υποτακτική (δυνητική), γιατί δηλώνει κάτι δυνατό ή ενδεχόμενο και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (pertinent), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (destiti) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

K37: quae velit vistor: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο ea, κρίσης, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae, εκφέρεται με υποτακτική, λόγω έλξης προς την υποτακτική της συμπερασματικής πρότασης, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (velit), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (fiant) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.

ΠΑΡΑΒΟΛΙΚΕΣ - ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΚΦΟΡΑ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
<p>1. ΑΠΛΕΣ ΠΑΡΑΒΟΛΙΚΕΣ</p> <p>a) ut: όταν εκφράζουν τον τρόπο [Στην κύρια πρόταση υπάρχουν συνήθως τα επιρρήματα ita, sic: έτσι]</p> <p>β) quanto: όταν εκφράζουν το ποσό [* Με επίθετα ή επιρρήματα συγκριτικού βαθμού (στην κύρια υπάρχουν τα tanto, eo: tōso)]</p>	<p>1. ΟΡΙΣΤΙΚΗ όταν η σύγκριση αφορά δύο πράξεις που είναι (ή θεωρούνται ως) αντικειμενική πραγματικότητα</p>	<p>ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ Σε θέση β' όρου σύγκρισης (ο α' όρος είναι συνήθως η κύρια πρόταση)</p>
<p>2. ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΒΟΛΙΚΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • tamquam (si): σαν να • quasi: σαν να • proinde (perinde) quasi: σαν να 	<p>2. ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ όταν η σύγκριση αφορά μια υποθετική πράξη ή κατάσταση</p> <p>[Οταν οι παραβολικές – συγκριτικές προτάσεις εκφέρονται με υποτακτική, ισχύουν οι κανόνες της κανονικής ακολουθίας των χρόνων]</p>	<p>Ελλειπτικός Υποθετικός Λόγος</p>

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

K29: quanti nullam adhuc emerat: δευτερεύουσα παραβολική πρόταση, απλή, του ποσού, ως β' όρος σύγκρισης με πρώτο όρο την κύρια, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία **quanti** (παραβολικό ζεύγος **tanti ... quanti**), εκφέρεται με οριστική (**emerat**) γιατί η σύγκριση αφορά δύο πράξεις ή καταστάσεις που είναι ή θεωρούνται αντικειμενική πραγματικότητα, αναφέρεται στο παρελθόν (προτερόχρονο).

K44: ut fit plerumque: δευτερεύουσα παραβολική πρόταση, απλή, του τρόπου, ως β' όρος σύγκρισης με πρώτο όρο την υποθετική, εισάγεται με τον παραβολικό σύνδεσμο **ut**, εκφέρεται με οριστική (**fit**), γιατί η σύγκριση αφορά δύο πράξεις ή καταστάσεις που είναι ή θεωρούνται

αντικειμενική πραγματικότητα, χρόνου ενεστώτα, γιατί δηλώνει πράξη που επαναλαμβάνεται στο παρόν.

K41: (tamquam) scopulum: Η φράση **tamquam scopulum** δηλώνει παραβολή και ισοδυναμεί με τη δευτερεύουσα παραβολική υποθετική πρόταση: **tamquam scopulus sit (verbum)**. Πρόκειται επομένως για μια παραβολική υποθετική πρόταση ως β' όρος σύγκρισης με α' όρο την κύρια με ρήμα το fugias, εισάγεται με τον παραβολικό υποθετικό σύνδεσμο tamquam εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η σύγκριση αφορά μια υποθετική πράξη ή κατάσταση, και συγκεκριμένα με υποτακτική ενεστώτα (sit), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (fugias) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.

Η ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ

→ Η απαγόρευση δηλώνεται με τους δύο παρακάτω τρόπους:

1. * noli, nolite + απαρέμφατο ενεστώτα

2. * ne + υποτακτική του παρακειμένου

* **Προσογή!** Το πρόσωπο του ρήματος στη 2^η περίπτωση προκύπτει από το πρόσωπο του υποκειμένου των noli (β' ενικό) – nolite (β' πληθυντικό).

Σημειώσεις:

* Οι τύποι noli, nolite είναι προστακτικές ενεστώτα του ρήματος nolo (= non volo)

** Συχνά αντί του ne χρησιμοποιούνται διάφορες λέξεις με αρνητική σημασία:

- nemo = κανένας
- numquam = ποτέ

Παραδείγματα:

[25] **Opibus urbis nolite confidere**

→ Ne opibus urbis confisi sitis (και όχι confideritis, διότι το ρήμα confido είναι ημιαποθετικό της 3^{ης} συζυγίας)

[25] ***Neminem credideritis patriae consulturum esse.**

→ Nolite credere ***aliquem** patriae consulturum esse.

Σημείωση:

Αντί της αόριστης ουσιαστικής αντωνυμίας **neminem** (= κανένας) έχουμε την αόριστη ουσιαστική αντωνυμία **aliquem** (= κάποιος), διότι η άρνηση που ενυπάρχει στο neminem δηλώνεται στη νέα πρόταση από το nolite.

[28] **Noli spectare quanti homo sit.**

→ Ne spectaveris quanti homo sit.

ΔΥΟ ΠΡΟΣΘΕΤΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΕΚΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗΣ

1. fac, facite ne + υποτακτική ενεστώτα

π.χ. fac ne quid aliud cures = μη φροντίσεις για τίποτε άλλο

2. cave, cavete + υποτακτική ενεστώτα

π.χ. cave credas = μην πιστεύεις

Βλ. Σχολική Γραμματική, σελ. 176.

Η ΑΦΑΙΡΕΤΙΚΗ ΑΠΟΛΥΤΗ ΜΕΤΟΧΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ:

→ Η αφαιρετική απόλυτη διακρίνεται στις ακόλουθες περιπτώσεις:

1. Γνήσια αφαιρετική απόλυτη: το σε αφαιρετική πτώση υποκείμενο της μετοχής δε σχετίζεται ούτε συντακτικά ούτε νοηματικά με τους κύριους όρους της πρότασης.

2. Νόθη αφαιρετική απόλυτη (πάντα χρόνου παθητικού παρακειμένου): το εννοούμενο ποιητικό αίτιο, που συνοδεύει τη μετοχή παθητικού παρακειμένου της αφαιρετικής απόλυτης, ταυτίζεται (συνήθως) νοηματικά με το υποκείμενο του ρήματος της πρότασης (σπανιότερα με άλλους τύπους).

3. Ιδιόμορφη αφαιρετική απόλυτη (Λατινισμός): όταν δεν υπάρχει μετοχή, αλλά ένα κύριο όνομα (στις περιπτώσεις του σχολικού βιβλίου) που λειτουργεί ως τυπικό «υποκείμενο» και ένα ουσιαστικό που δηλώνει αξίωμα (εδώ) και λειτουργεί ως «κατηγορηματικός προσδιορισμός» στο «υποκείμενο».

ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΦΑΙΡΕΤΙΚΗΣ ΑΠΟΛΥΤΗΣ ΣΕ ΔΕΥΤΕΡΟΥΣΑ ΠΡΟΤΑΣΗ

Παρατηρήσεις:

1. Η μετοχή ανάλογα με το είδος της αναλύεται στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση.
2. Οι **τροπικές και κατηγορηματικές** μετοχές:
 - είναι πάντοτε συνημμένες και
 - δεν αναλύονται σε δευτερεύουσες προτάσεις.

1. ΑΦΑΙΡΕΤΙΚΗ ΑΠΟΛΥΤΗ – ΧΡΟΝΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

A. Γνήσια: για να την αναλύσουμε σε χρονική πρόταση:

1. a) μετοχή (ενεργητικού) ενεστώτα – σύγχρονο, χρησιμοποιούμε:

Cum ιστορικό – διηγηματικό + υποτακτική παρατατικού ενεργητικής φωνής (σύγχρονο στο παρελθόν)

β) μετοχή (παθητικού) παρακειμένου – προτερόχρονο, χρησιμοποιούμε:

i) Cum ιστορικό διηγηματικό + υποτακτική υπερσυντελίκου παθητικής φωνής (προτερόχρονο στο παρελθόν)

ii) Postquam + οριστική παρακειμένου παθητικής φωνής (προτερόχρονο στο παρελθόν)

2. μετατρέπουμε το υποκείμενο της μετοχής σε υποκείμενο του ρήματος της χρονικής πρότασης (από αφαιρετική πτώση σε ονομαστική).

3. Το ρήμα θα συμφωνεί με το νέο του υποκείμενο σε γένος – αριθμό – πτώση.

Παραδείγματα:

1. Paetus, occiso Scriboniano, trahebatur (23)

- Paetus, cum Scribonianus occisus esset, trahebatur
 - Paetus, postquam Scribonianus occisus est, trahebatur
- (η μοναδική γνήσια αφαιρετική απόλυτη χρονική μετοχή)

B. Νόθη (παθ. παρακειμένου – προτερόχρονο):

για να την αναλύσουμε σε χρονική πρόταση:

1. μετατρέπουμε το υποκείμενο της μετοχής σε αντικείμενο του ρήματος της χρονικής πρότασης (συνήθως σε αιτιατική), στον ίδιο αριθμό.

2. μετατρέπουμε το εννοούμενο ποιητικό αίτιο της μετοχής (που συνήθως είναι το υποκείμενο της κύριας πρότασης) σε υποκείμενο του ρήματος της χρονικής πρότασης, σε ονομαστική πτώση.

3. χρησιμοποιούμε:

- Cum ιστορικό – διηγηματικό + υποτακτική υπερσυντέλικου ενεργητικής φωνής (προτερόχρονο στο παρελθόν)
- Postquam + οριστική παρακειμένου ενεργητικής φωνής (προτερόχρονο στο παρελθόν)

Παραδείγματα:

1. Galli deletis legionibus Romanorum everterunt (21)

- Galli, cum (Galli) legions Romanorum delevissent, everterunt
- Galli, postquam (Galli) legions Romanorum deleverunt (-ere), everterunt

2. quibus* (= eis) interemptis, receipt (Camillus) (21)

- Cum Camillus eos* interemisset, recepit
- Postquam Camillus eos* interemisit, receipt

[* Η αναφορική αντωνυμία quibus παύει να λειτουργεί ως δεικτική ή οριστική, διότι δε βρίσκεται πλέον στην αρχή της περιόδου]

3. Audita salutatione Caesar dixit (29)

- Caesar, cum (Caesar) salutationem audivisset, dixit
- Caesar, postquam (Caesar) salutationem audivit, dixit

4. praedones, abiectis armis, appropinquaverunt (34)

- praedones, cum (praedones) arma abiecissent, appropinquaverunt
- praedones, postquam (praedones) arma abiecerunt (-ere), appropinquaverunt

5. Sulla occupata urbe, coegerat (40)

- Sulla, cum (Sulla) urbem occupavisset, coegerat
- Sulla, postquam (Sulla) urbem occupavit, coegerat

6. Hac re audita Augustus voluit (47)

- Cum hanc rem audivisset, Augustus voluit
- Postquam hanc rem audivit, Augustus voluit

7. Sertorius, admissis amicis, dixit (48)

- Sertorius, cum amicos admisisset, dixit
- Sertorius, postquam amicos admisit, dixit

Γ. Ιδιόμορφη:

για να την αναλύσουμε σε χρονική πρόταση:

1. μετατρέπουμε το «υποκείμενο» της ιδιόμορφης αφαιρετικής απόλυτης σε υποκείμενο του ρήματος της χρονικής πρότασης (σε ονομαστική πτώση)

2. μετατρέπουμε τον «κατηγορηματικό προσδιορισμό» της ιδιόμορφης αφαιρετικής απόλυτης σε κατηγορούμενο του υποκειμένου της χρονικής πρότασης (σε ονομαστική πτώση)

3. για να δηλώσουμε το σύγχρονο χρησιμοποιούμε:

- **Cum ιστορικό – διηγηματικό + υποτακτική παρατατικού του sum**
- **dum + οριστική ενεστώτα του sum**

Παραδείγματα:

1. Brenno duce (21)

- Cum Brennus dux esset
- Dum Brennus dux est
- Cum Brennus dux erat

2. patre imperatore (30)

- Cum pater imperator esset
- Dum pater imperator est
- Cum pater imperator erat

2. ΑΦΑΙΡΕΤΙΚΗ ΑΠΟΛΥΤΗ – ΥΠΟΘΕΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

Η μοναδική αφαιρετική απόλυτη – υποθετική μετοχή βρίσκεται στο μάθημα 45: Curat et providet ne, intercepta epistula, cognoscantur.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ ΣΕ ΥΠΟΘΕΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ:

Curat et providet ne, si epistula intercepta sit, cognoscantur.

→ Εδώ λανθάνει εξαρτημένος υποθετικός λόγος από τα ρήματα curat (= φροντίζει) και providet (= προνοεί).

α) Στον εξαρτημένο λόγο ο υποθετικός λόγος θα έχει τη μορφή:

ΥΠΟΘΕΣΗ: **si + intercepta sit** (**υποτακτική παρακειμένου**, γιατί η υπόθεση των εξαρτ. υποθ. λόγων βρίσκεται πάντα σε υποτακτική)

ΑΠΟΔΟΣΗ: **cognoscantur** (**υποτακτική ενεστώτα**)

β) Στον ανεξάρτητο λόγο ο υποθετικός λόγος θα έχει τη μορφή

ΥΠΟΘΕΣΗ: **si + intercepta erit** (**οριστική συντελεσμένου μέλλοντα**)

ΑΠΟΔΟΣΗ: **cognoscentur** (**οριστική μέλλοντα**) ή **ne cognoscantur** (**αποτρεπτική δυνητική**)

→ 1° Είδος: ΑΝΟΙΚΤΗ ΥΠΟΘΕΣΗ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ (Προσδοκώμενο).

**ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΝΗΜΜΕΝΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ
ΣΕ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΠΡΟΤΑΣΗ**

Προσοχή! Σε όλες τις παρακάτω περιπτώσεις, υποκείμενο της εκάστοτε δευτερεύουσας πρότασης θα είναι η λέξη στην οποία είναι συνημμένη η μετοχή, σε ονομαστική πτώση.

1. ΧΡΟΝΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

A. Ενεστώτα (ενεργητικής φωνής – σύγχρονο):

→ Για να την αναλύσουμε σε χρονική πρόταση, χρησιμοποιούμε:

- **cum ιστορικό – διηγηματικό + υποτακτική παρατατικού ενεργητικής φωνής => σύγχρονο στο παρελθόν.**
- **dum + οριστική ενεστώτα ενεργητικής φωνής => σύγχρονο στο παρελθόν.**

Σημείωση: Αν το ρήμα είναι **αποθετικό**, έχουμε υποχρεωτικά:

- **cum ιστορικό – διηγηματικό + υποτακτική παρατατικού παθητικής φωνής.**
- **dum + οριστική ενεστώτα παθητικής φωνής.**

Παραδείγματα:

1. is Gallos abeentes secutus est (21)
 - is Gallos, cum (Galli) abirent, secutus est
 - is Gallos, dum (Galli) abeunt, secutus est
2. Non tibi ingredient cecidit? (43)
 - Non tibi cecidit, cum ingredereris?
 - Non tibi cecidit, dum ingrederis?

B. Παρακειμένου (παθητικής φωνής – προτερόχρονο):

→ Για να την αναλύσουμε σε χρονική πρόταση, χρησιμοποιούμε:

- **cum ιστορικό – διηγηματικό + υποτακτική υπερσυντέλικου παθητικής φωνής**
- **postquam + οριστική παρακειμένου παθητικής φωνής.**

Παραδείγματα:

1. vocatus Brutus venit (49)
 - cum Brutus vocatus esset, venit
 - postquam Brutus vocatus est, venit

2. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

A. Ενεστώτα (ενεργητικής φωνής – σύγχρονο):

→ Για να την αναλύσουμε σε αιτιολογική πρόταση, χρησιμοποιούμε:

- **quod + οριστική *ενεστώτα ή παρατατικού ενεργητικής φωνής (αντικειμενική αιτιολογία)** => **σύγχρονο στο παρόν – παρελθόν**
- **quod + υποτακτική ενεστώτα ή παρατατικού ενεργητικής φωνής (υποκειμενική αιτιολογία)** => **σύγχρονο στο παρόν – παρελθόν**
- **cum + υποτακτική ενεστώτα ή παρατατικού ενεργητικής φωνής (αιτιολογία ως αποτέλεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας)**

Σημείωση: Για το χρόνο του ρήματος της αιτιολογικής πρότασης (ενεστώτα ή παρατατικό), λαμβάνουμε υπόψη το χρόνο του ρήματος της κύριας πρότασης (ακολουθία χρόνων).

Παραδείγματα:

1. ei desideranti legit (27)

- legit ei, quod (is) desiderabat
- legit ei, quod (is) desideraret
- legit ei, cum (is) desideraret.

B. Παρακειμένου (παθητικής φωνής – προτερόχρονο):

→ Για να την αναλύσουμε σε αιτιολογική πρόταση, χρησιμοποιούμε:

- **quod + οριστική *παρακειμένου ή υπερσυντέλικου παθητικής φωνής (αντικειμενική αιτιολογία)**
- **quod + υποτακτική παρακειμένου ή υπερσυντέλικου παθητικής φωνής (υποκειμενική αιτιολογία)**
- **cum + υποτακτική παρακειμένου ή υπερσυντέλικου παθητικής φωνής (αιτιολογία ως αποτέλεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας)**

Σημείωση: Για το χρόνο του ρήματος της αιτιολογικής πρότασης (παρακείμενο ή υπερσυντέλικο), λαμβάνουμε υπόψη το χρόνο του ρήματος της κύριας πρότασης (ακολουθία χρόνων).

Παραδείγματα:

1. fessa, rogavit materteram (38)

- quod fessa erat, rogavit meterteram
- quod fessa esset, rogavit materteram
- cum fessa esset, rogavit materteram

2. Gallus, periculum veritus, constituit (45)

- Gallus, quod periculum veritus erat, constituit
- Gallus, quod periculum veritus esset, constituit
- Gallus, cum periculum veritus esset, constituit

3. ΑΝΑΦΟΡΙΚΗ (ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ) ΜΕΤΟΧΗ

Προσογή! Η αναφορική μετοχή είναι πάντα συνημμένη.

A. Ενεστώτα (ενεργητικής φωνής – σύγχρονο):

→ Για να την αναλύσουμε σε αναφορική πρόταση, χρησιμοποιούμε:

- αναφορική αντωνυμία **qui** – **quae** – **quod** σε ονομαστική πτώση (το γένος και ο αριθμός της καθορίζονται από το υποκείμενο της μετοχής) + οριστική *ενεστώτα ή παρατατικού ενεργητικής φωνής)

Σημείωση: Για το χρόνο του ρήματος της αναφορικής πρότασης, λαμβάνουμε υπόψη το χρόνο του ρήματος της κύριας πρότασης (ακολουθία χρόνων).

Παραδείγματα:

1. coniurationem nascentem confirmaverunt (42)

- coniurationem, quae *nascebatur, confirmaverunt.

* Επειδή το ρήμα (nascor) είναι **αποθετικό**, χρησιμοποιήσαμε παθητική φωνή.

B. Παρακειμένου (παθητικής φωνής – προτερόχρονο):

→ Για να την αναλύσουμε σε αναφορική πρόταση, χρησιμοποιούμε:

- αναφορική αντωνυμία **qui** – **quae** – **quod** σε ονομαστική πτώση + οριστική παρακειμένου ή υπερσυντελίκου παθητικής φωνής.

Σημείωση: Για το χρόνο του ρήματος της αναφορικής πρότασης, λαμβάνουμε υπόψη το χρόνο του ρήματος της κύριας πρότασης (ακολουθία χρόνων).

Παραδείγματα:

1. in exilio fuerat propter praedam non aequo iure divisam (21)

- in exilio fuerat propter praedam, quae non aequo iure divisa erat.

2. magnum pondus auri missum attulissent (36)

- magnum pondus auri, quod missum erat, attulissent.

4. ENANTIΩΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

A. Ενεστώτα (ενεργητικής φωνής – σύγχρονο):

→ Για να την αναλύσουμε σε εναντιωματική πρόταση, χρησιμοποιούμε:

- **etsi** + οριστική *ενεστώτα ή παρατατικού ενεργητικής φωνής
- **licet** + υποτακτική ενεστώτα ή παρατατικού ενεργητικής φωνής

Σημείωση: Για το χρόνο του ρήματος της εναντιωματικής πρότασης (ενεστώτα ή παρατατικό), λαμβάνουμε υπόψη το χρόνο του ρήματος της κύριας πρότασης (ακολουθία χρόνων).

Παραδείγματα:

1. absens dictator est factus (21)

- etsi aberat, dictator est factus
- licet abesset, dictator est factus.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝΜΑΘΗΜΑ 21

1. **Brenno duce: ιδιόμορφη αφαιρετική απόλυτη χρονική μετοχή**
 - ➔ **Cum Brennus dux esset (cum ιστορικός – διηγηματικός)**
 - ➔ **Dum Brennus dux est**
 - ➔ **Cum Brennus dux erat (cum χρονικός)**

2. **Galli deletis legionibus Romanorum, everterunt : νόθη αφαιρετική απόλυτη χρονική μετοχή**
 - ➔ Galli, **cum legiones Romanorum delevissent**, everterunt
 - ➔ Galli, **postquam legiones Romanorum deleverunt**, everterunt

3. **praedam non aequo iure divisam: επιθετική μετοχή συνημμένη στο praedam**
 - ➔ **praedam, quae non aequo iure divisa erat (εξάρτηση από ιστορικό χρόνο)**

4. **Camillus absens dictator est factus: εναντιωματική μετοχή συνημμένη στο Camillus**
 - ➔ **etsi aberat**, Camillus dictator est factus
 - ➔ **licet abesset**, Camillus dictator est factus

5. **is Gallos abeuntes secutus est: χρονική μετοχή συνημμένη στο Gallos (σύγχρονο)**
 - ➔ **is Gallos, cum abirent**, secutus est
 - ➔ **is Gallos, dum abeunt**, secutus est

6. **quibus interemptis recepit (Camillus): νόθη αφαιρετική απόλυτη χρονική μετοχή**
 - ➔ **cum Camillus eos interemisset**, recepit
 - ➔ **postquam Camillus eos interemit**, recepit

7. **quod illic appensum civitati nomen dedit: αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο quod**
 - ➔ **quod illic appensum erat**, civitati nomen dedit (αντικειμενική αιτιολογία)
 - ➔ **quod illic appensum esset**, civitati nomen dedit (υποκειμενική αιτιολογία)
 - ➔ **cum illic appensum esset**, civitati nomen dedit (αποτέλεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας)

8. **Camillus rogatus reversus est: χρονική μετοχή συνημμένη στο Camillus (προτερόχρονο)**
 - ➔ **Camillus, cum rogatus esset**, reversus est
 - ➔ **Camillus, postquam rogatus est**, reversus est

ΜΑΘΗΜΑ 23

1. **marito interroganti respondebat: επιθετική μετοχή συνημμένη στο marito**
 - ➔ **marito, qui interrogabat**, respondebat

2. **lacrimae cohibitae vincerent: επιθετική μετοχή συνημμένη στο lacrimae**
 - ➔ **lacrimae, quae cohibitae erant**

3. **occiso Scriboniano: γνήσια αφαιρετική απόλυτη χρονική μετοχή**
 - ➔ **cum Scribonianus occisus esset**

→ postquam Scribonianus occisus est

ΜΑΘΗΜΑ 24

1. ei quaerenti dixisset: επιθετική μετοχή συνημμένη στο ei
→ ei, qui quaerebat, dixisset
2. Ennius indignatus inquit: αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο Ennius
→ Ennius, quod indignatus erat, inquit (αντικειμενική αιτιολογία)
→ Ennius, quod indignatus esset, inquit (υποκειμενική αιτιολογία)
→ Ennius, cum indignatus esset, inquit (αποτέλεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας)

ΜΑΘΗΜΑ 25

1. Cato ostendens, inquit: χρονική μετοχή συνημμένη στο Cato (σύγχρονο)
→ Cato, cum ostenderet, inquit
→ Cato, dum ostendit, inquit

ΜΑΘΗΜΑ 27

1. ei desideranti legit: αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο ei
→ legit ei, quod desiderabat (αντικειμενική αιτιολογία)
→ legit ei, quod desideraret (υποκειμενική αιτιολογία)
→ legit ei, cum desideraret (αποτέλεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας)

*Η μετοχή μπορεί να θεωρηθεί και επιθετική, οπότε η ανάλυση της θα είναι:

→ legit ei, qui desiderabat

ΜΑΘΗΜΑ 28

1. Licinus notus fugit: επιθετική μετοχή συνημμένη στο Licinus
→ Licinus, qui notus erat, fugit
2. Tu rediens deduc: χρονική μετοχή συνημμένη στο tu (σύγχρονο)
→ tu, dum redis, deduc

ΜΑΘΗΜΑ 29

1. homo tenens occurrit: επιθετική μετοχή συνημμένη στο homo
→ homo, qui tenebat, occurrit
2. audita salutation Caesar dixit: νόθη αφαιρετική απόλυτη χρονική μετοχή
→ Caesar, cum audivisset salutationem, dixit
→ Caesar, postquam audivit salutationem, dixit

ΜΑΘΗΜΑ 30

1. susceptum aut deportatum flagitium ac dedecus, obiecerunt : 2 επιθετικές μετοχές συνημμένες στα flagitium ac dedecus.
→ obiecerunt flagitium ac dedecus, quod susceptum erat aut deportatum erat

2. **Patre imperatore:** ιδιόμορφη αφαιρετική απόλυτη χρονική μετοχή
 → Cum pater imperator esset (cum ιστορικός – διηγηματικός)
 → Dum pater imperator est
 → Cum pater imperator erat (cum χρονικός)

ΜΑΘΗΜΑ 31

1. **Manlius natus praefuit:** επιθετική μετοχή συνημμένη στο Manlius
 → Manlius, qui natus erat, praefuit
2. **adulescens confisus ruit:** αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο adulescens
 → adulescens, quod confisus erat, ruit (αντικειμενική αιτιολογία)
 → adulescens, quod confisus esset, ruit (υποκειμενική αιτιολογία)
 → adulescens, cum confisus esset, ruit (αποτέλεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας)
3. **adulescens permotus ruit:** αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο adulescens
 → adulescens, quod permotus erat, ruit (αντικειμενική αιτιολογία)
 → adulescens, quod permotus esset, ruit (υποκειμενική αιτιολογία)
 → adulescens, cum permotus esset, ruit (αποτέλεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας)

ΜΑΘΗΜΑ 34

1. **abieictis armis praedones appropinquaverunt:** νόθη αφαιρετική απόλυτη χρονική μετοχή
 → praedones, cum abiecissent, appropinquaverunt
 → praedones, postquam abiecerunt, appropinquaverunt

ΜΑΘΗΜΑ 36

1. **missum pondus attulissent:** επιθετική μετοχή συνημμένη στο pondus
 → attulissent pondus, quod missum erat

ΜΑΘΗΜΑ 38

1. **vox congruens audiretur:** επιθετική μετοχή συνημμένη στο vox
 → vox, quae congruebat, audiretur
2. **puella fessa rogavit:** αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο puella
 → puella, quod fessa erat, rogavit (αντικειμενική αιτιολογία)
 → puella quod fessa esset, rogavit (υποκειμενική αιτιολογία)
 → puella, cum fessa esset, rogavit (αποτέλεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας)

ΜΑΘΗΜΑ 40

1. **Sulla, occupata urbe, coegerat:** νόθη αφαιρετική απόλυτη χρονική μετοχή
 → Sulla, cum urbem occupavisset, coegerat
 → Sulla, postquam urbem occupavit, coegerat
2. **Quintus Mucius interrogatus noluit:** χρονική μετοχή συνημμένη στο Quintus Mucius (προτερόχρονο)
 → Quintus Mucius, cum interrogatus esset, noluit
 → Quintus Mucius, postquam interrogatus est, noluit

ΜΑΘΗΜΑ 41

1. sermone obsoleto uteris: επιθετική μετοχή συνημμένη στο sermone
 → sermone, qui obsoletus est, uteris

ΜΑΘΗΜΑ 42

1. coniurationem nascentem confirmaverunt: επιθετική μετοχή συνημμένη στο coniurationem
 → coniurationem, quae nascebatur, confirmaverunt

*Η μετοχή αν θεωρηθεί **χρονική**, τότε η ανάλυσή της θα είναι:

- coniurationem, dum nascitur, confirmaverunt

ΜΑΘΗΜΑ 43

1. tibi ingredienti cecidit: χρονική μετοχή συνημμένη στο tibi (σύγχρονο)
 → tibi, cum ingrederis, cecidit
 → tibi, dum ingrederis, cecidit

ΜΑΘΗΜΑ 44

1. Tarquinium exulantem ferunt: χρονική μετοχή συνημμένη στο Tarquinium (σύγχρονο)
 → Tarquinium, cum exularet, ferunt
 → Tarquinium, dum exulat, ferunt

ΜΑΘΗΜΑ 45

1. Curat et providet ne, intercepta epistula, cognoscantur: υποθετική μετοχή αφαιρετική απόλυτη (λανθάνων και εξαρτημένος υποθετικός λόγος)
 → Curat et providet ne, si intercepta sit epistula, cognoscantur (εξαρτημένος λόγος)

Υπόθεση: si intercepta sit epistula (πάντα στους εξαρτημένους υποθετικούς λόγους η υπόθεση βρίσκεται σε υποτακτική)

Απόδοση: ne cognoscantur (δευτερεύουσα βιουλητική πρόταση με αποτρεπτική υποτακτική ενεστώτα)

Στον ανεξάρτητο λόγο ο υποθετικός λόγος θα έχει τη μορφή:

- Υπόθεση: si intercepta epistula erit (οριστική Συντελεσμένου Μέλλοντα)

Απόδοση: cognoscentur (οριστική Μέλλοντα)

*Σχηματίζεται υποθετικός λόγος του 1^{ου} είδους: ΑΝΟΙΚΤΗ ΥΠΟΘΕΣΗ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

2. epistulam conscriptam mittit: επιθετική μετοχή συνημμένη στο epistulam
 → epistulam, quae conscripta est, mittit

3. Gallus veritus constituit: αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο Gallus
 → Gallus, quod veritus erat, constituit (αντικειμενική αιτιολογία)
 → Gallus, quod veritus esset, contituit (υποκειμενική αιτιολογία)
 → Gallus, cum veritus esset, constituit (αποτέλεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας)

ΜΑΘΗΜΑ 46

1. Vir parens legibus consulit: επιθετική μετοχή συνημμένη στο vir
 → Vir, qui paret legibus, consulit

ΜΑΘΗΜΑ 47

1. **Hac re audita Augustus voluit:** νόθη αφαιρετική απόλυτη χρονική μετοχή
 - ➔ **Cum hanc rem audivisset,** Augustus voluit
 - ➔ **Postquam hanc rem audivit,** Augustus voluit

ΜΑΘΗΜΑ 48

1. **instinctam cervam persuasit:** αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο cervam
 - ➔ cervam, **quod instincta erat,** persuasit (αντικειμενική αιτιολογία)
 - ➔ cervam, **quod instincta esset,** persuasit (υποκειμενική αιτιολογία)
 - ➔ cervam, **cum instincta esset,** persuasit (αποτέλεσμα εσωτερικής λογικής διεργασίας)
2. **admissis amicis Sertorius dixit:** νόθη αφαιρετική απόλυτη χρονική μετοχή
 - ➔ Sertorius, **cum amicos admisisset,** dixit
 - ➔ Sertorius, **postquam amicos admisit,** dixit
3. **emissa cerva introrupisset:** χρονική μετοχή συνημμένη στο cerva (προτερόχρονο)
 - ➔ cerva, **cum emissa esset,** introrupisset
 - ➔ cerva, **postquam emissa est,** introrupisset

ΜΑΘΗΜΑ 49

1. **eo elapo vulneravit:** αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο eo
 - ➔ eo, **quod elapsus esset,** vulneravit (υποκειμενική αιτιολογία)

*Η μετοχή εκφράζει μόνο υποκειμενική αιτιολογία, γιατί τη συνοδεύει το τροπικό επίρρημα **velut**
2. **Brutus vocatus venit:** χρονική μετοχή συνημμένη στο Brutus (προτερόχρονο)
 - ➔ Brutus, **cum vocatus esset,** venit
 - ➔ Brutus, **postquam vocatus est,** venit
3. **te molientem est:** επιθετική μετοχή συνημμένη στο te
 - ➔ te, **qui moliris,** est

ΣΥΜΠΤΥΞΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΣΕ ΜΕΤΟΧΕΣ (1)**ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ:**

1. Η μετοχή θα προέλθει από το ρήμα της κύριας ή της δευτερεύουσας πρότασης που θα μας ζητηθεί να μετατρέψουμε.
2. Ο σύνδεσμος (η αναφορική αντωνυμία – επίρρημα) που λειτουργεί ως εισαγωγική λέξη θα παραλειφθεί, όταν η πρόταση μετατραπεί σε μετοχή.
3. Δεν υπάρχει μετοχή ενεργητικού παρακειμένου.
4. Το παραπάνω έχει ως αποτέλεσμα κάποιες αλλαγές στη σύνταξη.
5. Πιο συγκεκριμένα, οι μετοχές που προέρχονται από ρήμα παρακειμένου ή υπερσυντελίκου (βλ. Πίνακα 1) (κύριας ή δευτερεύουσας πρότασης), συνάπτονται – αναλόγως - με το Υποκείμενο ή το Αντικείμενο του ρήματος της παρακειμενης πρότασης.

Για την μετατροπή μιας πρότασης (κύριας ή δευτερεύουσας) σε μετοχή, ακολουθούμε την εξής διαδικασία:

1. ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΤΟΧΗΣ

Για την επιλογή του χρόνου της μετοχής ακολουθούμε τους παρακάτω πίνακες:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΧΡΟΝΟΣ ΡΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ	ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΤΟΧΗΣ
Ενεστώτας (Ε.Φ. ή Π.Φ.)	Ενεστώτας (Ε.Φ.)
Παρατατικός (Ε.Φ. ή Π.Φ.)	Ενεστώτας (Ε.Φ.)
Παρακείμενος (Ε.Φ. ή Π.Φ.)	Παρακείμενος (Π.Φ.)
Υπερσυντέλικος (Ε.Φ. ή Π.Φ.)	Παρακείμενος (Π.Φ.)
Μέλλοντας (Ε.Φ. ή Π.Φ.)	Μέλλοντας (Ε.Φ.)
Συντελ. Μέλλοντας (Ε.Φ. ή Π.Φ.)	Μέλλοντας (Ε.Φ.)

*** ΠΙΝΑΚΑΣ 2**

* Ο Πίνακας έχει ισχύ κυρίως στις χρονικές προτάσεις – μετοχές, όπου υπάρχει ιδιαίτερη χρονική σχέση πρότασης – μετοχής.

ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ - ΜΕΤΟΧΗΣ	ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΤΟΧΗΣ
Πράξη σύγχρονη	Ενεστώτας
Πράξη προτερόχρονη	Παρακείμενος
Πράξη υστερόχρονη	Μέλλοντας

ΣΥΜΠΤΥΞΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΣΕ ΜΕΤΟΧΕΣ (2)

2. ΕΙΔΟΣ ΜΕΤΟΧΗΣ (ΣΥΝΗΜΜΕΝΗ ή ΑΠΟΛΥΤΗ):

Προσοχή! Η μετοχή θα συμφωνεί πάντα με το νέο υποκείμενό της είτε είναι συνημμένη είτε απόλυτη.

α) **συνημμένη μετοχή**: τη χρησιμοποιούμε αν το υποκείμενο που θα έχει η μετοχή είναι όρος του ρήματος της παρακείμενης πρότασης. Στην περίπτωση αυτή η μετοχή θα συμφωνεί με το υποκείμενό της σε γένος, αριθμό και πτώση.

Παραδείγματα:

1. Hasta **eum transfixit et armis spoliavit** (31) => Hasta **eum transfixum armis spoliavit** (Συνημμένη στο αντικείμενο του ρήματος).

2. Nam mortua est Caecilia, **quam Metellus multum amavit** (38) => Nam mortua est Caecilia, **multa amata a Metello** (Η μετοχή «amata» είναι συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «mortua est»).

β) ***αφαιρετική απόλυτη**: τη χρησιμοποιούμε, αν το υποκείμενο που θα έχει η μετοχή δεν είναι όρος του ρήματος της παρακείμενης πρότασης.

*** 3. ΔΗΛΩΣΗ / ΠΑΡΑΛΕΙΨΗ ΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΑΙΤΙΟΥ:**

→ Σε περίπτωση που θα έχουμε αφαιρετική απόλυτη μετοχή, επειδή αυτή είναι συνήθως παθητικού παρακειμένου, συνοδεύεται από ένα ποιητικό αίτιο, το οποίο άλλοτε δηλώνεται και άλλοτε όχι.

→ Ειδικότερα, αυτό το ποιητικό αίτιο:

- **τίθεται δίπλα στην αφαιρετική απόλυτη (κανονική αφαιρετική απόλυτη)**: αν είναι άλλη λέξη από κάποιον τους κύριους όρους της παρακείμενης πρότασης.

Παράδειγμα:

1. Postquam domesticihaec Scipioni rettulerunt, is iussit fores reserari eosque intromitti.
=>

His relatis a domesticis is iussit fores reserari eosque intromitti (το ποιητικό αίτιο δηλώνεται).

- **δε χρειάζεται να δηλωθεί (νόθη αφαιρετική απόλυτη)**: αν η λέξη που θα λειτουργήσει ως ποιητικό αίτιο είναι η ίδια λέξη με κάποιον από τους κύριους όρους της παρακείμενης πρότασης.

Παραδείγματα:

1. (Arria) **conduxit piscatoriam naviculam** ingentemque navem secuta est => **Piscatoria navicula conducta** Arria ingentem navem secuta est. (Το εννοούμενο ποιητικό αίτιο «ab Arria», επειδή ταυτίζεται με το υποκείμενο του ρήματος «secutus est» δε χρειάζεται να δηλωθεί.

2. Brutus ad eam obiurgandam venit, **quod tonsoris praeripuisset officium** => Brutus ad eam obiurgandam venit **officio tonsoris praerepto**. (Το εννοούμενο ποιητικό αίτιο «ab ea», εφόσον ταυτίζεται με το υποκείμενο του γερουνδιακού «obiurgandam» δε χρειάζεται να δηλωθεί).

ΣΥΜΠΤΥΞΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΣΕ ΜΕΤΟΧΕΣ (3)

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΕ ΜΕΤΟΧΕΣ

Προσοχή! Το είδος της πρότασης υπαγορεύει και το είδος της μετοχής.

- quod aurum pensatum est (21) => auro pensato
- cum lacrimae vincerent prorumperentque (23) => lacrimis vincentibus prorumpentibus
- et (Ennius) quaereret (24) => Ennio quaerente
- quod Nasica mentiebatur (24) => Nasica mentiente
- Ego, cum te quaererem (24) => quaerens
- cum Octavianus rediret (29) => Octaviano redeunti
- quotiescumque avis non respondebat (29) => ave (avi) non respondente
- si habet Asia (30) => Asia habente
- quod Asiam vidi (30) => Asia visa
- Is, cum abiret (31) => abiens
- consul, cum revertisset (31) => reversus
- nisi lumen accederet (32) => lumine non accedente
- Quod ut animadverterunt (34) => quo (eo) animadverso
- Haec domestici rettulerunt (34) => his relatis a domesticis
- cum dona posuissent (34) => donis positis
- cum (Samnites) magnum pondus auri attulissent (36) => magno pondere auri allato a Samnitibus
- omnia, quae pertinerent (37) => pertinentia
- etsi ego clamabam (37) => (a) me clamante
- aecilia, dum petit (38) => petens
- cum Sulla instaret, dixit Sullae (40) => Sullae instanti
- Licet mihi ostendas / licet miniteris (40) => te mihi ostendente / te minitante
- quod scriptum est (41) => scriptum
- Tu autem, proinde quasi loquaris (41) => Tu autem, quasi loquens
- sermone obsolete uteris, quod .. vis (41) => volens (cupiens)
- ea, quae imminent (42) => imminentia
- ego nisi (te) peperisse (43) => (a) te non parto a me
- nisi haberem, essem (43) => non habens
- si pergis (43) => (a) te pergente
- laudandus is sit, qui cadat (46) => cadens
- cum consilium cognovisset (49) => consilio cognito
- quod praeripuisset officium (49) => praerepto officio

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΕ ΜΕΤΟΧΕΣ

Προσοχή! Όταν έχουμε να μετατρέψουμε κύρια πρόταση σε μετοχή, η μετοχή θα είναι συνήθως χρονική ή τροπική (συνημμένη ή απόλυτη κατά τη σύνταξη).

- Bene quievit, libenter cibum sumpsit (23) => Bene quievit libenter cibo sumpto
- Scribonianus ... moverat ... eius (23) => Armis a Scriboniano in Illyrico contra Claudium motis, fuerat ... eius
- Plato quidam Sardianus hominem comprehendit et in custodiam Ephesi tradidit (28) => Plato quidam Sardianus hominem comprehensum in custodiam Ephesi tradidit
- Tu hominem investiga, summaque diligentia Roman mitte (28) => Tu hominem investigans summa diligentia mitte
- Hasta eum transfixit et armis spoliavit (31) => Hasta eum transfixum armis spoliavit
- Samnitium divitias contempsit et Samnites paupertatem eius mirati sunt (36) => Samnitium divitiis ab eo contemptis Samnites paupertatem eius mirati sunt
- (Manius Curius) vultum risu solvit et protinus dixit (36) => (Manius Curius) vultu risu solute protinus dixit
- qui spem Catilinae mollibus sententiis aluerunt coniurationemque nascentem non credendo confirmaverunt (42) => qui spe Catilinae mollibus sententiis al(i)ta coniurationem nascentem non credendo cofirmaverunt
- Ille epistulam perlegit militesque adhortatur (45) => Ille epistulam perlegens milites adhortatur.

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΠΑΘΗΤΙΚΗ

→ Για να μετατρέψουμε τη σύνταξη μιας πρότασης από Ενεργητική σε Παθητική πρέπει να γνωρίζουμε τα εξής:

1. α) Το ρήμα που θέλουμε να μετατρέψουμε πρέπει να είναι μεταβατικό γιατί το αντικείμενο της ενεργητικής σύνταξης γίνεται υποκείμενο (στον ίδιο αριθμό) της παθητικής.

β) Αν το ρήμα είναι δίπτωτο και έχει ένα αντικείμενο σε αιτιατική (άμεσο) και ένα σε δοτική (έμμεσο), τότε υποκείμενο της παθητικής σύνταξης γίνεται το αντικείμενο που είναι σε αιτιατική πτώση (άμεσο), ενώ το έμμεσο παραμένει, σε δοτική, αντικείμενο του παθητικού ρήματος.

2. Το ρήμα από ενεργητικό γίνεται παθητικό, στον ίδιο πάντα χρόνο, αλλά προσέχουμε να συμφωνεί με το καινούριο του υποκείμενο σε:

- αριθμό
- πρόσωπο
- (ίσως και γένος αν έχουμε περιφραστική συζητία).

3. Το υποκείμενο της ενεργητικής σύνταξης γίνεται στην παθητική ποιητικό αίτιο (στον ίδιο αριθμό), το οποίο εκφέρεται με:

α) ***a, ab + Αφαιρετική**

[***a + σύμφωνο, ab + φωνήν ή h**]:

- όταν είναι έμψυχο
- ή προσωποποιημένη έννοια
- ή λέξη περιληπτικής σημασίας (π.χ. senatus, exercitus)

π.χ. i) Pericula a Romanis propulsantur.

ii) Ab Antonio, altero consule, Catilina ipse ... interfectus est.

β) **Με απλή Αφαιρετική**:

- όταν είναι άψυχο.

π.χ. Tu illum premi putas malis? (39)

γ) **Με απλή Δοτική**:

- όταν έχουμε εξάρτηση από γερουνδιακό
- ή (σπάνια) από συντελικούς χρόνους

π.χ. i) Omnia sunt excitanda tibi uni C. Caesar, ... (33)

ii) Aesopi nostril, Licius servus tibi notus ... fugit (28)

*** Σημείωση:** Με τα γερουνδιακά των ρημάτων που συντάσσονται με δοτική, το ποιητικό αίτιο εκφέρεται με:

- **a, ab + αφαιρετική**

για να μην προκύψει αμφιβολία για το ποια από τις δύο δοτικές είναι του ποιητικού αιτίου και ποια το αντικείμενο:

π.χ. Gallis ab equitibus occendum est => Εμπρόθετη αφαιρ. του ποιητικού αιτίου για να αποφευχθούν οι δύο δοτικές.

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ

→ Για να μετατρέψουμε τη σύνταξη μιας πρότασης από Παθητική σε Ενεργητική ακολουθούμε την αντίστροφη διαδικασία:

1. Το ποιητικό αίτιο της Παθητικής σύνταξης γίνεται υποκείμενο (σε ονομαστική) στην Ενεργητική (στον ίδιο αριθμό).
2. Το ρήμα από παθητικό γίνεται ενεργητικό και συμφωνεί με το καινούριο του υποκείμενο σε:
 - Αριθμό
 - Πρόσωπο
 - (ίσως και Γένος αν ο τύπος του ρήματος είναι περιφραστικός).
3. Το υποκείμενο της παθητικής σύνταξης γίνεται αντικείμενο της ενεργητικής.
π.χ. ... ut (funus) ignoraretur a marito => ut maritus funus ignoraret (23)

* Σημείωση 1:

1. Ορισμένα ρήματα παθητικής φωνής έχουν μέση διάθεση και χρησιμοποιούνται ως μέσα αυτοπαθή.
2. Αυτά τα ρήματα:
 - στην παθητική σύνταξη έχουν παθητικό ρήμα χωρίς ποιητικό αίτιο.
 - στην ενεργητική φωνή έχουν ως αντικείμενο τύπο της προσωπικής αντωνυμίας (αυτοπάθεια).
 π.χ. i) ... et (Germani) in fluminibus lavantur
 => ... et (Germani) in fluminibus se lavant (15)
 ii) ... et (Claudius) inter vela praetenta foribus se abdidit
 => ... et (Claudius) inter vela praetenta foribus abditus est (20)

* Σημείωση 2:

1. Με τα ρήματα **iubeo**, **veto** (απαγορεύω), **prohibeo** (εμποδίζω), **sino** (επιτρέπω), **patior** (ανέχομαι), **cogo** (εξαναγκάζω) είναι δυνατές δύο συντάξεις:
 - a) **Με ενεργητικό απαρέμφατο:**
 - οπότε δηλώνεται και το υποκείμενό του σε αιτιατική
π.χ. Caesar milites frumentum importare iubet (prohibit) (7).
 - B) **Με παθητικό απαρέμφατο:**
 - όταν δε θέλουμε να δηλώσουμε το πρώην υποκείμενο (τωρινό ποιητικό αίτιο)
π.χ. Caesar frumentum (a militibus) importari iubet (prohibet) (7).
2. Η χρήση αυτή είναι συνηθισμένη σε στρατιωτικές διαταγές, απαγορεύσεις κ.α. (για τις οποίες γνωρίζουμε ότι απευθύνονται σε στρατιώτες).

**Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ
DEBEO + ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ (1)**

→ Στην περίπτωση που σε μία πρόταση έχουμε **debeo + απαρέμφατο** και μας ζητηθεί να μετατρέψουμε τη σύνταξη από ενεργητική σε παθητική, τότε χρησιμοποιούμε την **παθητική περιφραστική συζυγία (γερουνδιακό + sum)**.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ	ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ
debeo + απαρέμφατο	γερουνδιακό + sum

Προσοχή! Η σύνταξη του Γερουνδιακού (= Παθητ. Περιφρ. Συζυγία) μπορεί να είναι:

- α) Προσωπική
- β) Απρόσωπη

α) ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟΥ

→ Όταν το γερουνδιακό προέρχεται από απαρέμφατο που ανήκει σε ρήμα ενεργητικό μεταβατικό, το οποίο συντάσσεται με αιτιατική, τότε συμφωνεί με το υποκείμενο του sum σε:

- γένος
- αριθμό
- πτώση

→ Στην προσωπική σύνταξη η διαδικασία αντικατάστασης του **debeo + απαρέμφατο** από την Παθητική Περιφραστική Συζυγία είναι η ακόλουθη:

1. Το υποκείμενο του **debeo** στην παθητική σύνταξη γίνεται **ποιητικό αίτιο σε δοτική** (προσωπική του ενεργούντος προσώπου – ποιητικού αιτίου).
2. Το αντικείμενο του **απαρεμφάτου** γίνεται υποκείμενο της παθητικής περιφραστικής συζυγίας, **σε πτώση ονομαστική**.
3. Από το τελικό απαρέμφατο βγαίνει το γερουνδιακό, το οποίο συμφωνεί με το υποκείμενό του (σε γένος – αριθμό – πτώση).
4. Ο χρόνος και η έγκλιση του **debeo** καθορίζουν και το χρόνο – έγκλιση της παθητικής περιφραστικής συζυγίας, δηλαδή το χρόνο του **sum**.
5. Το ρήμα **debeo** στην παθητική σύνταξη **παραλείπεται**.

Παράδειγμα:

Murenam laudare debemus
→ Murena nobis laudandus est.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ DEBEO + ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ (2)

β) ΑΠΡΟΣΩΠΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟΥ

→ Όταν το γερουνδιακό προέρχεται από απαρέμφατο που ανήκει σε ρήμα αμετάβατο ή μεταβατικό που συντάσσεται με πτώση διαφορετική από την αιτιατική τίθεται σε ουδέτερο γένος του ενικού αριθμού και το sum στο γ' ενικό πρόσωπο.

→ Στην απρόσωπη σύνταξη η διαδικασία αντικατάστασης του debeo + απαρέμφατο από την Παθητική Περιφραστική Συζυγία είναι η ακόλουθη:

- 1. Το υποκείμενο του debeo στην παθητική σύνταξη γίνεται ποιητικό αίτιο σε δοτική (προσ. του ενεργ. προσώπου – ποιητικού αιτίου).**
- 2. Το αντικείμενο του απαρεμφάτου της ενεργητικής σύνταξης παραμένει – και στην παθητική σύνταξη – αντικείμενο του απαρεμφάτου (αμετάβλητο).**
- 3. Από τελικό απαρέμφατο βγαίνει το γερουνδιακό, το οποίο τίθεται στο ουδέτερο γένος του ενικού αριθμού.**
- 4. Ο χρόνος και η έγκλιση του debeo καθορίζουν και το χρόνο – έγκλιση της παθητικής περιφραστικής συζυγίας, δηλαδή του sum, το οποίο στην απρόσωπη σύνταξη τίθεται πάντα στο γ' ενικό πρόσωπο.**
- 5. Το ρήμα debeo στην παθητική σύνταξη παραλείπεται.**

Παράδειγμα:

Domum ire debebamus
=> Domum nobis eendum erat.

γ) ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕ ΕΜΠΡΟΘΕΤΟ ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΑΙΤΙΟ ΣΕ ΑΦΑΙΡΕΤΙΚΗ ΓΙΑ ΑΠΟΦΥΓΗ ΣΥΓΧΥΣΗΣ

- Κάποιες φορές, το τελικό απαρέμφατο της ενεργητικής σύνταξης συντάσσεται με αντικείμενο σε πτώση δοτική (σπανιότερα αφαιρετική).
- Έχουμε, δηλαδή, απρόσωπη σύνταξη του γερουνδιακού κατά τη μετατροπή από την ενεργητική σύνταξη στην παθητική.
- Επιπλέον, στις περιπτώσεις αυτές, για να μην υπάρχει σύγχυση σχετικά με το ποιος τύπος της πρότασής μας είναι το αντικείμενο του απαρεμφάτου και ποιο το ποιητικό αίτιο (βλ. βήματα 1 & 2 στην απρόσωπη σύνταξη), το ποιητικό αίτιο τίθεται – κατ' εξαίρεσιν – εμπρόθετο σε αιτιατική.

Παράδειγμα:

Gallis equites occurrere debent

=> Gallis * ab equitibus occurrentum est (και όχι Gallis equitibus occurrentum est, γιατί θα υπήρχε σύγχυση για το ποιος τύπος είναι ποιητικό αίτιο: το Gallis ή το equitibus;)

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ DEBEO + ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

→ Αν σε μία πρόταση υπάρχει παθητική περιφραστική συζυγία (δηλαδή γερουνδιακό + sum) και ζητηθεί ενεργητική σύνταξη (δηλαδή debeo + απαρέμφατο), τότε ακολουθούμε την ακριβώς αντίστροφη πορεία, δηλαδή:

α) ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟΥ

1. Το ποιητικό αίτιο γίνεται υποκείμενο σε ονομαστική.
2. Από το γερουνδιακό παίρνουμε το απαρέμφατο (πάντα σε ενεργητική φωνή και σε χρόνο ενεστώτα), το οποίο τώρα είναι αντικείμενο του debeo.
3. Από το χρόνο και την έγκλιση της παθητικής περιφραστικής συζυγίας (δηλαδή του sum), καθορίζεται ο χρόνος του debeo, το οποίο πρέπει να συμφωνεί με το νέο του υποκείμενο.
4. Το υποκείμενο της παθητικής περιφραστικής συζυγίας γίνεται αντικείμενο του απαρεμφάτου σε πτώση αιτιατική.

Παράδειγμα:

Ut laudandus is sit (nobis)

→ Ut debeamus laudare eum (nos).

β) ΑΠΡΟΣΩΠΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟΥ

1. Το ποιητικό αίτιο της παθητικής σύνταξης γίνεται υποκείμενο σε ονομαστική πτώση στην ενεργητική σύνταξη.
2. Από το γερουνδιακό παίρνουμε το απαρέμφατο, πάντα σε ενεργητική φωνή και σε χρόνο ενεστώτα, το οποίο τώρα είναι αντικείμενο του debeo.
3. Από το χρόνο και την έγκλιση της παθητικής περιφραστικής συζυγίας (δηλαδή του sum), καθορίζεται ο χρόνος του debeo, το οποίο πρέπει να συμφωνεί με το νέο του υποκείμενο.

4. Το αντικείμενο της παθητικής περιφραστικής συζυγίας παραμένει αμετάβλητο και στην ενεργητική σύνταξη, με τη διαφορά ότι τώρα έχει θέση αντικειμένου του απαρεμφάτου της ενεργητικής σύνταξης.

Παράδειγμα:

Subveniendum rei publicae (*a te) est
=> (Tu) rei publicae subvenire debes.

* Το ποιητικό αίτιο τίθεται σε εμπρόθετη αφαιρετική, αντί δοτικής, για αποφυγή σύγχυσης.

ΤΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΕΑΣ ΥΔΗΣ:

K30: ...Murenam laudare debemus→ **Murena laudare debemus**

K46: Nec magis vituperandus est proditor patriae...→ **Nec debemus vituperare magis proditorem patriae**

K46: ...ut laudandus is sit→ **ut debeamus laudare eum**

K48:...quod imperandum militibus esset→ **quod is deberet imperare militibus**

ΤΟ ΓΕΡΟΥΝΔΙΟ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Το γερούνδιο είναι ρηματικό ουσιαστικό ουδετέρου γένους με ενεργητική σημασία.
2. Γερούνδιο σχηματίζουν μόνο:
 - α) τα ρήματα της ενεργητικής φωνής και
 - β) τα αποθετικά ρήματα (όχι τα παθητικής φωνής).
3. Διαθέτει τέσσερις πτώσεις:
 - α) γενική
 - β) δοτική
 - γ) αιτιατική
 - δ) αφαιρετική
4. Αντιστοιχεί προς τις πλάγιες πτώσεις του (κλινόμενου) έναρθου απαρεμφάτου της αρχαίας ελληνικής.
5. Σχηματισμός:
 - σχηματίζεται από το θέμα του ενεστώτα
 - οι καταλήξεις του είναι:
 - α) γενική => - ndi
 - β) δοτική => - ndo
 - γ) αιτιατική => - ndum
 - δ) αφαιρετική => - ndo

ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΓΕΡΟΥΝΔΙΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΖΥΓΙΕΣ

ΠΤΩΣΗ	1 ^η ΣΥΖΥΓΙΑ	2 ^η ΣΥΖΥΓΙΑ	3 ^η ΣΥΖΥΓΙΑ	4 ^η ΣΥΖΥΓΙΑ
Γενική	ama – ndi	dele – ndi	lege – ndi	audi – e – ndi
Δοτική	ama – ndo	dele – ndo	lege – ndo	audi – e – ndo
Αιτιατ.	ama – ndum	dele – ndum	lege – ndum	audi – e – ndum
Αφαιρ.	ama – ndo	dele – ndo	lege – ndo	audi – e – ndo

ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΥΝΔΙΟΥ

1. Γενική του γερουνδίου:

- α) η γενική αυτή συντακτικά λειτουργεί ως **γενική αντικειμενική**
- β) συντάσσεται με ουσιαστικά (ars, scientio, cupiditas, stadium, consilium, spes ...) και επίθετα που δηλώνουν:
 - επιθυμία
 - γνώση
 - ικανότητα (και τα αντίθετά τους)

γ) συνήθως η γενική του γερουνδίου παίρνει αντικείμενο σε πτώση αιτιατική (σπανιότερα σε άλλη πτώση).

Προσοχή! Η γενική του γερουνδίου χρησιμοποιείται εμπρόθετα (με τις προθέσεις *causa, gratia*) για να δηλώσει σκοπό.

2. Δοτική του γερουνδίου:

α) δηλώνει **σκοπό**

β) συντάσσεται με επίθετα που δηλώνουν **καταλληλότητα** ή **ικανότητα** και τα αντίθετά τους (*aptus, ineptus, idoneus, utilis ...*)

γ) σπανιότερα συντάσσεται με ρήματα ή ρηματικές περιφράσεις για να δηλώσει σκοπό π.χ. *dedit operam legendo*.

3. Αιτιατική του γερουνδίου:

α) δηλώνει **σκοπό / προορισμό** ή **αναφορά**

β) η διαφορά της από τη δοτική (που δηλώνει επίσης σκοπό) έγκειται στο ότι η αιτιατική του γερουνδίου είναι πάντοτε εμπρόθετη (με τις προθέσεις *ad, propter, ante, in*) π.χ. *dux milites ad pugnandum (= ad pugnam) hortatus est*.

3. Αφαιρετική του γερουνδίου => χρησιμοποιείται με δύο τρόπους:

α) απρόθετη => δηλώνει **τρόπο**

π.χ. *Romani fortiter pugnando (= fortis pugna) castra ceperunt = οι Ρωμαίοι κατέλαβαν το στρατόπεδο πολεμώντας γενναία*

β) εμπρόθετη (με τις προθέσεις *de, e(x), in, ab, sum, pro*) => δηλώνει:

- αναφορά
- αφετηρία κ.α.

π.χ. *liber de beate vivendo = βιβλίο για (σχετικά με) την εντυχισμένη ζωή.*

ΤΟ ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Το γερουνδιακό είναι ρηματικό επίθετο με παθητική σημασία.
2. Γερουνδιακό σχηματίζουν μόνο τα ρήματα:
 - α) της παθητικής φωνής και
 - β) τα αποθετικά (όχι τα ρήματα ενεργητικής φωνής).
3. Σχηματίζεται από το ενεστωτικό θέμα με την προσθήκη των καταλήξεων:
 - **ndus** (αρσενικό γένος)
 - **nda** (θηλυκό γένος)
 - **ndum** (ουδέτερο γένος)
4. Κλίνεται όπως τα δευτερόκλιτα επίθετα:
 - 1^η Συζυγία => **amandus – amanda – amandum**
 - 2^η Συζυγία => **delendus – delenda – delendum**
 - 3^η Συζυγία => **legendus – legenda – legendum**
 - 4^η Συζυγία => **audiendus – audienda – audiendum**
5. Αντιστοιχεί στα ρηματικά επίθετα σε – τέος της αρχαίας ελληνικής.
6. Δέχεται ποιητικό αίτιο σε δοτική πτώση (βλ. ενεργητική – παθητική σύνταξη).
7. Συντακτική θέση:
 - α) **Επιθετικός προσδιορισμός:** σπάνια χρήση, δεν τη συναντούμε στα κείμενα του σχολικού βιβλίου
 - β) **Κατηγορηματικός προσδιορισμός:**
π.χ. Μαθ. 36, ille se ... spectandum praebuit => Το spectandum είναι αιτιατική γερουνδιακού και λειτουργεί ως κατηγορηματικός προσδιορισμός στο άμεσο αντικείμενο του praebuit, το se και εκφράζει σκοπό.
 - γ) **Κατηγορούμενο:** συνοδεύεται πάντα από το ρήμα sum και σχηματίζει μαζί του την παθητική περιφραστική συζυγία.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΓΕΡΟΥΝΔΙΟΥ - ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟΥ

ΓΕΡΟΥΝΔΙΟ	ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟ
1) Ρηματικό ουσιαστικό	1) Ρηματικό επίθετο
2) Ενεργητική σημασία	2) Παθητική σημασία
3) Ισοδυναμεί με έναρθρο απαρέμφατο της α.ε.	3) Ισοδυναμεί με – τέος ρηματικά επίθετα της α.ε.
4) Το διαθέτουν τα ενεργητικά και τα αποθετικά ρήματα	4) Το διαθέτουν τα μέσα – παθητικά και τα αποθετικά ρήματα
5) Έχει μόνο 4 πτώσεις	5) Έχει όλες τις πτώσεις
6) Δεν έχει γένη & αριθμούς	6) Έχει 3 γένη & 2 αριθμούς
7) Δεν έχει Υποκείμενο	7) Έχει Υποκείμενο
8) Συνήθως έχει Αντικείμενο	8) Σπάνια έχει Αντικείμενο

ΤΟ ΣΟΥΠΙΝΟ

1. Το σουπίνο είναι ρηματικό ουσιαστικό αρσενικού γένους.
2. Έχει μόνο δύο τύπους:
 - a) **αιτιατική σε –um:**
 - δηλώνει το σκοπό της κίνησης
 - συναντάται με ρήματα όπως eo (= πηγαίνω), venio (= έρχομαι), mitto (= στέλνω)
 - π.χ. praedones venerunt salutatum = οι ληστές ήρθαν για να χαιρετήσουν.
 - b) **αφαιρετική σε –u:**
 - δηλώνει αναφορά
 - συναντάται με επίθετα όπως facilis (εύκολος), difficilis (δύσκολος), iucundus (ευχάριστος), mirabilis (θαυμαστός, περίεργος).
 - τα σουπίνα σε –u είναι συνήθως στερεότυπα (πρβλ. το απαρέμφατο της αναφοράς της α.ε.):
 - dictu => hoc facile dictum est = αυτό είναι εύκολο να το πει κανείς
 - auditu => hoc est incredibile auditu = αυτό είναι απίστευτο να το ακούει κανείς
 - visu => hoc mirabile visu est = αυτό είναι αξιοθαύμαστο να το βλέπει κανείς
 - factu κ.α.
3. Οι παραπάνω τύποι σχηματίζονται εύκολα εφόσον έχει κανείς υπόψη του τους αρχικούς χρόνους ενός ρήματος.
4. Το σουπίνο ανήκει σε ρήματα:
 - α) ενεργητικής φωνής
 - β) αποθετικά (επειδή έχουν κυρίως ενεργητική σημασία).
5. Εφόσον το σουπίνο ανήκει σε μεταβατικά ρήματα, μπορεί να έχει και αντικείμενο:
π.χ. praedones venerunt Scipionem salutatum => Το Scipionem είναι αντικείμενο του salutatum.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΣΟΥΠΙΝΟ ΑΝΑ ΣΥΖΥΓΙΑ

ΠΤΩΣΗ	1 ^η ΣΥΖΥΓΙΑ	2 ^η ΣΥΖΥΓΙΑ	3 ^η ΣΥΖΥΓΙΑ	4 ^η ΣΥΖΥΓΙΑ
Αιτιατ.	amat –um	delet –um	lect –um	audit –um
Αφαιρετ.	amat –u	delet –u	lect –u	audit –u

Σημείωση: Για το ρόλο του σουπίνο στη δήλωση του προσδιορισμού του σκοπού βλ. παρακάτω.

Η ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΗ ΕΛΞΗ (1)

Γερουνδιακή έλξη ονομάζεται η κατά τον τύπο και όχι κατά τη σημασία μετατροπή της ενεργητικής σύνταξης (γερούνδιο) σε παθητική (γερουνδιακό).

Προσοχή! Στη μετάφραση διατηρούμε την ενεργητική σύνταξη, σαν να μην έχει πραγματοποιηθεί η γερουνδιακή έλξη.

Για τη μετατροπή της ενεργητικής σύνταξης σε παθητική, ακολουθείται η παρακάτω διαδικασία:

1. **Το αντικείμενο του γερουνδίου παίρνει την πτώση του γερουνδίου και διατηρεί τον αριθμό στον οποίο βρίσκεται (γίνεται τώρα υποκείμενο του γερουνδιακού).**
2. **Το γερούνδιο μετατρέπεται σε γερουνδιακό (στην ίδια με το γερούνδιο πτώση)**
3. **Το γερουνδιακό, ως επίθετο, συμφωνεί με το ουσιαστικό (υποκείμενό του) σε: γένος + αριθμό + πτώση**

* **Σημείωση:** Όταν η μετατροπή της ενεργητικής σύνταξης σε παθητική έχει συντελεστεί, το ουσιαστικό (πρώην αντικείμενο του γερουνδίου και τωρινό υποκείμενο του γερουνδιακού) έχει δώσει στο γερούνδιο το γένος και τον αριθμό και έχει πάρει από αυτό την πτώση. Άρα, **το ουσιαστικό συμφωνεί με το γερουνδιακό σε γένος – αριθμό – πτώση.**

Παράδειγμα μετατροπής:

Ενεργητική Σύνταξη: cupidus gerendi et administrandi rem publicam (32)

(γενική γερουνδίου	(αντικείμενο γερουνδίου
ως γενική αντικειμ.)	σε αιτιατική)

Παθητική Σύνταξη: cupidus gerendae et administranda rei publicae

(γενική γερουνδιακού,	(υποκείμ. γερουνδιακού
θηλυκού γένους,	σε γενική ενικού)
ενικού αριθμού)	

1. **Υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη** (δηλαδή παθητική σύνταξη) έχουμε, όταν το γερούνδιο είναι:

- a) σε δοτική πτώση + αντικείμενο σε αιτιατική
- β) εμπρόθετο με τις προθέσεις:
causa, gratia + γενική + αντικείμενο σε πτώση αιτιατική.
ad + αιτιατική + αντικείμενο σε πτώση αιτιατική.
de, ex, in, ab + αφαιρετική + αντικείμενο σε πτώση αιτιατική

2. **Προτιμητέα γερουνδιακή έλξη** έχουμε, όταν χρησιμοποιούμε:
απρόθετη γενική ή αφαιρετική γερουνδίον + αντικείμενο σε αιτιατική

3. Αδύνατη γερουνδιακή έλξη έχουμε, όταν:

το αντικείμενο του γερουνδίου είναι ουδέτερο αντωνυμίας ή επιθέτου (για να μην υπάρξει σύγχυση στο γένος)

* **Σημείωση:** Αν το αντικείμενο το γερουνδίου είναι αρσενικό ενικού αριθμού, το γερούνδιο και το γερουνδιακό ως τύποι συμπίπτουν.

Η ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΗ ΕΛΞΗ (2)

Παραδείγματα:

1. E.S.: cupidus gerendi et administrandi rem publicam (32)

Π.Σ.: cupidus gerendae et administranda rei publicae

[Προτιμητέα => **απρόθετη γενική γερουνδίου + αντικείμενο σε αιτιατική**]

2. E.S.: colendo et cogitando homines excellentes (32)

Π.Σ.: colendis et cogitandis hominibus excellentibus

[Προτιμητέα => **απρόθετη αφαιρετική γερουνδίου + αντικείμενο σε αιτιατική**]

3. E.S.: laudem et honestatem expetendo (32)

Π.Σ.: laude et honestate expetenda

[Προτιμητέα => **απρόθετη αφαιρετική γερουνδίου + αντικείμενο σε αιτιατική**]

4. E.S.: ad intuendum, ad imitandum (imagines) (32)

Π.Σ.: ad intuendas, ad imitandas (imagines)

[Υποχρεωτική => **εμπρόθετη αιτιατική γερουνδίου (ad + γερούνδιο) + αντικείμενο σε αιτιατική**]

* ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟΥ (ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ) ΣΕ ΓΕΡΟΥΝΔΙΟ (ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ)

→ Για την αντίστροφη μετατροπή του γερουνδιακού (παθητική σύνταξη) σε γερούνδιο (ενεργητική σύνταξη) ακολουθείται η εξής διαδικασίας:

1. **Το υποκείμενο του γερουνδιακού (ουσιαστικό ή αντωνυμία) τίθεται στην αιτιατική του αριθμού στον οποίο βρίσκεται.**

2. **Το γερουνδιακό τρέπεται σε γερούνδιο της ίδιας (με το γερουνδιακό) πτώσης.**

* **Προσογή!** Πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι η ενεργητική σύνταξη είναι αδύνατη, εφόσον στα Λατινικά η γερουνδιακή έλξη είναι υποχρεωτική. Απλά την παραθέτουμε εδώ για την πληρέστερη κατανόηση του φαινομένου.

Παραδείγματα:

1. Π.Σ.: de interficiendo Caesare (49)

*E.S.: de interficiendo Caesarem

[*Αδύνατη η Ε.Σ., εφόσον έχουμε εμπρόθετο γερούνδιο (**de + αιτιατική**) + αντικείμενο σε πτώση αιτιατική]

2. Π.Σ.: *unguium resecandorum causa* (49)

*Ε.Σ.: *ungues resecandi causa*

[*Αδύνατη η Ε.Σ., εφόσον έχουμε εμπρόθετο γερούνδιο (**causa + γενική**) + αντικείμενο σε πτώση αιτιατική]

3. Π.Σ.: *ad eam obiurgandam* (49)

*Ε.Σ.: *ad eam oburgandum*

[*Αδύνατη η Ε.Σ., εφόσον έχουμε εμπρόθετο γερούνδιο (**ad + αιτιατική**) + αντικείμενο σε πτώση αιτιατική]

Ο ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ

Ο προσδιορισμός του σκοπού (συνήθως με ρήματα κινήσεως σημαντικά) δηλώνεται με τους εξής τρόπους:

1. **Δευτερεύουσα τελική πρόταση**
π.χ. *congrediamur, ut crenatur* (31)
2. **Δευτερεύουσα αναφορική – τελική πρόταση**
π.χ. *duces venerunt, qui salutarent* (34)
3. **Αιτιατική σουνίπου σε –um**
π.χ. *duces venerunt salutatum* (34)
4. **causa, gratia + γενική γερουνδίου** (εμπρόθετη γενική γερουνδίου)
π.χ. *duces venerunt salutandi causa* (34)
5. **ad + αιτιατική γερουνδίου** (εμπρόθετη αιτιατική γερουνδίου)
π.χ. *duces venerunt ad salutandum* (34)

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΚΦΟΡΑΣ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ ΣΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ:

* Η αρίθμηση σύμφωνη με τα παραπάνω. Με έντονα στοιχεί η περίπτωση συναντάται αυτούσια στο κάθε κείμενο:

[31]

1. **Congrediamur, ut cernatur (a nobis)**
 2. Congrediamur, qui *cernamus
- * Ενεργητική σύνταξη, διότι η αναφ. αντωνύμια *qui*, που αναφέρεται στο εννούμενο υποκ. του *congrediamur* (*nos*), λειτουργεί ως υποκείμενο της αναφ. – τελικής πρότασης.
3. Congrediamur *cretum
- * Ενεργητική σύνταξη γιατί το σουπίνο είναι ενεργητικός τύπος
4. Congrediamur *cernendi causa (* γερούνδιο => αδύνατη η γερουνδιακή έλξη)
 5. Congrediamur *ad cernendum (* γερούνδιο => αδύνατη η γερουνδιακή έλξη)

[*32]

1. non solum, ut nos intueremur, ... ut imitaremur (*imagines*)
 2. non solum, qui intueremur, ... qui imiteremur (*imagines*)
 3. non solum intuitum, verum etiam imitatum (*imagines*)
 4. non solum causa intuendarum, verum etiam causa intuendarum *iminarum*
[* γερουνδιακό αντί γερουνδίου (*causa intuendi, verum causa imitandi imagines*) => υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη]
- 5. * non solum ad intuendum, verum etiam ad imitandum**
- [* => Με τη μορφή αυτή απαντάται στο κείμενο, αλλά κανονικά θα έπρεπε να έχουμε γερουνδιακό αντί γερουνδίου => *ad intuendas, verum etiam ad imitandas (imagines)*, διότι έχουμε υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη]

[34]

1. duces venerunt ut salutarent
2. duces venerunt qui salutarent

3. duces venerunt salutatum

4. duces venerunt salutandi causa (* γερούνδιο => αδύνατη η γερουνδιακή έλξη)
5. duces venerunt ad salutandum (* γερούνδιο => αδύνατη η γερουνδιακή έλξη)

[34]

1. cum existimasset venisse eos, ut se ipsum caperent
2. cum existimasset venisse eos, qui se ipsum caperent

3. cum se ipsum captum venisse eos existimasset

4. cum existimasset venisse eos sui ipsius * capiendi causa [* γερουνδιακό αντί γερουνδίου (causa capiendi se ipsum) => υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη].
5. cum existimasset venisse eos * ad capiendum se ipsum [* γερουνδιακό αντί γερουνδίου (ad capiendum se ipsum) => υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη].

[36]

1. nuntiaverunt se venisse ut virtutem eius admirarentur
2. nuntiaverunt se venisse qui virtutem eius admirarentur

3. nuntiaverunt se venisse virtutem eius admiratum

4. nuntiaverunt se venisse virtutis eius admirandae causa [* γερουνδιακό αντί γερουνδίου (causa admirandi virtutem eius) => υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη].
5. nuntiaverunt se venisse ad admirandam virtutem eius [* γερουνδιακό αντί γερουνδίου (ad admirandum virtutem eius) => υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη].

[36]

- 1. attulissent, ut eo uteretur**
2. attulissent, qui eo uteretur
3. attulissent, eo usum
4. attulissent, eo utendi causa
5. attulissent, ad utendum eo

[40]

1. senatum coegerat, ut Marius hostis iudicaretur

2. senatum coegerat, qui Marium hostem *iudicaret

* Ενεργητική σύνταξη, διότι η αναφορική αντωνυμία qui, που αναφέρεται στο senatum, λειτουργεί ως υποκείμενο της αναφορικής – τελικής πρότασης και το Marius θα έχει πλέον θέση αντικειμένου. (Το hostis θα συμφωνεί με το Marius ως κατηγορούμενο στο αντικείμενο.)

3. senatum coegerat, Marium hostem *iudicatum

* Ενεργητική σύνταξη γιατί το σουπίνο είναι ενεργητικός τύπος και έχει αντικείμενο.

4. senatum coegerat, * Marii (-i) hostis iudicandi causa [* γερουνδιακό αντί γερουνδίου (causa indicandi Marium hostem) => υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη].

5. senatum coegerat, *ad iudicandum Marium hostem [* γερουνδιακό αντί γερουνδίου (ad iudicandum Marium hostem) => υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη].

[41]

1. **Quin taces, ut consequaris**
2. Quin taces, qui consequaris
3. Quin taces consecutum
4. Quin taces consequendi causa (αδύνατη γερουνδιακή έλξη)
5. Quin taces ad consequendum (αδύνατη γερουνδιακή έλξη)

[49]

1. poposcit, ut *ungues resecaret
2. poposcit, quae *ungues resecaret
3. poposcit, *ungues resectum

* Στις περιπτώσεις 1 – 2 – 3 το ungium του κειμένου μετατρέπεται σε αντικείμενο και τίθεται σε πτώση αιτιατική του ίδιου αριθμού, διότι έτσι έχουμε την υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη των περιπτώσεων 4 – 5.

4. poposcit * unguium resecandorum causa (* γερουνδιακό => υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη)

5. poposcit, *ad resecandos unguis (* γερουνδιακό => υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη) => βλ. παραδείγματα γερουνδιακής έλξης.

[49]

1. venit, ut * eam obiurgaret
2. venit, qui * eam obiurgaret
3. venit * eam obiurgatum

* Στις περιπτώσεις 1 – 2 – 3 το eam έχει πλέον θέση αντικειμένου σε αιτιατική πτώση (βλ. προηγούμενο παράδειγμα => unguis – ungium)

4. venit, * eius obiurgandae causa (* γερουνδιακό => υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη)

5. venit * ad eam obiurgandam (* γερουνδιακό => υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη) => βλ. παραδείγματα γερουνδιακής έλξης.

ΑΛΛΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΕΚΦΟΡΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ:

1. Δοτική του σκοπού:

→ Η δοτική αυτή μπορεί να είναι:

α) ονόματος => δοτική κατηγορηματική του σκοπού => magno adiumento (30)

β) γερουνδίου (απρόθετη), με επίθετα που σημαίνουν «κατάλληλος», «χρήσιμος» => locus pugnando (= pugnae) idoneus (32)

γ) γερουνδιακού (σπάνια) => π.χ. από γερουνδιακή έλξη

2. causa, gratia + γενική γερουνδιακού (από γερουνδιακή έλξη) => poposcit unguium resecandorum causa (49)

3. ad + αιτιατική γερουνδιακού (από γερουνδιακή έλξη) => venit ad eam obiurgandam (49)

4. Απλή αιτιατική γερουνδιακού ως κατηγορηματικού προσδιορισμού => ille se eis spectandum praebuit (36)

5. ad, in + αιτιατική ουσιαστικού => in certamen ruit (31) [& ad pugnam ruit].

Παρατήρηση: Όταν ο σκοπός δηλώνεται με “ad, in + αιτιατική ουσιαστικού” ή δοτική κατηγορηματική του σκοπού και το ουσιαστικό είναι ρηματικό παράγωγο, τότε μπορούμε πάλι να δηλώσουμε το σκοπό με τους 5 βασικούς τρόπους:

Παράδειγμα:

[31]

→ **ruit in certamen**

1. ruit, ut certaret
2. ruit, qui certaret
3. ruit certatum
4. ruit certandi causa
5. ruit ad certandum

ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

Α. ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΕΥΘΕΟΣ ΛΟΓΟΥ ΣΕ ΠΛΑΓΙΟ

1. Πλάγιο λόγο έχουμε όταν τα λόγια κάποιου δεν αποδίδονται όπως τα είπε, αλλά εξαρτώνται από ένα ρήμα: **λεκτικό, αισθητικό, γνωστικό, δοξαστικό, βουλητικό, κελευστικό, προτρεπτικό, ερωτηματικό.**

2. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα κάποιες μετατροπές:
 - α) στο χρόνο
 - β) την έγκλιση
 - γ) τις προσωπικές και κτητικές αντωνυμίες
 - δ) τα τοπικά και χρονικά επιρρήματα.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Στον πλάγιο λόγο χρησιμοποιείται το γ' (ενικό ή πληθυντικό) ρηματικό πρόσωπο.
2. Αν στον ευθύ λόγο έχουμε κλητική προσφώνηση, αυτή στον πλάγιο λόγο μετατρέπεται σε αντικείμενο του ρήματος εξάρτησης.
3. Για τη μετατροπή των αντωνυμιών – επιρρημάτων (βλ. Επίμετρο.)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗΣ ΕΥΘΕΟΣ ΛΟΓΟΥ ΣΕ ΠΛΑΓΙΟ:

Υπάρχουν τέσσερα (4) είδη μετατροπής του ευθέος λόγου στον πλάγιο, οι οποίες αφορούν τα παρακάτω είδη προτάσεων:

1. Κύριες Προτάσεις Κρίσεως.
2. Κύριες Προτάσεις Επιθυμίας.
3. Ευθείες Ερωτήσεις.
4. Δευτερεύουσες Προτάσεις.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΣΤΟΝ ΠΛΑΓΙΟ ΛΟΓΟ

ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ	ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
α' ενικό	γ' ενικό
β' ενικό	γ' ενικό
γ' ενικό	γ' ενικό
α' πληθυντικό	γ' πληθυντικό
β' πληθυντικό	γ' πληθυντικό
γ' πληθυντικό	γ' πληθυντικό

1. ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΚΥΡΙΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΡΙΣΕΩΣ

Οι κύριες προτάσεις κρίσεως, οι οποίες εκφέρονται με οριστική, μετατρέπονται σε ειδικό απαρέμφατο (του πλάγιου λόγου κρίσεως) σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ	ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
Πρόταση Κρίσεως	Ειδικό απαρέμφατο (*υποκειμ. σε αιτιατ.)
Οριστική Ενεστώτα	Απαρέμφατο Ενεστώτα
Οριστική Παρατατικού	Απαρέμφατο Ενεστώτα
Οριστική Παρακειμένου	Απαρέμφατο Παρακειμένου
Οριστική Υπερσυντελίκου	Απαρέμφατο Παρακειμένου
Οριστική (Απλού) Μέλλοντα	Απαρέμφατο Απλού Μέλλοντα
Οριστική Συντ. Μέλλοντα	Απαρέμφατο Συντ. Μέλλοντα
[Σπάνια) Δυνητική Υποτακτική	*Απαρέμφατο Απλού Μέλλοντα]

Σημειώσεις:

1. Όταν έχουμε να μετατρέψουμε στον πλάγιο λόγο μια κύρια πρόταση κρίσεως, πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι ο χρόνος του ρήματος εξάρτησης δεν επηρεάζει το αποτέλεσμα της μετατροπής.
2. * Το πρώην υποκείμενο του ρήματος (της κύριας πρότασης κρίσεως) και τωρινό υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου τίθεται σε πτώση αιτιατική, όπως και οι ομοιόπτωτοί του προσδιορισμοί.
3. Όταν το ρήμα της υπό μετατροπή πρότασης δεν έχει σουπίνο (οπότε δε σχηματίζει απαρέμφατο μέλλοντα), αντί απαρεμφάτου χρησιμοποιούμε την περίφραση:
fore (futurum esse) + υποτακτική (συμπερασματική πρόταση).

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ

- [21] Galli ... everterunt ... Capitolium => Aliquis dicit **Gallos** ... **evertisse** ... Capitolium.
- [23] Aegrotabat Caecina Paetus, maritus Arriae, aegrotabat et filius => Caesar dixit **aegrotare Caecinam Paetum, maritum Arriae, aegrotare et filium**.
- [23] respondebat: “bene quievit, libenter cibum sumpsit” => respondebat bene (**puerum**) **quievisse**, libenter cibum **sumpsisse**.
- [24] «Homo es impudens»: Nasica dixit Ennio (**eum**) **hominem esse impudentem**.
- [25] Cato attulit quodam die in curiam ficum praecocem ex Carthagine => Dicitur Cato **attulisse** quodam ... Carthagine. [* βλ. Μαθ. 18. Παρατήρ. 3]
- [26] Fundani nostril filia minor mortua est => C. Plinius Marcellino scripsit Fundani **sui filiam minorem mortuam esse**.
- [29] Sutor dicere solebat «Oleum et operam perdidi» => Sutor dicere solebat oleum et operam **se perdidisse**.
- [29] Caesar dixit «Domi satis salutationum talium audio» => Caesar dixit domi ... **se audire**.
- [32] Quas ego, cupidus bene gerendi et administrandi rem publicam, simper mihi proponebam => Archia dixit eas **se, cupidum** bene ... simper **sibi proponere**.
- [33] Omnia nunc belli vulnera tibi sananda sunt => Cicero dixit Caesari omnia **tunc** belli vulnera **illi sananda esse**.
- [36] Die quodam Samnitium legati ad eum venerunt => Sallustius dixit die quodam **legatos** ad eum **venisse**.
- [38] Tum Caecilia puellae dixit: «ego libenter tibi mea sede cedo» => Tum Caecilia dixit **se libenter illi sua sede cedere**.
- [47] illa respondisset «ego, pater, cana esse malo» => illa respondisset **patri se canam esse malle**.
- [48] Ea cerva quodam die fugit => Sertrius nuntiavit **eam cervam** quodam die **fugisse**.
- [49] Porcia «non est hoc» inquit «temerarium factum meum, sed certissimum indicium amoris mei ergo ate tale consilium molientem» => Porcia inquit non esse **illud** temerarium factum **suum**, certissimum indicium **sui** erga **illum** tale consilium molientem.

2. ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΚΥΡΙΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ

Οι κύριες προτάσεις επιθυμίας, οι οποίες εκφέρονται με υποτακτική ή προστακτική, στον πλάγιο λόγο μετατρέπονται σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ	ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
Κύρια Πρόταση Επιθυμίας Εκφέρεται με: 1. Υποτακτική 2. Προστακτική	<p>α) * Βουλητική πρόταση:</p> <p>1. Εκφορά:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ut + υποτακτική (καταφατική) • ne + υποτακτική (αρνητική) <p>2. Εξάρτηση από τα ρήματα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oro (παρακαλώ), incite (παρακινώ), rogo (παρακαλώ), moneo (συμβουλεύω), adhortor (προτρέπω) + αιτιατική (άμεσο αντ.) + βουλητική (έμμεσο αντ.) • persuadeo (πείθω), praecipio (καθοδηγώ), impero + δοτική (έμμεσο αντ.) + βουλητική (άμεσο αντ.) • edico (διατάζω), constituo (αναδιοργανώνω), curo (φροντίζω), provideo (προνοώ) + βουλητική <p>Προσοχή! Ο χρόνος του ρήματος εξάρτησης <u>επηρεάζει</u> το χρόνο εκφοράς της βουλητικής πρότασης (ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων)</p> <p>β) Τελικό απαρέμφατο (του πλάγιου λόγουν επιθυμίας)</p> <p>1. Χρόνος: Ενεστώτας (πάντοτε)</p> <p>2. Εξάρτηση: (σχεδόν πάντα) από το iubeo (διατάζω)</p> <p>3. Πτώση υποκειμένου: το πρώην υποκείμενο του ρήματος (της κύριας πρότασης επιθυμίας) και τωρινό υποκείμενο του τελικού απαρεμφάτου τίθεται σε πτώση αιτιατική, όπως και οι ομοιόπτωτοί του προσδιορισμοί (ετεροπροσωπία).</p> <p>Προσοχή! Ο χρόνος του ρήματος εξάρτησης <u>δεν επηρεάζει</u> το αποτέλεσμα της μετατροπής (αφού το τελικό απαρέμφατο είναι πάντοτε χρόνου ενεστώτα).</p>

[* Η απαγόρευση: α) noli, nolite + απαρέμφατο ενεστώτα => μετατρέπεται πάντοτε
 β) ne + υποτακτική παρακειμένου σε αρνητική βουλητική πρόταση]

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ

[22] praesentes fructus neglegamus, posteritatis gloriae serviamus => Cicero Romanos adhortatur praesentes fructus **(se) neglegere, ... (se) servire.**

[25] Opibus urbis nolite confidere => Cato Romanos **monuit ne** opibus urbis **confiderent.**

[28] Tu hominem investiga => Cicero Platonem iubet **(illum)** hominem **investigare.**

[28] Noli spectare => Cicero Patronem oravit **ne spectaret.**

[28] Tu hominem investiga, queso, summaque diligentia vel Roman mitte vel Epheso rediens tecum deduc => Cicero Platonem oravit **ut ille** hominem **investigaret** summaque diligentia vel Roman **mitteret** vel Epheso rediens **cum illo dederet.**

[36] Ministri, narrate Samnitibus Manium Curium malle locupletibus imperare quam ipsum fieri locupletem => Manius Curius imperat **ministris narrare** Samnitibus M. Curium malle ...

[41] Sic ergo vive, ut viri antiqui, sed sic loquere, ut viri aetatis nostrae => Adhortatus est eum **ut sic ergo viveret**, ..., sed sic **loqueretur**, ut viri aetatis **suae.**

[41] id habe simper in memoria et in pectore => Adhortatur eum **ut id habeat** semper in memoria et in pectore.

3. ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΕΥΘΕΙΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Οι ευθείες ερωτήσεις που εκφέρονται στον ευθύ λόγο με οριστική στον πλάγιο λόγο μετατρέπονται σε πλάγιες ερωτήσεις, οι οποίες εκφέρονται πάντοτε με υποτακτική σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 1 => ΕΚΦΟΡΑ

ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ	ΕΚΦΟΡΑ ΠΛΑΓΙΟΥ ΛΟΓΟΥ	
Οριστική	Υποτακτική (πάντοτε)	
	Εξάρτηση από αρκτικό χρόνο	Εξάρτηση από ιστορικό χρόνο
Ενεστώτας	Υποτακτική ενεστώτα	Υποτακτική παρατατικού
Παρακείμενος	Υποτακτική παρακείμενου	Υποτακτική υπερσυντελίκου
Μέλλοντας	Υποτακτική σε –urus sim (υποτακτική ενεστώτα ενεργητικής περιφραστικής συζυγίας)	Υποτακτική σε –urus essem (υποτακτική παρατατικού ενεργητικής περιφραστικής συζυγίας)
Συντελεσμένος μέλλοντας	Υποτακτική παρακείμενου	Υποτακτική υπερσυντελίκου
Παρατατικός	Υποτακτική παρατατικού	Υποτακτική παρατατικού
Υπερσυντέλικος	Υποτακτική υπερσυντελίκου	Υποτακτική υπερσυντελίκου

Παρατηρήσεις:

Για την εισαγωγή της πλάγιας πρότασης που θα σχηματιστεί στον πλάγιο λόγο, ισχύουν τα παρακάτω:

- αν η ευθεία ερώτηση είναι **ολικής άγνοιας απλή**, τότε η πλάγια εισάγεται με **ne ή num** (ή **nonne**, μόνο όταν ρήμα εξάρτησης είναι το **quaero**)
- αν η ευθεία ερώτηση είναι **ολικής αγνοίας διμελής**, τότε η εισαγωγή δεν αλλάζει. Αν όμως το β' σκέλος της ερώτησης είναι αρνητικό (**utrum ... an non**), τότε χρησιμοποιούμε το **utrum ... necne**
- αν η ευθεία ερώτηση είναι **μερικής αγνοίας**, τότε η εισαγωγή δεν αλλάζει.

Πίνακας 2 => ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΔΟΣ ΕΥΘΕΙΑΣ ΕΡΩΤΗΣΗΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΠΛΑΓΙΑΣ ΕΡΩΤΗΣΗΣ
1. Ολικής αγνοίας απλή	ne ή num (ή nonne, αν ρήμα εξάρτησης είναι το quaero)
2. α. Ολικής αγνοίας διμελής β. *Με αρνητικό το β' μέλος (utrum ... an non)	α. Η εισαγωγή δεν αλλάζει (κανονικά) β. *Το β' μέλος της πλάγιας εισάγεται με utrum ... necne
3. Μερικής αγνοίας	Η εισαγωγή δεν αλλάζει

Σημείωση: Οι χρόνοι της υποτακτικής των πλάγιων ερωτηματικής προτάσεων ακολουθούν τους κανόνες της (κανονικής) ακολουθίας χρόνων.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗΣ ΕΥΘΕΙΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

[24] «Quid (tu dicis?)» => Ennius Nasicam interrogat quid **ille dicat**.

[24] «Ego non cognosco vocem tuam?» => Rogavit **num ipse non cognosceret** vocem **illius** ή quaesivit ex eo **none** ...

[24] «Visne scire?» => Rogat **num velit** scire ή **velitne** scire.

[24] «Tu mihi ipsi non credis?» => Rogavit **num ille sibi ipsi non crederet** ή quaerit ex eo **none ille sibi ipsi non credat**.

[39] «Tu illum premi putas malis?» => Interrogat **num ille illum** (sapientem) premi malis **putet**.

[41] «Quin, homo inepte, taces?» => Interrogat **hominem ineptum** quin **taceat**.

[43] «Num ad hostem veni et captiva in castris tuis sum?» => Mater filium interrogat **num** (ipsa) ad hostem **venerit** et captiva in castris **illius sit**.

[43] «In hoc me longa vita et infelix senecta traxit?» => Mater filium interrogat **num in illo** se longa vita et infelix senecta **traxerit**.

[43] «Qui potuisti populari hanc terram, [quae te genuit atque aluit]?» => Mater eum interrogavit qui (**ille**) populari **illam terram potuisset**, [quae eum **genuisset** atque **aluisset**].

[43] «Non tibi ingredienti fines patriae ira cecidit?» => Mater hunc interrogavit **num illi** ingredienti fines patriae ira **cecidisset**.

[43] «cur tibi non succurrerit?» => Mater hunc interrogat cur **illi** non **sucurrerit**.

[47] «Quid ... times?» => Augustus Filiam interrogavit quid (**illa**) non **timeret**.

4. ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Οι δευτερεύουσες προτάσεις, που εκφέρονται με οριστική ή υποτακτική, στον πλάγιο λόγο παραμένουν δευτερεύουσες προτάσεις του ίδιου είδους, που όμως πλέον εκφέρονται με υποτακτική σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ	ΕΚΦΟΡΑ ΠΛΑΓΙΟΥ ΛΟΓΟΥ	
Οριστική ή Υποτακτική	Υποτακτική (πάντοτε)	
	Εξάρτηση από αρκτικό χρόνο	Εξάρτηση από ιστορικό χρόνο
Ενεστώτας	Υποτακτική ενεστώτα	Υποτακτική παρατατικού
Παρακείμενος	Υποτακτική παρακείμενου	Υποτακτική υπερσυντελίκου
Μέλλοντας	Υποτακτική σε –urus sim (υποτακτική ενεστώτα ενεργητικής περιφραστικής συζυγίας)	Υποτακτική σε –urus essem (υποτακτική παρατατικού ενεργητικής περιφραστικής συζυγίας)
Συντελεσμένος μέλλοντας	Υποτακτική παρακείμενου	Υποτακτική υπερσυντελίκου
Παρατατικός	Υποτακτική παρατατικού	Υποτακτική παρατατικού
Υπερσυντέλικος	Υποτακτική υπερσυντελίκου	Υποτακτική υπερσυντελίκου

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗΣ ΚΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

[22] Imitemur nostros Brutos ..., qui hanc rem publicam stabiliverunt => Cicero adhortatus est **ut imitarentur suos** Brutos ..., qui **illam** rem publicam **stabilivissent**.

[23] Huic Arria funus ita paravit, ut ignoraretur a marito => Plinius **dixit illi** Arriam funus ita **paravisse**, **ut ignoratetur** a marito.

[24] «Ego cum te quaererem, ancillae tuae credidi te domi non esse» => Nasica dixit Ennio se, cum **illum** **quaereret**, ancillae **illius credidisse illum** domi non esse.

[25] «Interrogo vos» inquit «quandoo hanc ficum decerp tam esse putetis es arbore» => Inquit (Cato) (**se**) **interrogare illos** quanto **eam** ficum decerp tam esse **putarent** ex arbore.

[25] «Fiduciam, quae nimia vobis est, deponite» => Cato Romanos incitavit **ut** fiduciam, quae nimia **ille esset, deponerent**.

[25] Statimque sumptum est Punicum bellum tertium, quo Carthago deleta est => Cato narrat stiatim **sumptum esse Punicum bellum tertium**, quo Carthago **deleta sit**.

[27] «Ita est ut dicis» => Accius inquit ita **esse**, ut **(ille) diceret**.

[27] «... meliora enim fore spero, quae deinceps scribam» => Accius dixit meliora fore **sperare**, quae deinceps **scripturus esset**.

[28] Noli spectare quanti homo sit => Cicero iussit eum **ne spectaret**, quanti homo **esset**.

[31] «Congrediamur, ut singularis proelii eventu cernatur, quanto miles Latinus Romano virtute antecellat» => Dux hostium eum incitavit **ut congrederentur, ut ... cerneretur** quanto ... **antecelleret**.

[35] Nemo vero eos miseretur, quod infeliciter vixerint => (Seneca) monuit **ne vero eos miseraretur**, quod infeliciter **vixissent**.

[37] ut veni ad urbem non destiti omnia et sentire et dicere et facere, quae ad concordiam pertinerent => Cicero dixit **(se)**, ut **venisset** ad urbem, non **destitisse** ..., quae ad concordiam pertinerent.

[40] «Licet mihi ostendas agmina militum, quibus curiam circumsedisti; licet mortem miniteris, numquam tamen ego hostem iudicato Marium» => Quintus Mucius Scaevola dixit Sullae, kicet **sibi ostenderet** ..., quibus curiam **circumsedisset**; **licet** ... **mimitaretur**, numquam tamen **se** Marium hostem **iudicaturum esse**.

[41] Tu autem, proinde quasi cum matre Evandri nunc loquaris sermon abhinc multis annis iam obsolete uteris, quod neminem scire atque intellegere vis, quae dicas => Is dixit **illum**, proinde quasi ... **tunc loqueretur**, sermon ... **uti**, quod ..., **vellet**, quae **diceret**.

[43] «In hoc me longa vita et infelix senecta traxit, ut primum exsulem deinde hostem te viderem?» => Mater hunc interrogat **num in illo se ... traxerit**, ut ... **illum videret**.

[43] Qui potuisti populari hanc terram, que te genuit atque aluit? => Mater hunc interrogat qui **(ille) potuerit illam terram** populari, quae **illum genuisset** atque **aluisset**.

[43] cur, cum in compsectu Roma fuit, tibi non sucurrit «intra illa moenia domus ac penates mei sunt, mater coniux liberique» => Mater eum interrogavit cur, ... **fuisset**, illi non **sucurrisset** «intra ... liberique».

[43] Ego nihil iam pati possum, nec diu miserrima future sum: at contra hos, si pergis, aut immature mors aut longa vita servitus manet => Mater dixit huic **se ... posse** nec diu **miserrimam futuram esse**: at contra **illos**, si **pergeret**, aut **immaturam mortem** aut **longam servitutem manere**.

[44] «Tum intellexi, quos fidos amicos habuisset, quos infidos, cum iam neutris gratiam referre poteram» => Tarquinius dixit tum **(se) intelexisse**, quos ... **habuisset**, ... **posset**.

[47] «Non dubito quin calva esse nolis» => Augustus filiam dixit se non **dubitare** quin **illa** calva esse **nolle**.

[47] «Quid ergo non times ne istae te calvam faciant?» => Augustus filiam interrogavit quid ergo illa non **timeret** ne eae (= istae) **illam** calvam **facerent**.

[50] «Neurtum» inquit «mihi mitti placet, quia alter nihil habet, alteri nihil est satis» => Scipio inquit neutrum **sibi** mitti **placere**, quia ... **haberet**, ... **essem** satis.

B. ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΠΛΑΓΙΟΥ ΛΟΓΟΥ ΣΕ ΕΥΘΥ

Για τη μετατροπή μιας πρότασης από τον πλάγιο λόγη στον ευθύ ακολουθείται η αντίστροφη διαδικασία:

- 1. Αποβάλλουμε το ρήμα εξάρτησης.**
- 2. Μεταφράζουμε στα v.e. τα λόγια (στον ευθύ λόγο).**
- 3. Ειδικότερα, όταν θέλουμε να μετατρέψουμε μια δευτερεύουσα πρόταση από τον πλάγιο λόγη στον ευθύ προσέχουμε, ώστε:**
 - αν αυτή εκφέρεται κανονικά με υποτακτική, τότε τη διατηρούμε (την υποτακτική) και στον ευθύ λόγο
 - αν εκφέρεται με υποτακτική που οφείλεται στον πλάγιο λόγη (ενώ κανονικά πρόταση εκφέρεται με οριστική), τότε στον ευθύ λόγο τρέπουμε αυτή την υποτακτική (του πλαγίου λόγου) σε οριστική.

* **Προσοχή!** Προσέχουμε μήπως το ρήμα εξάρτησης (κελευστικό, προτρεπτικό κ.α.) φανερώνει ότι στον ευθύ λόγο χρειαζόμαστε **προστακτική**.

1. ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΚΥΡΙΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ

[24] ancilla dixisset eum domi non esse => **Is domi non est.**

[24] Nasica sensit illam domini iussu id dixisse et illum intus esse => Illa domini iussu id dixit et ille intus est.

[24] exlanavit Nasica se domi non esse => **(Ego) domi non sum.**

[25] Omnes recentem esse dixissent => **(Ficus) recens est.**

[25] «scitote decerptam esse Carhagine» => **(Ficus) decerpta est Carhagine.**

[25] Mementote rem publicam in extreme discriminē fuisse! => **Res publica ... fuit.**

[34] se ipsum captum venisse eos existimasset => **Ei me ipsum captum venisse venerunt.**

[34] Scipioni nuntiaverunt (incredibili auditu!) virtutem eius admiratum se venisse => **Scipio, (nos) virtutem tuam ... venimus.**

[35] Unum fuisse Homero servum, tres Platoni nullum Zenoni tradunt => **Unus fuit Homero servus, tres (servi) Platoni (fuerunt), nullus Zenoni (fuit).**

[35] ad senatum scripsit mercenarium suum discessisse et ab eo desertum esse rus => **Mercenarius meus discessit et ab eo desertum est rus.**

[36] narrate Samnitibus Manium Curium malle locupletibus imperare quam ipsum fieri pocupletem => **Manius Curius Dentatus mavult** locupletibus imperare quam **ipse** fieri **locuples**.

[36] mementote me nec acie vinci nec pecunia corrumpi posse => Me nec acie vinci nec pecunia corrumpi **potest**.

[37] ego clamabam nihil esse bello civili miseries => **Nihil est** bello civilli **miserius**.

[40] simper tamen meminero urbem Roman et Italiam a Mario conservatam esse => **Urbs Roma et Italia a Mario conservata est**.

[41] qui primi coulisse Italiam dicuntur => Qui primi Italiam **coluerunt**.

[41] Sed antiquitatem tibi placere dicis => **Antiquitas mihi placet**.

[42] Nunc intellego ... neminem tam stultum fore => **Nemo tam stultus est**.

[45] In litteris scribit se cum legionibus celeriter adfore => **Ego** cum legionibus celeriter adero.

[48] a cerva sese monitum esse praedicabat => **Ego** a cerva **monitus sum**.

[48] aliquis Sertorio nuntiavisset cervam inventam esse => **Sertori, cerva inventa est**.

2. ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΚΥΡΙΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ

[23] Arria milites orabat, ut simul imponeretur => Simul **imponar**.

[29] Id exemplum sutorem quendam incitavit, ut corvum doceret parem salutationem => Parem salutationem corvum **doceam**.

[30] Murenam laudare debemus => Murenam **laudemus**.

[31] edixit ut omnes pugna abstinerent => Omnes pugna **abstinete**.

[34] is fores reserari eosque intromitti iussit => **Fores reserantοr eique intronittuntοr** [ή **Domestici**, fores **reserate**, eosque **intromittite** (Ενεργητική φωνή)].

[38] rogavit materteram, ut sibi paulisper loco cederet => **Materterα, mihi** paulisper loco **cede**.

[45] Tum cuidam ex equitibus Gallis persuade tut ad Ciceronem epistulam deferat => Ad Ciceronem epistulam **defer**.

[45] Legatum monet ut epistulam ad amentum tragulae adliget et intra castra abiciat => Epistulam ad amentum tragula **adliga** et intra castra **abice**.

[45] Gallus, periculum veritus, constituit ut tragulam mitteret => Tragulam **mittam**.

[45] militesque adhortatur ut salute sperent => **Milites**, salutem **sperate (speretis)**.

[48] Sertorius eum iussit tacere => **Tace!**

[48] praerepit u team postero die repente in eum locum emitteret => **Eam cras** repente in eum locum **emitte**.

3. ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΠΛΑΓΙΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

[23] marito persaepe interroganti, quid ageret puer, respondebat => Quid **agit** puer?

[24] Accipe nunc quid postea Nasica fecerit => Quid postea Nasica **fecit**?

[24] Visne scire quid Nasica responderit? => Quid Nasica **respondi**?

[25] «Interrogo vos» inquit «quando hanc ficum decerptam esse **putatis** ex arbore» => Quando hanc ficum decerptam esse putatis ex arbore?

[28] Noli spectare quanti homo sit => Quanti nomo **est**?

[31] cernatur, quanto miles Latinus Romano virtute antecellat => Quanto miles Latinus Romano virtute **antecellit**?

[41] neminem scire atque intellegere vis, quae dicas => Quae **dicis**?

[44] Nescio enim quis possit diligere eum => Quis **potest** diligere eum (ή quis **possit** ... ? => Δυνητική Υπότ.)

[44] tum intellegitur, quam fuerint inopes amicorum => Quam **fuerunt** inopes amicorum?

[44] Tum intellexi, uos fidos amicos habuissem => Quos fidos amicos **habui**?

[45] cognoscit, quae apud Ciceronem rerantur quantoque in periculo res sit => Quae apud Ciceronem **geruntur**, quantoque in periculo res **est**?

[47] Tum interrogavit filiam, utrum post aliquot annos cana esse mallet an calva => **Filia**, utrum post aliquot annos **mavis** cana esse an calva?

[48] Sertorius omnibus persuasit cervam instictam numine Diana, conloqui secum et docere quae utilia factu essent => Quae utilia factu **sunt**?

[49] experiri enim volui, quam aequo animo me ferro essem interemptura => Quam aequo animo me ferro **interimam**?

[50] contenderent uter adversus Viriathum in Hispaniam mitteratur => Uter adversus Viriathum in Hispaniam **mittitur**?

4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΜΕΙΚΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

(ΚΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ)

[27] Tum Pacuvius dixit Sonora quidem esse et grandia quae scripsisset, sed videri tamen ea sibi duriora et acerbiora => Sonora quidem **sunt** et grandia, quae **scripsisti**, sed **videntur** tamen ea **mihi** duriora et acerbiora.

[41] Sed antiquitatem tibi placere dicis, quod honesta et bona et modesta sit => **Antiquitas mihi placet**, quod honesta et bona et modesta **est**.

[44] Nescio enim quis possit diligere eum, quem metuat, aut eum, a quo se metui putet => Quis **potest** diligere eum, quem **metuit**, aut eum, a quo se metui **putat** [αλλιώς: Quis **possit** (δυνητ. υποτ.) ..., **metuat** (υποτ. λόγω έλξης) ..., **putet** (υποτ. λόγω έλξης)].

[45] Legatum monet ut, si adire non possit, epistulam ad amentum tragulae adliget et intra castra abiciat => Si adire non **poteris**, epistulam **adliga** et intra castra **abice**.

[48] Sertorius omnibus persuasit cervam, instictam numine Diana, conloqui secum et docere quae utilia factu essent => **Cerva, insticta** numine Diana, **conloquitur mecum** et **docet**, quae utilia factu **sint**.

[48] praeterea praecepit ut team postero die repente in eum locum emitteret, in quo ipse cum amicis futurus esset => Eam **cras** repente in eum locum **emitte**, in quo ego cum amicis **ero**.

[48] dixit eis visum in somno sibi esse cervam, quae perisset, ad se reventi => Visum in somno **mihi est** cervam, quae **periit**, ad **me** reverti.

[49] experiri enim volui, quam aequo animo me ferro essem interemptura, si tibi consilium non ex sentential cessisset => Quam aequo animo me ferro **interimam**, si tibi consilium non ex sententis **cesserit**.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

A. ΟΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ ΣΤΟΝ ΠΛΑΓΙΟ ΛΟΓΟ

Στον πλάγιο λόγο χρησιμοποιούμε συνήθως το τρίτο πρόσωπο, εκτός και αν μας υπαγορεύει διαφορετικά το ρήμα εξάρτησης.

α' πρόσωπο: ego→ se, ipse nos→ se, ipsi
meus→ suus, (ipsius) noster→ suus, (ipsorum)

se ως υποκείμενο ειδικού απαρεμφάτου
ipse ως υποκείμενο ρήματος

Σημείωση: Η se και η suus χρησιμοποιούνται μόνο σε περιπτώσεις αυτοπάθειας. Διαφορετικά χρησιμοποιείται η αντωνυμία ipse. Η ipse χρησιμοποιείται και λόγω έλλειψης ονομαστικής της se.

β' πρόσωπο: tu→ ille, is vos→ illi, ei
tuus→ illius, eius vester→ illorum, eorum(κτήση χωρίς αυτοπάθεια)

γ' πρόσωπο: ille, hic, iste, is→ ille, is

B. ΤΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΠΛΑΓΙΟ ΛΟΓΟ

ΕΥΘΥΣ ΛΟΓΟΣ	ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
nunc (τώρα)	tunc (τότε)
hodie (σήμερα)	eo die / illo die (εκείνη τη μέρα)
cras (αύριο)	postridie (την επόμενη μέρα)
adhuc (μέχρι τώρα)	ad id tempus (μέχρι τότε)
hic (εδώ)	ibi (εκεί)
hoc loco (σ' αυτό τον τόπο)	illo loco (σ' εκείνο τον τόπο)
[* heri (χθες)	* pridie (την προηγούμενη μέρα)]

***Σημείωση:** Η κλητική προσφώνηση (ευθύς λόγος) μετατρέπεται σε αντικείμενο του ρήματος εξάρτησης (πλάγιος λόγος).